

РІДНОГО КРАЮ ГАЛУЗКА

ЮРІЙ БУРЯКІВЕЦЬ

diasporiana.org.ua

ЮРІЙ БУРЯКІВЕЦЬ

**РІДНОГО
КРАЮ
ГАЛУЗКА**

Видавництво "Вільна Думка"

НЬЮ – ЙОРК , 1985 р.

BRANCH OF THE NATIVE LAND

*by
YURIJ BURIAKIWEC*

NEW YORK 1985

Юрій Буряківець

COVER DESIGN BY DOROTHY SWARTZ FOLEY

All rights reserved including
the right to reproduce this
book or any portions of it
in any form.

Queries regarding rights and permissions should be
addressed to the publisher:

YURIJ BURIAKIWEC
77-13 170 Street
Flushing, New York 11366

Тираж 1000

Юрій Буряківець

**Слово
про
Україну**

1946р.

АВГІСБУРГ 1946

КУПАЛЬСЬКІ НОЧІ

Мов повінь—відшуміли весни,
Ми не зустрілись віч—на—віч;
Я вірю в папороть чудесну,
Що на Купайла квітне ніч.

Вогні ятрилися у співах,
І світляки зезали в млі.
Дівчата у човні грайливі,
Немов русалки пропливли.

Здавалось: відьми на поляні
Варили зілля в казані...
Тим сплетином берез оманних,
Застигли зорі в вишині.

Ще верболози в шумах квітли,
Де іволги губивсь мотив.
В ту пору променисто—квітну,
Тебе край вогнища згубив.

На ті місця, де зустрічались,
Русалка з озера прийшла,
І я збагнув, що в ніч Купала
Найбільшим скарбом ти була.

42 р.

м. Чорнобиль

ПОСТІЛЬ

Вітер хмари куйовдить над бором ,
Їх у гніві жене звідусіль ...
Ти в осінню, стривожену пору ,
Для кохання стелила постіль .

Твій коханий примчить неодмінно ,
На воронім , як вихор, коні ;
Зашумить під вікном яворина
Про дівочі, омріяні сни .

Цілував свою любу охоче ,
Де обтиканий зорями стіг ,
І пішов у похід опівночі ,
Під совиний з гушавини сміх .

Вже його непомітна могила
Вкрилась листям багряних узлісь ,
І постіль , що в замрії стелила ,
Від дівочих ряснітиме сліз .

м. Чорнобиль , 1942 р.

БРИГАНТИНИ

Ти вдивлялася в простір безлюдний ,
У затоці темнішало дно .
Не з"являлись на обрії судна ,
Ми ж за ними тужили давно .

І хотілося гірко сміятись ,
Бо надіями марно жили ,
І здавалися хмари крилаті
Кораблями , які не прийшли .

42 р .

З Е М Л Я

Ми від мети не відступимось зроду ,
Хай без насильства зростає родина !
Плеснуло пліткою сонце на водах ,
Гасне поволі в димлячих руїнах .

Ген , кістками подзвенькує далеч ,
В тузі ридає над мертвими вітер ;
Зорі , які з небозводу упали ,
В іншому світі чи будуть світити ?

Тільки те право — собою нам бути ,
З лона народу — не вирвать ніколи .
Хвиля вдаряє у берег Славути ,
Ніби у помислах думка про волю !

Київ , 43 р .

М О Л О Д І С Т Ь

В гошу стрінулися пору ,
О , моя дівчино !
Подивись : під вітром зорі ,
Ніби цвіт калини .

Травень зелами квітчає
Луговини гаю .
Попитаю : чи кохаєш ?—
Скажеш : що не знаю .

Очі аж пашать надиво ,
Чом хвилюєш мрії ?
На твої уста спрагливі ,
Зронена надія .

Соловей співа з барвінку ,
Серце млостю вкрилось ;
Гнуться перса з-під кохтинки ,
Мов плоди дозрілі .

1941 р .

О С І Н Ї

Оголилась дика груша в полі ,
Деркачами небо огляда ;
Носить осінь дички у приполі ,
Русокоса , спіла , золота .
Купчиками стане прикрашати ,
Мак - видюк , барвінок , васильки ;
Доленьку багатимуть дівчата ,
Вийшовши до бистрої ріки .
Із запаски осінь на солому
Гнилочки покидала тверді ,
На поживкле листячко в утомі
Споглядає , ставши край води .
Вже Дмитрова сурма із - за рогу
Снігу навертає до воріт ;
Місяць з яру сплине на дорогу ,
Помережить сяйвом білий цвіт .
І местиме хуга від покосу ,
Вовчі зграї викрешуть вогні .
А в коморі нам лишила осінь
Гнилочки солодкі , запашні .

осінь, 1941 р.

В Д О В А

В полі полин схололий,
Мокра, осіння трава ;
Яром картоплю із поля,
В торбі несе удова .
Втомиться, й сяде спочинуть ,
З личка стираючи бруд ;
Сонце за обрій полине,
Хлопці з покосу ідуть .
Хочеться всім пожалітись ,
Сина з походу нема .
В мряці снігами засвітить ,
Люта застогне зима .
Хто ж їй гілля начухрає ,
Словом зігріє поріг ?
Вполі людей зупиняє ,
Сина нема серед них .

Н Е П О Г О Д А

Коли у кубрику затихнуть нари ,
То голосно гармонії ридати ,
Заграє баяніст про кочегара ,
Якого з плавання чекає мати .
На трапі жаром догоряв пригаслим ,
Забув, що вдома з рейсу виглядають ,
А я такий, як він, в мазутнім маслі ,
У кочегарці потом обливаюсь .
Прийшов із вахти , повалився на нари ,
Мені лади про друга заридали ,
Почулись в хвилях кроки кочегара ,
Корма і киль тванливо піднімались .
А я стерно ще втримати у силі ,
Знеслави уникаючи й огуди .
Знов непогода в морі розносилась ,
І хвиля через борт вдаряє в груди .

46 р.

П Е Л Ю С Т К И

Влітку коханій не спиться,
Перса охоплює млість .
Кине дукати в криницю
Місяць —непрошений гість .
В сіно на вишки загляне,
Півень на сідалі спить ;
З саду на ліжко коханій,
Яблунь впаде злотоцвіт .
І ота зав"язь квітчаста ,
Зірвана леготом з віт ,
Буде омріяним шастям
Серцю, що вчилось любить .

44 р.

Д О С В І Т О К

Аж до третіх півнів місяць світить ,
Звис пучком калини у вікні ,
Тож дівоче личко непомітно ,
Зацілує у рожевім сні .
Вишитими рушниками згубно
Серед верб жеврітиме зоря ,
Де лунає від заплави трубно :
В білому аж піниться земля !
Уберуться зела медоцвітом ,
Метеол запахне у саду ;
Бубон , дудка і баян радіти
Будуть за майбутню молоду .
Ржуть булані у дорогу радо ,
Місяця впаде на землю тінь ,
Щоб серденько з іншим на пораду
Йшло зустрітись від гучних долин .

-- 44 р.

П О К А Р А

Знадобиться душі для любови :
Лугу зелень і вітру мотив .
Я думки перервав напівслові ,
Той пильнуючи лет голубів .
Їхня зграя звелася від броду ,
- Вур, вур, вуроньки, ви розкажіть ,
Чи у нас комарі хороводять
В час, як луг понад річкою спить ?
Вечір мряку пряде над полями ,
А у мене вшент спалено дім ;
Слав додому голубку з листами ,
І вона повернулась ні з чим .

літо, 44 р.

Б Е Р Е Г И

Чом ви мої береги посмутніли ?
Врясці , лататті рясніє заплава .
Кириком вечір над хвилями квилить ,
В чайці хтось діток на лузі забрав .

Шепчуть ліниво густі очерети :
" Виведеш других , де жовті піски ... "
Мати на березі : — Сину мій , де ти ? —
Хиляться лози на плеса ріки .

Гнула на гатці вудилище риба ,
Нявки мурці , гостинця чекать ...
Вже , як вертався , колоду надибав ,
З нею веслюю на вогники хат .

Ліс стуманів в нерозгаданих чарах ,
Мавку водяник гукає з імлі ;
Ген , в баговинні зійшлися примари ,
Дивну сопілку на лузі знайшли .

м. Чорнобиль , 42 р .

Т Р А В Е Н Ь

Суцвіттям сади покривались ,
І небо в озерах відбилось ;
Росу журавлі оббивали ,
Весну піднімали на крилах .
Були молодіці щасливі ,
В очах їхніх ласка світилась ...
Ріка , залишаючи ниви ,
Збирала розорами хвилі .
І сад піднімався величний ,
Шумів над долиною гордо ,
Дорогу проводив у вічність ,
Вдаряв у могутні акорди .

47 р .

Д О К І Р

Наостанку, поглядом окину
Клена, що хилився на перелаз,
У надії, ще тебе зустріну
В поруділім парку, в добрий час .

Вкрадеться у серденько тривога
Разом з криком пташки з далини ...
Ніби і не трапилось нічого ,
На стежині стрінешся мені .

В погляді - я не помічу зміни,
Серденько вагання віджене ,
Скажеш, рученьку подать дитині ,
Соромливо гляне на мене .

Відцвітуть, осиплються жоржини ,
Смутком ляжуть у естві моїм .
Ти комусь вже стала за дружину ,
Тільки чорний одяг цей по кім ?

Юність в майських грозах відшуміла ,
Сновидінням літечко пройшло ,
І в очах, які мене любили ,
Я відчую докір і тепло .

осінь , 1943 р. м. Київ .

МІЙ НАРІД

Вільні духом - будемо довіку ,
Бо рабами —зроду не були !
Йшли навали з войовничим криком,
Смерть для себе у степах знайшли .

Скрізь могили в рідній Україні
Триглодитів позначають шлях;
Ти вставала, земле, із руїни ,
Щоб міцніти і рости в віках !

І в синів твоїх мужніла сила ,
Хоч дудніла боем далина ...
Мій народе ! Ти зродив Трясила,
Наливайка, Гонту , Богуна ...

Не тобі у січі бути битим,
Дух звияги в кожного живе;
В правоті підносися над світом ,
І брехня , як нечисть та, спливе .

За свободу—встанемо єдино ,
І в борні не стомиться рука .
Ми з руїн піднімем Батьківщину,
Буде красуватись у віках .

О, народе ! В гніві огнеликім,
Ти стоїш з караючим мечем;
Сам собою — мужній та великий,
Звешся переможцем і творцем .

43 рік .

м. Чорнобиль

Б У Р Я

Підводяться у сніжнім тумані,
Гудуть стовпи невітійною струною,
І хуртовина котить в вишині,
Не маючи у всесвіті спокою.
Той вихор в хату стукає. Й кричить,
Дитину в закутку колише мати;
Згадала неня, як селом у світ,
Йшли, відступали воїни — солдати.
Пішли в полках з боями за Дніпро,
І сонце невиднілося в сторонці...
Пропало військо те, немов відро,
Що втоплене в глибокій ополонці.
В тужинні хуртовина обведе
Городи й клуні поглядом незрячим,
І думають, що то сирітка йде
В морозну ніч роздягнена, і плаче.
І христятися селяни по хатах,
Гасає заметіль лиха по стрісі,
Тим птахом, що вигукує на шлях,
Ламаючи гілля у темнім лісі.

47 . рік.

Д Н І П Р О

Я плай в Карпатах між смерек знайшов,
Вертаючись з Баварії додому,
І на сорочці запеклася кров
Від ран моїх, та я забув про втому,
Коли Дніпро в долині засіяв,
Над ним хитався місяць жовтим кругом,
Зникав, немов рибалка серед трав,
На хуторі поза стемнілим лугом.
Цілюшою водицею скропив
Лице бліде, чекаючи парому,
Щоб перевіз мене до рідних нив,
Де лугу не стиха зелений гомін.
Не зчувсь, як ранок щедро золотив
Крізь біле прядиво вершки гаїв.

47 рік.

П Л Е Я Д И

Чи тому, що народивсь у квітні ,
На душі лишивсь суцвіття слід ?
І від того — поглядом привітним,
Так вітаю яблуневий цвіт .
Навіть і тоді , як змокнуть хмари ,
І поблідне сонце хмурим днем ,
З лихом — не ходитиму упарі ,
Хай його сира земля ковтне .
А межень мине , то по алеях
Осені замислено брести ;
Буде повно клопотів у неї ,
Все ж зуміє зло перемогти .
Вийду я до берега городом ,
Блиснуть мрійні вогники із хат ,
В яворах спитаю коло броду ,
Найсвітлішу зіроньку , як звать ?

м. Чорнобиль, 42 р.

П А С А М О Т І

Стрінути друга упевнено вийдеш,
Ще у заметах мовчать береги .
Місяць над стріхами сонними зійде ,
Сканню вгантує співучі сніги .
Долі шукаєш, безмежного щастя ,
Чи перестала хуртеча мести ?
Круки кунаються, обрії застять ,
Знаєш, коханому більш не прийти .
Тужить з стратчатами вітер у полі ,
Хто ж там прямує на вілію в ліс ?
Чи хуртовина спинила сваволю ,
Вихор її на розстання поніс .
Згадка про тебе в душі не пропала ,
Круки летять на зчорнілі мости .
Серце скаліченим птахом кричало ,
Каже комусь підсвідомо : " прости ...

П О К Р О В А

Інею прозоре павутиння
Начіпляв світанок на гіллях;
Плине хмара, кольору жоржини,
Понад млою перетятий шлях..
Ти по стежці попрямуєш садом ,
Босі ноги вимие роса,
Заспіває несміливо радість ,
І твоя зрум"яниться краса .
На святу Покрову про весілля
Ворожити вийдеш до води
З яблунь у пахуче, вогке зілля
Соковиті падають плоди .

1944 р.

В Г О Л У Б И Х Р О З Д О Л Л Я Х

Пахне луками за перелазом ,
Де гніздо на дубі журавлів.
Мов черпак той меду, вип"єм разом
Кухоль шастя для майбутніх днів.
І розійдемось у різні боки
Блуд бороти, Касіяна гнів;
Гіркотою полиневі роки
Хай не дмуть з попалених садів.
Довго долю у житті шукали,
Хтось її, як гілку, надламав ;
Понад лугом, де граки кричали ,
Зорі, мов барвінок серед трав.

1943 р.

ЖАЙВОРОН

Жайворонку, пташко найдорожча ,
З вирію зарано прилетів.
Був я в ріднім краю —подорожнім ,
Надворі біліло від снігів..
Піднімайся у бездонність неба !-
Ціпа я на вигоні знайшов
В час, коли сім"я граків молебень
Відправляла в гомоні дібров .
Бути урожаєві, і гілка
Зацвіте для щастя і надій....
З вишини поглянь, чи перепілка
На дорозі трапиться моїй .
Ми із нею доостання будем
У горінні чистім і святім ;
Ніжним співом далечінь розбудить ,
До моїх батьків загляне в дім .

43 р.

КЛЕЧАННЯ

Загорнула у лоно холодне
Хвиля табун качок молодих .
Перестав крук купатись у водах,
З гайворонних не кряче доріг.
Ще у леті невпинному лине,
Пазурі задубілі зігрить ...
Так і ми у розлуці і нині
Розшукати не можемо брід.,
Як вернутися в край, де барвінок
З васильками смарагдо цвіте,
І в клечальну суботу дівчина
Шастя мріє спіткать золоте .
Хто березі при березі скаже ,
Чи щасливі ідуть ще на луг
По шипшину, де сонце проляже
На зелений в квітках, виднокруг .

44 р.

З А В І Т

Зима , і в Україні — теж зима ;
Під сніжною габою- сплять жита .
А ти чекаєш, а мене — нема ,
Тривога міцно душу огорта .
Застогне хуртовина на полях ,
Де у тополях — кузня престара .
А ти ідеш по воду від двора ,
І оглядаєш невеселий шлях .
Можливо ним вертатимусь до хат ,
І чим я жив в ці днини — не питай .
Ти бачила : під гуркіт канонад ,
Горів і вибухав Дніпровий край .
І до зарісших губ я притулю
Твою голівку і твої уста ;
І ти мені не скажеш : "перестань ,"
Бо знаєш, що тебе одну люблю .
А може на шляху впаду оцім
Від кулі , що судилася мені ;
Тоді внеси схололе тіло в дім ,
Де сподівалися на кращі дні .
І сліз не треба лити в скорбну рань ,
Виходь , вслухайся : важко йдуть полки .
На поміч друзям — побратимам стань ,
І рідний стяг неси в ясні віки .
Хай буде він , як перемога літ ,
Де в розстрілах зуміли ми рости ,
Тоді лишень я стану розуміть ,
Що більш од всіх мене кохала ти .

Юрій Буряківець перед війною
на 18 році життя.

Київ, квітень, 1941 р.

Ш Л Е Й Ф

Переповнилась душа красою,
Стала п'яна від дівочих кіс;
Завивання вовче йшло луною,
Даленіло тугою за ліс .
Ти кого, о, дівчино, шукаєш,
В час, як виснуть кетяги сузір'.
Ще на луках чапля походить ,
Гляне місяць в глибочінь криниць .
Випливло минуле сизим димом,
Стан коханки— в золоті прикрас .
Ми ж ніколи не були такими,
Щоб відрада схлипувала в нас .
Стелиться стежина в невідоме,
Тужить вітер, з ним і вовчик— брат
Може бути: вийду я із дому,
І як вовк той , не вернусь назад .
А тобі — тривожитись, журиться,
Блискавок лякаючись та злив ;
Вслухаюся : вис десь вовчиця
До сузір' змертвілих берегів.

осінь, 44 р.

В І Д Ч А Й

Теплим вкривався туманом
Вечора мрійний відчай;
Ніби козарка на ганок,
Впала зірниця за гай.
І до молитви від лугу,
Вийшли на берег стоги.
Тінь лісунця з виднокругу
Встане, де сплять береги.
І зашумить при долині
В глинях пахучих сосна,
Ягоди бризнуть калини,
Мов в світляках далина.
Ранку підніметься птиця,
Зашелестить в ситняках,
І полетить за криницю,
Криком тривожити шлях .

21

43 р.

Ч Е С Т Ь

В нівкого не було надії
Когорти ворога здолать ;
Та в кожного світилась мрія,
Яку несли із рідних хат .

Їм випало своєю кров"ю
Облити житні колоски ;
І ось бійці відходять знову
До круч знайомої ріки .

" Куди ж нам , друзі , відступати ?
Ми скрізь з боями відійшли ;
В нас тут батьки і отчі хати ,
Так вмеремо на своїй землі !

Тоді сміятися не будуть
Діди , дорослі й малюки .
Хай наші трупи всіх розбудять ,
І села стануть у полки "

Від гніву—далеч задріжала ,
З них кожен — помстою горів .
Журливе сонце вранці встало ,
З білявих хат , з родючих нив ,

І над забитими світило ,
Що склали голови в бою .
А скрізь нові вставали сили ,
За землю вмерти , за свою .

42 р .

З В А Д А

Втомилася по бездорожжі йти,
І позбивала ноги об каміння;
Розходилися вилами путі,
Одна вела віднога в безгоміння.
Ми другу взяли, грузла у багні,
Шуміли очерети обіч неї;
Ти знала: соловейко навесні,
Кохання виле піснею своєю.
Хоч терни й подеруть лихе вбрання,
Та житимеш у вірі в днях примхливих,
Прямуючи до світла навмання,
Чи перешкоди обминем шасливо ?
У тьмі вогнів не вгледіли ніде,
З провалля місяць виглянув лукаво;
Мене наруга у дорозі жде,
Презирство друзів і людська знеслава.
З мого обличчя змиєш свіжу кров,
І сил уллеш, як буду розіп'ятий,
І воскресить мене твоя любов,
Йдучи зі мною на забуте свято .

----- 45 р.

К А З К А

Пронеслася над садами злива,
Співами наповнилась блакить.
Хто ж виходить у поля шасливий,
Привітати неозорий світ ?
І нічого майже не змінилось,
Ті ж сирітські клуні та хати;
Почорніли за селом могили,
В рушниках ще майорять хрести.
І як вечір щедрою рукою
Зіроньки розсипле молоді,
То с'утінки вкрасяться кугою,
Що зрина із світлом на воді.
І тоді захочеться нам ласки,
Добротою сповнити серця,
Щоб була та молодість, як в казці,
І тій казці не було кінця.

----- 42 р.

В Е Ч І Р

На церкві дзвін ударив і поплив,
Село дрімало, оповите млою;
Сріблястий місяць—вигнувся дугою,
Із гречкою у полі гомонів.

До верб, де звід підводила криниця,
Погукували сови і сичі;
Було сузір'я ніби полуниці,
Їх розгубив хтось садом ідучи.

І череда із вигону верталась,
Хозяйки йшли корівок зустрічати,
А з пасовиська —кажани кружляли,
Й губилися у сивім мосі хат.

І рожевіла ватра у темряві,
Пливли ті звуки дзвону до зорі;
Роса блищала на поснулих травах,
Шуміли, в хвилі дивлячись, бори.

Австзбург, Баварія, 46 р.

М О Ч В А

Вже повинню позношено мости,
Ридає мряка, крита очеретом;
Хотілося радіти у житті,
Вітати жовтодзюбих перші взлети.

Якого ж ти пригубила дання,
Що призабула про сади розквітлі?
Тому й снуєш у мряці навмання,
Взоруєчись на болотяне світло.

Та порадієш серденьком своїм,
В душі насправді стало зазоряти,
Мов ластівка у твоїй влетіла дім,
Шугаючи, тебе вітає з святом!

осінь, 46 р.

М У З А

Ти на долю свою нарікати не сміла ,
І раділа, що жито квітує в полях .
Дорікати убогості люди не сміли ,
Хоч і з'яв дірками , обвалювавсь дах .

Не пускалися ми за багатством в погоню ,
І майбутнє вставало без жодних надій .
Ти і дрова носила зі мною в затоні ,
Вчобітках материних , в кохтинці старій .

Був нам шлях у життя загороджений тином ,
І колючий на ньому наїжився дріт ;
Та була всім цнотливою , любо дівчиною ,
Не могла ти нікому снохмурити світ .

Зустрічаю на балю усміхнені лиця ,
Панночок прехороших в шовках дорогих ,
Ти ж прийди у спідниці з простенького ситцю ,
Зачаруй же красою і розумом всіх .

Не докинеш докору мені жодним рухом ,
Знаєш добре - твій друг про побачення снів ;
Я твій голос невтомно присяду послухать ,
Наче гомін затону, де все я лишив .

літо , 1945 р .

Авгсбург , Баварія .

О Б Е Р І Г

Прибій метає гнівних хвиль плоти ,
Китами із бездоння випливали ,
В туманах пропадаючи густих ,
Де бродуни у штормі закричали .

Сипни, о, море , бризок на привіт ,
Будь—що до скелі я дістатись мушу ;
Вона понад безмежжям височить ,
Де вмерлих відпочити сіли душі .

Тіла людські лишивши на землі ,
Привиддя в швидкім леті потомилось ,
Мов в безпросвітню пору кораблі ,
В яких давно потрошено вітрила .

А ти із півночі холодні хвилі нанесеш ,
І на стрімчак, де я стою , скеруєш сміло ,
І у бездонний вир мене зметеш ,
І об каміння ти моїм удариш тілом .

Його ти понесеш, мов корабля ,
Що збився з курсу в обріях безсилах ;
Душа застогне жалібно моя ,
Над хвилями злетить осиротіло .

І набереться в бурі свіжости і сил ,
Бентежжя вихрокрилого носитись ,
Мій прах шукатиме посеред хвиль ,
Щоб впевненістю і життям його скропіти .

Його знайшовши, скаже голосно крізь сум :
" Нас ждуть , де моря ще не бачили ніколи !... "
Морську стихію я у безвість понесу ,
Хай береже мене серед недолі .

осінь , 45 р.

В И Г Н А Н Е Ц Ь

Пвіли жоржини в палісаді в нас ,
Як нетутешній появивсь на очі ;
Шезало за верб'яний перелаз
Проміння сонця якось неохоче .

Питали у габзала : звідкіля
Йому топтати ряст сюди припало ?
Чужа у зорях блискала земля,
Коли понад Дніпром у нас , світало .

З людьми про хліб насущий говорив,
Хоч галки крякали одні на нивах .
Вітрило й снасті на човні крипів,
З улову в бурю повертався щасливо .

Вслухавсь в чаїний на лимані крик,
Носилась очеретами у тузі ;
Він до людей місцевих швидко звик,
Горянина — оточували друзі !

Його вітчизна в зоряній красі
Аж сяяла з імлистої дороги.
Як він пропав, то сумували всі,
В серця людські вкрадалася тривога .

Листопад огортав у листя дні ,
Не так і сонечко світило вранці ,
Йшло плавнями, де між колод, на міліні,
Знайшли рибалки посинілий труп вигнанця.

Шуміла осока і пах рогіз,
Киглиця невгавала на лимані,
Свій смуток несла до осель кудись ,
Які вогні світили крізь тумани .

Авсгзбург , Баварія, 45 р.

Т О П О Л Я

Я в мандри повз тополю прямубав ,
З подвір'я вийшов загубитись в світі ,
Чи то прибій упевнености дав
Моїй душі , недолею підбитій ?

Чом тягне глибина її на дно ,
Бездоння в ній тванливістю незряче
Шкода , що я тополю під вікном
Вже більше у світанках не побачу .

О, море , ти в прибоях сум глуши ,
Як видко , у твоїх згублюся хвилях .
Там жодної не стрінуги душі ,
Лише киглиця голосно так квилить .

І громовиця сил мені улле ,
Над мороком у вічності носитись ,
Отак життя й продовжиться мого ,
Комусь в пітьмі ще вогника засвітить

Та пам'ятатиму , що з чужини
Чекає на повернення тополя ;

Нашепче легіт їй 'рожеві сни ,
А люд забуде горе і недолю .

Н І Ч

Стихали у стихії гори хвиль ,
Над побережжям чайки не кружляли ;
З-за моря темінь крила піднімала ,
Сузір'ям покривала суходіл .

А місяць, що засяяв з вишини ,
Над селищем замислився над вечір ;
З рибалками на влов пливли човни ,
Гребли уміло руки молодечі .

Ніхто із моря більше не вернувся ,
Тому то місяць в хвилях їх шукає .
Бурун до скель розлючено війнув ,
Про втоплених розносить вістку краєм .

Над скелями чайний лине крик ,
І снасть видніється з подертих сітей .
Як кажуть : був на світі чоловік ,
І враз ніде його більш не зустріти .

І надаремно на шпелях кладуть
Жінки багаття, дивлячись, як з моря ,
Самі улямки від шаланд пливуть ,
Шматками чорного, людського горя .

45 р.

Р У Т А — М " Я Т А

Зілля в нашім городі без ліку !-
Хміль пов"ється комусь на удачу .
Я проснувся од пташиного крику ,
Вітровія в зеленім побачив .

Він шумів з-над розлитого ставу ,
Де на плесі купалось сузір"я ;
Був я , ніби журавлик цікавий ,
Що уперше кружляв над повір"ям .

Яворина все спомини будить ,
Де гніздо із ломаччя та клоччя...
Знову череду вигнали люди ,
І від сонця пастух мружить очі .

Враз насунули хмарами думи ,
І тривогою радість дурманять .
Ось прокинувся знову від шуму ,
І дивлюсь у вікно , що в тумані .

Там нема про весну ні споминку ,
Як то гожим буває світанком .
Закружляли чаклунно сніжинки ,
На хмелину , усохлу край ганку .

Що ж , хай вихор мене той закрутить ,
В непрогляднім , заметанім світі ;

.....

Зеленів мій світанок у руті ,
І хмелів у веснянім суцвітті .

Авгсбург ; Баварія , 45 р .

ЛЮБИСТОК

Хуртовина по Дніпров"ю голосила ,
Над ярами піднімала чорний стяг,
І в острішку очеретом шаруділа ,
З буревієм ударяла по стовпах .

І гудів нап"ятий дріт в безвидну далеч,
Розбудивши удовицю в судну ніч;
Мов в коноплях те опудало —здавалась ,
Від якого розлітались птахи пріч.

Вже нічого, осамітнена, не хоче ,
Коб синочок залишивсь її живий ;
Тож по ньому вона виплакала очі ,
З того часу як пішов у лютий бій.

Чом хоч смерть її забрати не приходить ,
Забарилась в грізній битви , навісна ...
І повзе вдова, зітхаючи, по воду,
Шаром льоду що покрилася до дна .

Їй здалося: прочинились двері в сінях,
В груди вдарив,закружляв по хаті вир ;
Внім вловила удовиця голос сина ,
По якому вона виплакала зір .

В лихоманці поповзла аж до порогу ,
Голосінням ніч морозну пройняла :
" Ти умийся, мій синочку, із дороги
Тим любистком, що для тебе берегла"

Їй здалося: вже від радості прозріла ,
Ясно бачить сина —воїна лице ...
А знадвору — хуртовина голосила ,
Лютувала, мов зима перед кінцем .

Хуга в хату увірвалась через сіни ,
Шепотіли її збуджено уста :
— Син у гості твій прийшов із домовини ,
Що над Бугом височіє без хреста ...—

Авгсбург, Баварія, 45 р.

Д И В О

Поза степами проміння згасало,
Блідо вкривало вершечки дібров
В час, коли блудному сину кричали
Віщо граки, щоб лишався здоров...

Він затремтів, як помітив дзвіницю,
Хмар досягала на жовтім горбі;
І метушились від цвинтару птиці,
Крильми гатили в туман голубий.

Церква йому не давала спокою,
В снах уявлялась, де в млі — океан...

Сходило сонце гучне над тайгою,
Душу йому лікувало від ран.

Зараз до неї — подати рукою,
Вже завертає в завулок у свій;
З нього корогви хитнулись з труною,
Сунувся люд у жалобі німій.

Стали труну забивати гвіздками,
Мовчки приبلуда до віка припав,
І голосив безнастанно край ями,
Батько його в домовині лежав.

Люди безумця забрали, і подив
Довго стояв поміж плит і хрестів;
Місяць над горбиком свіжим зіходив,
Струшував цвіт і росу з яворів.

Линуло сонце колись з океану,
І волюцізі казало: "Вставай! .."-
Клало бальзам на роз"ятрені рани,
Мчало далеко, в загублений край.

КОРАБЕЛЬ ВІЧНОСТІ

Під чарами пришерхли небеса ,
Лиш хвиля бовтається у туманах ,
Та зірка з гілки космосу звиса ,
Яка родилась в березі Мовчання .

Їй з"явиться у всесвіті Земля,
Вкрасі предивній та в своїй печалі;
Там Океан гойдає корабля,
Пасат проноситься скаженням шквалом .
Той бриг виходить з гавані ледь світ,
Коли мовчать ще гори і долини .
Він рейс скерує в потойбічний світ,
Крізь океанські і морські глибини .

Хоч в твані буде темно довкруги,
Все ж заіскріє риб летючих сила!
Хай з"являться жадані береги,
Надією кораблика підсилять .

Він крізь циклони шаленілі мчавсь,
Ту відчував роз"ятрену стихію;
Всеволодним над життям і смертю став ,
Всілякі бурі стримати зуміє .

Так мчи, кораблику ! Тобі хвала,
Кінець пророчиш людському стражданню ,
Тебе блукати доля прирекла ,
Скорившись самотньому Мовчанню .

У гавань запливеш іще не раз,
Котвину кинеш в гамірливім світі ,
Щоб знову, як тебе покличе Час ,
Вітрилами у рейс затріпотіти .

ДО МОРЯ

1.

Огорнуті у сизуваті шати,
Діброви не тривожаться від дум;
А я прийшов із морем попрощатись ,
Вслухаючись у стоголосий шум .

2.

В напоєну розпукою хвилину,
Вдаряйте хвилі бурею у дзвін.
Хай втрачену згадаю Батьківщину,
Донесене ридання із долин .

3.

Ти ж надавало мужности в зневірі ,
Іти мені по спаленій землі ;
Я одному тобі думки довірю,
В чеканні на крилаті кораблі .

4.

Вони з-над обрію прилинуть свято ,
І сонце вилле ласку довкруги ,
І ти мені не станеш дорікати ,
Чому я кинув рідні береги .

5.

Ось чайка , що крилом веслує вдалеч ,
Мені кохану згадує не в час ;
Її душа над скелями злітала ,
Коли в тобі останній промінь гас .

6.

Її могилу покриває морок ,
Кажан з садів нечутно пролетить ,
Ще з іншими прямуючи до бору,
Де місяць розіп"явсь між верховіть .

7.

І не тому журюсь в сльотливий ранок ,
Коли мара по березі іде ,
А знаю, що й за синім океаном ,
Нічого у роках мене не жде .

ДУМКА

Не сумуй за тим, журавко, що пропало ,
Днів минулих не вернути ні намить .
Ти крилечка свої щасно піднімала ,
І летіла за журавликом услід .

Шанувала над усе у днинах цноту ,
Хоч та повінь і поняла береги ;
На лужечку набиралася скорботи
В час, як місяць кидав сяйво на стоги .

Вже водиця, як прийшла, то так й відлине,
Позоставить озеречка голубі .
Я ж, журавко, втратив рано Батьківщину,
І не знаю, як зарадити собі .

На подвір'ячку моїм — усохли сливи ,
Залишилось тільки згарище одне ;
Позавидували люди , бо щасливий ,
Розлучили із коханою мене .

Вже любов , яку відрода зберігала ,
Одзвеніла по лужечках і гаях ,
Впала в безвість , де, журавко, ти блукала ,
На зелений задивившись , оситняг .

Австзбург . Баварія, 46 рік .

С Л О В О П Р О У К Р А Ї Н У

1.

Ой, не женці то спішили до хати,
В час, коли хмара сягала долини,
А полоненним судилось втікати
З швабських земель до Дніпра, в Україну!
Встали гаї ебонітовим муром,
Чей же відважним, тужити у горі ?
Їх не спинити ні стрілам, ні бурям,
Гону до волі – ніхто не поборе.
Буйно шуміли берези край лісу,
Чом нагадав про похмуру казарму?
Постріл від шляху погоні пронісся,
Мчали на влови несяруги – жандарми .
Стали бійці з білим світом прошатись,
Хай же удома , кохані пробачать,
Що в чужині нам прийдеться вмирати ,
Мати чи **жінка** – ніхто не поплаче –
Стали в густу осоку утікати,
Смерть відштовхнули, забули тривогу...
Вдарили з авт громовицями стріли ,
Клали снопами бійців на дорогу.
Сонце вмирало на скелях в ту пору ,
Скорбно сіріли шинелі на вбитих;
Двое добігло армійців до бору,
Їм, як ніколи , хотілося жити !
В потемках кралась в досвітні долини,
Люди їх з сіллю і хлібом приймали.
Меркло вставали узгір верховини,
Вереском сови із схову лякали .
Морок бійців честолюбно пригорне,
Ранок розсуне з гілляк перелази...
Блюзи на бувших солдатах **аж** чорні ,
Пальці з обмоток зітлілих вилазять .

В розширах піль — колосилось колосся,
Їм було жаль тее збіжжя топтати,
Якось спочити у лозах прийшлося,
Перший не зміг у доробу піднятись.
Набідувавсь в тім німецькім полоні ,
Другові мовив: " В Карпатах спочину,
Тіло мое схорони, як схолоне ,
І вирушай до Дніпра в Україну.
Тиса мені про Кубань нагадає,
Хвилями вдарить у берег крутими...
Жінка і дітки удома чекають ,
Я ж умираю, не бачившись з ними..."

Сонце шарлатне з-за лісу вставало,
Рив під рокитою воїн могилу;
Руки до крові каміння збивало ,
Смагле лице почорніло від пилу.
Тиса ревла у нестримних потоках,
Чічками сяйними небо покрилось .
Думав втікач про Кубань спраглооку,
Де його друга відвага хмелила .
Звідти його-і забрали в походи ,
Був Богуна він нашадок достойний...
Заграва дика спливала на Сході ,
Там ще потуги кривавились збройні .
Свіжа у стумі спижилась могила,
В соняшних ризах під вітром завзятим...
Зводив туман кашемірові крила ,
Морем смерек — зашуміли Карпати .
Збруч божеством прояснився удалец,
З ним то Дажбожа не згинула віра ...
Вийшов втікач на дорогу, як впали
Промені сонця, що йшло з потаймиру .

II.

Осінь мантиллю вкривала узлісся,
Кружовом тонким - ажурні діброви .
Дим з коминів кучерявивсь Поліссям,
Мружив світанок обсмалені брови.
І метушилася осиротіло
Галчина зграя, темніша од ночі ...
Постріди дунко по лузі котились,
Танки розбиті вкрашали узбоччя...
І тріскотіли галузки в діброві,
Криється хто в ній - нікому не знати,
І подорожній до себе промовив:
- Боже, чи довго по світу тинятись ?
Дай, безталанному, зваги та сили,
Отчого йому хоч стріху побачить... -
Раптом рушниці стежину закрили,
"З місяця ні кроку, не руш, небораче !"
Ти в очеретах навіщо блукаєш,
Видко, військові не вивчив закони ? -"
Відповідь, чулась: - З неволі втіаю,
І заблудив у сусіднім районі .
Звіром зацькованим був у Карпатах,
Одяг мій став на ганчір"я подертий.
Верств залишилося йти небагато,
Висох в дорозі, неначе безсмертник.
Вдома у мене - нетоплена хата,
Жита немає кому змолотити...
- Що ж, обіззався один з автоматом,
Миру і ми не діждемось у світі .
О, Україно, знедолена мати,
Ми за свободу нап"яли вітрила .
Брат у повстанні рушає із братом,
Зникне ворожа, розвіється сила .

Хай не конають селяни під полотом ,
Голоду може громада зарадить..
Знами лишайся, а хліб обмолотять
Бурі з вітрами в лихі дощонади .----

Випив горілки, піднесений в склянці ,
Випив до щерця, в очах закружилось.
Зграйно всіхались до нього повстанці ,
Міцно тримали свої скоростріли .

І пригадалась вдова у свитині ,
Скорбно картоплю у полі конала ,
Нею-Вітчизна була його нині ,
В наймах вдовою німою здавалась.
Кривди забуде вона, як із бою
В славі вернуться синочки додому...

Осінь привидилась всім — молодю ,
Спалену фронтом , кружила соломю .
В селах на сполох опівночі била ,
В шанці тривожні приносила вісті ,
Зкленів, карафками битими листя ,
Сипалось з дзвоном на паморозь білу.

Знову пішов побратим воювати ,
Друга померлого сповнити мрії ,
Хай ті вітри, що шуміли в Карпатах ,
Ген, до Кубані летять у надіях.
Щоб українська земля не губила
Сили і волі на віки ті вічні !

.....

Діти, о, діти, русяві та милі ,
Діти землі, що приваблює й кличе .

III.

Линула хуга по лісу остання,
Вітер на куні ридав край Дніпра;
Поміж заметів маячили сани,
В них, над повстанцем, схилилась сестра .
Хрест на намітці у неї червоний,
Хустка упала з розплетаних кіс:
Коні булані—втекли од погоні,
Хоч і оточений недругом ліс.
Чи довезуть із пораненим сани,
Вже до шпиталю-мінована путь.
Ой, і возили на бій партизанів,
Час наступив-на спочинок звернуть .
Вдома хотілось бійцеві вмирати,
Жінка б з ослону борщу подала.
Повно народу прийшло б попроситись,
Він же не мав ні краплиночки зла.
..." Хочу в зусиллі, на ліктях піднятись ,
Ранений так санітарці сказав,
І оповім тобі стрічу із братом ,
Він на руках, на моїх умирав.
Чорну годину -над все проклинаю,
Ліс зненавидів в багрянній красі;
Міг чи я знати, що в брата стріляю,
А у шинелях—однакові всі.
Він говорив і так жалісно радив,
Погляд його перед мною горить :
" Ти потрощи мого скальна прикладом,
Щоб ряту жодну не мучився мить ..."
В хлані думок аж зробилося жарко ,
Хрест на твоїм рукаві у слюзах.
Зжалься, добий ти мене, санітарко,
І поховай у завійних снігах .
Нащо чекати від ворога смерти,
Впала зневолення кривдна пора .
Був я у змагу за волю упертий,
З краю німецького - втік до Дніпра ...—

Буря у відповідь заголосила ,
Сосни ламала, згинала дуби;
Зосліпу степом вона голосила,
Зсмертю змагаючись у боротьбі.
Хуга у звої замети кружляла ,
І до вивірки заглянула в схов.
А в медсестри дивно очі блищали,
Мов негасима, воянька любов.
Сніг замітав скров"янілі дороги,
І насипав кучугури край хат .
Видко, кадив хтось незримо до Бога ,
Вийшовши сани примарні стрічать.

Стріли стихали в яру за рікою,
Сіпала віжки чимдужч медсестра,
Коні її —пролітали стрілою ,
Де зіновать схил вкрашає Дніпра .

Горю людському —не можна радіти,
Нам чи немає на краще надій?
Це ж твої, краю, підводились діти ,
Йшли за свободу в роз"ятрений бій.
Їм панахиду кадили тумани,
А помагала хуртеча з полів...

.....
Тиша в місяцях, де ішли партизани,
Виросло більше в яругах горбів.
Сяде чабан відпочити в долині,
І пригадає пісні кобзарів,
В них то оспіваний плач України,
Мужне завзяття сполоханих днів.
Темно від бурі по світу ставало ,
Гнівно шуміло верхів"я дібров;
Поминки буря по мертвім справляла ,
В ній своє місце убитий знайшов.

осінь, 1945 р. . Авгсбург, Баварія. 41

Я Л И Н А

Красується ялина в срібних шатах,
Намисто злотне—вітер колиха,
Мов наречена—вийшла обвінчатись,
З тривогою ждучи на жениха.
Такі й надії, виплекані мною,
У ожеледь, в завіянім саду;
Надіявся—зустрітись з молодою,
Хіба колись утрачене знайду?
Під сявом сузір'я у посвяті,
Шарілась смеречина під вікном,
А миші пробігали по кімнаті,
Хвостом гасили свічку перед сном.
І сніг ішов, подібний до горіхів,
Була одна зі мною самота,
Байдужа, мов у нас на річці крига,
Коли із неї витешуть хреста.
Вже празники виднілись перестали,
Одна ялинка мукою блищить;
Недоля нас під нею обвінчала,
Між нами снігу кинула із віт .

47 р.

П А М"Я Т Ь

Я занозичив з вітчизняних саг
Пісні, натхненні янголом у леті;
Творила їх на млистих берегах
Людська душа, під шуми очерету.
Для них — сплітала райдуга вінки,
Мотивам волі — радувались квіти....
Вони ж такі, як свіжі пелюстки,
Їх любить слухати грайливий вітер .
Я збережу їх в пам'яті своїй,
Ударю в струни у найдальшій хаті,
Вслухаючись: хто вийде в буревій,
Загублений світанок зустрічати.

46 р.

П Р А В О С У Д Д Я

Журбу відкиньте геть, бо у віках
Не зменшується ні ганьба, ні слава !

Труна спочила з трупом на плечах ,
Несуть її соратники лукаво ,

Того проводять у останню путь ,
Що подвигами пекла був достоїн ...

Тому то бурі-хугою гудуть ,
Живцем в снігах ховаючи героїв.

Жорстокої доби — розстане лід ,
Відважних — мужність в лихоліття зродить ,
Бо вже насильство, наче труп — смердить ,
Петлею замахнулось над народом !

Свобода, що з відвагою ішла ,
Нехай шляхи до перемоги вкаже ,
Китайку скинувши з свого чола ,
Меча караючого нам відв"яже .

Ще завітає в наш куток весна ,
Мечем у Духа переріжуть пута ,
Любов народи витягнуть з багна,
Потоптану і у віках забуту .

І запанує спокій на землі ,
Страшним привиддям пропаде скорбота ,
А ми, що у непевний час росли ,
У поле вийдем — бур"яни полоти .

І не страшна нам буде чорна ніч ,
Бо ті, що вбивством залякали роки ,
Те правосуддя стрінуть віч-на віч ,
І за діла розплатяться жорстокі !

Авгсбург, Баварія, 47 р.

З В І Д І Н Н Я

Осліпле сонце, блиснувши , сховалось ,
І на поля з яруг не вигляда ;
Шумлять ліси у небо небувало ,
І хмари плинуть, мов бистрить вода .

Вже з берегів ріка на луг виходить ,
Аж у Карпати до смерек , пішла луна
І чорна хмара вкрила обрії на Сході ,
Відсвічується в пожарищах далина .

Хто ж вийде переможцем у двобої ? -
Та змагу я того кінця не жду ,
Бо передчуваю : кулі черепа розкroють ,
А мухи , вчувши кривцю , загудуть .

Якщо впаду, то хвилями полину
Шукати для сподіванок тепла ...
Я ж тут нічим не красувався в Україні ,
І навіть плакати не міг від горя й зла .

Так зашуми понад верхів"ям, о, негодо,
Щоб в Придніпров"ї більше втрати не було .
А я , в холодних загублюся водах ,
Ачей, згадаю хати рідної тепло .

Нехай за все мене простять батьки старенькі ,
Чому зібрався у дорогу в заметіль ?
Все ж навіть сонцю не зів"ялити серденька ,
І я вже тінню до своїх вернуся піль .

Душа зрадіє і поплаче сиротині ,
Що коло плоту, ніби пташка в хмурі дні ;
О, ви берези ! Зашуміть в лихій годині ,
Угрозах справте воскресіння по мені .

Авгсбург, Баварія, літо, 46 р.

Батько поета, Дмитро Якимович, з групового в'язничного фота перед своєю мученицькою смертю в одній із в'язниць – таборів в так званій УССР./ 1949 рік/

Т Р О Я Н Д И

Троянди квітнуть у саду і сиплять
Барвисту серпантину на стежки,
І хвалить їх в тендітних шумах липа ,
В сріблястому одінні край ріки .
І я не знаю, чом у грудях радість
Із смутком затаїлась в млосну мить ,
Коли вогненні китиці по саду
Суцвіття розсіває в барвний світ .
І крутиться то білосніжне біле ,
То жовте, то багряне, як зоря;
Моя кохана —проліски любила ,
Яку сира покликала земля .
Їй у труну з тих кущиків трояндних
Живих поклали квітів, на той світ ,
Хай будуть, як у шільнім фоліанті ,
Рожина всохла, що роки лежить .
Та квіти мертву воскресить не зможуть ,
Навіщо їх зривати для вінків ?
Бо в тогосвітті днів не стріти гожих ,
І сонце не всміхнеться від кушів .
Літа минуть і молодість поблідне ,
Не вздріти світу білого сови,
Під зорями лишень подивогідно
Росу загублять квіти у трави .
А їхній цвіт ще вітер по алеях
Геть рознесе, немов пелюстки мрій,
Коли ще сонце в золотій киреї
Сад оглядає, сповнене надій .

68 р.

М О Л И Т В А

О, володарю світу, могутній, єдиний ! -
Змилосердся, приглянься до праведних тих ,
Що під вартою в безвість бредуть в хуртовину ,
І від стрілу лягають спочити на сніг .

Сил немає в знеможених більше молитись ,
У дорогу підняти натовлених ніг ;
Ім на світі облуднім не хочеться жити ,
Та не хочеш ти смерти послати по них .

А вона , ніби полум'я всюди гасає ,
На війні вже багато загинуло з нас .
На спочинок убитих земля не приймає ,
І вони на твій мусять чекати наказ .

Над убитими галич несила кружляє ,
Хижі круки чом в мертвих очей не клюють ?
Принесли, видно , вісті із рідного краю ,
Від сиріт, які долю прокляли своєю .

Наші погляди звернені, Боже, до тебе ,
Стало в царстві твоєму темніше од сліз...
Так хоч знак нам подай із байдужого неба ,
І у праведнім гніві, на землю з'явись !

Авгсбург, Баварія, 1946 р.

В І Д Р А Д А

Вас я пригадую радо ,
Мрійно дорогою йшли
На оболонь, де за садом ,
Проліски дивно цвіли .
В їхнім віночку здавалось ,
Бачу краплиноньки сліз .
Може то ви їх пролляли ,
Долю шукаючи скрізь .
Ніби в розчахнуті двері ,
Вийшли за місто на шлях ,
І відбивались озера ,
В теплих , дівочих очах .
Де ж мої радості милі ,
Рибки оті золоті ;
Думалось : ви не любили
Ще у своєму житті .
Проліском понад снігами
Ніби розквітли між трав .
Мріяв про вас вечорами ,
Серце вам чуйне віддав .
Інколи, в ревнім горінні ,
Яв своїх мислях грішу ,
В келих жаги срібнодзвінний ,
З листя росиці струшу ,
Вип"ю , пригадують зично ,
Ласку дівочих очей ,
Ніжне, рум"яне обличчя ,
Схоже на квіття алей .
Буде натхнення і сила
З пролісків тих у мені ,
Щоб у душі задзвеніла
Ваша відрада весни .

В И Н О Г Р А Д Н И К

Озимина яскравим інієм покрилась ,
Де баба кам"яна вітрам – відрада!
Вона з могили вся у зорях зарясніла ,
Була у них , мов в гронах винограду
А з моря дико буря шаленіла ,
Кресали небо гнівно блискавиці ,
І падали, де кібці розносились ,
Тужили чайки сестри- жалібниці .
В халупі умирав один з свавільних ,
Лишаючи сім"ю напризволяще .
Йому межа ввижалась обопільна ,
І в холодочку люд присів трудящий .
З тропи Троянної , з потойбіччя ,
Навідалися на земні дороги .
Зітерлось нації в віках обличчя ,
А ті молитви – стали ні до чого .
Тому він буде змушений в просторах
Плекати корінь свого роду вміло ,
І виноградник стерегти від горя ,
Щоб те гілля цілюще не чорніло .
Куші він згодом зможе перенести
На землю, де лишилася пустиня ,
Зазеленіють нивоньки воскреслі ,
І морок у привільнім краю згине !
А поки – чорним бростем попелище
Відсвічувалось , як тонуло в водах .
І линув виноградар між найвищих
Зірок у горобину ніч на Сході .
Примарився у стужу виноградник ,
Чудесний, що батьки його плекали;
Витала радість понад райським садом ,
Де білі коні від суцвіття мчались .
Там стиглі грона сяйним волоспадом
Переливались в обріях урочих;
Йому на серденько лягла відрада ,
Співала ніжно голосом дівочим .

А тут до нього лине буря з моря,
Що духу термосить халупу вбогу,
Господаря гукає у простори,
Про лихоліття хай розкаже Богу.
Господь уділить місце для народу
У вільнім світі, на зеленім лоні...

.....
Кресала блискавка на сизих водах,
І в степ за вітром мчалась навздогони

Авсгзбург, Баварія, 46 р.

Р А Н О К

Кругом мете і свище завірюха,
Куди ж його у заметіль таку?
Наважуюсь її пісні послухать,
Коли бурлить у білім на ріку.

Колись до мене мудрість заговорить,
Підкаже серцю чим я в світі жив,
На цьому втаємниченім просторі,
Серед всіляких барв і різних див.

Тож вірити повік не перестану,
Прямуючи на тьмяні вогоньки,
Що завжди рожевітиме світанок,
При березі величної ріки.

46 р.

З НЕВІДПРАВЛЕНОГО

ЛИСТА

Кружляє вітер сніговий опале листя,
А голова — п'яніє від думок ;
Бо , як уразливу подати вістку ,
Чи ж я тепер , як зірваний листок ?

Мовчать кущі , туманом оповиті ,
Дорога у конвульсіях лягла ; -
Ти б перестала думати , що я убитий ,
Могила осокою заросла .

І безупинно сиплються червінці
З притихлих кленів , в березі ріки ...
Я пам'ятаю : гнали шляхом німці ,
В шинелях недобиті кістяки .

Хіба могла б у гущі тій помігить
Мою ту постать кволу , без надій .
Я ж втік з неволі , бо хотілось жити ,
І голос ще почутий милий , твій .

Та все ж в ті дні — додому не потрапив ,
Було несила побороти тьму ...
Мене війна погнала по етапах ,
Під самі Альпи , у чужу корчму .

Середньовічні пролягли квартали ,
В істерії віддавна день погас ;
Я тут зустрів отих , що катували ,
Могили предків зганьбили у нас .

Вже правосуддя владно йде світами ,
Догмат брехні з насильством пропаде ,
Щоб сонце разом крокувало з нами ,
Із вірою у воскресіння день .

Г О Р Д І С Т Ь

Вже присмерком украсивсь небовид,
І прокричала з дубняку пташина;
А я задумавсь про трудящий рід,
Віками жив у честі до загину.

Мій прашур кидав в чорнозем зерно,
Всміхалось сонечко, як йшло по світу;
І обіч клав пишталі перед сном,
В разі потреби — поханцем схопити.

Смерчем пройшли скривавлені віки,
Згубилися в роз"ятреній стихії,
Немов дівочі сплетані вінки,
Що в ніч Купали радували мрії.

Тож гордий я за свій вкраїнський рід,
Тим ворогам — не довіряв на слово!
Від нього перейняв із ранніх літ
Той племінь правди, віри і любови.

Тож забувати гріх усе чим жив,
Свого кореня святу землю
В країні, де з вітрами говорив,
І розумів про що щебече птиця.

осінь, 46 р.

Мюнхен, Баварія.

ГОРНИНА

/поема/

Полинула у невідомість тінь,
Не проростає кинуте насіння;
Ріка плоти проносить від долин,
Надвечір золоту намітку скине.
Лелека зорить барвінкову синь,
Убагвах лет спинити між корчами,
Де куширі розсік сріблястий лин,
І жаб"ячий концерт луна ночами.
Сягає місяць прибережних хат,
Туман мережить стріхи посивілі;
На вигоні берези зашумлять,
Пригадуючи юних і шасливих.
І літо бабине в дворах пливло,
Нитки сріблясті павукам лишало...
Ген за дубами загубилось зло,
Вже повернутись до людей, вагалось.
Летіли птиці в лузі відпочить,
Гаї губили соняшну кирею...
З вікна в тривозі споглядала світ,
Вдовиця із дитиною своєю.
Дівчина в неї маком зацвіла,
Іпідросла у кляте лихоліття...
Вже вулиця у святах відгула,
На просіку лягло садів суцвіття.
І на Купайла з юними всіма,
Пускала дівчина вінки на воду...
Чом серце туга стиснула німа?—
Коханий не вернувся із походу.
Ті вишиті узимку рушники
Лежали недоторкнутими в скрині;
Її літа здавались, як стрічки,
Шо вилиняли у сльоту осінню.
Хоча б у прийми прийняла когось,
Ніхто до неї в гості не приходив,
І покривалась яблунева брость
Сльозою, мов дівоча, ніжна врода.
Здіймалася у трепеті брова
Жагою у принадний день, гостинний...
І справила весілля удова
Своїй єдиній донечці—дитині.

Дарма, що в цілім нашому селі
Того судженого ніхто не здибав...
Був той Петро з дунайської землі,
Де з моря запливає чудо-риба .
Вдова раділа: доньчин чоловік
Для односельців став найкращим братом;
Він до роботи на обійсті звик ,
До сажу заглядав і до теляти .
Поговорити з усіма любив,
Ставав у поміч сиротам і кволим,
Отак два роки у селі прожив,
Орати й сіяти виходив в поле .
А потім – німці за Петром прийшли ,
Коли котився фронт із-за Тясмину ,
Тікаючи, відстрілювавсь в імлі ,
Безрадно в партизанах десь загинув .
За це німота хату запалила
Ту удовину, крик страшний лунав
І матері й дочки. Було несила
Їх визволити з вогнища заграв .

Ше довго в попелищі діти грались;
Сусіди ті обвуглені тіла
Знайшли; кутком в жалобі поховали,
І в кожного в сльозах душа була .
І на могилу їхню в час, як в білім
Стоять сади, мов привиди оті ,
На Проводи людей приходить сила,
За душі моляться невинні ті .
З гілляк синиця тоскно зашебече,
Їй відгукнеться одуд у олвіт ,
Коли дівчатам у пречистий вечір
Барвінком хочеться умаять світ .
Пригадують матусю-удовицю,
Зятька все ж дочекалася у дім ...
Над сіножатями – зелить киглиця,
Розбудить плеса покликом своїм .

А на Купайла, як цвіте барвінок,
Із храму лине надвечірній дзвін;
На тому місці, де стояв будинок,
Вдови з'являється опівніч тінь.
Хтось починає боязко співати
Під шум широколистих верховіть.
На стежці, що колись вела до хати,
Хрест з явора в причілку височить.
До нього тінь лякається підходить,
Шо духу утікаючи на путь;
Той хрест рибалки за верству знаходять
На весла налягають і плывуть.
Ріка їм глибочінь свою розкрила,
Серед корчів і тванної трави;
Вогні згадають: зелено світили
З хатини безталанної вдови.

15 жовтня, 1946 року.
Авгсбург, Баварія.

Н О Ч І

Я в чаклунні закоханий ночі,
Де Жар-Птицею місяць упав.
Мчаться коні, жита потолочать,
Доберуться до берега вплав..
І мені на костричних дорогах
Тим відгоміном згублених літ,
Дзенькіт чується збрुї в тривозі,
Де зоря, як багаття горить.
Розлетілося маривом листя,
І руїни наповнює дим;
Порадію, що в днини імлісті,
Не сплямалося серце нічим.

43 р.

Зеленим маком вечір потрусив,
Рясніє падь зуверисто в долині,
І ніч, тамуючи у лозах гнів,
Ту скіпку засвітила удовину.
І зацвіте у болотах терлич,
Мов у темряві вогник із будинку ...
І крук на кувічин чекає клич,
Згубитися в пришерхлому барвінку.
Там купа цегли, в баговинні став,
Вітряк із махи крила простягав.
Там лимар віку доживав з дочкою,
Дурманила ту лимарівну хна;
Плела мачки Марина над рікою,
Тоді була з німотою війна.
І раз, коли мостились птахи спати,
В село чужинці увійшли, солдати.
Поставили дорогами затин,
Усе за втікачами пильнували.
На калданах хиталась смерти тінь,
І бачачи її, живе здригалось.
Опряга сходилла у тих місцях
На тих, що утекти не мали сили;
За німцями — румуни вкрили шлях,
Поля від снігу рясно забіліли.
До лимарівни, як розтала крига,
Вояк вчашати, буковинець, став.
З грудей його, немов оті вериги,
Армійський номер спижево блишав.
Він непоганий був собі на вроду,
Від нього в неї залишився син.
Вода лисіла в блисках коло броду,
Як вирушав з румунами на Дін.
І німці личмаря звели зо світу,
Заплішували у зlobі кілка
Йому у груди. За млином убито
Тоді його, де ще шумить ріка.
За те, що карамана їм, вола
Не хтів віддати, і коня, якому

Ті цуга напинали, коли йшла
Страшна навала в безвість невідому
Вже на могилі лимаревій чічки
Цвіли, і пахли п'яно чебреці,
Марину гризла шваба, і в порічках,
Цвірінькали чмутливі горобці.
Отак в шандрі на батьківській могилі
Вона й померла, із дитям ждучи
Гуцула в пору, коли ніч всесило
Вогні кресала, фронтом ідучи.
Хлоп'я—сирітку удова огрядна
Удвір узяла, вже ходити міг;
Простелював колючий вітер рядна
Змокрілі від скривавлених доріг.

II.

Зазеленіла на городі рута,
Той буковинець повернувся забутий,
Обійстя те Маринине шукав;
Румуни із німотою втікали,
Він там убитий у оприні впав,
Його в личмарських садах поховали.
І кажуть, що душа його летить
Десь до могилки милої у тузі;
Розсвінути ще не бажає світ
Онадно над калиною у лузі.
Він таємничим птахом кружеляв,
І за одаєю пропав у гаї;
Здається, нишком сина виглядав,
Який лахміттям тряс в дніпровім краї
Голосять, тужать привиди в ярах,
І обаясник той жінок лякає,
Коли мандрують привиди на шлях,
І більш нікого довкруги немає.

----- 1947 р.

Караман—назва чорного вола.
Обаясник — злий дух, що викрадає
жінок.

СПОКУТА

Ще отерпнутої смерти тінь
Ляда в темряву не завалила;
І рапчить, мов качур лебедин ,
Що отрухнув за лебідку білу .
Про знегіддя людям що сказать ?
Споминів лазки глибінь сховала-
Був у мене ще найстарший брат ,
Мзда йому постелю шикувала .
Забростю украсились весна ,
Чебриком і рутою пропахла ;
Бусленя пищало край вікна ,
Випавши з гніздечка поза дахом .
Врятував я жовтодзюбе те ,
В час, як сонце звомшило безсиле ,
Позбирати руно золоте ,
І від нього аж яскрілись хвилі .
З циганом тоді якраз ведмідь ,
Закушпелив за собою слід ,
І здавався господарем огрядним,
Що ужинок в клуні споглядав ...
Зупинилися вони за садом
Ті цигани, де стебур"я трав .
Стали під шатрами, як один ,
Коней за три огляди купили;
Нам вони наврочили загин ,
Все на звід пуститися хотіло .
З батечком жеребчиків шукать
У чуже ми рушили містечко;
Дим з міщанських кучерявивсь хат ,
Плив на квітну на ту пору гречку .
І заночувавши , я зустрів
Дівчину, хоч огирів тих й нині
Не зуспіти серед злобних днів,
Коли кривда верховодить в днинах .
І завзявся одружитись я ,
З жінкою пожити не судилось ,
За могилу, в армію рідня ,
Провела , як все зазеленіло .
Бачив я, проходячи бої ,
Як гасила смерть там в не одного
Каганця, щоб воїн дорогих
Не удрів, що ждуть його з дороги .

Раз наказ дістали : до Дніпра
З- над Поволжжя рушить в Україну...
Я забіг до рідного двора ,
Та в лиху і прокляту годину .
Ще пожежі маялись вогні ,
Труп чорнів у клуні під дверима ,
Я дививсь на брата , мов у сні ,
Він з скляними там лежав очима .
Покривав його роїстий сніг ,
Гупали за виярком гармати ;
Був мій брат в німецькім жупані ,
Чоботи устигли люди зняти .
Очі я китайкою вкривав ,
Місце підшукав для домовини ,
Про батьків в сусідів запитав ,
Про розболу серденька — дружину .
" ... Батько з матір"ю безтям"ям днів
Вмерли , ... за тобою побивались ...
Брат в чорножупанниках служив ,
Вчора , так без суду , розстріляли
Ті , що повернулись до села ,
Женучи німоту з України ;
І злигавшись з іншим , утекла
Жінка , забираючи дитину ... "
Я від горя — у ліси пішов ,
Та кого карати за розлуку ;
Непривітним пралісу був схов ,
Від зневіри — опускались руки .
Нас було розбито восени ,
Уцілілі — в сторони втікали ...
Все пригадую багряні дні ,
Таємничо , круком прокричали !
Покрівцем здається снасть човна ,
З теліша , що змайстрував руками ;
Снилося : край рідного вікна ,
Знов цигани їхали з піснями .
На ведмедя довго я дививсь ,
Сунувся за возом неохоче .
З того часу — волю полюбив ,
Прислухаючись в скиглинні ночі .

Юрій Буряківець

ДО ВЕРШИН ДУХА

ПОЕЗІЇ

Авгсбург
1948

НА ВЕРШИНАХ ДУХА

Розстанули в долині , наче дим,
Подібні до морської піни , хмари ;
А там , де вдарив у спокуті грім ,
Упала блискавка , як Божа кара .

І зашумів побіля луку ліс ,
Ігнулися осики і тополі ;
Котилась буря , мов під гору віз ,
З снопами повертаючись із поля .

Здавалосьь : зорі падали на діл
Мов яблука у маніжеву пору ;
Їх хтось на землю струшував всесил ,
Незримо переходячи простори .

О , скільки різних в космосі світів ,
Що з власного коріння виростили .
Їх радує багаття пастухів ,
На лузі в темну ніч вогонь розклали .

А нам вловить блаженства сяйну мить ,
Відчути серцем подих сфер небесних ,
І зрозуміти , чом спадає цвіт
Такий , як бризки , вилившись на весла .

48 рік .

С О Н Я Ш Н І К Р А Ї

Я родився в соняшних краях,
По садах зелених заховались
Цілі села й вітряки в полях,
Крилами побитими махали .

Арештанти під конвоем йшли,
Трупом землю устеляли рясно;
Блискали у варти очі злі,
Хлібом частував я тих нещасних .

І були вони, як із ікон
Праведники за діла розп"яті ...
З того часу не один закон
Вивчив я, потрапивши за ґрати .

І мені не з махи вітряки
Крилами од пагорбу махають ,
А ворони крячуть з-за ріки ,
Прилетівши з льодового краю .

Зграя хмура обсідає мур,
Застилає крилами простори;
Птах кричить : "Ти серденьком не жур ,
Хай біда геть утече на море..."

Я за те караюсь, що колись
В"язням хліб виносив на дорогу,
Сонця не помітивши від сліз,
Що котилось колом під ноги .

П О Р А З К А

Прибіг вояк із поля бою,
Мечем ударив гнівно в браму;
Пронісся гук страшний луною,
Аж розколовся хрест на храмі.
І до палацу гук долинув,
Вино у шклянках вирувало,
Вістун кричав: " В бою дружина,
Із лютим ворогом пропала .
І од розпачливого крику,
Здрігались стіни у покоях:
- О, горе вам, ганьба до віку,
Чому не станули до бою! _—
В палаці гості затремтіли,
І жартувати перестали,
Бо привида вони уздріли,
Проходив змучений по залі .
І зник за мурами рантово,
Щоб бурю гнівом пересилить,
Гукала з хмар коло діброви,
І смерть несла на дужих крилах .

47 р.

С Т Р А Ж А

Нам дні здавалися за свято,
Плекали роду заповіт,
І дивувалися розп"яттю,
Йдучи за правдою у світ .
І юність розначем не вкрилась,
Коли нічого не знайшли ,
Та вороги—батьків убили,
А нас з собою повели.
Кричали гнівно: "Не шукайте
В рабів ні правди, ні тепла ,
Камінням гострим побивайте ,
Щоб згадка добра їм була !"
На площі старень мружив брови,
Порушив стражників наказ,
Піднявши палицю , промовив :
- Хай Бог не забуває вас ...—

46 р.

Т В О Р Е Ц Ь

Коли сузір'я струсить в тишині
З гілок космічних золотого цвіту,
Йому у Придніпровій стороні,
В канавах жовтим листям шарудіти .
І вітер в темних зворах загуде,
В чеканні таємничого приходу
У час, як Дух понад землею йде ,
Діяннями викликаючи подив .
Здіймає звіздну із плечей кирею ,
І нею покриває віщий слід .
Він владний над планетою всією,
Утворений з нічого, щоб творить .
Йому нема суперника в просторах,
Приходить маревом палких оман ;
Засвічує в бездонні неба зорі ,
І ним вгамований , стихає океан .

47 р.

П Р И З Н А Н Н Я

Я радість ще утратив на Дніпрі ,
В шуканні верховин, ніким незримих ;
А ти сховала матір. Чорним димом
Садиба підпливла. На пустирі ,
Ти з бур'яну дивилася в утомі ,
Військові батька повели кудись ...
Кресала з даху іскрами солома ,
І застеляла шлях тобі від сліз .
Намись облишмо лихоліття дні ,
Пристанемо на греблі відпочити ,
Наліючись, як ті сирітські діти ,
Що буде й нам ще празник на весні .

46 р.

З НАДГРОБНОГО НАДПИСУ

Твій час лежить в руці моїй ,
О, бережись його згубити,
Коли проходиш без надій,
По знишенім лукавством світі .

І не врятуєшся ніде,
Хоч й станеш в храмі на коліна ,
І правосуддя в гніві жде
Тебе скарати за провини .

Бо ти межу переступив,
І потоптав ногами святість,
Чужих благаючи богів,
Щоб всесвіт розумом обняти .

І мов Політ , що у свиню,
Церцея мстива обернула,
Все будеш хрюкати й брехню
Глаголити до пліток чулу .

Тебе уб"є в дорозі грім,
В земній розсиплешся утробі ,
В розбитім черепі твоїм
Змія чигатиме на здобич .

Гаддя шипітиме з гробниць ,
Стовпи трухляві морок вкриє ;
З твоїх провалених зіниць ,
Безодня холодом повіє .

НА ЦВИНТАРІ

Ще до сонця вечірнього горнуть ся квіти ,
Дятель знати про себе дає з глушини ;
Гробареві все миле на білому світі ,
Ті мерці не приходять до нього у сні .

Я замисливсь про камінь : кістки мої різько
Тут придавить колись , вітер шум донесе ,
Щоб почув , у жалобі проходиш ти близько ,
Пережите не встигши забути усе .

Навесні я про лихо , напевно , забуду ,
Те коріння просвердлить трухляві кістки ;
Камінь буде давити на висохлі груди ,
Через віко поллються веселі струмки .

Все ж недолі тієї розвіються чари ,
Соловейком могильний затьохкає сад ,
І грабар рискаєм по мерцеві ударить ,
Викидаючи голову з ями назад .

Завітаєш на цвинтар крізь схилену браму ,
Де шепоче з вітрами росиста трава ;
Враз до ніг упаде із загробної ями ,
Мов жива , золотава , моя голова .

Закричиш ти , і миттю від неї відскочиш ,
Заніміють хрести , оповиті плюшем ;
О, зрадію я , бачачи світла досхоchu ,
Тоскно вітер затужить за сірим кушем .

Д Е М О Н

В годину розпачу й негоди ,
Коли думок гублю кінці ,
Відвідати мене приходить ,
В якійсь задумі на лиці .

Відбилися зморшками страждання ,
Що у блуканнях переніс ;
Немає більш в душі вагання ,
Тягар людський він довго ніс .

Могутнім став у нього голос ,
Тож землю струшує , мов грім ;
І страх бере душевно — кволих ,
Як блискавка освітить дім .

В світлицю увіходить з шумом ,
Вливається в лице мені ,
Питається: " Про що задумавсь ,
Які тобі ввижались сни ?

Чи про загублене ти марив ,
З Карпат вертався до степів ,
Чи линув в тузі знов у хмари ,
Як та забула , що любив ?

Отак мене й не покидає ,
Коли душа від мук німа ,
Той демон, вигнаний із раю
Мов я —покинутий всіма.

КАЇН

В горах халупа кинута давно,
Каміння провалило ветху стріху,
А вибите негодою вікно,
Тримається ще на однім завісі.
Лунає голос Каїна в горах,
Що вдіяти бездольному з собою?
Йому набридло жити у віках,
До Господа звертається з мольбою:
— Для мене, Боже, смерти не жалій,
Хай тіло роздеруть вовки злорадно;
Життя мое — це від худоби гній,
Порожній колос в бурю безпорадну....—

Ось вішається, та гілля нагне
Під ним осика до самого краю,
І Каїн вже не Господа благає,
А сатану, що на приبلуду жде.
Темніше в мороці густім ставало,
Разючий грім в долині даленів,
В сувої хмар сузір'я заховалось,
Як сатана з куща заговорив
До Каїна. В піску клубились гади,
Від їхніх тіл зловонний нісся чад...
" Ти все згубив, о, Каїне, безрадний,
І без надій приречений блукать.
Когорти тогосвіття є безсилі
Прийти на поміч у твоїй біді.
Ми б у аду тебе охоронили,
Та порятунку ти від нас не жди.
Бо ми, як ти, були закляті Богом,
Виходить бісам з темряві не час.
Пригадуєш, як поблизу дороги
Підняв ножа і крівця полилась.

Убивши Авеля, довіку мусиш
Поневірятися на цій землі;
А я — ніяк в століттях не діждуся,
Позбутися кромішньої імли ..."—
Таке сказавши , шезнув у проваллі ,
Гадюки і вужі пропали з ним.
Зоставсь стояти Каїн у печалі ,
З безодні паями крутився дим .
Поплівся вбивця у місця , де брата
З ягнятком на руках стрічав колись .
Йому чи тайну долі розгадати ,
Яка туман кадила поза ліс .

47 р.

М Е Д И

О, станеш притчею в віках не раз,
Як перехилиш чашу із медами,
Надпиту магом в передсмертний час,
І запечатану його устами .
Тобі відкриються краї чудес,
Купці звітаються низьким поклоном .
Пустині і моря ти перейдеш ,
Та не розкриєш жодного закону .
Бо так приречено у небесах,
Щоб ти країнами блукав даремно;
Засяє барвами земна краса
Ще холодніша від склепінь підземних

47 р.

З А К У Т О К

I.

Тим нетерпінням — викликали подив ,
Просили : "На прогулянку ходімо ,
Латаття зажурилося на водах ,
Лілеї в жовтім захитались диму .
Під шелест очерету місяць бродить ,
Немов арідник з хашів несходимих .

II.

Кленовим мостом води перетяті ,
І хвилі губляться за осокою ,
Там у ситняг забилося каченятко ,
І кавкання жабині йде луною .
Під верби хлонці зійдуться й дівчата ,
Коли заблісне присмерк над водою .

III.

Вже дикі гуси в плавнях прокричали ,
За літом подалися навздогони "
Тим закутком мені Ви нагадали ,
І кашку , і чебрець на оболоні .
Скубли отаву на лужечку коні ,
Човни у тихій заводі гойдались ...

IV.

Моя ясна юність неспокоем ,
Чудесна за вінки купальських квітів...
Носились квітниками бджілки роєм ,
Було на світі любо і привітно ;
У парку понад озером левкої ,
Прикрашують собою щедре літо .

У.

Знайти мені ваш закуток вдалося,
Вдаряє хвиля в берег бистриною,
Спадають із гілляк дубових роси,
Срібlistою лягають паленою;
Там горобинцю ягоди у осінь,
Схилились понад криничовиною.

У.

За течією пропливає листя,
І закуток вкривається пільмою,
Сузір'я бевкнуло на плесо чисте,
Де місяць зупинився над вербою.
Так хоч прийди, невинна і пречиста,
Хоч зіронькою говори зі мною.

Авсгзбург, Баварія, 47 р.

ВИШНЕВИЙ ЦВІТ

Сходять на просиці проліски - квіти,
Ім над снігами не вперше цвісти;
В соняшних бризках купається вітер,
Поза калинові лине мости.
Верби од сну прокидались світанням,
Понад горою шуміли украй;
Скоро вже ганок замає клечанням,
І зажовтіє в траві молочай.
Все що цвіте —набирається сили,
Погляд голубить з галявини глід;
Яблуні й груші вбираються в біле,
Радість на лузі промінням лзвенить.

осінь, 43р.

О Д А Л І С К А

I.

Я спізнився , Маріє, як видно , з приходом ,
Із відхилених шторів полинув твій зір
Унадхмар"я; сліпуче, шарлатанне проміння
Задзвеніло в кімнаті з альпійських узгір .
Ти мовчиш і нерада моему сумлінню,
І кармін твоїх уст від непевности зблід...
Що ж, подай мені руку, пірнувши у очі ,
Поцілунком жагучим мене наділи ...
Ось вогнями розсипала погляд спроквола ,
Потонули вони у бездонні душі ;
А обличчя казало про млисте безсоння,
Від своєї хотілося тіні втекти .
Говорила : "Коли не зустрінємось знову,
То напевно кохання в серцях розцвіте,
Мов фіялки, що ми назбирали у Альпах,
Я прикрасила квіттям світлицю свою .
Усміхалися зела в безвинних сльозинках,
А проміння лилось і дзвеніло в галях;
Маловірно, щоб знову мели хуртовини,
Із теплістю вже сонце зіходить на брук .
В буркітливих потоках розстанув світанок,
Вітерцем з Середземного моря шумить;
Я в Італію їду з одним чужоземцем ,
Тож пробач і , здається, навіки прощай ..."
Я стояв біля столу і постать знадливу,
Повну хіті, очима в журбі оглядав,
І вона мене вабила тілом жагучим,
Що не мало бажання до мене в ту мить .
Ми отак й попрошались, мов поханцем друзі
На вокзальній зупинці; в незнанні краї
Паротяги їх лячно у безвість помчали,
Сипонувши іскринок із челюсті в ніч.

А "прошай" ще лунало і линуло в Альпи,
Вклекотливих потоках губились слова;
Дзюркотили струмки і розходились в спразі,
Опускала зористу завісу пільма .
В крутіжах тогосвіття чи стрінутись хвилям,
Ніби нам серед ночі, бо вийду і я
Із світлиці блукати в завулках порожніх,
Де на розі хитають ясу ліхтарі .

II.

Ось встаєш у суцвітті черемхи , а з саду
Солов'їне ляшання, симфонія зізд
Ми в одному училися клясі, і часто
Зав'язь яблуні в росах надії хмелив .
І так п'яно хиталось суцвіття й спадало
На книжки, покривало волосся твоє .
Ми у парку тінистому разом блукали
І в глуші зупинялись, де арку сплели
Над дорогою клени . Там лава стояла
Із поруччям, фарбованим в зелень дерев .
Хтось дбайливо ножем на тих бильцях широких
Через серце просунув вогненну стрілу,
На різьбу ту дивились в цілунках досхоchu,
І до нас карнавалу докочувався гук .
І побравшись за руки, удвох поспішали
На Хрещатик, де в ніч сновигала юрма,
А пізніш — до Дніпра пробирались в тумані,
Над Трухановім - берег тонув у вогнях .
А назавтра - буденність невиспана в школі,
Недороблені вправи, писав швидкоруч
На перерві, щоб вчитель в журнал не поставив
Ту оцінку "погано " лукавству на сміх .
Пам'ятаю : суцвіття одквітло довкола,
Та здавалося — щастю не буде межі...
Голуби у блакить понадхмарну летіли,
З комунального двору, здіймались увись .

І не раз , чи в кіні , в переповненій залі ,
Чи отам на трибуні , де був стадіон ,
Пригорталась до мене , і слухать любила ,
Як те серденько б"ється у грудях моїх .

Ми десятку вже класу кінчали з тобою ,
З гучномовців почулося слово : " війна ! ... " ;
Йшли в піке літаки і зенітки стогнали ,
Маршували на фронт безупинно війська .

.....

Загубились в хуртечу , щоб стрінутись знову
Після січі страшної , як зникли фронти ,
Та не в рідному місті , а в Альпах байдужих ,
Щось знайоме до болю вирує з душі .
Ти багато пройшла , і , як видно , любила
В ті роки , що між нами , як прірва , лягли ;
Не хотілось тобі відїзджати до Райху ,
І від транспорту біржа звільнила тебе .

Та якою ціною ? Ти чоботи в днинах
Начишала солдатам , що з мордом прийшли ,
Прибирала в казармах , а потім немилість
Впала шефа , і в Альпи потрапила ти .
Не було навіть й мови вертатись додому ,
Все одно не повірять , що чесно жила ...
Я ж у бавера впроголодь гнувся в неволі ,
Перелогі нужденно волами орав .
Скоштували доволі ми хліба гіркого ,
Не змінивсь я ні трохи , за ширість пробач ... ;
Захотілось комфорту тобі й надолужить
У воєнну хуртечу прогаяний час .

Тебе шеф розшукав , звироднілий , плюгавий ,
Міг в дарунок коханці покласти до ніг ,
Окрім суконь англійських , манто із Парижу ,
А ту шию , прикрасити саяним кольє .

Мав крамницю достатку у Мюнхені древнім,
У Реальто з тобою гондолою плив...

Ти поїхала з ним, продала своє тіло,
Мов Таїс за розкішне і грішне життя.
Тільки чи вдовольниться душа від багатства
Там на ложі з плюгавим баварцем, коли
Залящать солов'ї в яблуневім суцвітті,
І у рідному краї настане весна.

Мов колібра — живи в позолоченій клітці,
Догоджай сибаритові, миску унось,
Грязь із тіла обмити, бо ти ж народилась
Одаліскою в світ, і такою — помреш.
І без тебе ми зможемо роки прожити,
Вдовольни свою хіть мішурою снаги;
Мужне серце тобі не купити за гроші,
Та хіба ти коли розуміла його?
Ми ще дітьми були у наївних цілунках,
Романтично сприймали довкілля життя,
Брали гору емоції серця у днинах,
Я ж навчивсь аналізу робити думкам.
Повно в рідному краї дівчат повногрудих,
Почуттям не торгують, їм любо побуть
І в біді із коханим, чи в мрійному щасті,
Кладь зневірі відкинути серцем своїм.
Я з такою зустрінусь, і будуть ізнову
Наливатися сонцем, в суцвітті плисти
Яблуневі сади в Придніпровому краї,
Де ще молодість наша садами шумить.

весна, 47 р. Мюнхен, Баварія.

Одаліска — наложниця, коханка.

манто- /франц./ жіночий, розкішний плащ
з дорогого хутра.

кольє- намисто із золота, дорогоцінного каміння
та перлів.

Реальто — один із островів на якому стоїть Венеція.

В Е С Н А

За греблею , шумлять в цвіту сади ,
І співанки відлуннюють до пізня...
Верба полоще луття у воді ,
Мов молодиця з човника білизну .

Не затихає жартівливий сміх ,
Докочується до гаїв стемнілих ;
Сховають трави і любов і гріх
Між яблунь , на яких сорочки білі !

По очереті босою бреде
В тривозі ніч, осріблена росю ;
Присяде, зіллям коси обведе,
Дорання розмовляє з осокою .

І в місячному сяві туман
Приляже біля клуні відпочити ;
Калині обів"є тендітний стан ,
Росиці струсить із поснулих віток .

І впливе зоря поміж долин ,
Провісниця погожого світання,
І захитає на дзвіниці дзвін ,
В розквітлих і найкращих сподіваннях .

В І Р А

Нічого від краси душі у нас
Не залишилось на дорогах слави ...
За блага – Богові співали в час,
Коли окарував думки лукавий .

Люцифер в душі гадів напустив,
І потоптали ми добро і святість;
Жертовник для офіри догорів,
І брат з ножем піднявся проти брата .

А ми в віках , мов мишенята ті ,
Що сплоджені сліпими на соломі ,
Нічого більш не мали на меті ,
Як тільки злидні вигнати із дому .

Той дідько гідність з помислів зітер ,
Надій обрушились трівки підпори ,
А ті , що повела з собою смерть ,
Нічого з тогосвіття не говорять .
Одна черва ворухиться з глибин ,
Людські лишивши у могилі кості ,
Схотілось їй полізти до вершин ,
Цікавлячись , як там , у високості ?

Так хай Господь розсипле із висот
Нам благодать у краях йому відомих ,
Щоб віра серед горя і незгод
Скріпилась , ніби тиша перед громом !

Тоді застеле сонце темнота ,
Од страху закричать дорослі з дітьми ,
І стануть отверезувать уста ,
Жертовник серед мороку засвітять .

ДУХ ГОНТИ

Надметься іще ворог, як лопух,
Коли палає негасима ватра;
За вишником уловить пісню слух,
Про те величне і прекрасне завтра .
Вона, як Гонти дух живе у нас,
Нехай Покрова буде чести святом.
Той Дух у жилах з мужністю не згас,
Він всеживуща і скорботна мати .

Той Дух ще антів з Божем піднімав
На прю ставати за свободу краю;
Його у битвах кликав Святослав,
Він на знаменах Хмеля гордо маяв .
Відвага людська п"є із джерела
Цілюшого; напій його з ніяким
Зрівнять не можна, як не можна зла
З"єднать з добром у час цвітіння маку.
За честь свою— ми станем, як один ,
Постоїмо, як то не раз бувало;
Тож мучеників не тривожте тінь,
І Духа тих, що 'за Вітчизну впали .
Він з нами, з родом зрісся на віки,
Як вишиванка, барвами багата ,
В яку вбираємося залюбки
Внеділю, чи в найбільше наше свято .
Заплатим ворогові віть-на-віть,
На тій землі, що нам належить вічно.
Хай радістю наповнюється світ
В роках добра і ласки, і зневіччя.
Тож Духа Гонти на привільний шлях
Ніхто викликують в злобі не сміє.
Народу туга тужить у віках ,
І раною глибокою ятріє .

червень, 68 р.

П Е Ч А Л Ь

Я у полі лишивсь уночі без нікого,
Так зробилося тяжко душі перед днем,
Мов її нагнітило сузір'я в знемозі
В час, як тіло проймалось холодним вогнем.

Про недолю мою —хто посмів нагадати,
Що розмову з зірками веду віч-на-віч?
Миготять на шпильях, мов прийшли сповідатись,
В цю містерії повну і місячну ніч.

Чим живете? — спитаю в задимленім світі,
Вам чи болі збагнути покривджених всіх?
Що ж я буду далеко від дому робити,
Як заб'є мої вікна й закидає сніг?

Я своє не промінював зроду подвір'я,
Тож спокійний мій голос, як місяць вгорі...
Ось на голову сніг упаде білим пір'ям
Тих гусей, що кричали мені на Дніпрі.

А сузір'я поглянуть в глибокій печалі,
І осипляться з дзвоном, заплачуть в мені;
Я ж тепер у житті, мов на шумнім вокзалі,
І не знаю, чи поїзд прибуде чи ні.?

Авгсбург, Баварія, 47 р.

С У Д І Я

Коли прийшло найвищий Судія
Нам янгола в сліпучому одінні,
То біля молу упізнаю я
З країни рідної забуті тіні.

Того, як видко, перевозу ждуть,
Вернувшись з асфodelей безгомінних;
Все дуба виглядають, де ревуть
Морські вали, і хвиля в берег лине

І тільки дух мій вище гір злетить,
Шукаючи у безвісті привіту,
Він буде ніби беркут верховить,
Що лине гордо по широкім світі.

Про дні майові пригадаю я,
Палкі у них не згасли сподівання.
О, як любила молодість моя,
Нерадісним було німе прощання.

Вітаючи над хатою, де ріс,
Хай дух відкине сумнів і тривогу,
І зашумить йому привітно ліс,
Мов воїнові, що вернувсь з дороги!

І там, де рясно яблуні цвітуть,
Умиюся цілюшою росюю,
І помандрую на небесну путь,
Не маючи провини за собою.

Авгсбург, Баварія, 47 р.

А К А Ц І Я

Хмари, не линьте юрмою,
Не зачіпайте чола .
Стану журитись весною ,
Радість від мене пішла .

Поза вікном посмутніло
Дерево квітне ледь світ ...
В карти циганка дивилась ,
Падав з морель першоцвіт .

" Дівчина перстня упустила
З пальця, де в жабурі гать;
Буде на звалищі пуста ,
Птахом зловіщо кричать"

Жваво і хлопцям й дівчатам
Ще ворожила вона .
Застила хмара у свято
Крин у садку край вікна .

Вірю : вернуся з блукання,
Сяду у нас в бур'яні ;
Ти ж —зашуми про кохання,
Що шебетало мені .'

Я прихилюсь головою
Хоч до колючок твоїх ,
І відгукнеться луною ,
Весен загублений сміх .

Р О З М А Й

Кинув хтось юність в розмай,
Зганьблене квіття пов"яло.
Ти залишала свій край,
Тужно з ріднею прощалась.
Птиці летіли від нив,
Чулось душі нарікання,
Я ж тебе ніжно любив,
Ніби зірницю світання .
Видко, вона не зійшла,
Сльози чиї то на листях;
А чи утрату знайшла,
Ти у заобрійнім місті?
Йдеш серед квітних берез
Гречка в полях забіліла ,
Смуток розвіявся, щез,
Втома залишила тіло.
Згадуєш, в райдужний світ
Нехотя рушила з дому,
З тим, щоб навік полюбить
Стріху з дитинства знайому.

47 рік.

Ц Е Б Е Р К О

Коло криниці умовлена стріча
Біль і непевність тобі принесла;
Ще у воріжки запалені свічі
Блимають, ніби у мряці світла .
Як же од різних чуток відсахнутись,
І підшукати для спокою слів?
В місячнім сяйві гойдаються віти,
Схожі на тіні незримих мерців.
Вже заніміло під зорями поле,
І догорів кимсь підпалений хмиз .
Де ж пошукати бальзаму від болі ,
Серденько ние, нутрує од сліз.
Мрії над зводом криниці кружляють,
Цебрика в ній утопила на дні ;
Чи не тому воронятко кричало ,
Що прилітає до тебе у сні ?

82

м. Чорнобиль, 42 рік.

С В І Т А Н Н Я

Коли між верховіття яворів
Почнуть спросоння птиці щебетати,
То спати їхній заважає спів
Знеможеним на гулянці дівчатам .
Майнуть у щасті схмелені літа,
Дозріє юність , ніби в шумах клени,
Життя чийогось буде повнота
Вдивлятися у краєвид зелений .
А місяць перли зронить у дворі ,
Тож хліба він не їсть даремно в Бога ,
І буде сиротині блиск зорі ,
Мов ласка , як найбільша перемога .
Хоч мрію й не зловити , що кудись
З повік зігнали на світанні птиці ,
Та все ж пробудиться у співах ліс ,
І буде слухати його зірниця .
Покаже лугу ягоди свої
З гушавини тінистої калина...
І відгукнуться в лузі солов'ї ,
І не дадуть утомленим спочинуть .
Немов тим воїнам , які з боїв
Верталися і на трави лягали
В саду , де на алеях пелюстків
Розсипано зорею , що спливала .
Здається , птиці хочуть співом тим
Про сходи ранку оновісти вбитим,
І щебетанням , в жили молодим ,
Цілющих соків із промінням влити .
Йде гомін маю , як гучний мотив
Любови до життя , яке не згасне
У наших грудях і на радість гнів
Переливає у серпанку шастя .

НА СВЯТ – ВЕЧІР

Винний намет високости,
Душами зорі блищать,
І на трапезу, у гості,
Друзі приходять до хат.

Сливки, кутя їх чекає,
Де урочисто горить
Свічка, що сяйвом черкає
Стелі високої звід.

Їх безневинно убили,
Хижі знушались кати;
Хлопці Вітчизну любили,
Твердо ішли до мети.

Ось біля столу сідають,
Ніби з боїв надійшли;
Стогне хуртеча з розмаю,
Привидом йде по землі.

Друзі вітатись не схочуть,
Чутка уразила їх,
Ніби дивлюсь я ув очі
Вбивцям з кривавих доріг.

Вийдуть в розпуці із дому,
Нара шугне від дверей;
Вихор закрутить солому,
Зникне, мов тіні з очей.

47 р.

КОСМОГОНІЯ

Я доблукав до пралісу з доріг,
Ще дотлівала заграва в долині;
Вставало полум'я з палітри стріх,
Диміли головешки на руїнах .
Аліс грозу верхів'ям покотив,
Суцільною підводячись стіною,
Чи від людського горя почорнів,
Неначе глід калини над сагою ?
Хто людям дасть і ласки і тепла ,
Коли війна дощенту все спалила;
Нічого не лишилось від села,
Понад борами висіла безсило
Користолюбно хмара, і дрібним
Дошем задріботіла в лихоліття,
Мов знала: люди у житті своїм
Спіткали тільки днини безпривітні .
Борсук в кущах шипшини шарудів,
І листя по канавах золотіло...-
Я нісся думами в свідчання днів,
Коли у нас на оводі темніло .
З покосу косарі юрмою йшли,
Перезву коників травою чути...
І космогонія та по землі
Повториться у днинах незабутніх .
Любов і злагода в куток святий
Повернуться розвеселити хату,
І зашумить багатством дум та мрій
Цей ліс, убравшись в барвисті шати .
З пташками порадіє за людей,
Що триглотитну ненависть забули ...
І закружляє листя від алей,
Немов залюблені на першій гулі .
І сонце прославлятиме любов,
Достаток й труд нащадків правдоносців,
І солов'їв пошле весна з дібров
В сади вишневі до людей у гості !

Р О З Д У К А

—Не йди нікуди,—говорила,
А я зібрався, геть пішов,
Забути встиг, що ти ж любила,
Та згодом втрачена любов
Воскресла, ярко засвітилась,
І чистим зайнялась вогнем.
В естві щось віщо говорило,
До зір сягало перед днем.
Я повернувся в місця знайомі,
Душа скривавилась од ран,
І замість вулиці і дому,
Мене зустрів густий бур'ян.
Хтось явори на дрова зрізав,
Лататтям озеро взялось;
Завалене бадиллям, хмизом,
Мовчить, як вимерле, село.
А я ходжу, людей питаю,
За тим минулим, що пройшло,
І відгуку мені немає,
Немов нічого й не було.

47 р.

П А М " Я Т І Д Р У Г А

Прилинь, немов симфонія з розмаю,
Чайковського згадаєм лебедів;
Шматки цитрини у горнятку з чаєм,
Сузір'ям зарясніють вечорів.
Оркестри звуки бризнуть, мов зірниця,
Наповнять смутком тишу грецьких ваз,
І буде смутку таємнича птиця
Крилом жалоби огортати нас.
Обида — діва ще заломить руки,
Дніпров'ям полетить у тузі десь
В горнятка чаю я налив з розпуки,
Не знаючи, що ти вже не живеш.

осінь, 41 р.

В К О С М О С І

Зоря пливла в безгучній вишині ,
На землю споглядала , сном повиту ,
І бачила , як лагідно човни ,
Гойдали ворону маленьких діток .

І чула , як шептався молодик
З осикою , цілуючи верхів"я ,
А згодом у росистих хмарах зник ,
Лишивши гусенят срібliste пір"я .

Ще бачила , чиясь хиталась тінь ,
Співала на пісочку , під вербою ;
Тягла туман марюка із долин ,
Мов невода рибалка за собою .

Находила із квітами весна ,
Від шастя лози плакали і стріхи ;
Спинялась край дівочого вікна ,
І стерегла , щоб не закралось лихо .

А потім зірка тихо відійшла ,
Про людську радість мріючи в просторах ,
Не маючи ні кривди , ані зла ,
Над шоглами хиталася у морі .

1947 р .

Г У Д К И

Вже місяць привидом зійшов з небес,
Понад рікою посмутнілий бродить ...
Гей, одружились наші хлопці десь,
Тому й не повернулися з походу .

Чиї ж то трупи водами пливуть,
Покриті баговинням почорнілим ?
Куди серед крижин тримають путь ,
Коли війна флотилію спалила .

Пішли матроси на глибоке дно ,
У березі —обвалювались кручі ;
На милині останнє ще судно,
Кресало іскри , і метало в тучі .

Тіла об дошки обгорілі б"ють ,
Ніхто мерців не витягне, не спинить,
На той останній не покличе суд,
По них —заголосила хуртовина .

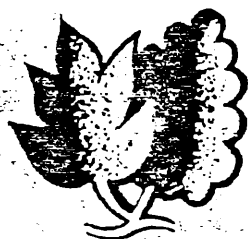
Додому недалеко їм пройти ,
В однім вікні —лямпадка догоряє,
Біля ікони блима з висоти ,
А вітер шибки снігом обкидає .

І матерям насняться ще гудки ,
І пароплава шум в промерзлих хвилях;
Крижини ударяють об піски ,
До берега чиєсь прибилося тіло .

І мрець встає, по узбережжю йде
Додому, в час, коли ніхто не жде ;
І вітер ліхтаря в дворі розбив ,
Згубивсь серед поснулих яворів .

ЮРІЙ БУРЯКІВЕЦЬ

Зірниці

1950

Д О З В І Л

Набридне прогріхів зчишати бруд ,
На відпочинок тяготу відчue ,
На той останній, справедливий суд,
Моя душа смиренно помандрує .

Попросить місця поміж душ людських ,
Мов на обід сирітка припізналась;
Спитають : із країв вона яких ,
Купцеві , чи мірошнику служила .

І горлицею у стемнілий час
До кого на могилки прилітала ?
Я пригадаю: небокрай погас ,
Діброву темна нічка покривала .

Майові часто висинались дні ,
А в них багато пуп"янок на квітах ,
Лише не розпустилися вони ,
Їх памороззю лютою убито .

І пагінці позасихали віт ,
Змарніло серце, у яким ти билась ...
У відповідь прокажеш: "Шо ж, простіть ,
Я в Бога на спочинок заслужила .

Валить для цього сосну на загніт ,
Нехай літа освітить, шо як вихор
Зійшли із круга світу, і любить
Їм перешкодило злорадне лихо .

Я вистраждалась досить на землі,
Не в рай прошу я, тільки хай дозволять
Мені в краї вернутись, де пвіли
Сади вишневі й маківки у полі ... "

М А Й О В Е

Опустила вербиця заплітки на хвилі,
І ураженим серцем лебідка ячить.
Ти, сестрице, зі мною у сні говорила,
На чужину ти братові слала привіт.
Пригадала, як гуси у небі летіли,
На засиненім плесі собі геготять.
Соколонько із ними летів і безсило
Недалеко унав від замислених хат.
Стало сумно тобі на пташину дивитись,
Соколонько про брата тобі нагадав.
Нам усе було любо на білому світі,
Хто ж розлуку ту кляту для нас надіслав?
Я ж, сестрице, не втратив надії вернутись,
Пронаде під промінням, загубиться лід.
Буде знову в садку розвиватися рута,
Що дурманить собою вже безліччю літ.

1946 р.

Висловлювання деяких визначних літераторів
про ранню творчість Юрія Буряківця:

1. Поет Телось Осьмачка, вислухавши лише
одну поему: "Ворон":

" — В Україні ви були б поетом читаним
і поважаним... — Мініаполіс, Міннісота, літо, 1950 р.

2. проф. Василь Чанленко: " Юрій Буряківець — це
молодий Т. Шевченко..." осінь, 1946 р. "Сомме —
Касерне" Авґсбург, Баварія.

3. проф. Василь Барка: " Юрій Буряківець вже на
сьогодні пише вічні твори..." літо, 1946 р. "Сомме —
Касерне" Авґсбург, Баварія.

4. проф. Н. Кибалюк: Юрій Буряківець —це молоде
дерівце овочевого саду; коли гілля того дерівця
дбайливо доглянути, то воно дасть добротні плоди..."
весна, 1946 р. Авґсбург, Баварія.

ЮРОДИВИЙ

Він нас не огірчив нічим ,
Радів, хлібець земелька родить ;
Було запилене на нім
Лахміття, і нікому зроду
Не дав журитися. Мені
В задумі пастухи казали,
Про те, як у степу вогні
Вони для нього розкладали .
Він у негоду кликав грім,
Для нього небо розкривалось ...
Тоді Дажбожі внуки в нім,
Посланця вищих сфер впізнали .
У волхва - предків дух витав,
Тому на світі був щасливий ;
Та згодом кожен обминав ,
Йому кричали : " Юродивий !... "
Але я голод з ним ділив,
І як святого — старця слухав .
Він мудрости мене навчив ,
Блаженство дав і гордість Духа
Я вічність зрозумів тоді ,
Краян навчаючи, любитись .
За те —ніхто мені й води
З двора не винесе напиться .
З туману сонце проросте ,
Повз мене люди йдуть без гуку ,
І зневажають через те ,
Що перейняв я їхню муку .

П Р О Б У Д Ж Е Н Н Я

Не заблищать мені від океану
В негоду безпросвітню маяки ,
Де з осоки Мокоша крізь тумани ,
Шепоче про утрачені роки . ,

Вона рахує зіздоньки далекі ,
Які ось скоро зникнуть в потойбіч ,
Де наші предки переносять спеку ,
Очікують іще з живими стріч .

Зірниць —людська утрата не хвилює ,
Тому й спокійно світять з вишини ,
У час , як місяць хмарами мандрує ,
А чи пливе у сяйві , на човні .

А нам ані рожини , ні левкої ,
Чи будь які дарунки чистоти ,
Сердець не зможуть в днинах заспокоїть ,
Лиш радість одурманюють в житті .

І жодного окреслення немає
Той простір , у який ми полетим ,
Де споконвіку люди спочивають ,
Огорнені у савани і в дим .

Все ж хтось збентежений у днинах грою ,
Тієї долі й вийшовши на шлях ,
В єдину мить здивується красою
Лілеї , що розквітла в комишах .

І легко йти йому по світу стане ,
Хоч відгуку й не буде на привіт

.....

Підніметься мій Дух над океаном ,
І морок замете у хвилях слід .

М І С Т Е Р І Я

Для мене місце у раю
Господь назавжди відведе,
Апоки - молодість мою,
Ніхто не кличе і не жде .
І мов лілея у корчах,
Вона самотня на землі,
Така, як у негоду птах,
В якого діти цілять злі .
Не хоче й та, поміж дівчат ,
Зі мною щось заговорить,
Яка б могла мене підняти
На крилах мрій в барвистий світ
Тим жебраком, якому й цар
Не дорівнюється в думках,
Піском засипав серця жар ,
І погасив його в очах .
І знаю: всі мої жалі
Загубляться у вічнім сні;
Лежати буду на столі,
В сосновій, тесаній труні .
То з вишини, зробивши круг,
Мов у небеснім морі птах ,
Злетить мій непомітно дух,
Присяде в мертвих головах .
І пригадає він умить,
Що та жива іще, в якій
Могло б серденько полюбити,
В очах шукаючи надій .
І полетить і упаде,
Де спочиває знада в сні,
І стане пестить молоде
Її те тіло в тишині .
Відчувши дотик — проведе
Вона тривожну ніч без сну,
Здогадуючись : хтось ще жде
Її, як втрачену весну .

Ділінген, Баварія, 48 р.

СЛОВ" ЯНАМ

Чого ж покори хочете від нас ?
Стида у вас немає перед Богом ;
Ви честь і славу нашу повсякчас ,
Голодним звірям кидали під ноги .

Раділи , задоволені з біди ,
Що в нас дітей татари потоптали ,
А нарід був , мов лебідь на воді ,
Стріла якому горло пронизала .

Від наших міст — лиш шебінь і зола ,
В Дамаску продавали нас рабами ,
І ваша жалість до братів була
Холодна і байдужа , наче камінь .

Коли ж Іслам наповнив гвалтом ніч ,
І сонце в Києві затьмили круки ,
Чи хто сприйняв про допомогу клич ,
Щоб відсікти навалі хижій руку ?

Хто захистив нас , у яким бою ,
Рішивши долю з нами розділити ?
Так геть ступайте в сторону свою,
Хоч наших діток в спокою лишите !

В нас світить пустка з кожного двора ,
Скорбота горенько людське удвоїть ...
Могили наші ті біля Дніпра ,
А в них кістки поховано героїв .

Вони в нерівному лягли бою ,
Привласнили собі ви їхню славу ;
Та все ж ми віримо в свою зорю ,
Що над Дніпром хитнулась величаво .

І світить . Сподіваємось щодня ,
Братерство , рівність лихоліття зродить ,
І як одна обнімемось сім"я ,
Дорогу іншим вкажемо народам .

В И Р

В Карнатах Черногора від землі
Здіймається, у небеса заходить ;
Там височіла на стрімкім шпилі
Каплиця, почорніла від негоди .
Манявським скитом сяйний промінь ліг,
В руїнах щедре сонце уставало ,
І ликом видавалося святих ,
До них черниця молитви шептала .
Співав чугайстер в бірюзі дібров,
Ягнятко в полонинку ніс незнанню ,
У праліс скиту із боїв прийшов
Гуцул—повстанець у кривавих ранах .
Йому черниця — дівою була
З святині предків, зіллям лікувала ,
І видужав, як в гаморі пливла
Весна й жрекинею все увижалась .
Свою лишивши рятівницю , він
Пішов на поміч краю і загинув ;
З каплиці не лунає в тиші дзвін ,
Шумлять смереки у її руїнах .
Поглинув тіло монахині вир ,
Понад Манявою снували тіні ,
І вівчаря упав скорботний зір
На тіло потопельниці безсиле .
Вже до каплиці загубився шлях ,
Над урвищем чугайстер засумує
За храмом Велеса і на шпильях
Кладе багаття і кудись мандрує .

1947 р.

З Л И Й Д У Х

Як шойно зіздами вбереться ніч,
Птах таємничий з—над узгір"я лине ,
І я, тій власній долі всуперіч,
Його немов очікую в гостину.

Сідає на високий, гострий шпиль ,
І хмари не пливуть понад хребтами;
Від помаху його могутніх крил,
Йуть бурі над столітніми лісами.

Чого ж сюди ти, круче, прилетів,
Мені і в Альпах не даєш спокою;
Тебе ж не кликав з рідних берегів,
Щоб душу ти мою забрав з собою,

І переніс до нашої землі
Той прах, де персть покриє домовину...
Мене проножуть верховин шпилі,
І очі вип"ють птиці, що прилинуть .

Зі мною стане вічність говорить ,
Не дасть хуртечі поховати тіло ...
Безвидна ніч пришерхла і мовчить ,
Яке їй до чужого горя діло ?

А ворон мовчечки утопить зір,
В мою ту душу — дзьобом заглядає,
І піднімається уранці вище гір,
За ними в невідомости зникає .

Мені про нього ліс густий шумить ,
Літати не покине доостання;
До мене знов по душу прилетить ,
Той дух мого безрадного вигнання .

НА ГРІБ ОБЕЗДОЛЕНИХ

Злетіла тиша гробова
З порталу на затерті плити,
І мов Ісуса голова,
Схилилися у тернах квіти .
Лямпадки непоказний блиск
Освітлює плісняві стіни ;
На мармурі розсталий віск
Мов запечатав домовину.
І не схилив ніхто знамен,
Принесених із поля битви,
І від народів і племен ,
Не чути жодної молитви .
Лиш слави відлунний звук
Згубивсь, розстанув на могилах,
Меч із безсилив випав рук,
Зачахли від негоди крила !
Наш рід прокляли сили злі,
Над нами люто насміялись;
Героїв кості у землі
Знайшли і геть повикидали .
А правда Господа свята,
Цв"ягами гострими прибита ,
І хижі круки до хреста
Зі всього позлітались світу !

О, доле! Я не знаю де
Мої останки поховані;
Їх може буря рознесе,
І океаном зариде .
І буду у Дніпров"ї, в нас ,
Наклепниками розіп"ятий ,
На той очікуючи час ,
Коли покличуть знов до хати .
Той прах бійці перенесуть ,
Понад святим Дніпром зарияють ,
І на могилі мовчки люд ,
Братерства викреше надії .

Ділінген, Баварія, 49 рік.

Л У Н А

Прости, прости, коли ми із тобою
Довіку не зустрінемось в житті,
То долею приречено нам злою,
Розлуку до могили донести .
А ми роками радості чекали ,
В цвітінні рай побачивши земний;
Його північні бурі обікрали,
Наповнили печаллю келих твій.
Від долі тих ласкавців не чекати,
Лежать зів'ялі зела у куті .
А ми, як ті вершини у Карпатах,
Що хмарами поєднані в злитті .
А тучі, як розходяться, то знову
Між нами прірва падає страшна...
Так я тебе гукаю на розмову,
І лине мого голосу луна
Даремно крізь засніжені кордони,
Вертається без наслідків сюди ,
І десь в бездонні океану тоне,
Лякає в горах привиди бліді .

----- 48 р.

В А К Х І Ч Н А

Нам Богом від народження дано:
Плекати рідного народу ліру;
Пісні мої, мов встояне вино ,
Збережена у них любов і віра .
Хоч нас й не чути в квітному саду ,
Та про діла гучні шумлять діброви !
Вино розвеселить нам молоду ,
Заслухана в пісні – підніме брови.
І струни кобзи - ніжно забренять,
І мрії приспані у нас розбудять,
Нам вогники засяють з отчих хат,
Зітхнуть так легко молодечі груди .

----- 66 р.

У Р Н А

В століттях змовклих на діла мирські ,
Ліг грубим шаром тогосвіття порох .
Зів"яли в стрічках цвинтарю вінки ,
Зітлів під дереном і друг і ворог .

Очищення через вогненну суть
Сприйняла урна й утворились нові
Поняття й змився узливання бруд ,
У спалахах незгасної любови .

Душі у квіти втілиться краса ,
І цього світу зверхником настануть ,
Оздоблені блакиттю небеса ,
В зірницях усміхаючись з туману .

Освітить блискавка дерев ряди ,
Тінь глоду упаде на стерті плити ;
Не крові ріки виллються — води ,
Щоб для живих іще зростали квіти .

67 рік .

П И С Ь М Е Н А

Я пригадаю з письмен
Казку , навіяну часом .
Сивий боян із давен ,
Був мені дороговказом .

Словом пітьму освітив ,
Огирів в битву виводив ;
До половецьких степів ,
Гнівом здіймалися води .

Я його мислі зберіг ,
Вдарю у струни завзяті ;
Вслухаюсь : хто в буревій ,
Йде корогод зустрічати ?

48 рік

БАЛЯДА ПРО ВОЇНА

Гнівом налитий, від спалених хат ,
Йшов у поході на Відень солдат;
Вбитих на площі змішалася кров,
Там старшина до бійця підійшов.
—Обіч Стефана—наказ ночувать,
В храмі сховалось чимало дівчат.
Справим бенкет, розливаючи сміх ,
Краль із бійцями звінчаєм усіх ...! —
Тьма з-над порталу злітала на діл,
Змовк над зруйнованим Пратером стріл ;
Воїн нічного похмілля не ждав,
Мовчки на гордих руїнах згасав .
В мряці готичний собор даленів,
Здавсь вітряком серед жовтних горбів,
В зганьбленій , нашій , українській землі ,
Де ми відвіку незламні росли .
Мріялось, ген, від того вітряка,
Ніжно махнула дівоча рука;-
Рідна сестра, що спочила в снігах,
То розгрібала наметами шлях .
Мрія йому підказать не могла ,
Дівчина то від собору ішла ;
Руку до серця приклала вона,
Личком була, як у казці весна !
Храм розгорявся, горів до шпилів,
Чорним бенкетом криваво світив ;
.....
Нишки Мадонни розбиті украй,
Тиша спливала на сірий Дунай .

ПАМ"ЯТНИК

"Мій пам"ятник їржа не сточить часу..."

Квінт Горацій.

Ним переділено світи ,
А сам— грімниця у кресанні!
Розносить хмари з висоти ,
В блакить скерований дерзанням .
І не розсиплеться у прах ,
Бо створений безсмертним Духом,
Де жодний не літає птах ,
Розмову вічності послухать .
Зоря зупиниться над ним ,
В граційнім леті відпочити ;
Коли лунає в хмарах грім ,
Кого Перун карає світом ?
Я у майбутньому увесь ,
Жену від себе слабодухів;
Злітають янголи з небес ,
Мої пісні й собі послухать .
І сльози щастя, що блищать
У їхніх поглядах привітних ,
На ньому вибили печать ,
З нев"янучих і свіжих квітів.

Авгсбург, Баварія, 46 р.

З БЛЮК — НОТУ

Декілька куль в барабані ,
Кров по сорочці тече ;
Цівка гаряча нагану ,
Цілиться в погляд очей .
Хмара у хвилях промила
Неба намисто бліде ;
Листям п'їтьма шаруділа ,
Хто ж там в сутані бреде ?
Смерти в полон не забрати
Серце, що ярко горить ...
Вийде хтось нивоньку жати ,
Гляне в усмішці на світ .

43 р. Київ.

ЮРІЙ БУРЯКІВЕЦЬ

ВИНО

ГРАД

НИК

ДРУГА ЕЛЕГІЯ

Із корабля над повноводдям дим
Паповнює поснулу благодать,
А ми душею в благовісний грім

По хвилях линемо до рідних хат;
Своєї юности шукаєм шлях,
На нім лунали співанки дівчат,

Виспівував про вольну волю птах,
Гойдаючись між білозірних віт,
Де качка ще ранчала в куширах.

В ту пору благовійний небовид
У анероїдах горів здаля,
І саду осипався первоцвіт;

Там гнівна блискавка рясне гілля
Дошенту попалила в судний грім,
З гніздом пташиним. Доленька моя

Сиріткою постукає у дім;
Цвіла антипка між струнких тополь,
І соловей співав в краю моім,

Ще озеро лисніє між юдоль
Прозорих, де лілеями в імлі
Захоплювався коників король.

Тривожні хмари в бірсі напливли,
З бурштини сонце не злітало в двір,
Пливло собі, осліпле, від землі

У блисківі спечалених сузір,
Де вітер гнав чийсь нужденну тінь,
І завивав в чортополоху звір,

І трупний сморід нісся із долин;
Померлі з голоду валялись скрізь,
Не линув тужно похоронний дзвін

За вкритий павутинням смутку ліс.
На цвинтарі сльозилися хрести,
І торохтів по небі судний віз .

Мое сумління шепче: "О, прости
Мій рідний краю—серця ясноцвіт,
Тим днем найкращим був ти у житті,
Горобина ще в ньому на привіт
Відгукується в чистоті своїй.
Лишило серце алтабасний слід

Там вкупі з багрянницею надій;
І прислухаюсь, як в росі дзвенять,
Мов гноми , коники під гомін мрій ..

Злітав у прохолоді вітер в сад
Для серця юного , яке жило
Вогнями рідних , придніпрових хат,

В лиху негоду , квітнучи на зло.
Ще плачуть сироти коло доріг,
Шукаючи батьків і хліба шмат,

Хуртечі лине невеселий сміх,
З Дніпров"я буря котить до Карпат.
Пропала десь сестра моя . Любив

Її , чом не вертається назад
Утрачене серед багряних днів
В коханій стороні . А океан

Лишився... Хвиль чи пересилю гнів?
Ген брига з—над бізани мовчки стан
Вирізблюється, що на всіх парах
Мчить до Європи крізь густий туман.
Там я лишив надій юнацьких прах,
І все, чим сподівався на землі ,
Чекаючи, що блисне в сонці шлях,
Проміння розсипаючи в імлі .

ПІСНЯ ПРО МОЛОДІСТЬ

Капітанам, шкіперам, матросам
торговельної дніпрової фльотилії, тим всім,
які були зі мною разом, в так звану військ-
ков хуртовину, /1942-43р. /присвячую. —

автор .

I .

За бортом в осоці далечинь ,
Б'ють об судна запінені хвилі ;
Куликова проноситься тінь,
Понад плесом майнувши безсило .

В тих місцях, ми, Галино колись ,
Прислухались до вибухів диких .
Ліс в пожежах тривожив до сліз,
Іскри сипав корчам огнеликі .

Люди в схрони, у праліси йшли ,
Бо конала в житах Україна ...
Ой, Галино, з тобою були
Ми на кручі, де квітла шипшина .

Чи згадаєш березовий край,
Зкрушини чи намисто нанижеш ?
Ще на лузі шумить молочай ,
І летить над покосами крижень .

Зникнуть привиди помсти в лісах,
Де мій друг з автоматом проходив ;
Сиротою ридала на шлях
Українка, шукаючи броду .

То ж до неї в каюту крізь сон
Долітав поклик бою на нари ...
Колихнувся, відчалив порон,
Від куги з невідомістю впарі .

Там на рейді строчив кулемет
Коло Прип'яті в мулі туману,
Лабазниця шумить й очерет,
Стрілянина замовкла світанням .

Газоходи кільватером йшли,
Баржі з хлібом тягли з Придніпров'я;
Румпелі аж скрипіли в імлі ,
Міцно хмурило брови злослів'я .

Ти на баржу одну найнялась ,
Щоб в Німеччину кляту не їхать ;
Залишила батьків і пішла
Шляхом горя людського та лиха .

Все шукала просвіткú в імлі ,
В парк ти з друзями йшла і до школи ,
Тож й на транспорті разом були ,
Щоб лише залишитись на волі !

І плактон прісних вод з глибини ,
Що ворочав латаття плисливе ,
І мигтіння сузір в далині ,
Відбивалося в хвилях бурхливих .

Жаль, що юности в нас не було,
Ми не мали на любові часу .
Лиш очей твоїх карих тепло ,
Пломеніло між нами щоразу .

Загубились ті роки давно ,
У повстанських ночах прокричали ;
Може сквер ти згадала й кіно ,
Де ми , дітьми , колись пустували .

Так приємним був потиск нам рук ,
Яі Віктор сиділи з тобою ...
Твого голосу лагідний звук ,
За кермою не злине луною ,

Чом не кликнеш мене потайки
Пригадати знайоме до болю ...
Вже матросами в кручі ріки
Ми сиділи в багрянім роздоллі .

З газахода до нас підійшов
Вартовий ,край багаття погрітись ,
І в ефрейторським зорі любов
Загорілась до тебе у квітні .

Залицяння чужинця тоді ,
Мов калюжницю —квітку стоптала ...
Сяйво місячне меркло в воді ,
І собаки ніде не брехали .

Він на помсту до рання чекав ,
І на поміст зійшов у тумані ,
В час, як роси блищать серед трав ,
І в розстрільню ідуть партизани .

Ти у груди того дикуна
Гнівню вдарила в темній каюті ...
Вереснула сичем далина ,
Чи згадала ти берег Славути ,
Отчий дім , і стареньких батьків ,
І любов, ще ніким не розпиту ,
І не здійснені стрічі між нив ,
Де війною в нас юність розбито . ?

І втікаючи від хижака ,
Стрімголов ти у воду злетіла ;
Зашипіла у кулях ріка ,
Вкривши кров"ю скривавлене тіло .

ІІ .

Ми Галину вже мертву знайшли
Між корчами на гатці , де спокій ;
Ще колоди від Піни пливли ,
Ніби хмари з баталій жорстоких .

Біля Турова , поміж сосон ,
Рідну Галочку ми й поховали .
Там колись простягався кордон ,
І гадюки в болотах сичали .

І я вірю , ще в наших місцях ,
Буду втраченим жити і марить...
Друзі йшли у священних боях
По поліських лісах і мочарах .

Знай же , Галю , що ми газоход ,
Підпалили у помсту за тебе .
Серед лиха , життєвських незгод ,
Все благали звияти у неба !

І ефрейтора клятого ми
Проклинали у прип"ятських хашах ;
Ще дрімлюга кричить серед тьми ,
Від борів каюкових , пропаших .

Затопили ті баржі свої ,
На Полісся пішли у повстанці ;
Кров"ю сходили гнівно бої ,
Чувся стогін поранених в шанях .

Щебетанням пташиним вітав
Втікачів ліс у шумах крилатих ;
Ми варили куліш , що Бог дав ,
Не спускали очей з автоматів .

Поверталися німці назад ,
Йшли від фронту розбиті частини ;
Якось в Дубно прийшли в дощопад ,
Щоб погрітись в порослих руїнах .

З ворогами у лютий двобій
Всухостії вступили жорстокий ;
Куль бджолиний розплескувавсь рій ,
З місця ми не ступали ні кроку !

Край брустверу наш Віктор притих ,
Мов згубив у негоду вітрила ,
Ядо нього в тривозі підбіг ,
Його вічність китайкою вкрила .

Ми могилу з убогим хрестом
Насипали у днину похмуру ,
Прислухались , як там , за Дніпром ,
Довгожданна здійснювалася буря .

Ще тобі оповім , як пливли
Зорі в небі , напоєні щастям ...
З барж фальдети хитнуться в імлі ,
Де ми ківтицю кидали часто .

Ти в ностальгії впливеш враз ,
Полетиш в Придніпров'я на крилах ;
Вдарить хвиля в припізнений час ,
Прогуде за кермою шосили .

Д Е Р Е В Л Я Н И

Вже пагорб Ігорів не височить
Побіля Овруча між гречок білих;
Все ж слава з роду переходить в рід

Про князя Мала , про мужів сміливих .
Як в давнину — дівчата до ріки
Підуть урочо, серденьком спрагливі ,

Полинуть терном голоси дзвінкі ,
З Купайлом пісня згубиться на нивах .
А чарівниці — поплетуть вінки ,

Умається волошками зірниця ,
Як помахом незримої руки
Злетить світанку величава птиця .

Над вечір джигуни аж до боліт
Вогнем з багаття — проженуть мороку,
Спокусливиць заманять в хорівід ,

Мов рибу у бродник зілин високих .
Сусідські хлопці викуп за отих
Дівчат дадуть бобром і горностаєм;

Полине свашок голубливий сміх
З світлиць весільних по поліським краю .
Майне Десна коло густих борів ,

Де привид турів в мряці виростає;
Там поллють льон окрай священних пнів
Дивниці у зеленому розмаї .

Мчить на буланім домовик від нив ,
Коневі в гриву стрічку заплітає .
Мокош від трясовини і дібров ,

У ніч засвітить скипку од напасти;
Шипшини бризне шелюгою кров ,
Мов проколов хтось у нестями щастя .

Діди про юності згадають гріх ,
І багва непрохідні , що топили
Навалу вражу . Линув від доріг
Марш воїнів Кричевського щосили .
Притихли в сподіванні береги ,
А скоморохи пісню починають ;

Носитись славі вічно довкруги ,
Над нашим рідним , українським краєм !
Вквітчається ще благовістям сад ,

Наллється сонцем яблуневі віти ,
Шукати вийде молодість відрад ,
Відчує погляди довкіл привітні .

Ще стане радість з нами походжать ,
Мов Хорець в небесах погожим літом !

53 р .

Михайло Кричевський -(рік нар. ? -31.УІІ-1649) .
київський полковник визвольних військ гетьмана
Богдана Хмельницького .
Головнокомандувач оборони Північної України .
В битві з польсько— литовським військом Я .
Радзівілла під Лоевим ,він власним трупом і
трупами своїх козаків ,спинив ворожу навалу в
її поході на Київ .

Л Е Т Ж А Р — П Т И Ц І

Хмільніш за келих виноградних лоз,
Вирує наша молодість в горінні,
Поборюючи віковічне зло,

Чекає на діла благословіння.
Ще не закінчився з драконом бій,
Та під нарів"ячком сім"я блаженна,

Така, мов у гнізді бджолиний рій,
Зорює в празники і у буденність .
Торбина кубарі й достатку ріг,

Наповниться отим роечком радо;
Ми пригадаємо людей своїх ,
Десь в тогосвітті веселяться з Ладом !

Хай небо щедрістю благословить
Багатоплідну, урожайну ниву;
Всміхнемось молодості на привіт,

Нашадки ті —за всіх , зростуть щасливі !
Нам хліб і сіль тримати коло брам,
На рушнику їх подамо людині ,

З незаплямованим рости ім"ям,
Щедроту виявляючи й гостинність .
Хай винозоре свято стане в нас

В стокротках скатертину простеляти;
Млина достатку напосудим в час ,
Коли вітри шугатимуть крилаті .

На зв"яшках ранку тиша задзвенить,
З навою мряки закружляє листя,
Спадаючи в рівчак з осінніх віт ,

Узорами заблисне променисто .

1954 р .

Ч Е Р Е М Х А

Не знайти твоїм мріям спокою,
Листя вкрило доріжки алей.
Туманіли стоги за Десною,
І світилася втома з очей.
Ти хотіла на греблі спочити,
Комашні докучали рої;
Із черемхи кружляло суцвіття,
Запліталось в коси твої.
І я вірю, що знову весною,
Буде серце плекати блакить...
Мов черемха за гаттю німою,
Убірається юність у цвіт .

1943 р.

П Р О В О Д И

Занапащене гніздо буслине
Внас на Хрестя громом канонад.
Материнка визріє у днинах,
Де могилок сиротіє ряд.
Дерен вкрасять василькі у пору,
Як настануть в селах Проводи;
З тінями дівчина заговорить,
Піде ворожити до води .
— Вбив хто рідних ?- Нишком запитає,
Засумує серденьком , коли
Райдужна зоря спливає краєм,
Васильком красується з імлі .

1943 р.

П І С Н Я П Р О Л Ю Б О В

Хуртовина лютує в полях,
Стали чмарами сосни у білім;
В телеграфних ридає дротах
Хуга —демонів викличе силу .
Ти не спиш у завіяну рань,
Наливались березовим соком
Лячні мрії, як йшла без вагань ,
Біля броду спиняючи кроки .
Був доладним лісничого син,
Пломеніли надії суцвіттям;
Душу вабила тиша долин,
І жаги вічно спрагнені квіти .
Серце ніби дзвіночки в гаях
Розпускалось , хмільне від любови;
Ніби лялю — тебе на руках
Шал носив до гаїв синьобрових .
Тільки зрадила потайки ти ,
Подаровану хустку згубила...
Спомин ген за безлюдні мости
Полетить неспокійно на крилах .
Він pomoже згадать вітряки ,
І колючки пахучого сіна ,
Ряд берізок, що в кручах ріки
На твої так подібні коліна .
По гриби із дівчатами йшла,
В чічках пісня губилась урочо ,
Буряково веселка цвіла
Над бортями , де сови регочуть .
Сміх дівочий мочарами плив ,
Очерет шелестів таємничо;
Хтось мачки у віночок заплів,
Щоб тебе цілувати у стрічах .
Голос друзів в дериннику шез,
Ще, мов брови — ожина синіє ...
Блудний вогник шугнувши від плес ,
Загадково зникав в чорторях .
Ти гукати подружок своїх
Утомилась , йдучи через хаші;
Мохом присмерк стелився до ніг , 115
Був тобі бальзамином найкращим .

Пораділа , як срібні гілки
Розсипались іскристим сузір'ям;
Голоси долітали людські,
Рев худоби вставав із подвір'я .
Ти в хатину стару лісника
Увійшла , і твій погляд помітив
Юнака і , здавалось , дзвінка
Пісня серця жагнула привітна .
Він тебе на гривастім коні
Віз із лісу в містечко додому ;
Ніч —порадниця клала вогні
На покосах хмарин незнайомих .
Та в дорозі крізь свіжість отав ,
Розгубились в гнідого підкови;
Він , коханий , — ожинкою звав ,
Спраглисть уст , що бажали любови .
Місяць викотив луками Віз ,
Срібні стружки над озером струже ;
Мов струмки — поцілунки лились ,
Де спросоння ще іволга тужить .
Заросився копиць свіжий ряд ,
Бив копитами коник тривожно ;
Фоєрверки згасали край хат ,
Чи весілля вони наворожать ?
А уранці , як щасна зоря
Порум'янила стовбури в лісі ,
То барвінком квітчалась земля
Успрагненну шугаючи пісню .
Літо в знаді сплигло , а тоді
Впало листя реквійно додолу...
Каченята кричать край води ,
Їх жене надосіння сваволя .
Інших ти захотіла пригод ,
Про лісничого сина забула ,
Забажалось тобі насолод
На досвітках , на схмелених гулях .
Ти , здавалось , навік віддала
Тому іншому серце сп'яніле . 116
Чи утрачену долю знайшла ,
Що ожина тебе наділила ?

Побережника гнівався син ,
Лобода не росте вище плоту...
І шумів коло кадобу млин,
Пересиливав денні турботи .
І забув син лісного двір ,
Як тебе милодан твій покинув;
Ще печаллю туманиться зір,
Крізь тумани — ярами полине .
Імовчать на горбах вітряки,
За копицями свіжого сіна ,
А берези — шумлять у ріки ,
На твої так подібні коліна .

1953 р .

ДО СИЛЕНИ

Будьже , Селено рожевоперста , прихильною
До подорожніх, що Сціллу й Харібду минуть ;
Хай вони блиск твій помітивши, серцем зрадіють ,
На кораблях, де Еол у вітрилах свистить .

Серед безодні — їм путь освіти до феаків ,
І попрохай в нерейд, хай від пагубних скель кораблі
Геть відвертають , а ті, що згубили Вітчизну ,
Хай у Ітаку прибудуть священну , свою .

1955 р .

НАПИС НА КАТАКОМБІ В РАВЕННІ

А. Д. 493

Я Одоакр—король племен завзятих,
Довірівсь Теодоріхові, ним
Був хитро вбитий у годину кляту,
Чи набіжу тропи у рідний дім?
Карпат зболілі груди у туманах
Над Черемошем **бистрим** височать;
Смереки захитаються оманно
З долин, де сіяти виходив брат.
Там жриці Хорсові в одіннях білих
Із квітів польових вінки плели;
Орися - Діва беркута за крила
Тримала, як в походи ми пішли.
Той беркут в злеті тріпотів над нами
І сповішав про перемогу край;
В емблемі волі—линув над полками,
Перелетівши Вислу і Дунай.
У полум'ї, у час, як Рим здобули,
Він від ворожої упав стріли.
Дажбога сили воїнів забули,
І русичів на згубу прирекли.
Далмацію в боях пройшов жорстоких,
І гуннам застунив на захід шлях;
Раз в колізеї стрінув яснооку,
Блишав у неї хрестик на грудях.
І бога я її молив, щоб знову
З'явилася вона в кришталях сліз;
Я марив про її тендітні брови,
Де Пурма був володарем колись.

Святого Северина більш не слухав,
Що з келії майбутнє провішав ...
Я наказав ченцям відрізати вуха ,
Як хтось в Дажбога віру зневажав .
На Норик пагубу послав велику,
І Ругію покарою пройшов;
Ченців доносяться з провалля крики,
Відлунюють примарно з- за дібров.
На учті Вальтазаровій стрілою
Мене скарав в Равенні Божий гнів...
О, небо , підкажи мені , кудю
Я зможу в край потрапити батьків.

1955 р.

" Одоакр/Одинак ? /- / 433- 15.3.493 н.е. /-
король русичів, германців, герулів та
шкірів/племен, що були одягнуті в хутра/
З національності русич, який прибув ра -
зом з рідними вояками до Італії, де пере-
бував на службі в римського імператора .
23.УІІІ. 476 року був, дякуючи варварам
проголошений королем Риму .

" Св. Северин – проповідник Христової віри на
березі Дунаю . Туди до нього в келію неда –
леко від Братислави й завітав молодий Одо -
акер, проходячи з України через Карпати.

Св. Северин благословив його, пророкуючи:

"Ті, що вдягнуті в шкіри чи в кожухи , скла-
дуть дорогоцінні дарунки духові волі для
багатьох ..."

" Теодоріх – король остготів, що підступно в
в 493 році після трирічної облоги м. Равенни
замордував Одоакра, а опісля його сина Теляна.

Т Ї М А

/ З Байрона /

На людство за пороки, мов печать
Прокляття, тьма спустилася, і гнів
Небес, здував лямпади колонад,
І свічі на престолах вівтарів.

Вкривався безпрогладдям виднокруг,
Шептались люди у безокій млі;
Потопи шум уловлював їх слух,
Гриміло в блискавицях по землі.
Єгову не могли нічим жерці
Вже змилосердити в пагубних днях.
Губилися людських думок кінці,
А в поглядах застиг смертельний жах.
Поїли газди і собак й котів,

У неврожайний, у голодний рік;
Хтось святість зберігав ще вечорів,
Вакханок на бенкетах сяйний лик.
І святістю тією нарекли
Сумнівну насолоду, сексу хіть...
Отак себе на згубу обрекли,
Забувши, як по справжньому любить.

Міста втонули в морозі густім,
Вельможі в страхі тиснулись до тіл
Своїх рабів, покари линув грім,
Як гори хвиль вставали звідусіль.
До храму люди збіглись від долин,
В якого мури зводились до туч.

Вода саянула некрополю стін,
Шипить, як блискавиця, впавши з круч.
Зднялась з стихії скеля і ураз
Вгорнулась хвилями. На дно пішли
Тварини і гадюки в тьмянний час,
А з ними люди і старі й малі.
Одне лишилось море, що біжить
Назад від прірви у барвистий світ,
Де радує зірниця ледьве світ,
Зосталися нащадки, щоб любить.

Х М І Л Ь

Дзвенить, пробуджується сонний гай,
Щебечуть гнізда між зелених віт,
Рум'яниться світанку винограй,
Каймою оздобивши первоцвіт .
І соняшник в розори, у житах,
Тінь велетенську на полин поклав .
Поза могилою сіріє шлях,
Там перепілка випорхнула з трав .
Почав співати жайворон пісні,
Застигли, слухають його жита,
Затріпотіли крижні в далині,
Дуби чиєсь пригадують життя .
Чи мислить їм про існування суть,
Коли світання злине гімн дзвінкий,
Шуміти їм із вербами на путь,
І сподіватись сповнення надій .
Оглянуть птиці сторони усі,
Проміння оббиваючи із віт .
О, юність у невиданій красі,
І хміль ніколи не зів'ялих літ .

----- 67
Ц И Т Р А

Неначе звуки цитри вогнеликі,
Що з струнами роздертими умруть ,
Так поклик юности замре навіки,
Ладнаючись у невідому путь .
Тінь виноградники мине і ріки,
Де відбиває ще цибух в світань,
І глитонув світило змій безликий,
Щоб не вступало з ним у люту брань
Ще голос із зловісности прилине,
І хачі затривожаться дібров;
В яру дозрілі кетяги калини,
Дівочу прикрашатимуть любов .
І відгукнуться скрипками діброви,
Дроздовий спів полине на ріку,
Підніме юність золотаві брови,
Розсипавши усмішку племінку .

Б Л А Г О Д А Т Ь

Ще дуб гіллям ворухиться у тиші ,
Вагисте листя звисивши край плоту ;
Птахи у гніздах сні свої облишать ,
У час , як повінь розіллє скорботу .
До зізд блискучих діви ворожили ,
Хай їм щастить в інтимному коханні .
Вже кінь , якого ніченька окрила ,
Розносить понад берегом іржання .
Лелеки на високому горісі
Заметушаться , згадуючи пущу ,
Де озеро в лататті , на узліссі ,
Врочистістю приваблює живущих .
Побіля клуні , де висока лава ,
Дівчатам оком не сгинать дорання ;
І зашумлять їм про розлуку трави ,
Коли , як зірка , догорить кохання .

1953 р.

З А Н А К Р Е О Н А

Вина цілий кратер уносьте мерщій ,
Хай свято лунає в господі моїй .
Гей , русиче — друже , не час сумувать ,
Що ти не вернешся до рублених хат .
Оракул віщує нам безліч утіх ,
Ми ложе розділим вакханок п'яних .
Колись ти волошок між злаків і трав ,
Своїй деревлянці з серденьком зірвав .
Вже глек на череп'я розбився давно ,
Лиш квіти цвітуть і вирує вино .

Трентон , 1955 р.

AUGUSTA LEIGH

Спаде вечірнє сонце на пісок ,
Де кадуця кинута лежить ,
Хай відлунає поговору крок ,
Покропиться росю з верховіть .

Весільні дзвони в Дюркгаймі були
Для Аннабели , як подзвіння те ,
Передчуттям охизи напливли
У серденько , яке любови жде .

А на душі твоїй взоряло знов ,
Хоч самота ятріла крізь туман ,
Тебе гукала милого любов ,
Була в рожевому суцвітті рань .

Ніяк незмога тасмницю стріч
Від ока людського в душі сховать ;
Хотілось зрозуміння , всуперіч
Тим поглядам , що в сніг вгортають сад .

Ось пропливаєш в споминах весни
До берегів грайливих нерейд .
Там струни Сапфо забринять гучні ,
Рокований в серцях лишивши слід .

Ще кине яблуко Еріса в сад ,
Барвінком синьооким вкрасить шлях ,
Чи звідти дочекатися відрад ,
Коли терміття сниться по ночах ?

Виходиш ти , вся сповнена тривога ,
В алеї кипарисів та вишень ,
Відчувши , що тебе карає Бог ,
Забравши у житті найкращий день .

1952 р.

Аннабела —дружина Байрона , з якою
він повинчався в Дюркгаймі , будучи
закоханим в Августу .

На сіно він траву косив
 В чеканні зливних днів;
 Бескиди зводились в імлі
 Такі, мов королі.
 Зачаклував в століттях маґ
 Там башти на шпiлях,
 Шо му́рів піднімали тес
 Віками до небес.
 І в обладунках тьми у ріг
 Ще вічність від доріг
 Затрубить, погамує крок
 Титаном із казок.
 Біля розп'яття квітнув мак,
 Де клевер Неборак
 На луках від ріки косив
 Під комашні мотив.
 Його до строми сніжних гір
 Привіз чавунний звір,
 І від людей, відвіку злих,
 На схід чимдужч побіг.
 На станції стомпивсь Іван,
 Яку закрив туман.
 Він Україну пригадав,
 Її навік прощав,
 Де у дніпров'ї з фабрик дим
 Циліє у дощ і в грім.
 Йому тут Вацманихи стан
 Хитнувся без оман;
 Пізелі - фройлян тоскний зір,
 Шум струги ловить з гір.
 А фройлян знає—в надрах тих
 Стихає гномів сміх;
 Ліхтариком для них блищить
 З породи самоцвіт,
 Довбуть алмази в рудні тій
 Вони у час нічний.
 А фройлян хлопеви́ була,
 Як вишня, що цвіла;
 Пучок дівочих, злотних кіс,
 Тривожить аж до сліз.
 Немов з тієї Льборелай,
 Був уст її розмай.

На бричці німець –говорун
Котився, мов кавун.
Звітіль, де у снігах шпилі,
І стрепет приснув з мли
І мгичка плинула на схід
Буслам, качкам услід .
Гізелю шваб той погукав,
Івана теж забрав .
Не знав тоді з Дніпра Іван ,
Шо німця донечка – фройлян .
І уявлявсь йому Темплін
Лиш слизом жабурин,
Чи тим єпископом з століть,
Шо викликає бридь .
При згадці про його діла, –
Гатоном звався, і жила
На Райні повість, як людей,
/В них голод блискав із очей /,
В коморі, повній від зерна,
Звелів замкнути. Йшла луна
Від зойків, бо Гатон хотів,
Шоб люд живцем згорів.
Із полум'я у світ втекло
Мишви чимало і на зло
Гатонові – з'явивсь табул
Мишиний серед райнських дюп .
Побіля Бінгену сховавсь
Єпископ в башту і дрижав,
Плив страх у нелюда з очей,
Як пригадав він про мишей;
Вони знайшли Гатона в ній,
Загризли льоху в час лихий .
А про Івана мислив шваб ,
Шо це лише безвольний раб,
Собі теж мусить горб нажити ,
Забути про батьків і Схід !
Таких рабів у вік гіркий
Є по Німеччині усій:
Тевтонський їх пригнав солдат ,
Ту кальпу землю оброблять .
Той герр Темплін , як звався він ,
В роках відчув тривогу й лінь;
На біржі радника просив ,
Раба прислати до корів .

Іван прибув. В краю своїм
Лишив з батьками рідний дім,
Кохану дівчину, яка
Така, як баверська дочка !...
І змисно коні зупинив
Герр Темплін коло яворів.
З вікна піддашся голуб звивсь,
Було із нього видко хлів,
А навіть з кірхою село ,
Бо на горищі то було .
Віддав рабові той покій ,
Щоб спав без солодкавих мрій,
Те місце пальцем показав ,
Щоб " Ост" свій закапельок знав.
Покволом весело отак
Сказав, моргнувши Неборак:
" Погуби не чекать, коли
Повісмо зоряніє в млі .
Біда навчила нас робить,
Втягати очі та живіт,
А зрячий – стежечку з біди
Ту розшука собі завжди"
Ще не сіріло , як у хлів
Побрів сердяга до корів;
Наліг на гралі , щоб мершій
У татчці вивезти той гній.
Ще кокош з підри не злетів,
Як викинув підстіл за хлів,
З корит тварин понапував,
Волам поклав духм"яних трав,
І помантачивши косу,
Він ноги витер об росу.
Ту снизьку в ляді замінив,
Підтоку з телеша зробив,
Снізка скріпити у ярмі ,
Він зотягач урізав вміть ,
І заборозника кінці ,
Почистив з істиком в руці ,
А разом й чересло оте ,
В якого черево руде .

І про Гізелю хлопець наш
Задумавсь, як прийшла весна;
Донькою Темплін дорожив,
І не гадав, ніяк не снів,
Що донечка, як час прийде,
На кнехта око поведе./
В Гізелених очах Іван
Був ніби той англійський тан,
Що з лебедем колись приплив
До виноградних берегів;
Йому угавним випав плав,
Бо герцогиню врятував
З Брабанту від безчестя там,
І лебединим звався ім'ям,-
Засватав донечку її,
Коли дозріли в нас гаї.
Гізеля в стайню раз зайшла,
Калину квітну принесла,
І млістю спалахнула враз,
Бо вже кохання визрів час.
За яслами, де тишина,
З Івана кинула вона;
Від жартів хлопець п'яний став,
На свіже сіно з нею впав,
Красуні пестив він уста,
Мов вітер схмелено жита,
Що половіють між долин,
Де б'є унадно з кірхи дзвін.
З-над Альп лиш сонечко зійшло,
Калини, мов і не було.

.....

Іван косив, Іван орав,
Узяток щедро пригортав,
Робив для бавера, як віл,
Шукаючи для шастя сил;
І уповав у шваба зір,
Потрапив чесний раб у двір!
А як з проваль клубилась мла,
Гізеля на горище йшла,
З Іваном на світанку вдвох
Раділи, що з'єднав їх Бог.

Лиш згодом, як Мадонна та
Була, що зціпила уста
Побіля стежок кам"яних ,
Де трубить у достатку ріг
Привільна осінь , і пастух
Стріча гірський на стежці дух
Гізеля знала, що навік
Ганьба їй, як дитини крик
Долине до її батьків,
Бо кнехт любови в серце влив
Чом віддалась увіч йому,
На сіні солодкавих мук ?
Так Маргарита йшла у сад
Коханця — Фавста зустрічать;
Своє втопила немовля,
Як спала мертвим сном земля ,
Чекала ката цілу ніч
З сумлінням власним всуперіч...
Гізелю кидало у жар,
Кошмар привидився примар,
Вальпургієвна ніч пливла,
Крилом кістлявим до чола
Торкалась, і відьомський крик
Лунав, холонув молодик,
І був, немов колючий дріт,
Де із есманом височить
Похмура вежа, а за ним
Вже пекло і Содому грім .
В ганьбі закінчити їй вік,
Як вирветься дитини крик,
Бо в райху строгий є наказ
Про чистоту порід і рас,
Уболівала, що з чужим
Споганила німецький дім;
Їй не дозволена любов
Із тим, що має "нижчу" кров .
А як ударив з кірхи дзвін
До вкритих маривом долин,
То помолитися пішла
В покуті фройлян від села .
Та до молитви слів палких
Не мала у думках своїх ;
З коси, щоб ту ганьбу ізмити ,
Себе рішила утопить .

Спішить приярком від дворів,
Де милодан гукав корів.
І кинулась в потік вона,
Лише не досягнула дна;
Її Іван урятував,
На шандру й шавлію поклав,
Уболівав, що Мамун злий,
Хтів віку вкоротити їй.
Чи буде інший діви скін ?...
На ум прийшов принцеси кінь ,
Той огир з Ёммою втікав
Від велетня і обсіч впав
Бодо у озеро й лежить
В муляці згублених століть
З її короною на дні
Зелених вод, плекає сні,
Що місяць сяйвом ще колись
Крізь мовдь досягне дна узлісь .
Помітив Темплін, що донька
Чомусь, як квак той—не дзвінка ,
Підозра вкралася в думки ,
Прийшли сподіванки гіркі .
Гукнувши наймита надвір ,
Його наповнивсь гнівом зір ,
Він вила на йому побив ,
Зміїно отаке шипів :
- Ти зганьбив мій, шевлюро, рід ,
Нехай твое ім'я на Схід
Ніколи не долине в дім ,
Щоб ти пропав в краю моїм...—
Наруги не стерпів Іван,
Свій розігнув козацький стан,
Ударив бавера в чоло,
Все закрутилось, загуло
В очах у Темпліна й на діл
Упав, з грудей спустивши квиль .
Подібний моху скель німих ,
Іван схилився на поріг;
З'явилася Гізеля—цвіт,
Уразу слізьми намочить.
Стояла там, мов нежива
Бо у Івана голова
Була пробита, і хустки
Подерла фройлян на шматки .

Стікала кров у юнака,
Заюшена була й рука.
Від несподіванки аж зла, —
Темиліна жінка підвела.
І пробудивсь між рунних трав
Іван й Гізелі проказав
В турбації, що буде суд,
Іх у концтабір заберуть.

.....
І в гори з фройлян втік Іван,
Від Берстенгадену туман
Звисав з ялиць, де вовчури
Брежали тоскно до зорі,
По хвилях Бодену пливли
Йоржами зорі золоті.
А Темплін пригадав: колись
Таку біду вчинив на злість
Всім бюргерам пацюколов,
Що в Гамельн з мороку прийшов
Так мов край урми море трав,
Було мишей... На дудку грав
Зайдисвіт і в людей просив
Срібла, прогнати пацюків
З шинків, підземищ і квартир,
Дзвін талярів був співом лір,
І радні згодились платить,
Як людність збавиться від бід.
На дудку шуя той заграв,
Із ним згубились в лоні трав,
За містом миші й пацюки,
Що в хвилях згинули ріки.
Але коли вернувся дань
Узяти з міста в стиглу рань,
То мер не сподівався платить,
Ті люди — збили бучу вмить
В спесивій хоті. Він за борг
Із черню не пішов на торг,
А знову вийшав дудку ту,
Немов цукерку золоту;
У пору цю за місто з ним
Пішла малеча. Чорний дим
Закарував сліди тоді,
Лунали хлипи від води;
Хоч і мишей лихих нема,
Але й дітей в дворах кат-ма.

Отак жандарми край проваль
Топтали слизькову мишаль;
Кричала тирка від ріки,
Шо в Темпліна в дворі дочки
Не видко. Він, як тьма ходив,
З набіглим серцем говорив.
Був гнівний, шо проклятий раб,
Який міг в поле вирушать
До стайок полукіпків тих,
Пропав з дочкою в днях лихих .
Про це не скажуть сосни в снах ,
Повз них війна стрясала шлях ,
І Мюнхен від пожеж горів,
Вцілив у нього Божий гнів.
І де Мефісто зник в туман,
З Гізелею—згубивсь Іван !
Лиш тайну Альпи бережуть,
І Оріон освітить путь ,
Коли хтось від слизистих скель,
Бреде в задумі від осель .

1955 р.

Трентон , 55 р.

Р І Д Н И Й К Р А Й

Коли зникають сяйні зорі
У непочатих, тихих водах,
Виходжу чуло у простори,
Де жабуринням чапля бродить.
Ліс відгукнеться стоголосо,
В глуші птахам і звірям воля !
Обніжками проходить осінь,
Бадилям курить серед поля .
Чи у небес мені спитати,
Як мову вивчити розмаю,
Шоб навіть з вітром розмовляти,
Коли піду по ріднім краю !

42 р.

Ч Е Р Н И Ц Я

Стояв за містом монастир ,
Обведений високим муром ,
І листя у Дніпровий вир
Зривала із діброви буря .
Ридали з виярків сичі ,
Мов за синами удовиці ,
І не рушали сівачі
В stodолу звозити пшеницю .
І раз, коли Петлюра бій
Програв з Буденним огнеликий ,
То мчавсь на захід без надій,
В алюрі безупинно дикім .
Його полковника сім"ю
Бійці в коноплях вполювали,
За те вмирали, щоб в краю
Селяни ту землю мали !
А після бою, в пізній час ,
Черниці вийшли до діброви;
Молитва скорбна з уст лилась ,
По тих порубаних військових .
Вони полковника дитя
На трупі матері забрали;
І вовче линуло виття
І за рікою не стихало .
Дитя у келії росло,
Його Марією прозвали;
По світу лихоліття йшло ,
Монастиря не обминало .
Він згодом під радгоспний двір
Потрапив із добром чималим,
І бачив місяць- блідозір,
Як тих черничок виселяли .
Марію в свій бездітний дім
За рідну доню взяв військовий,
Опісля у " Артек " , у Крим
Послав набратися здоров"я .
На осінь в школу надіслав
Учитися в непевних буднях;
У неї гальстух повівав
На тих худих дівочих грудях .

Та за Ягоди, як громи
На землю немічну спадали,
Тож на доноси до тюрми
Його, як ворога, забрали.
Дружина не могла ніяк
Із тим нещастям примиритись,
І в час, коли розквітнув мак,
Померла у високім житі .
І знов сиріткою в літах
Судилося Марії бути;
Війна , кривавий знявши стяг ,
Прийшла до берегів Славути .
І в Київ шваби увійшли,
Нужденних під конвоем гнали,
Здавалось, з пекла то прийшли
Кривавих помислів вандали .
Марія в розпачі була,
Пораненою стрілом впала
На брук і кров"ю залила
Той хліб , який в руках тримала
То в неї стрілив вартовий ,
По трупові її топтались,
І жодних не було надій
В людей, що в злиднях виростали

.....

Згорів дошенту монастир,
Де прапор повівав червоний;
Ще тьмяний блиск з пільми сузір'
Огляне виноградні грона .

І зникнуть лилики, де сад
За цвинтарем цвіте урочо;
Об плити тарабанить град ,
І плачуть з твані поторочі .

1953 р.

ПІВДЕННОМУ ВІТРОВІ

На спів ти соловейка прилітав,
Ряхтіли жмури куширевих вод ;
Цвіли в надії дівчини уста ,
Коли шукав пригод.
І залюбив, де в березі верба
Гіллям сягає хвиль ,
Знітितися від ігрищ та забав,
Погамувавши біль .
Мою первітку радувати міг,
Мов вутку, що веде
На пасочку тих каченят своїх,
І в сонця ласки жде .
В коханої —обручик обвихнувся,
На пальцеві блишав,
Із місяцем, що за вітряк майнув,
Згубившись в лоні трав.
Вона ж на лутці білого вікна,
Ридала в самоті ,
Коли дзвеніла сонцем далина ,
І я не міг прийти .
Не прочувала — хворий я давно,
Похований в сніги,
Ще вигляну в палаті у вікно,
Де мряка навкруги .
А ти полинув, вітре, від доріг,
За верби, де цвіла
Любов в серцях, і чувсь дівочий сміх ,
Без підозріння й зла .

А Л Ь П И

I.

Мета життя людини споконвіку
Жахтить неясністю, немов глибіню
Зіючої прірви, де без ліку
Світів згасилось. Виростає тіню
Кедрин на бескид сп"ятих в огнеликім
Одинні, де у білах далечинь .
Чия ж то мисль прийдешне зрозуміла,
Пробивши саявом брили крижані ?
За лісом хмари збанували білі,
Що в озері сховав скарби на дні .

II.

Творця чи можем відгадати задум,
На звід яскравий задивившись блиск ?
Тут снігу риза звисла виноградом
Над скелею , де тліє ранку віск .
Возрадуйтеся життю, о, люди добрі,
Хай за взірець вам місяць блілозір
Стає, коли віщунно синій обрій
Докине пояс золотих сузір .
Пролють в бурштиннім саяві водограї
Бальзам на тишу величчю святу ;
З краплиці дзвін вчисто залунає,
Збагнувши суть і помислів мету .

III.

Поза краплицею хрести схилились,
Мережу закушпеливши доріг;
Німіють гори у намітках білих,
І слухають, як лунко трубить в ріг
Мисливець присмерком. Отак погляне
На ліс, що над проваллям звисив крин.
Людське боліти серце перестане,
Рагій, його зцілив вечірній дзвін .
Неначе на радарному екрані
Промчитьсця з хлягою негоди гнів;
Потоне у небеснім океані
Невлонна велич райдужних шпилів.
Покриє тванню краєвиди буря ,
Все ж люди сонце привітають — вшент
Напоєне любов"ю в день похмурий ,
Коли безсило відступає смерть .

Б Е З П О Р А Д Н І С Т Ь

1 .

В негоду тужним помахом крила
Над мною чаєчка вітала біла,
У дзьобі гілку верб"яну несла,
В світах її зефіри загубили .
Припаєм не вгамовував прибій,
Вкривали дамбу зеленаві хвилі ;
Звисали джути хмар у час лихий,
Над океанським простором безсило .

2 .

Недарма вчора снилися мені
Пташині гнізда на старій тополі ;
За грунню гасло сонце вдалині ,
А я снопи останні віз із поля
Із батьком, по якому тужно дзвін
Лунає в сизім присмерку поволі ,
Де синій живокість у тьмі долин
Повився на могилах незнайомих .

3 .

Привидилось : побіля яворів ,
Цідилко наречена зав"язала ,
На грудях торочками лоскотів
Їй перса вузол, у жазі здіймались .
Вслухалася у юности мотив ,
За гаткою стемнілою пропала .
Чи шасну долю в хвилях утопив ,
Коли весніла прибережня далеч ?

4 .

Я споглядав , як корабель поплив ,
Там на кермі первітка мрій стояла ,
Дивилась , як вінки розлогих нив ,
За течією діви попускали .
Навстріч спливала баржа від горбів ,
Носились дикі голуби , кружляли ,
На баржі в чорному були жінки ,
Тримаючи поганьблені вінки .

5 .

Що ж нам вішує сон із отчих піль ,
І біла чайка з гілкою Вітчизни ,
Чи свіжий лет для очайдушних крил
У небокраях вимріяно — грізних ,
Чи сотні нових без імен могил ,
Де у позлитці гайвороння тризна ?
Вішує шось в гінких пасатах птах ,
І безпорадно тоне в небесах .

1955 р.

Р А Д І С Т Ь

1.

О, втіхо юности, оздобо днів,
Не кидай мій у тамариску берег.
Приходь уранці від священних нив,
Чи то Ісая стукає у двері?
Я на Великдень крашанку надій
Облушу, понесуть лушпиння хвилі
В край рахманів, де лине духів рій,
Зрадіють : сонце наростає в силі!
Тим рахманам у наш вертатись світ ,
Що на всенічній свічами горить .

2.

Я починаю розуміть красу
Тієї ночі, що у зорях зрячих;
В літах бурунних радість понесу,
І племін світла в серці не розтрачу.
На зіноваті вздрівнувши росу,
Я знаю: це Варвара слізно плаче,
За річкову мандруючи косу,
Комусь провини , втішившись, пробачить ...
Загубить сокіл силу дужих крил ,
Як ледь на світ займеться від могил .

3.

Барвінком уквітчаю рутяним
Надію, з нею серденько носилось;
Ген закосичився над полем дим ,
І чути, як гука осиротіло
Сестрицю брат, і поганя волів,
Спішить толоку виорать дорання,
Забув про свято і рахманів гнів:
Воли ті ремигають в сподіваннях,
Розв'язують заволічку скоро їм,
Бо орачеві час вертатись в дім .

4.

Мов ті воли , яким на спині птах
Сідає , і шебече у безкрає ;
Я мрію про світило , що в світах ,
Занози золоті з ярма здіймає .
Дарує волю , мов в світанні пах
Травиці — сну , яка шумить , бує ,
Її , нарвавши , ідучи на шлях ,
Мов ключики од таємниць , сховаю .
Благословенна буде хай любов ,
Що горлицею тужить із дібров .

-----54р.

О Р І Ш И Н А

Лягає від орішини утома
Хмарин на озеро , що у лататті ;
Там на лісах зоряниці промінь
Зоставив неоцінені дукати .
Ще млин стоїть на плесах таємничих
З високим колесом , яке здавалось
Совою величезною , що кличе ,
Коли човни дрімають на причалі .
Закохані на сіні пустували ,
І вирівнялась осока пом'ята ;
Коли від ряски тіні виростали ,
Не хтілось снігоцвіту їм лишати .
Ворона крякне на гнучкім горісі ,
Вивірка , а чи визирне зі схову
У час , як місяць над заснулим лісом ,
Стає в пригоді серцю до розмови .

-----52 р.

М О Т Р Я

Дорога через ліс веде
В містечко від сусідніх селищ,
І телеграфний дріт гуде
В місцях, відвіку невеселих .
Біліють між гречок хатки ,
Злітає гайвороння з криком;
В одній з них Мотрі байструки
Росли у лихоліття дике .
Їх мати в хрест не увела ,
Коли в барвінку народила ...
Летіла пригра від села ,
І на квітник могильний сіла .
Ще коло нурту шелестить
Пожовкла троша під вітрами,
Деobelіск огляне брід,
Людськими створений руками.
Тудою відступав Абрам ,
Коли йшли німці сараною ,
Щоб їм за ту наругу й крам
Віддячити у смертнім бою .
От Мотря перший раз пішла
У церкву, зовсім їй не знану;
Розвіювалась сіра мла
Над копулами у світаннях .
Дітей нехришених вона
У Божім храмі охристила;
Їй сад всміхався од вікна
Суцвіттям непорочно білим .
А їй ввижався чорний рік ,
Коли був голод в Україні ,
Безсилої матусі крик
Побіля мужа домовини .
Щоб не умерти і самій,
Дочку благословила кволо
За жида, сповнена надій,
Що буде хліба в них доволі .
Померла мати , а дочка
Дітей нехришених водила
По хаті . Бігала рука
Нервово по голівках білих .

Отак невинними вони
Зростали у роках військових.
Фельдфебель—німець восени
До неї повен був любови .
Кожух для неї розстеляв,
Носив дарунки молодиці...
І виглядав в лататті став
Зорю, що бевкнула в криницю .
І наче Діва пресвята
В ній Мотря діточок купала ;
Зозуля ранкувала та ,
Що роки з гушаку кувала .
Раз партизани із лісів
Наїхали до Мотрі в гості ;
Лунали з-за міцних столів
За перемогу шедрі тости .
В ненатлу піч пісні лились ,
І в хаті шиби дзеленчали .
Вона з бійцями , повна сліз ,
Дорання п"яна танцювала .
І цілувалася в кутку ,
Жагою сповнена по вінця ;
Лунали співи за ріку ,
І жах наводили на німців .
А згодом з танками загін
Карателів німих прискочив ,
Всім пророкуючи загин ,
Гвалтуючи тіла дівочі .
Забрали Мотрю німаки ,
Повісили на площі міста ;
Вітри багрянні до ріки
Жбурляли з кров"ю падолиста .
Вдовиця Мотриних дітей
Взяла з молитвою до себе ;
Вогонь з недрімних батарей
Роздмухував зі сходу небо .

Та не вернувся батько їх
В містечко пересохлим бродом.
Вставало сонце з-за доріг,
Жоржинно квітло на городі.
На грудях хрестики в дітей
Проміння широ золотило
У час , як листя від алей
Вітри жбурляли на могили .
У баболітнику ще ліс
З стежок синіє невідомих
Туди, де взявсь багаттям хмиз,
Ласкаючи вечірній промінь .

1953 р .

В І Т Ч И З Н А

Залишились сплюндровані брами,
Проростає злидотно трава ...
Ось стоїш , як стояла віками,
Нездоланна і вічно жива !
Клятва вбитих боротися кличе,
Для звияги чи вистачить сил ?
Я твоє помічаю обличчя
Серед вкритих барвінком могил .
Там березам про волю шуміти ,
Хай дерзання в блакить попливе .
Хіба можна тебе не любити ,
Коли серце тобою живе .
З нехворощі лунає світанок ,
Він рум'янцем залив виднокіл .
Чувся плач молодих полонянок ,
І свистіння отруєних стріл .
Бродять весни розгуканим світом ,
Цвітом вкрасять похмурий покров .
Будеш Ти дорожити прожитим ,
Що всесильно вертається знов .

1943 р . м. Київ

М Р І Я

1.

Розпукою позначено години
Життя людського в обріях первинних,
Косар свою ходу на лузі спинить,
Трав накосивши на пахуче сіно,
Косу й торбину з кушкою відкине,
Йому стоги ряснітимуть у кринах
Тих зоряних у прохолодну пору,
Коли пливе величний місяць з моря .

2.

А Дух радіє, бо зростають квіти,
Оздобить рутою погожі ранки,
І коробом покотиться по світу
Щедротне сонце в чулих сподіваннях.
Від того мрії, як амбристі віти,
Серденьку не марніти при прощанні,
Бо вітер ще утішено прилине,
На трави кинувши сльозу- перлину.

3.

Нас щільність подивлятиме колод,
Крізь вітряковий вал навхрест проходять,
І є основою трівкою згод
Тих крил, що крутяться на небозводі,
Так і серця, зазнавши насолод,
Гармонію утворюють в природі.
Не розєднає любові рам"я,
Хоч скине пребагате убрання.

4.

Плоди кохання визріють врочисто,
І чистотою для життя засяють;
Навзаводи кричала галич місту,
Що разом з ним і селища зростають!
На тирві одгукнеться птах пречистий,
Веселка над подолами засяє;
Хай люди сираглим порадіють серцем,
Воли з криниці зачерпнуть відерцем .

5.

Благословім земельку неозору,
Величчя космосу в стобарвні днини;
Світанок викупає крила в морі,
До сіножатеї у красі прилине.
Він стане гомону діброви вторить,
Розсіє непогоду по долинах,
Засяє сонечко із високости,
До нас у щасті завітає в гості.

11.

1.

Ще перед тим, як рушити на шлях,
Колеса перевіримо цвонясті,
І снасть у воза, бо в чужих світах,
Каблука може на дорогу впасти,
Підтока з віссю тріснути в ярах,
Чи відійти тибелі від напасти?
Тоді журитися нам у житті,
Мов на тім возі в дальньому путі.

2.

Все ж, щоб збагнути юність у віках,
Пошлем в дорогу щонайкращі мрії:
Роздвоється на перевалах шлях,
Одну частину сонечко пригріє,
А друга буде, наче чорний стяг,
І вихор крижаний з проваль повіє.
Нам треба світла, свіжости, снаги,
Дзвенітимуть у сонці береги.

3.

І там, де в"ється чорний шлях, і плоди
Убиті будуть в зародку весною.
Ілля на колісниці край води
Промчиться вогнено кудись над млою;
І пропливатиме недрімний дим,
Зоставлений іще в широтах Ноем,
Коли в ковчезі він урятував
Птахів, і звірів, і насіння трав.

3.

І там, де в"ється чорний шлях —плоди
В своїм загинуть зародку весною .
Ілля , мов відсахнувшись від біди ,
На колісниці прогремить над млою .
І пропливатиме недрімний дим,
Зоставлений іще в широтах Ноем,
Коли в ковчезі він урятував
Птахів і звірів і насіння трав .

4.

З частини шляху, де біліє цвіт ,
Засяє сонце у красі блакитній ,
Навчаючи зажурених любить ,
Шукати долі в оцвітаннях квітня ,
І пагонами милуватись віт,
Душею усміхаючись несхитно ;
Нехай вона радіє , наче птах ,
Якого в промені співучий шлях .

5.

Так легко буде рушити до піль ,
Сади минати , зваблені цвітінням ,
Коли примхлива радість звідусіль
Всміхається в палкім палахкотінні ;
Нам вистачить наснаги , свіжих сил ,
І не погасить зло думок горіння ,
Тож підемо , мов янголи й святі
До шастя , до правдивої мети .

53 р .

ПАМ"ЯТІ ІННИ

ШАТАЛОВОЇ

1.

Чи може мармур воскресить любов,
Як жилки висушли рослин на ньому?
Цвіт папороті не покличе знов,
Порив не прогримить рунливим громом,
Щоб поцілунками змішати кров,
І поклонитись янголу земному.

2.

Ви на чужих панелях і стежках
Золотосайних нив ходу лишили;
Ямину линув у повітрі пах,
І тінь лишали журавлині крила.
Вкривався мжичкою врунливий шлях,
А ви за втраченим в полях тужили.

3.

Святі місця для вас були теплом
Незбагненим, яке в житті ніколи
Не пропадає в мріях перед сном,
Мов косогір в засиненім роздоллі.
Ще ваша юність бродить над Дніпром,
Якого всупереч лишили долі.

4.

Життя лукавства не збороли ви,
В баварських Альпах, в хмурім безпривітті,
Серед дивини, м"яти і трави,
Спочили ви у ярих сходах квітня.
Ніхто із гнаних нишком голови
Над вами не схилив у лихоліття.

5 .

Кого ж ви кликали в останню мить ?-
У заплочі заімілі гори,
Усмішки зблід нев"ялий первоцвіт,
Любови пісня нишкла у просторах,
Сніги блишали Вацмана між віт ,
Де вічний спокій простеливсь над бором ..

6 .

У воскресіння вірю ! Так прийдіть ,
Раптову стрічу у думках плекали;
О, доброзичливосте юних літ ,
Відчую серцем , потайки страждали,
Любов"ю топлячи зневаги лід
В алеях , де ми друзями стрічались .

7 .

Хай смерть хирлива зникне потойбіч,
Ходу відчувши гомінливих весен;
Відвага й святість стане віч—на — віч,
Щоб знов життя для юности воскресло !

.....

У іволги заслухаємось клич ,
Причалити , пружні піднявши весла .

1955 р .

ВЕСНЯНА ЕЛЕГІЯ

I.

Ти приносиш, о, вітре, сюди з океану
Вже загублені мною в роках голоси ;
Корабель захитався в снотворнім тумані ,
Заблищали на щоглі краплинки роси .
Покривається піною зіронька рання,
Сонце сходить з—над хвиль в бірюзовій красі ;
Так схотілося злинути понад світами,
І промінням в забуті постукати брами .

II.

Чути лемент чайний; втомившись в кружлянні,
На грот—мачту осіли в спочинку святім ;
А пізніше — махнуть за бортом увостанне,
Розлетяться у бризках, обернутих в дим.
І ридатиме шторм незцілимий світанням,
Де перуновий чути ув обріях грім;
Хвилі вгорнуть киглиць в неугавну негоду,
Хто ж чекає там буйного вітру на води ?

III.

Піднялися крилаті , з вот—деку злетіли,
Їхній крик синьоводу наповнив поля;
Тільки двоє з тих птиць , утомившись, сиділи,
На всамітній щоглі того корабля.
Не зняли край сорліні натомлені крила,
Як до них вітрогони легіли здаля;
Невідхильно хотілося в бурі забутись,
Де безодня медузами потемки крутить .

IV.

Люди стрілись, і міцно руками обнялись,
Серед шторму ту близість відчули вони;
Захитались літа в безвідрадній печалі,
Поза гатку ховались рибальські човни .
Сріблостанні тополі хрущів колихали,
Тож тому і згадали усміхнені сні :
На прогулянку хлопець з коханою їхав ,
Відштовхнувшись веслом від скорботи і лиха .

У.

І навруз тиховійну приносив відлигу,
Наливалося листя у соці п'янкім,
І згортались, немов недочитана книга,
Перші промені, пущені Хорсом у дім.
Пропливали баркаси хмаринок, мов крига,
Мішуру обминали, уїдливий дим;
Пролітає в ту пору пасат у долині,
І лелека знесило над скелями лине.

УІ.

При Дунаї рибалки шаланду смолили,
Йшов у поле орати в задумі ратай;
Чепурились в зеленім наметі примхливо
Дві берези, що вибігли прямо за гай.
Усміхнулося сонце крізь хмару щасливо,
Оглядаючи цілий зажурений край;
Задививсь на мережу рибалка в знемозі,
Мов на дівчину хлопець, спинившись на розі.

УІІ.

Пригадалося жницям: у поле щосили,
Із листом, що додому із війська прийшов,
Пронеслося дівча; у роках загубилось,
Наче лист, де синівська світилась любов.
Чуйне серце юнацьке в рядках пломеніло,
І було, ніби шум неспокійних дібров;
Де ж його в паленіючим світі спіткати,
Посивілі не скажуть ні батько, ні мати?

УІІІ.

Син з військових доріг повернувся в Україну,
Говорили батьки: "Ти за жінку візьми
Лябу дівчину, з нею в безрадну годину
Буде легше тобі вибиратися з тьми.
Знай, невдачі у світі чекають невпинно,
Побивають на шлях в блискавицях громи....
Нам на старість онуків хотілось побачить,
Поки очі ще наші і світяться й бачать..."

IX.

Перегарту його не змінили мольбою
Зістарілі батьки, він пропав в буревій.
Відійшла на спочинок й дівчина, з якою
Залишився б шасливий у хаті своїй.
Ударяється шось невідоме луною,
Вокеані ховаючи блиск дорогий.
Смерч зникає у хвилях під регіт дельфінів,
Що з невгавної твані показують спини .

X.

Позникають вихри швидкойдучи у хвилях,
І стривоженим птахом кричать ув імлі;
У досвітніх огнях загубилися крила,
То ж ті птиці людьми у світанках були .
В надвечір'ї озоннім на лузі любились,
Де стоги крізь тумани , немов кораблі.
І дубняк коло кручі шумить ввесь у зорях,
Про людське у шипшини розпитує горе .

XI.

Тільки повів рум'яний, як сонце пригасне,
Хмаровій прожене, Андромеду з висот
Огортає. Вона тим загубленим шастям
Загадково всміхнеться мені без турбот .
На Чумацькому Возі засяють ще рясно
Близнюки, з—за морських усміхнувшись широт.
Вогкі крила розпрямлять етери над краєм ,
Де моя сиротиною мрія блукає.

XII.

А Венера спливе, і я, наче каліка ,
Що з утопленим шастям зустрівсь віч—на—віч,
Закричу, ніби кайра, розпачливим криком,
Понесуся душею по хвилях у ніч .
Хай зустрінуться днини в літах огнеликі ,
Де надиво цвіте у світанках терлич .
О, зрадію тоді в ріднім краю досхоchu ,
Підуватиму нені заплакані очі .

Б Е Р Е С Т Е Ч К О

1.

Покрились забуттям старі могили ,
І вітер славу згладив помелом .
Він хмари , ніби те гілля нахилить ,
Шугне у вільним леті над Дніпром .
Підковник зносить у темряві крила ,
І їхній сплеск розноситься кругом .
Увиарку , поміж березок білих ,
Хатки біліють , оповиті сном .
Там у неділю дівчина несміло ,
Красується з волошковим вінком .

2.

Шепоче очерет в безлистих лозах ,
Як в болотах кожухи Богун слав ;
Було там горе чаєчці — небозі ,
Чом те гніздечко звила в смузі трав ?
Його ляхи спалили при дорозі ,
З хрестом їх езуїт до бою гнав ;
Гіреєм — ханом кинуті обози
Жорстокий ворог з бранцями забрав .
І Казимира линули погрози ,
За бидло руську людність рахував .

3.

Про місце , де спіткнувся кінь Богдана ,
Розказують старезні явори ;
Про день татарського тоді байраму ,
Було пролито крові на зорі
За Україну — матінку кохану ,
Гули волинські пущі і бори :
Виводьте , хлопці , коників буланых
На Прип'яті , на Ворсклі , на Дніпрі ,
Летіте волю стрінуть довгождану ,
За неї полягли багатирі .

4.

Ми славу предків зберігасм свято ,
І мужній поклик чуєм Богуна .
О, земле рідна , ворогом розп"ята ,
Чи чуєш , як надходить в край весна !
Листочки викинула рута — м"ята ,
Всміхається блакиттю далина ;
Ми знову стали вільні і багаті ,
І шастю нашому немає дна .
Хай брат обніме у любові брата ,
І стріне мужа з каторги жона .

1956 р .

ІЗ СХІДНІХ МОТИВІВ

Є недоторкані ніким святині ,
В обступлених пустелею краях ;
Вогонь пантруючи , де небо сине ,
Азар свій до Плеяд накреслив шлях .

Той янгол не поганьбить правосуддя ,
Йому легкій хай випадає лет ...
Сухейль засяє й бедуїна будить ,
Видіння посилаючи в намет .

Згадає мавр , як ніжно усміхались
Із — під чадри невипиті уста ;
На нім одержу роздеруть шакали ,
Кістки засушить сонце і літа .

А згодом , як Азар собі відлине
На крилах до Плеяд в далекій світ ,
З небес Сухейль росиці в жартах кине ,
Залишене багаття погасить .

Баварія , 48 р .

Азар - янгол- божество вогню в стард. Ірані .
Плеяди — Волосожар — так звана зоряна га-
лявина в космосі .

Сухейль — Конопус — зірка , що дуже яскраво
світить на Сході .

ДО БОГІНИ МОКОШІ

Богине примх, що з твані річкової
Звелась на перлямуті золотім ,
На сакалаш ти вийшла подивитись ,
На великодні вогнища гучні .
На лазовому сіні спочивала ,
Обвинена туманами, пройшла
Світилкою, яка свічу тримала ,
Чи з вогником тим блудним у руці .
О, як хвалила ти красу життя ,
Убравши стан у дивні самоцвіти ,
І виростала кашка і чебрець
Понад стежками, по яких ступала .
Від світла народилась і води ,
Вкрасилося вильце твоє барвінком,
Тобою місяць снів, який замрів
Між хмарами, вкрашаючи калину .
Тобі хвалу глаголили бори ,
І люд моливсь на берегах зелених ,
Щоб ти цнотливою в житті була ,
І повинню поля не заливала .
Про тебе кемзував квітчастий луг,
Як ти проходила попід стогами ,
Мовчали , причаївшись, солов"ї ,
Заслухані у спів душі твоєї .
Скажи, кому у ніч шептала радо
Про поцілунки, що дурманять сад ?
Нехай мою фіалу сповнять святом ,
Взоряється хай серце ув огнях ,
І очищається від всіх пороків ,
Мов порох тих , що урни зберегли
Для поколінь , які не зганьблять роду
В дні поминків веселих та гучних .
Ще поблагаю, щоб напою ти
Хмільного улила отій подрузі ,
Яка мою стежину перейшла ;
Любови нас тенета хай з"єднають
Міцніш за снасть мереж та неводів ,
Що на підтиччі сушаться світанком ,
Коли ти пестити хвилі голубі .

ДО СТАТУЇ НІМФИ НА БЕРЕЗІ АТЛАНТИКУ

Ти ніжне тіло між зелених паль
Сховаєш в сальвії, де впав гранітом
Прибій, мов блюзу невгамовний шал,

Убравшись в гіяцинтове оквіття.
Цвіте в небесних кольорах мигдаль,
Красується поміж яминних віток .

Покрився камінь бризками, мов куц
Азалій, слухає знайомі кроки.
Тож ти живою йдеш, душа із душ ,
Здоров'ям повна, радістю, нівроку.
На роздоріжжі зупинивсь в путі ,
Бо ти, валькіріє, мені красою

Ту нагадала у моїм житті,
Яка, мов квітка зникла за водою.
Були ми, як галузки золоті,

Нахилені зірницею над мною.
Це ж у тобі втілилася вона,
У небутті згубилася край моря,

І мрамуром застигла, мов весна
Там кригою, де мряка у просторах.
З дівочого вдивлялася вікна

На вкриті снігом віковічні гори.
О, як зуміла віднайти в мені
Свою любов і, як мала дитина

Сміялася закохано; на дні
Мого ества лишаючи перлини.
Я линув мріями до неї в сні ,

Вона була за зіроньку сдину!
Я пам"ятаю: у тюрмі страшний,
Звідкіль на розстріл брали люд безвинний,

Лише з її очей вогонь надій,
На мене, в"язня, глянули гостинно.
Все ж виграв я з неправдою двобій,

Вловивши з уст її благословіння.
А нині я самотній, де прибій
Вдаряє у розколини граніту,
Прийшов на образ подивиться твій,
На стан, ніжніший од земного цвіту.
Знеможено стоїш, вся повна мрій,

В гортенсіях всіміхаєшся привітно.
У непідробленій, своїй красі,
Подібність до тієї затаїла,

Яку понад діла любив усі,
На подвиги, в блакить піднявши крила.
За нашу долю Бога я просив,

У шторм рапсодій напинав вітрила.
Чомусь здається: заговориш ти,
Прокинувшись, тим подихом дівочим

Розтопиш мрамур, сад почне цвісти
Над океанським берегом урочо.
Майнуть в орішнику з-над хвиль мости,

І усміхнуться фіялково очі.
Тому то і схотілося мені
У камінь навернувшись, зберігати

Тебе, немов утопію про дні,
В яких живе ще молодість завзята.
Квітують вишні, навівають сні,

Де мрамурові зводяться палати,
І безліч сміху сонця і весни!

А М А З О Н К И

I.

Ту решту храмів — стебла колонад,
Що в твердь земну століттями вросли,
Освітить сонце, ідучи за сад,
Забувши непричасно печалі .
Веселка перехилиться з небес,
Хмар піднімаючи важку заслону,
А нам країна мріється чудес,
За нею — пролягли п'ятьми кордони ;
Там Цёрбер лютий — триголовий пес
Підземне царство береже . Мовчання
Од крижаних , мертвотних сплине хвиль ,
Звідтіль заблимає ясне світання ,
Могутністю своїх здивує крил .

II.

На конях охляпом промчатся тіні ,
Від асфоделів поснується дим,
Жрекині юні в білому одінні ,
Офіру вознесуть богам своїм .
Їм цнотою нишатися довічно,
Вогонь підтримуючи вівтарів...
Рум'яняться в них добротою лица,
Для доказу — не треба зайвих слів.
В очах ще задуми яскріють - птиці ,
Шумить їм понад лугом красноталь ,
Як йдуть благання вилити в молінні ,
Із личка смутку скинути печаль .
Вже чути коників хвалу столзвінну ,
Бореїв в плавнях притихає шал .

III.

Дажбогові своєму узливання
Жрекині вознесуть в блаженну мить ,
Чи їм жагу первісного кохання
Ще розілляти серед квітних літ ?

І Пентесілії —цариці шана ,
Хоч від Ахіллевих й умерла 'ран ,
Та дякуючи їй, на поле брані
Спішив до Трої амазонок стан .
Ще принца Реса коні із туману
Несуться, де горів Перунів храм,
І тирса зашумить , неначе море ,
Де від зруйнованих війною брам ,
Йде Оритія в маніжеву пору...

ІУ.

Оракула словечка провісні
Все ж не збулися в небокраях лінних;
Лиш білі коні викрешуть вогні
Із — під копит у росяній долині .
Гарячих пролилось чимало сліз ,
Де впав тракієць на троянські трави,
Про волю мрію у серденьку ніс ,
А разом з нею і любов і славу .
Перезву видко у природі скрізь ,
Скресає світло вічного світання,
Лукавства пропадає чорна ніч ,
І місця не знайти для нарікання
Серед шляхетних дружелюбих стріч .

У.

Надвечір на галявину, де стане
Воложитись туман коло води;
Приваблять пастухів жрекині станом
При яснім місяці , на видноті .
Дівчата сходяться до верб вчисто
У час, як зорі блиснуть з небуття .
Загубить не одна із них намисто ,
І млосним сміхом перервуть виття
Те вовче; тужать звірі в падолисті
За подругами. Все ж надій вогні
Крізь темряву засяють, де скорбота
Листопаду ще губиться на дні
Озер, і місяця над живоплотом
Цілком вгортають таємничі сні .

УІ .

Хто ж пригадає чари спраглих днів,
І амазонок по Дунаю кличі ?
Вітрилами кораблик лопотів,
Їм , волелюбним , предчував зневіччя.
В дорогу дальню лаштувавсь Тезей,
Плив з аргонавтами в краї Колхіди;
Цікавість виглядала із очей
В ахейців; покривались небовиди
Важкими хмарами. Приїзд гостей
Не вішував нічого в днини строгі;
Шербились куті воїнів мечі ,
Блишала мідь на сонці , і дороги
Відлунювали недругів кличі .

УІІ .

І Антіона непокірна йшла
В чужі краї , у розпачі лишитись;
Її ридали сестри , мов земля
Всієї Скитії , де тужно птиця
Відгукується в обріях лунких...
Спечалились , посівили жриці ,
І недругом поганьблено вінки .
І не спішили діви подивиться
До плес на вроду . Так пройшли віки ,
Нам полині лишаючи на спомин ,
І непрохідні в лузі ситняги;
Киглиця ще у сторону знайому
Летить понад покосом од ріки .

----- 1956 р .

"Пентесілея—цариця амазонок , яка
прийшла з Скитії—України на поміч Трої .
В двобої з Ахіллем була переможена .

" Рес — принц Тракії , що мав білих коней .
Убив його Одиссей ще перед тим , як його
коні не встигли скоштувати трояпської трави
В іншому разі , за вішуванням оракула , стіни
Трої не впали б .

" Тезей—син атенського володаря Егея .
Одна з амазонських париць , Антіона , пода -
рувала йому сина Гіпполіта .

В Р О З Д У М І

Чом я тебе не кликнув , не спинив ,
Коли повз виноградники пройшла ?
Було вишення ніби жар вогнів ,
Очам з душі наділюють тепла .

Даремний був твоєї нені змаг
Зі смертю, як було все у вінку ;
Труна із нею попливла на шлях
Туди , де цвинтар дивиться в ріку .

Раніш, як в очі глянувши мої ,
Ти забувала хмурий небовид;
Шуміли по осінньому гаї ,
Спадало листя з ясенових віт .

Очікувала радості в роках ,
Поради, мов сирітка, бо зросла
Без слова ніжного...Здіймала стяг
Війна у трупнім полі край села .

Не раз у сквері, де навкіл поріс
Спориш в гвоздиках, зав"язь вогких віт
Зривала й оглядала повна сліз ,
Тільця, які світилися з лахміть .

То безпритульні бігли. Десь пропав
Твій братик з ними у військові дні;
Горив буксирний в лозах пароплав ,
І бомби вибухали на Десні .

Не знають діти, де вони колись
Родилися, в яким жили куті ?
Отак, як тарохтить порожній віз ,
Доїхалася й ти в своїм житті .

А ти б могла мене ще воскресить
Знов до життя, себе в очах моїх
Читаючи, ту підпаливши хіть ,
Майнуть зорею світла від доріг.
І перейти світи могли б одним
Ми тілом , що на дві частини смерть
Розділює у гніві у сліпім ,
Війнувши снігом від забутих жертв .

51 р.

В Е Р Б Е Н А

З густого бору — залишились палі ,
І заграва насунула до нив ;
Жита на них — набої постинали ,
Останній полукіпок догорів.
А я чи встигну досягнути броду ,
Чи винесе мене живого кінь ?
Невпинно креше блискавка на сході ,
Комусь ще пророкуючи загин .
Над спаленим селом нависла мряка ,
Там всі двори сплюндровано сливе ,
І виє вітер, мов покинутий собака ,
Бо вже його господар неживе .
Все ж я скрешу для віри серця племін ,
Сяйне він зіронькою поміж нив ,
Світила ясно , як виходив я із дому ,
Через вербену, як ішов, переступив .

весна, 45 р.

Д О А К А Ц І Й Н О Ї Г І Л К И

Тим болем, що у грудях у моїх
Колючкою навіки занімів,
Такою ти шумиш коло доріг,
Від лихоліття днів.

Тоді я хвору матір залишив
Край вогкої стіни;
Тонуло жовте сяйво ліхтарів
В душі, на меркнім дні .

А сам стояв до хліба у черзі
Дорання й проколов
Колючкою всі пальці на нозі,
Мов до життя любов.

І дівчину пригадую, що крин
Відерцем розгрібала на воді ,
Коли летів лелека від долини ,
Не стрівши біди .

Тож бачила , як я щодуху біг,
І Іродові впав
На руки під Єжова злобний сміх ,
Що з ним парад приймав .

Я ж хлопчиком малим не розумів,
Що він —безсилля гнів;
Влизька і Плужника скарать звелів,
Як острах для співців .

І ось чому в накурений корчмі ,
За ту покару й п"ю;
Мовчу , вслухаючись , коли громи
Останній час проб"ють .

І я з своїх натруджених грудей
Колючку вийму геть ;
Спурхне веселість серденька з очей ,
Мов ракша із тенет .

І я на тебе , гілочко моя ,
Мрійливо задивлюсь ,
І крином процвітатиме земля ,
Яку я так люблю .

1956 р.

НЕЧУЙ—ВІТЕР

Полею розгулялась завірюха ,
Почорнілі лози говірки ;
Хто ж виходив на город послухать ,
Як Микола забивав гвіздки ?
Значить , буде зимонька сувора ,
І закваситься в затоці лід...
Снігом умиваються надворі
Чарівниці , ледь настане світ .
Чи чаклунної дістану сили
В час , коли замре пташиний крик ?
Вже на рожна хмару настромила
Міць не з цього світу , від злорік .
Хочеться не раз у рясноквіття ,
Як спросоння защебече ліс ,
Тим хлоп"ям виходить непомітним ,
Що у грудях сонечко затис .

44 р.

Ю. БУРЯКІВЕЦЬ

СЕРЦЯ
ПАЛКОГО
ТЕПЛО
ПОЕЗІЇ

Частина I.

Ще незайманим рум'янцем,
 Янгольським, дівочим ,
 В осоні ясніло сонце ,
 На шипшиннім лузі .
 Пищиком все вигравало
 Таволзі багровій,
 Комарів вона гойдає ,
 На грузькім болоті .
 Соловей із лоз виводив
 Їмн зорі світання;
 З лопухів злітала бабка ,
 Дзеркотіла лугом .
 Наростав у яснім небі ,
 Шум дубів столітніх ,
 В нім мелодії лунали
 Щиглика над шляхом .
 А на биту путь – дорогу
 Простеляли коні
 Ію вітрах хвости , і в тиші ,
 Збруєю дзвеніли .
 Наче вкопані у сідла ,
 Вершники сиділи;
 Шлях спіраллю простягнувся,
 І губивсь у лозах .
 За горбами наливалось
 Теплою жито;
 Усміхались радо хлопці ,
 Що живуть на світі .
 Солов'ю , на подив ніби ,
 Жайворон підносив
 Щедро співанки барвисті
 Над Волинським краєм .
 В тих комонників кремезних ,
 Зброя за плечима ;
 Оглядають краєвидів
 Золотаві тони .
 По одежі розпізнати
 Верхівців не можна ,

Чи солдати то з походу,
Чи повстанці з лісу.
На дорозі перехресній
Огірів спинили;
Верхівці побія дуба
Радились завзято.
На стовпі, де роздоріжжя,
Дошки дві прибито:
Літери скупі і цифри,
Назви сел поліських .
В Любомельському повіті,
В сторону від Шацька,
Там віками проживають
Смолярі Світязькі....
Інша з тих доріг велася
В Будрики і в Копить,
Лодкарів не перевівся
В них той рід завзятий.
Верхівці трону узяли,
Що вела у Світязь,
Видри повно із бобрами
В озері у тому.
На приїзджих пси презлючі
Тоскно забрехали,
Побрехали в підворіттях,
Й по кублах сховались.
Верхівці минули церкву
І майдан порожній,
І поїхали помалу
Повз смутну могилу.
А на ній в рясних колючках
Здаля хрест виднівся;
Подивились на те місце,
І коней в завулок
Повернули, де колодязь
З журавлем у вербах .
Пропливала журна тиша,
Не було нікавих
З хвіртки вийти, розпитати,
Хто і звідки їде?
Що ж подіяти? Непевний
Час упав воєнний.
Вбито сотню односельців
На війні незрячій,

І у Рівному ще німці
Постріляли досить,
Загойдались славні хлопці
В Ковелі і в Пінську,
Вішали їх на майдані
Людолови кляті.
Чи оплаче хто героїв
В українськiм краї?
І мовчали ті Світяжі
На розсвіті лункім.
Потопали в білім шовку
Клуні та городи,
І в ніщо ніхто не вірив,
В зблудне лихоліття.
І не снилося, що кров"ю
Случ спливає з Бугом,
В радощах співало серце,
Вчилося любити.
Шанувати вчилося старших,
Не робити кривди;
Звідкіля до нього вкралась
Ненависть і помста?
Мовчки їхали військові,
В солов"їний ранок.
" Ось друзяки, — перший мовив, —
Хага, крита гонтом;
Підем, Якова обнімем,
Привітаєм Хлоню.
Хай покине конопатить
В човникові днище,
Під котел, що із смолою
Чурки підкидати.
Ми із Яковом ходили
В школу й з колядою,
На колодках в ніч майову
Тих дівчат любили.
Кулеметчиком найкращим
Хлоня був у війську;
Воював проти фашиста,
Відступав із Брестя.
З кулеметом за плечима,
Причвалав додому,
Розібрав його, почистив,
Заховав дбайливо.

— Кулемет нам пригодиться, -
Проказав в задумі,
Знадобиться в скорім часі
У боях відважних,
І за волю України,
Ще мені послужить ... -
Нагадаю побратиму
Ці слова пророчі,
Клим Савур писав в наказі,
Нам в лісі вільхові,
Без друзяки не приходить,
Ніби тим мисливцям,
Наказали не вертатись,
Без здобичі з лугу..."
І передній коло тину,
З бурого поважно
Сходить, де у палісадку,
Соняшники квітли.
— Відчиняй, друзяко, Хлоню,
Зустрічай бурлаків,
Закоптілі внось з комори,
З веприка окости!
Бо сьогодні, як ти знаєш,
В нас Зелені Свята,
І криївки по узліссях,
Прибрані клечанням.
Вип'ємо і перекусим,
Та й поїдем разом,
Україну піднімати,
На дебеті ноги! -
І зрадів заїджим Хлоня,
Іх за стіл саджає;
Зашкварчало в печі сало,
Розпливлась яєшня.
І першак знайшовсь у сінях
Для боївки з лісу;
Могорич рознили гості
З другом по недолі.
"Так збирайся у дорогу," -
Ройовий промовив;
Честь тобі велика внала
Йти за Україну.
Ми підняли по Волині
Стяги жовтосині,

Замість штампу — знак Тризуба
Ворогам приставим !
Хай героям вічна слава
Від Сяну — до Дону .
Ми дамо про себе знати ,
Світові цілому ...
І зібрався прозелітом ,
Смолярів нащадок ,
Воювати за Вітчизну ,
В солов'їний ранок .
На дорогу сива мати ,
З бодні внесла сала ,
Паляницю у торбину ,
З сорочками клала .
У сльозах благословила :
— Ти ж вертайся, сину ;
Ворогів , і мухоморів ,
Бережись у лісі ... —
Не сказав старий ні слова ,
І хилився над тином ;
Невесела, мабуть , дума
Залигла на серці .
Попрощавсь з батьками Хлоня ,
І відїхав з дому ;
Залишив худе подвір'я ,
Горобців у стрісі ,
Мох на дасі , в дірках клуню ,
З колесом буслиним :
Він чекав лелек весною
Тих , що не вернулись .
Галіфе ще мав із війська ,
Чоботи й шинелю ,
І сорочку — вишиванку ,
З київським узором .
Йшов злидар прогнати злидні
З краю , із святого ,
Щоб воскресла і не меркла ,
Слава Україні
Залишилась черинь гола
В тій волинській хаті ,
Що була , мов Україна ,
В лихоліття дике .
Зав'язав свій вік хлон'ячий ,
Оженився рано ,

Та не дівчину кохану,
А взяв вольну волю !
— Трохи звернемо з дороги ,
Стежкою поїдем ,
Де на маточниках — квітах ,
Сновигають бджоли .
В закутку зарив глухому
Я " лімонок " скриньку ;
Кулемет давно чекає ,
На воїна — друга .
І прилигну знову тілом
До гашетки щільно ;
Навіть дідько обіллється
Заячим тим — потом !... -
Загубивсь в скімлінні вітру ,
Хлоня — син Волині ,
Що любив **борті** і влови ,
І ходив за плугом .
Відкопав він кулемета ,
Бомби і гранати ,
І пішов за Батьківщину ,
Голову сложити .
Загубилася й пропала
Партизанка в лісі ;
У селі — коваль лиш гупав
В кузні по ковадлу .
Ті удари дратували
Неймовірну тишу ,
І шептались верховіттям
Явори тривожно .
Наче знали , що у хаті ,
Мати навколінці ,
Впала скорбно край ікони ,
І молиться Богу .
Просить хлопця захистити
В лісі від невдачі ,
І ридало материне
Серце ніжне й чуле .
Не було у нім повіку
Радості й утіхи ;
Вічно клопоти і горе ,
Безнастанні злидні .
Зір не радували мальви ,
Ані чорнобривці ,

Син пішов, як сотні інших ,
У бої скаженні ,
Щоб від голоду по селах
Не вмирали діти ,
І селянам в Україні
Колима не снилась !
Син пішов і плаче серце ,
Материне серце ;
Люд байдужий до печалі ,
До чужого плачу .
В кожного своє нещастя ,
І роботи досить .
І в думках прощала мати ,
Синові провини ,
Бо у матері , в любої ,
Найдорожчим скарбом –
Рідні діти – безталанні ,
Що приносять клопіт .
І за Якова молилась
Мати у знеможі ...
Зникли вершники , пропали ,
І роса упала
Із верхів"я думних грабів ,
На сліди звірині ...
Шедре сонце із бездоння
Неба уставало ;
Вермахт відступав зі Сходу ,
По шляхах розгрізливих ,
Заграва страшна спливала
Ген , аж до Берліну ,
Перелякані втікали ,
В невідоме люди .
І здіймався опівночі
З диким зойком пугач ,
І сідало гайвороння ,
Поживитись труном .
Пустку в нас колись татари
Отаку зробили ;
Задивлялася руїна ,
Згарищем у морок .

Частина II.

Наче скит стоїть діброва
З яру до дороги,
І гранітною стіною,
Ліс простягсь зубчастий.
Стійкових не розпізнати
На дубах прадавніх,
Ще Богун їх з козаками,
Посадив при лузі.
Слав кожухи по болотах,
Бивсь під Берестечком;
По його слідах проходять
Вояки місцеві.
Очайдушним хлопцям впала
Доля йти за волю
В тих міснях, де Світязь небо
Углибінь вбірає.
Ліс шепоче таємничо,
Комиші ворухить;
На дубовій гілячині,
Крук сидить столітній.
Реквієм тривожить тишу,
Здійметься і лине
Деся за Сарни на Полісся,
Чи в стрімкі Карпати.
Знає він, де по яругах
Сховано принаси,
І ту зброю, що у німців
Друзі назбирали,
А в суворих емведистів
Ще пістолі вбивчі,
Виміняли у засідні,
За свинцю три грами...
Див чимало бачив ворон,
Пролітає знову,
Без разючих сентиментів
Ген по Україні.
Зупиняє лет всевладний
У дрімучим лісі
Де у тернику високім,
Сховище підземне.
Замасковано на славу,
Бункера не вгледити

Ні з повітря, ані з поля,
Ані з хащі лісу.
В тій криївці тьмяне світло
З керосинки блима,
Біля тесаного столу,
Клим Савур в роздумі.
Він сидить собі у штабі,
Посланців чекає;
Перейшли через кордони
Аж в баварські Альпи.
І привидились Савуру
Гори, вкриті снігом,
Линуть нахощі ялиці,
Як в карпатському краю.
Там, де звів гніздо орлине
Гітлер поза хмари,
В Бертезгадені сьогодні,
Надзвичайна тиша.
Вацман лисину підносить
В небеса сапфірні:
Об шнілі, біліші цукру,
Чеше коси мряка.
Пропливають в надвечір'ї
До струмка тумани,
Де на скелі – сам Бандера,
Зорить в небо звіздне.
Огляда Стенан Бандера
Вацмана узгір'я,
Лине стомлено думками
В рідну Україну.
І ще думає в криївці
Клим Савур про нього,
Чи Сірчаном половецьким,
Євшаном зцілившись,
Полягти кістками за волю,
Провідник вернеться?
Клим гінців на Захід вислав
Крізь глухі кордони,
І нервується, бо довго
Вістових немає.
Може їх застави пильні,
Мов бобрів зловили?
Половили, пов'язали,
Повели на допит.

Ніби у глибокій травмі ,
Клим застиг в криївці .
Знову, ніби ясновидець ,
Бачить сніжні Альпи ;
Провідник стоїть край прірви ,
Вгорнений в тумани .
А тут кров рікою лється
По землі волинській ,
І на власну свою руку ,
Клим дає накази .
Чув, що те гніздо орлине ,
У баварських Альпах ,
Бомбами було розбито ,
З літаків заморських .
Чи така чекає доля ,
Схованку на взліссі ,
Де керує він підпіллям ,
Що пішло в боївки .
В штабі день і ніч робота ,
Стукотять машинки ,
З директивами виходять
З бункеру повстанці .
Шле Савур сухі депеші ,
І накази владні ,
По Дніпро і синю Прип'ять ,
Аж до гір кавказьких .
Щоб за зброю брались села ,
Комуністів били ,
І підносили ідею ,
Самостійно жити
Вістові не повернулись
З Альп тих із Баварських ;
В Клима клопоту не злічив
По землі волинській .
Скоростріл — товариш вірний ,
А гранати , наче -
Побратими нерозлучні , -
Виручать з неволі !
З скорострілом заночує ,
Обмине облаву ,
Поглядом окине ману ,
Ману України .
А на ній тонким пунктиром
Стратегічні точки ,

Попідкреслювано тушю
Села і містечка.
Прапорцями він позначив
Сховані криївки,
І булавками узято
Місце битв останніх.
Знає, у яку годину,
Та в яким повіті,
Міст в повітря залізничий,
Висадять повстанці.
Знає він, які дороги
Вільні аж за Турів,
Чи в яким селі десанти
Ще стоять ворожі.
Небо відає, чи перший
Упаде у бою ...
І Савур думками лине,
Лине у Карпати.
Понад Львовом пролітає
Мрія соколина,
І над Луцьком, де Любарта
Замок у руїнах.
Цілий край – такий широкий
Від Сяну- до Дону!
Україною пройтися
Думає в походах.
З круч із каневських оглянуть
Шир Дніпра – Славуті ...
Літаки закриють небо,
Танки заскрегочуть,
По дорогах горобиним,
В полиневім краю.
Щоб була та Україна
У сім'ї народів,
Вільна й рівна на століття,
І в пошані вічній.
Будуть з хат волинських хлопці
Крокувати в лавах,
Мову вивчать скорострілів,
Лемент мінометів.
Аромат живиці лине,
І пропах медами
Вересу цвіт надосінній
В поволоці сонця.

І пригадує він крука,
На соснині крякав,
Коло селища Дерманки,
Де болото Гале.
Мо" такий же ворон крякав
Там під Берестечком,
І Хмельницьком у січі
Вішував невдачу.
Не такий вже забобоний
Клим Савур в криївці,
Зрозумів мотиви вітру,
Вивчив мову лісу.
Пригадав, як сніг з ялини
Серпантинно падав,
Як ішли колядувати
На Різдво повстанці.
Друзі волю здобувати
Розбрелись по світу,
І не знає, що то буде
Завтра на світанні.
Може трупом почорнілим
З гілячини звисне,
А той крук, що груяв вішо,
Прокричить і сяде
На соснині і закриє
Дунко і протяжно.
Хай злетиться хижа згряя
Вороня над лісом,
По відвазі партизанській,
Панахиду править.
І не дяк там прочитає
" Прохідну Дорогу"-
З-за Дніпра закриє ворон,
Що над ним кружляє.
І висітиме він довго
На уздечці в лісі,
Поки друзі не знайдуться
І схолоде тіло
Не помітять і не здіймуть
І не закопають
Попід дубом й по козацькі
Китайкою очі
Не накриють і могилу
Шапками насиплять ,

Щоб вона в усіх століттях
В хмарах підпливала,
І була посеред лісу
Згадкою про волю.
А той крук погану звістку
Рознесе по краю,
І на сполох вдарять села
В глухомань безвидну.
Підиліве в пожежі овид.
Лісниця заплаче;
Зашумлять бори волинські,
І татарське зілля.
А з його в могилі тіла,
Згодом на поверхню,
Вилізе прядун цікавий,
Поповзе галуззям.
Коконя сплете у листі
Поміж віт зелених,
І метеликом барвистим,
В світ спурхне співучий.
Мов душа людська, що довго
В нас перебуває,
І летить за оболочи,
Як вже нас немає...
І по звичці руки зводить
Клим Савур до неба,
Хай біда йде в очерети,
На болотах згине!
Щоб Господь його в негоду
Не покинув марно;
Дав він хлопцям перемогу,
Україні — славу!
І шумлять дуби та сосни
Тиховійшо в лісі;
Оksamитом чорним нічка
Звисла над ярами.
Пронливає в небі тиша
Кораблем космічним,
Літаки гудуть по трасі,
У піке шугають;
З мли ракета, мов сигара,
Фосфор розсипле.

Міріад зелених іскор
Спалахне в темряві,
Ніби їх з—над хмар розсилав,
Перелесник в леті.
І голосить ліс волинський
Про недолю краю;
Вартові в рукав пигарку,
Палять з самосаду.
Ау бункері чекає
Хлопо Клим до себе;
Ніч тривожна, і сузір'я
Гаснуть за ярами.

Ч А С Т И Н А ІІІ.

Промайнули дикі днини
В битвах, переходах;
З "Токарем" поза плечима
Йшов лісами Хлоня.
Йшов білявий син Волині,
Топчучи трой—зілля,
І скачки і активісти
Вояків вдягали.
Дарували влучну зброю,
Чоботи юхтові;
Сонце гралось у пшениці,
Цілувало очі.
Повз і Луцьк і Володимир
У боях проходив
Аж за Сян в тяжких походах,
Мститися за вбитих.
Догоряли скорбні села
З мертвими жінками;
Перерізали всіх ляхи,
Православних вбили.
Не хотілося дивитись,
Що вони зробили;
Без голів валялись діти,
Українські діти.
І горілим несло труном
По всім Закерзонні,
Мужнє серце у знеможі
Хлоніне ридало.
Помагав він заривати

Вбитих при руїнах ,
Падав разом з вояками ,
Цілувати землю .
Присягалися помститись
Над кривавим ляхом ,
Знов вели бої скажені ,
Княжими місцями .
Бив без промаху і влучно
Кулеметчик славний ,
І жило в лісах повір"я
Про його відвагу .
І коли в бою загинув
Командир Вербиця ,
Поблизу доріг Жуківських
Із чотою славних ,
То тоді у бойовищі
Перебрав наш Яків
Сотню воїнів завзятих ,
На мазурів грянув !
За убитих ревно мстились
У селі Люблянці ,
За жінок , що їм багнетом ,
Животи роздерли .
За поколених , нужденних ,
Матерів безвинних ;
"Токарі" застуготіли
По шосі пісчаній .
Утікав у страсі ворог
"Польська не згінела..."
Повертався сумний з походу
В ліс Стратинський Хлоня .
В передлітній час покликав
Клим його до себе :
—"Друже, лицарю відважний,
Переймай ти славних ,
Тих , що йшли в бої з тобою,
В цілім Закерзонні ,
З сотнею рушай на Прип"ять ,
Прогуляйся трішки ,
Месником відвідай Турів ,
Хабно і Чорнобиль ,
Донеси до брам столичних
Прапор жовтосиній !
Я оце депешу свіжу

З тих сторін отримав .
Дав наказ сам Йосип Сталін ,
Прип"ять взять в облогу ,
І населення ворожим
У наказі лютім
Об"явив ; ще будуть в січі ,
Кров"яніти води .
Запалають гнівнo села ,
І од сліз жіночих ,
В Прип"яті вода прибуде ,
Береги затопить .
Не забудь ще повернутись
На Волинь , на рідну --
Крук кричав щось спересердя ,
На сосновім версі .
Провідник потиснув руку ,
І пішов накази ,
Ройовим десь віддавати ,
В непрохідні нетрі .
Із загоном рушив Хлоня
З Бугу аж на Прип"ять
Влітку , в час дозріння ягід ,
Під соснові шуми .
І береза шелестіла
Листячком тендітним ;
В побратимів на обличчях ,
Сонце усміхалось .
Калатанив дятель дзьобом ,
По корі дубовій ;
Стук відлунював стократно ,
По лісах притихлих .
І бруслина в темних зворах ,
Сережками часто ,
Все принаджувала сойку
Й малинівку в гості .
Хай летять пташки співучі
Ягоди клювати ,
І її бадьорим снівом
До небес хвалити .
На лішинонці зозуля
Все роки кувала ...
Стрілка компаса — дорогу
Вказувала просто .
Сотня рушила на Північ ,

Де, як мрійні очі,
Льон цвіте блакитним цвітом
В конопляну далеч.
І минав застави Хлопця,
І капкани скриті,
В червні місяці з загоном,
Він прийшов на Прип'ять.
Проводжали з лоз високих
Хлопці із Волині
Глісери і видивлялись,
Як тягли на Київ
Катери вантажні судна,
Тросами скріпивши.
Викупались друзі в річці,
Сонце золотило
Їхні брондою налиті
М'язи в мужнім тілі.
Борсалася плітка в жмурах
Соняшних на хвилях,
І луска її блищала
На притихлих плесах.
Коники стрибали в травах,
Мов в завзятті гноми,
Бо хотіли подивитись,
Хто присів у лозах?
Щурики із круч злітали,
На бистринь безкраю;
Шкельцями з оранжереї,
Прип'ять блискотіла.
З-за горбів хитнувся качур-
Пароплав, і хвилі,
Мов руками він розводив,
На дві половини.
І здавались брижі в річці,
Холодцем в тарільці
І причудилось: у гаю
Ліс питав у гатці:
Хто мандрує в цю годину
У військових маршах?
Обминав руїни Хлопця,
Згарища і пустку,
Йшов в розстрільні із бійцями,
Вбогий син Волині.
Били влучно скоростріли , 180

" Дегтярі " і " Кольти " ,
І без промаху влучали
Міномети з жита .
Ліс підводився стіною ,
Відбивавсь у хвилях ;
Серце плакало у Хлоні ,
Мов дитя в колисці .
Запечаливсь про домівку ,
Про свою родину ;
Звісточки з села немає ,
Чи жива ще мати ?
Чи її вже закопали ,
Віднесли на цвинтар ,
Марун – зілля в домовину
З стружками поклали .
Люди коливо споживши ,
Мовчки розійшлися ,
Тільки зяблик на ліщині
Сумно так щебече .
А ту згадку про домівку
Хоч забути трохи ,
Бив відважно з кулемета
У страшних атаках .
І міліція втікала
З селищ у містечко ,
І боялись активісти
Ночувати вдома .
І на сполох били в тиші
Із дзвіниці в дзвони ,
Чи у рейки залізничні
На пустім майдані .
Заграва страшна вставала
В Овручі і в Ріпках ;
Україна самотійна ,
Переймала владу .
Море вилилося горя
По землі поліській ;
Мов приглушна та риба ,
Трупи пропливали .
Пропливали по Прип'яті
Повз Чорнобиль – місто ,
За Теремнями мезали
У дніпрових водах .
Вістуном в асфальт

Краю він проходив ,
Йшов обсмалений боями ,
Грізний , як епоха .
Пам"ятав наказ Савура ,
У полон на муки
Не здаватись до нікого ,
На ганьбу , на вічну .
Зберігав для себе Хлоня
Кулю в барабані ;
Падали на стійці хлопці
У пісках Полісся .
По містечках , де в"язниці
Штурмом друзі брали ,
Видав трупи на подвір"ї ,
Зловлених упівців .
То їм Берії підвладні
Вирок прочитали ,
Шкуру пасами здійсмали ,
На собаче мило .
Споглядав на побратимів ,
Вбитими лежали .
Обнімала думи туга ,
І журба бездонна .
І він виходу не бачив
З лихоліття в днинах :
Брат в злобі вбивав брата ,
Подурили люди .
Передумалось багато
Хлонею в ті днини ;
Бачив : сили в нас нерівні ,
Не чекать підмоги .
Надавив на серце камінь ,
Набрякав в розстрільні ...
Меткував : як довго в лісі
Втриматися можна ?
Поки всіх нас переловлять ,
Мов курей пов"яжуть ,
І ніяк не доведеться
Качуром бундючим ,
На весіллях превселюдиних ,
Куниці скакати .
Наші голови гарячі
Покладуть на бруса
Піднесе над головою

Кат свою сокиру,
І покотяться у кошик
Голови гарячі,
І над ними кетяг ягід
Горобина схилить;
На Купайла буде мила
Свій вінок пускати
З свічкою за течією,
Придивлятись пильно.
Як погасне власна свічка,
Швидше за ті другі,
Що тим саявом полихають
На водиці плинній,
То це знак нарадий серцю,
Бо не в цьому році,
Будуть коси розплітати
Йй перед весіллям.
І нема чого в тривозі
Ждати їй на друга,
Бо із свічкою погасло
Те життя зелене,—
Не удома поміж рідних,
А в густому лісі...
Не знайти в літах розради,
Ані краплі долі.
Думав: добре бути вдома,
Вийти в сад до яблунь,
Ім молочним квітнуть цвітом,
В бірюзі радіти.
Хтілось: озером пуститись
На човні під вечір
З милою і любуватись
Як сідає сонце.
Як малює очерети
Золотом і тіні
Виростають верболозу
Де шувар розрісся.
Отак й пісню заспівати,
Щоб луна об інше
Побережжя ударялась,
Верб вершки торкала.
Наречену пригорнути,
Задивлятись довго,
Як роса в її волосі,

В самоцвітах грає .
Захитається з-над дугу
Місяць жовтолиций ,
І стоги , мов абажури ,
В зорях запалають .
Крикне кулик ізспросоння
На дурманнім лузі ,
Завалують пси , забрешуть
У притихлих селах .
О , як гарно в дні спокою !-
Тиші аплітуда
Колихається над світом ,
І серця хвилює .
Хай навік проклятий буде
Час , що братовбивство
Породив у' лихоліття
На земній плянеті
Горихвістка не співала
На ліщині в лузі ;
По опеньки й сіроїжки
В гай не йшли дівчата .
І горять , конають села ,
Спалено містечка ,
Матерів сумне ридання ,
Лине за синами .
Ким , коли , защо убито ,
Хто в цім винуватий ?...
Хлопці йшли за Україну ,
Голови покласти .
Коло Домонтова в Хлопці
Впали кращі друзі ,
Ледь живий урятувався ,
І як вовк , проходив ,
Все звіриними стежками ,
На Волинь , на рідну ;
Вирішив наказ Савурів
Він тоді зламати .
Відсахнувся від присяги
І забув про помсту .
Закопав він кулемета ,
Бомби і гранати ;
Потемки в знайому шибку ,
Хлопця наш постукав .
Ой , зраділа слізна мати

Серце заридало ,
А він голову старечу
До грудей притиснув :
— " Так замовкніть плакати ,мамо ,
Я – живий вернувся !
Вас до смерті не покину ,
Буду старших слухать .
І за плугом вийду згодом ,
Де пирій у полі ;
Я своє відвоював вже ,
Хай воюють другі ,
Комарів годують в лісі ,
Вранці й пообіді ;
Хай ідуть за Україну
Ті , що сплять удома , -
Не в обрісниках і в мосі ,
А з жінками в ліжку ,
Або ті , що на колодах
Ляси підпускають
З мене вистачить довіку
Катавасій різних ,
Серце буде доостанку
Згадувати битви .
Я у тітки перебуду
Блекоту на світі ,
На Дубечині у неї
Є де заховатись .
А до вас я у віконце
Буду ніччю стукать ,
Як відчините – то добре ,
Коли ж ні – пробачу .
Знайте , що в ОУН , в підпіллі
Ті закони – строгі ;
Я зламав присягу – клятву ,
З лісу втік назавжди .
По мені – вітри заплачуть ,
Клим Савур – затужить ,
Опирі завиють в хащах ,
З вовкулаком хижим"
І замовкла скорбна мати ,
Сина взяла в хату ,
Ледве блимала лямпадка
Там біля ікони ;
І святі на все дивились

Із німим мовчанням .
Хлібом житнім пахло в хаті ,
Цвіркунець так тихо
Від лежанки щось заводив ,
І здавалось: в сніях ,
Домовик все усміхався ,
Що без нього скучив
Яків Хлоня й бач , вернувся ,
Цвіркуна послухать .
Пропливала ніч бездонна ,
Лилики по саду
Таємничо веслували ,
Меркли за городом .
І тарган із богомолем ,
І пикадка сийна ,
Серед хмелю причаїлись ,
Спочивали мирно .
І мовчали білі хати ,
Церква, де з дзвіниці ,
Вартовий село обволив ,
Поглядом безсонним .
Мотуза тримав у жмені ,
Вдарити тривогу ,
Як помітить небезпеку
За селом опівніч .
Мов берізки в день урочий ,
Стінами білили ,
Чепурні хатки селянські ,
В місячному сяйві .
Рефлексивно зорі сяли ,
Гасли , мов надії ,
Йшла відвага в Україні ,
В бойових загонах .

ЧАСТИНА ІУ.

Наче барс, що в клітці – ходить ,
Так Савур по схову ;
Безліч друзів – побратимів ,
Впало серед бою .
Впали хлопці незамінні
У боях жорстоких ,
Свіжі вирости могили

Матір поета , Надія Васильївна,
Київ , осінь, 1967 р. з дому Куранда ;

В щедринці й пасльоні .
Ненароком розкладає
Клим потерті карти ,
І дев'ятка випадає ,
Пикова для нього .
І жбурляє геть ті карти
На овечу шкуру ;
Скільки точок знищив ворог
По лісах волинських ?
Скільки виселено селищ
До киргизів в гості ?...
І стоїть у гніві лютім
Клим серед криївки .
Ще горять ліси поліські ,
І волинські села ,
І Карпатами проходить
Слава України .
І шумлять густі ялиці ,
Клени і берези ,
І прочешують місцевість ,
Емведисти хитрі .
Сам Хрущов Микита видав
Директиву з центру ,
Щоб виходили повстанці
Із своїх криївок .
— Влада наша робітнича ,
І селянська влада ,
Милосердна до злочинців ,
Що лишають зброю !
Як з повинною прийдете ,
З покаєнням щирим ,
Пашпорта, де серп і молот ,
Вам дадуть на руки
І на сім вітрів свавільних ,
Йдїть собі на волю .
Нїби снігу в пізнім грудні ,
Так листівок в лісі ,
З підписом отим Хрущова ,
Вітер легко носить .
Мов товстянка листям шорстким ,
Комашню ловила ,
Так і смерть в свої тенета ,
По лісах повстанців .
А листівки , наче листя

Шамотять в канавах
Скинуті по всій Волині
З літаків радянських.
На лиці усмішка грає
В Кліма у Савура :
Чи йому хіба pomoже
Те панікадило?
Із дитинства був в підпіллі,
За дроти пізніше,
У Березі у Катутській
Був заохатий ляхом .
І при німцях знак Тризуба
Вишків на тілі
Тим, що різали з прокляттям,
На Волині діток .
Різала і катувала
Банда ляхів хижих,
По Холмі і по Волині
Українських діток .
І до храму загоняли
Тих людей невинних,
І підпалювали церкву
Каналії вражі .
Скільки зойків, скільки криків
Линуло до Бога ...
Мстивсь Савур за тих страждальців,
Що в огні згоріли .
Кров за кров—йшов клич луною,
І за око вийнять
Око ворога , щоб знову
В край святий не пхався .
І палали дико села,
Догоряли журно;
Помордовані лежали,
Українські діти .
Кам"яним зробилось серце
В Кліма у Савура:
Рикошетом хай на ляхів
Упаде знеслава !
Та хіба ті люди винні ,
Що шакалів—зайдів
Десь наїхало з Варшави,
З армії Крійовей...

Мордом мертвих не воскресиш ,
Честі не здобудеш ...
Не амнестії потрібно
Для людини — волі !
І пригадає , як вихор
Цвітостаном мчався ,
Як знайшов в кущах тернистих ,
Вовченя забуте .
І на руки брав маленьке ,
Як дитину мати ; -
То ж у нього — вовча доля ,
В українським краю .
І приніс те вовченятко
В бункер на дозвіллі ;
Молока налив у миску ,
Хліба врізав скибку .
Накришив його і довго
Вовченятко пильно ,
Лапи всунувши в тарілку ,
Смакувало страву .
І як виросло , то ранком ,
Він його до яру ,
Де корону зволють сосни ,
Знов поніс в роздумі .
Край кущів колючих тернів
Ту іржаво — буру
Шерсть погладив і поплівся
В бункер — штаб самотній .
І ще довго скавучання
Вовчика лунало :
Обнімала серце туга
Клима в ту хвилину .
І не раз у безпросвіття ,
Вовченя змужіле
З хачів йшло туди , де бункер
Заховався від ока .
Морду в небо піднімало ,
І протяжно вило ;
Клим тривожився у штабі
З друзями своїми .
Ось і нині чує в зіллі
Скавучіння вовче ;
Що йому воно віщує
Звілки небезпеку ?

І Савурові не хтілось
Бути, ніби звірю,
Що так сліпо на облаві,
Потрапляє в пастку.
Краще згинуту в двобої,
З тим, щоб кров проллята,
Буйним житом на роздоллі,
Вічно колосилась.
І дівчата вийдуть рвати
Маківки й волошки,
У віночки заплітати
В нас на Маковія.
Кинуть квіти на водишу,
Що кудись по хвилях
Попливуть вони, як мрії,
Сподівань дівочих.
Може так туди у вічність,
Поливе він цвітом
Зірваним будь-ким недбало,
На утіху вражу.
Перетліють його кості,
І крізь них — пшениця
Проросте і забує,
В пурпуровім краї.
І світляк в кушах заблิสне,
Полетить, мов нетля,
З іншими до безіменних
Пагорбів у вечір.
Хай дуби — столітні свідки,
Зашумлять протяжно,
Ой, геройською загинув
Клим у лісі смертю.
І нехай не звістка люта
Матері прибуде,
А дівчина — наречена,
Що її кохає.
Гей, гуляли на Великдень
Друзі по підпіллю,
Келихи кружляли повні,
За його здоров'я...
Шум з яруг привільний вітру,
Насторожив гадку;
Нахиливсь Савур до столу,
На панери глянув.

Хто загинув в лютій пастці,
Де чия могила?
Підписав наказ есбистам,
Вполонити Хлоню.
Інші хай про це почують,
І бояться зради....
Тож від жалю і наруги,
В нього серце—камінь.
Стало серце, ніби кремінь,
І нема ні краплі
В ньому жалосів й пошаді
У певну пору.
Хто крамолу ту посіяв,
З світу мусить згинуть,
Бо була присяга кров'ю
Писана і смертю
Можна викупити право
На пошану в друзів...
А за дзотом гомоніли
З кленами ялиці,
Вовченя протяжно вило
У сухому листі,
І до бою лаштувались
Вояки з криївок,
І ракета догоряла
За стійком на взліссі.
Право хто дав убивати
Тих, що народились
Для життя, життя земного,
Сонцеві радіти.
Це ж блюзнірство позбавляти
Щастя бачить сина
В матері, що хресним шляхом
Йде у нас відвіку.
Не зумів на ці питання
Клим Савур одвітить,
І червоночорні стяги
Ув очах хитались.
Ніч спливала за криївку,
Вепром з хаш домилась,
Залишивши слід кривавий,
В трясовині зникла.

Ч А С Т И Н А У.

По селу опівніч стежі
З лісу йшли майданом;
Скоростріли за плечима,
Повні пантронташі;
З ременів звисали вужем
Бомби і гранати,
Йшли невесело есбисти,
З думою важкою.
Праця винала неважна,
Мотузки сукати,
Ними зв'язувати руки,
Зрадникам лукавим.
Уесбистів часу обмаль
З будь-ким говорити;
Їм наказ: спіймати Хлоню,
Вирок прочитати.
Це ж він зрадив Батьківщину,
Дезитером ставши.
Невподобі їм цей розказ,
Серце не сприймає.
З них багато знали Хлоню
Ще з шкільної лави:
Разом череду хазяйську,
Пильнували в лузі.
З сіткою пливли в затоці,
Ніби скибку хліба,
Горе краяли надвое,
По лісах димливих.
Був товаришем відмінним,
Смілим отаманом.
Жодних не було контрастів
Віхній дружбі ширій.
Жаль, що в час росли непевний,
У свид жали жито.
І дівчат одних любили
На досвітках тьмяних;
Жорна потайки крутили
В нетоплених хатах,
Гітлера кляли і Йоську,
Коха — наркомана.
Клим Савур наказа вилав
Друга розстріляти....

І ідуть, мов на похмілля
Хлопці із боївки,
Тож закон існує вічно,
Слухать слово зверху.
Бо, як знехтуєш наказом,
То тебе застрелять;
Закривавилися зорі
В них перед очима.
Скільки з Хлонею безстрашно
Йшли вони з боями;
Утікала вовча згряя –
Ворогів скажених.
З штабу хлопцям приказали,
Розстріляти Хлоню;
Це для блага Батьківщини,
Це на користь люду.
Ой, прокляте лихоліття,
Брат вбиває брата!
Видумав хто братовбивство,
Каїна покликав,
На святу землю нашу,
Щоб Волинь смирити.
І ідуть, ідуть есбисти,
Всі – селянські хлопці,
Хлоню – месника зловити,
Рішення сповнити.
До батьків в ту ніч тривожну
З хутора під Дубном,
Нишком Яків повернувся,
Погостити вдома.
І білизна скорбна мати
Витягала з скрині,
І на стіл вечерять ставить,
У сина питає:
"Як тобі було, синочку,
В тітки в свіжим сні?
Може вдома б ти zostався,
Вже не чути стрілів;
І боївки не зустріти,
Наче каня зникла!..."
– Мо" ви б, мамо, не втручались
У синівські справи;
Сам я знаю, що робити,
Як на світі жити.

Раз до мене, рідна мамо,
В клуню, де ховався,
З пралісу приповз повстанень
Укривавих ранах.
І зітхав в розмові тяжко
Все про те, як батько
Із двома синками зброю
В дужі руки взяли.
І про те як опинились,
В каптані, у пастці,
На Дубенщині лісистій,
Недалеко Буші.
І утрюх вони рішили
Розірвати коло,
Зграї вовчої, що грізно
Клапала зубами.
... "Я гранатами засинав
Ополчення враже... —
Говорив отак до мене,
Малолітній хлопець /,
І чергу пустив убивчу
По стрибках поганих,
З тим, щоб батько з моїм братом,
Утекли з криївки.
І коли б не завагався
Батько мить єдину,
Чи спішить синок той другий
З ним вітати волю,
То не впав би він убитий
З моїм старшим братом,
І мої гангрена ноги,
Заживо не їла б..."
Згадуючи батька й брата,
Плакав він сердяга,
І удвох його ті ноги,
Ми сльозами мили
Слухай, мамо, я не зрадив
Ще в житті нікого;
Тільки жити хотів по-людськи,
І на цьому крапка.
З-під кормиги не звільнитись
Нам і пут не скинуть;
Голови лиш покладемо,
Буйні, наче вітер... 195

Не сказала й слова мати ,
Похилилась слізною ;
Раптом стукнуло у шибку ,
Стукнуло й замовкло .
І піднявсь на ноги Яків ,
І метнувся у сіни ,
Видрянався на горище ,
Плигнув в картоплиння .
Ніби мацальці ті спрута ,
Так оглобні — руки ,
Втікача схопили міцно
Доколя тіла .
" От в бродник попалась риба ,
Жартом хтось промовив ;
Мотузки сукайте друзі
На зрадника руки ! "
І скрутили Хлоні руки ,
Мотузками з льону ;
Вискочила з хати мати ,
Навколінці впала .
— Заберіть мене і вбийте ,
Відпустіте хлопця !
Завинив чим перед Богом ,
Чи перед народом ? —
І метнувся з сіней батько
Сина рятувати ;
Хтось ударив спересерддя ,
Кулаком у груди .
— Геть ідіть, старі , у хату , -
Пролунало грізно .
Хлоню ми берем до лісу ,
Нам потрібні люди ... —
Поплелись батьки у хату ;
Довго ще ридання
Чулось з темряви густої ,
Де васильки в"яли .
І вели есбисти Хлоню
Крізь терник колючий ,
В нього вишита сорочка
Рідна , українська !
З полотна , що на леваді
Набілила мати ,
І мережку гаптувала
Темними ночами .

І вела боївка Хлоню
За село, де хутір
Спалений стояв й колодязь
З журавлем виднівся.
Край ц"ямрин побіля зруба
Хлоню зупинили,
Бувші друзі прочитали
Страхітливий вирок.
І скрипів звід в моторошній
Тиші під вітрами;
Ройовий зняв карабіна,
І примружив око.
Бахнув постріл прямо в груди,
Кров"ю вкрив сорочку.
І упав безсило Яків,
В лопухи широкі.
Так защо? - устиг промовить,
І замовк навіки;
І дивились з жахом сови,
З срібних осокорів,
На ту вишиту сорочку,
Що почервоніла.
"Зрадникові так і треба,
Ройовий промовив, —
А візьміть, о, друзі тіло,
У колодязь киньте!
Хай там Хлоня жаб годує,
Плаває в лататті,
А ми далі Україну
Підемо злобувати.
Зраду будемо випікати
І вогнем й залізом ..."
Голос танув поза зрубом,
Що ховався у кринах.
І розходилась кругами
Там вода глибока;
Заглядали у скорботі
Зорі в ту криницю.
Буде мати довго ждати
Якова додому;
Може знову завітає
З дальнього походу.
І зворушливо шуміли
Осокори верхом,

Геть пішла у ліс боївка ,
В лепесі пропала .
І було багато горя ,
Сліз гірких пролито ;
На святій землі родились
Добрі й кляті діти .
Хто ж їм розуму для честі
Дасть у дні багрянні ?
Десь сичі за яром плачуть ,
Мов сирітські діти .
І нелітка — квітка журно
Схилиться додолу ,
Мов дівчина , що чекає
Милого з походу .
І нема кінця ні краю
Згарищам , руїнам ,
Чи коли те Воскресіння
В нашім краю буде?
Хай возлюбляться душою
Брат із братом й радість
Замість гніву бризне щиро
Із очей відважних .
Хай не стане братовбивням
Місця серед люду ,
І наказів більше диких ,
Щоб не існувало !
Рідний краю ! Стань суддею
Ти над дітьми в тузі ,
Над своїми , їх чужинці ,
Ненависті вчили .
Винуватого не знайдеш ,
Може , поза морем :
Переможців не судити
Тим , що в битві впали .
Не на стійці друг загинув
У бою за волю ,
А від друзів — побратимів ,
Однієї мірки .
Таємничо осокори
Зашумлять в роздумі ,
І гілля гінке нахилить
Аж на зруб криниці .
А у ній спливає Хлоня
В сорочині з льону ,

І нема йому простору
В квітному лататті.
Ударяється те тіло
Об слизьке цямриння,
І луна від того гуку
Дзвінко йде кругами.
І жучки на труна сядуть,
І зелена жаба,
Що банькатими очима
На мерця спогляне.
Мужнім серцем часто плачу,
Згадуючи Хлоню,
Йшов за волю рідним краєм,
Прип"яттю - рікою.
Смолярів він був нащадком,
І любив безтямно,
Світязь — озеро священне,
Грає в ньому риба !

Е П І Л О Г

Маячать в"язничні мури
В Львові — древнім місті;
Вороння кричить зажерне,
Пролітає в страсі.
Утікає від в"язниці
На Підзамччя й Рипок;
І мовчить ота в"язниця,
Таємниці повна.
А до неї — вхід широкий
В ковані ворота;
Вартовий стоїть при будні,
Зірка на шоломі,
Стяг червоносиній має
З високої брами.
Вхід широкий в ті ворота,
Вузький тільки вихід...
І дзвенить нашню в полі
Соняшне проміння.
Сонце гляне через ґрати
В камери в"язничні,
І в одній з них думку нагду
Клим Савур гадає.
Що орлові в клітні клятій,

Що йому зробити ?
Полетів би він на волю ,
Чебрецем , полинню ,
Понад гаєм , очеретом ,
До озер Волині ,
Аж туди , де Світязь небо
У глибінь вбирає .
Привітався б з товариством :
- Слава Україні !
Підем , друзі , погуляймо ,
Ще й героям , слава !
Під одним серденьком бились
Матері своєї ,
Тож життя їй у офіру
Ми своє піднесли ...
Чорним вороном привозять ,
І відвозять в "язнів ;
Чути , як дзвенять по бруку
Ковані чоботи ;
Варта зміниться , і знову
Вартовий на чатах ,
Стерегти йому набридло
Неприємне місце .
Тут жили ченці – монахи ,
У цегляних стінах ,
Свічки ставили із воску
Перед образами ,
Вервиці перебирали ,
Молитви шептали .
Все пройшло і промайнуло ,
Стерлось мовчки часом .
Прокляті години впали
Климу в одиночці ,
Знову слідчий нетерпляче
Кличе на розмову .
В отвір подивився косо
Вартовий при дверях ,
Задзвенів замок й виводять
Клима в коридори ,
Тільки лампи із неону
Блимають півтьмяно ,
І луною чути кроки
Ген поза спиною .
Наглянцьовано до блиску

Кафельні паркети ,
Амфіляди простяглися
Довгих коридорів .
І ніде не чути звуку ,
Жодного обличчя
Не побачиш , ніби мертві
Камери в "язничні .
І лишень лицем до стінки
Всі стають зустрічні ,
Щоб ніхто не знав , хто в мурах
Тих перебуває .
І стоять усі спиною
Сірою до Кліма ,
Гірше , ніж на тому світі ,
В пеклі сатанинським .
В слідчого - покій простірний ,
Килими на стінах ,
З усурійського там тигра ,
Шкіра на підлозі ;
Дивляться із стін врочисто :
Ленін , Маркс і Сталін ;
Стіл дбайливо оксамитом
Засланий , — звисають
З шовку китиці низенько ,
Гроном винограду .
І уводить варта Кліма
В кабінет шикарний ,
Із кришталю канделябри ,
Мов веселка сяють .
І майор військ емведиських
Зиркає на нього ,
Без презирства й консеквенцій ,
Мов старий колега .
У майора на мундирі
Ордени й медалі ,
А на плечах золотими
Нитками пришиті ,
Хвасько так лежать погони ,
Блискотять зірками .
І по рухові магічним ,
Десь зникає варта .
Слідчий вказує рукою
Климові на крісло ;
І сідає Клим у крісло ,

Підсумує справу...-
І мовчить, мовчить на слідстві
Клим Савур і думу
Все снує і лине в мріях,
По лісах Волині,
Наче шпак, витає в небі,
По карпатським горах,
Де шумлять в співзвуччі вітру,
З ясенами сосни.
І пригадує він рейди,
Рейди героїчні...
І говорить: " Ви й без мене
Знаєте прекрасно,
Де я був, та з ким проходив,
У борні завзятій.
Вже папери цілі стоси
Про УПА списали,
І сексоти, мов собакі
Винюхали всюди,
Кожне місце, де блукав я,
З ким конспірувався.
В мене тиф і різна пошесть,
Хлопців ревних взяла,
І тим смертникам аліби
Жодної не треба.
Інші – в сторону розбіглись,
В полі – вітру простір,
Ковалі кували в жилах,
Ворогів у січі.
Я вбивав, бо час суворий
В днях за волю випав,
А хіба солдата судять,
Як солдат на фронті?
- Не солдатом, а бандитом,
Ви були роками;
Громадян радянських нищить,
Хто дав таке право? -
І замовк Савур в безсиллі,
Голову схиливши;
Видиво з'явилося друга,
Якова з туману.
Пригадав, як Хлоня згинув,
Кинутий в колодязь,
І ніяково на серці

Тужно якось стало.
— Хто послав вас із Поділля
На Волинь при німцях?
Хто дав право убивати,
Де ваша гуманність?
За чиї ви інтереси
Воювали в лісі?
Ви — великого масштабу,
Як я бачу — птиця!...
І майор виймає з папки
Мовчки документи,
Зізнання людські читає,
Підписи під ними.
Бій згадав Савур нерівний
Поблизу криївки;
Впали друзі — побратими
На кривавій стійці.
А його напівживого,
Як палив папери,
Ніби лиса з—під колоди,
Викурили димом.
Підбрали попід дубом,
До шпиталю везли.
"Скільки був я у лікарні?" —
Слідчого питає.
— Ви були там з пару тижнів,
Цінна ви людина
Для розвідки, що по нитці
Весь клубок розкрутить
Злочинів в лісах волинських
І в поліському краю... —
І пригадує туманно
Клим шпитальне ліжко,
І хлопчину із—під Дубна,
Зловленого в лісі.
Від гангрені він кривавивсь,
Бо стрибки прелюті,
Лікарям заборонили
Підійти до нього.
Той самісенький в якого
Брат загинув и батько
В час, як з бункеру всі троє
З боєм пробивались...
"Я вже бачу, чом лишили
Ви мене живого,
Тільки знайте, що тієї

Сповіді не буде ;
Підпишусь, що Україна
Не умре ніколи !
Бо з пригаслого багаття,
Полум'я ще тліє.
А у суд єдиний вірю ,
В суд, що є у Бога-
І мовчав у кріслі слідчий ,
За столом блискучим ;
Два світи зійшлись край столу,
Що не мають мови .
Два світи, що розуміють
Мову куль смертельних ,
І на жодні компроміси
Ще не йшли ніколи .

Гудзика майор натиснув ,
Щоб забрали Кліма ;
Все одно йому пощади
Не було й не буде .
Буде суд і по Волині
Повезуть Савура ,
В чорнім вороні на Ковель ,
По усім Поліссі .
Хай забуде про амбітність ,
Все до краплі скаже .
По яких криївках зброя ,
Обростає мохом .

Повезуть , і свідки стануть
На Ревтрибуналі ,
Вирок винесуть народній :
" Кулю, гаду, дати ! "
І не знати, чи у Львові,
Чи у самім Рівнім,
Вирок смерти прочитали
Судді над Савуром .
І коли, в якій темниці ,
Зупинив катюга
Серце битись у Савура ,
Пострілом з пістоля .

Підростає покоління,
Мов дубки на взліссі,
Юнакам, мабуть, байдуже ,
Що колись робилось .
Йдуть дівчата в гай мінливий

По гриби й суніці,
І провалиться раптово
З них котрась у яму.
І кістяк в страшнім лахмітті,
Кулемет й гранати,
Диски куль поіржавілі
Визирнуть із вирви.
І відскочить в страсі миттю
Дівчина, неначе
Вжалила її гадюка,
З гаведні підкравшись.
І привидиться дівчині,
Гониться за нею
Мрець у пору, як зірветься
Вітер по діброві.
Сонце сльози в смутку вилле
Над Стирем і Лугом,
І сльозам тим ще світитись
Бурштином у зворах
На ту згадку про загиблих,
Ериданом спливши...
Призабули вдома вбитих,
Мов ті заблудили,
Повернутися з походу
До своєї хати;
І здається, от — от зайдуть,
Скажуть: "Добрий вечір!"
Ау відповідь з—за столу,
Заспівають пісню
Ті дівчата, що родились
В кляте лихоліття.
І луна об другий берег
Вдарить, мов від стрілів;
Стане радісно на серці,
Вже на світі мирно!
Що нема пагуби більше,
Тих боїв завзятих;
І зітхнуть гадзині й газди,
Про події скажуть.
Про війну страшну, як пекло
В українськ~~ім~~ краї;
Знижуть хлопці і дівчата
У одвіт плечима.

І забудуть про те лихо ,
Мов оце почули
Казку неприємну слуху,
Вигадану часом .
Не мені суддею бути
За героїв вчинки ,
Хто був прав , чи винуватий ,
В ті роки воєнні .
Та і в Бога , в дальнім небі,
Клопотів багато ;
Треба винних покарати ,
Скривджених розрадить .
І не взнати , яке місце
Климові попало ,
Чи у пеклі велзевульським ,
Чи у вічнім раю ?
Небо з часом обміркує
Всі гріховні вчинки ,
І на шальки кине правду ,
І брехню — на іншу....
І побачить , що в людині
Більше , ніж потрібно ,
Там на терезах важільних ,
В наднебеснім краю .
І як тільки зірка скресне ,
Світязем полине ,
То пливе по ньому човен ,
З янголом небесним .
І пливе човном той янгол
В наше світле завтра ,
В світ прекрасний і величний ,
В наше Воскресіння!
І співає вічність славу ,
Для живих в просторі ,
Де колись в лісах волинських ,
Клим блукав і Хлоня .

Нью-Йорк , 1967 р.

З ШЕХЕРЕЗАДИ

1.

Поза дверима вічної Пітьми,
Басейн із золота і сад величний;
Ніколи не буває там зими,
І диводайна юнь цвіте на лицах
Долугих гурій. Перські килими
Простелено, та не в роках зневіччя,
А в тих, що виткані з шовків небес .
Тому й хорали линуть бездоганні
Жар-птиці з розедарію чудес .
І пропадає помислів омана
Учарах співу. Обрії вквітчать ,
Звелися хвилі з лона океану,
І гук прибою лине до палат .
Незримий хор співатиме : " осанну "
Красі пречистій , сповнений відрад .
Ходу відчує з сфер ту янголину,
Бутони запашні розкриє сад .
Нізвідки лебединий ключ прилине,
Їх водограю звабила краса,
Немов прибуду з дальної країни,
І пальми і зористі небеса .

2.

І помахом своїх білявих крил,
Ті лебеді торкнуться зненацька ліру,
В якої руном золотим на діл,
Звисають струни— символ потаймиру .
Азанчі голосі чути аж до піль ,
Хай подорожній йде собі із миром !
Мов з лямпи Аландіна — блиск надій
Впаде за ґрунню . Стане хтось в чеканні ,
Щоб гурії , прокинулись від мрій,
І відвели серця від нарікання ,
Тих янголів, які землею йшли ;
Впізнали насолоду уст жаданих ,
Земних дівчат, що в пестошах цвіли .

Хай сповняться в закоханих жадання
Думок на сонцем впоєній землі .
Щоб очі їхні спрагою горіли ,
І в солов'їних співах дні текли
Стократно , і у щасті туркотіли ,
Скорботи не стрічаючи , ні сліз ,
І лет їх був , немов лебідок білих ,
Що заховався за чинарний ліс .

3 .

З бездоння із озерного водиця
Серця зціляє , і тому від пут
Звільняється душа , як то годиться
Серед людей на справжній волі быть .
Вона вгортається суцвіттям рясно ,
Стає такою , як ясмину пух ...
Ще блудний син замислиться про щастя ,
Коли в свідчаді ранку виднокруг .
Дорослі позбуваються напасти ,
Хто ж справді на землі людині друг ?
Замилуємось танком зір дугастих ,
Ямшиди чаша пестить зір і слух .
Два барси чорної підкрались масти
До брами , що у сад веде дзвінкий ,
За водограєм , в хащах їм пропасти ,
Де побережжям котиться прибій .

4 .

Коли ж в думках хтось ізгрішить безвинних ,
Таємні двері схоче відчинить ,
Які звисають у грезенах кринних
Там , де лишили мангусти свій слід

Від днів рахманних , місяців буремних ,
 Що загубились у сум"ятті літ...—
 То раптом зникнуть видава казкові ,
 Померкне в темній хлані краєвид ;
 Ні лебедів не вздрінеш, ні любови ,
 В проваллі зникне гурій хорівід .
 Між скель гарячих поповзе гадюка ,
 Із нірки сліпувато гляне кріт ,
 Його ще схоплять на сніданок круки ,
 Злетівши до насипаних кіпин .
 Там ніби серденька зболіла мука ,
 Сковзне ще грізної левиці тінь ;
 І почорніють від негоди стіни ,
 Привиддя злине з—над морських долин ,
 Мов з пляшки дев— так смерч устане джином ,
 Що крізь віки проніс неволі сплін .

1957 р.

гурія— вродлива діва , яка служить втіхою і
 відрадою для мусульман в раю . /араб/
 азанчі—Той, хто скликає людей на молитву. араб.
 мангуст—хижий савець, що нищить гадюк. інд.
 лямпя Аландіна та чаша Їмшида — взято , чи
 запозичено з " Тисячі і однієї ночі " .
 дев— персь— велетень, що народився на світ,
 дякуючи любовним пригодам Божих янголів з
 смертними дівами .
 джини — араб. - людоподібні створіння , надзви —
 чайного зросту .

В Е Ч І Р Н І Л І Х Т А Р І

І .

Поклала доля на роки печать,
Окрилила дерзанням горді думи;
З гаїв спросоння пугачі кричать,
Дубів старезних не стихають шуми .
У парку сяйво ви, о, ліхтарі,
Дорання литимете у роздумі,
Погаснете в привіллі на зорі,
А я ще побреду в сувоях ночі,
Туди, де шелест липи на Дніпрі,
Яка пригадує ті сні дівочі .
І зашумлять над яром явори,
Морени неспокійну ніч наврочать .
Зрине у чарах риба і замруть
Мигливі в очереті поторочі,
А сяйво впливе на змерклу путь,
І блиском розжене пільму урочо ,
В доріженці усім на незабудь .

2 .

Я цитру слухать місячну любив,
Чварлива тьма вкривала пеленою
Ліс яснозорий, що полум'янів
В сліпучім ясношатті за Десною .
Летіли комарі від лугу геть,
І табунцем кружляли за габою,
Де розшумлявсь вусатий очерет,
І лилики на сяйва блиск летіли;
Створив там хмару комариний лет,
Як плоду у садах, так їх чорніло .
Химерний застигав над лугом сплет,
Їх демонська була в повітрі сила !
Вони , мов вихідці з могил , були ,
І лопотіли сіножаттю крила;
Зувірились ті ночовиди в млі ,
Над клунями й повітками висіли .
Сполохано ще пугач крикне в ніч,
Тій таємничій тиші всуперіч .

3 .

На лавочку усівшись край ріки ,
Я зачаровано дививсь , як падав
Кленовий лист на сірі будяки ,
Гичання червоніло , як помада .
Човном хтось їхав в співах 'з-за коси ,
І бризок піднімалися аркади ,
Ревів ведмідь , здавалось , в берлозі ,
Коли зробилось в гушавині чадно .
Струмились верби в лагідній красі ,
І осінь в ягодах цвіла принадно ,
Віодно злились природи голоси ,
У ній жила ще юність і вірада .
Війнуло баговінням від лози ,
Де прошуміла злива безпощадна .

4 .

Щаслива мить поєднання сердець ,
Мрій медоусних в завтра несходиме ;
Молитву вимовляв у храмі жрець ,
І Тригла озарялась пряним димом .
Людських він удостоївся прикрас ,
Стояв , усе , як сад перед очима .
О , будь благословен до віку , час ,
Що виплекав любов і мрії ширі ,
Хоч день , як смуток , у очах погас ,
Любов іше хмелить в згадковім вирі .
Хай серце гіркоту німих образ
Забуде і думки з життям примирить .
Чи пригадає клен і стиглий в"яз ,
Де молодість під ліхтарями ночі
Дивилася , як промінь в хвилях гас ,
Із нивами прошаючись урочо ?
Завзяттям занутрує кожен м"яз ,
Що серцю й мріям догодити схоче .

5 .

Я ніби в храм, де затишок дубів,
Прийду у надвечір"я і окину
Те сяйво зеленаве ліhtarів,
На сонцесвітних рунах відпочину.
І пригадаю безгомінний шлях ,
Вільготні кармазинові долини ,
Кладе димок на насип паротяг ,
Де джерело дзюрчить в погожу пору ,
І світиться, мов вогники в очах ,
Як про минуле совість заговорить .

Туман спочити ляже у ярах
У час, як ніч спливе така, як море
Я сяйву вашому о, ліhtarі,
Зрадію у замислених просторах.
Світити вам дорання, до зорі,
Мов те багаття, що згоря й ніколи
Не гасне на заснулому Дніпрі,
Неначе зірка над житами в полі .

1955 р .

С И Г Л А

Гори у сиглах столітніх
Стали обабіч доріг;
Килим простелено квітний
Коло борів вікових .

Сонце в обличчях скелястих
Промінь заломлює свій,
Піде, шукаючи шастя ,
Зникне у тиші нічній .

1954 р .

А Н Д И

В годину плови, як з шпилів на діл
Спускає оловір ліловий мряка,
В Ля Гігуєчі стукає у дім
Примарний вихор жебраком забутим .
І вчителька налякано дитя
Пригорне до грудей своїх тривожних;
Нагнали духу бурі їй страшні ,
Що дзвони на дзвіниці позривали .
В притузі Ріо - Гранде з берегів
Виходила, обори заливала,
Топила ранчо кавових дерев,
Як плова блискавицями кресала .
Перезву втратила свою навік
Учителька, коли закрила двері
За незнайомцем, що з лісів прийшов,
Почути хоч одне від неї слово .
І будучи повстанцем, він убив
Чимало жертв своїх — що їй до того;
Тим блиском її вабив оченят ,
Бо самота за горло аж душила .
Бавіння перемігши, потайки
Його сховала, в лихоманці тіло
Своїм теплом живила, що було
Пуховим коцем у ненадлім світі .
Її за божевільну визнав хтось,
Дарункові так довірялись ночі ,
І страх їй ледви серце лоскотав,
Коли на нього задивлялась зброю .
А видужавши — у ліси пішов,
І мерцем вже стукає у двері ,
Навідується, може, по дитя —
Від ночі горобиної дарунок .
І плаче немовлятко і кричить,
Щось друге від кували ще існує
Між батьком і дитиною, яка
Там у колисці з тінню розмовляє .

Сахається матуся від дверей,
Хреста кладе, як всі жінки на світі;
Отак свій помаранчовий вінок
Вона згубила в молодому віці .
Той обоясник все її страшить,
Невтішний біль до горла підступає,
Як ранча шум за стемненим вікном
Доноситься у голосінні шквирі .
У Вапенгаді — непороків — тьма ,
Земля бандита, кажуть , не взяла ,
І ходить він страшний, немов мара ,
Харцизним стрілом мешканців тривожить .
Чого ж його не прийняла земля ? —
А може то ксьондзівські забобони,
Бо він не труп Пілатів, що колись
Христа віддав на ті смертельні муки .
... І вчителька пригадує бджолу,
Яка мерцеві на чолі сиділа,
І не спіша , пила кривавий піт ,
Коли його край пралісу убили .
Повз школу везли тіло вояки ,
Вона з цебром води за двері вийшла,
Скропила вбитого лице біліде
Холодними бальзамами криниці .
Здавалося, мерлець поворухнувся,
Уста скривавлені подяку склали,
Ісусом з Назарету виглядав,
Який колись прийняв страшенні муки .
Ось з Андів люта буря піднялась
Така, як у осінній день в Карпатах,
Коли повстанці зводили двобій
Із недругом у люту непогоду.
Це може з України аж сюди
Завзяття духа до борні дісталось,
Бо схоже у Болівії село
Своїми ранчами на наші села .
Внас безіменно гинули в боях
Сини найкращі, високо тримали
Знамено волі, і завзяття те
Нашадкам непокірним передали .

Була потрібна смерть —життю творець
Новітнього , не рабської покори.
Хай буде на обрусі коровай
І хліб , щоб злидні горла не душили .
І там , в Болівії осика ще
Тремтить , мов Юда , що утіхи долі
За срібляки у дниах не зазнав,
І так на ній повісився від горя .
Село мовчить , мов дерево оте ,
Що Йсусом було прокляте урочо !
В оборі змовкли вівці . Капуцин
Задзвонить до вечірні; звук луною
Полине , згубиться в сузір"ях десь ,
В долині відіб"ється, де ще тінь
Повстанця бродить у якійсь задумі .
Настане в світі знову , як було ,
Селянам перейматися повір"ям;
Криваві каплі будуть із чола
Ісусового падати з розп"яття .

9 червня, 1968 р .

Д О Б Р О

Кинуте в землю насіння ,
Мов дивоцвіт проросло ;
Славного роду коріння
Міцно у землю вросло .

Пагін добротний весною
Закрасувавсь над усе ;
Він перемогу над тьмою
В соняшній ласці несе .

Ми не загинемо родом ,
Хвиль не спинити Дніпра ,
З кореня пагін відходить
Волі, завзяття й добра .

Нью-Йорк, 27.9.68 р.

С А Д И

Зірниці крізь хаші густі пробирались ,
Звисали у сяйві, як перлик з човна .
Вже місяць до скирти у полі причалив ,
Де пахне з росистою м'ятою хна .

А ген за терлом — каченята притихли ,
Свистати Морень на вітрах перестав ;
Схотілося серцю і радості й втіхи ,
В цвітінні барвінку між квіття і трав .

Вітчизна для мене до болю премила ,
Посміє хто радість з душі відібрати ?
Дівочії полики ген полосніли
Такі, як літа, що лунають за сад .

червень, 68 рік .

СТАТУЯ НЕБУКАНДЕЗАРА

В століттях із розвалених колон
Зітерлись написи про вчинки славні
Вельможних деспотів ; брехні закон
Встановлювали вбивством. Пишнобарвні
На учтах їхні веселились дні ,
Були царі у витівках забавні ,

І серафіми в лункій вишині
Дивилися , як ставили тирани
Гробниці , а у них цвіли вогні

З жертовника , де тьма від сяйва тале
Нефриту брили збереглись в віках ,
До статуї люд молився у благанні ,

За деспотів кривавивсь у боях ,
І колісниця смерти всіх давила ,
У тогосвіття надсиляла прах...

Ще морок заригає на могилах ,
І ночевидів випустить на шлях ;
А вранці яструб розправляє крила ,

Де в древнім Вавилоні над усім,
Статуя Небукандезара владно
Стояла свідком грізним та німим .

Шакали виють у пісках позадно ,
Їм пожитися немає чим;
А вічне сонце усміхнеться радо ,

Воно на виноградні береги
Пролле ще блиск негасної лампади ,
Буянню трав вливаючи снаги .

НА ДВЕ Ч І Р " Я

Краса незаймана у небесах
Стоїть , і листям дихають тополі ,
І хвилюю пливе туман на шлях ,
Ген за скирти поза бурштинне поле .

Господар розпряга своїх волів ,
І свіже сіно ніздрі аж дурманить ;
Над лугом хороводи комарів
Дорання йти в танок не перестануть .

Розмову край вогню рибалок чуть ,
І навіть у біді вони — веселі ...
В хатині подорожньому знайдуть
Щось повечеряти й рядно простелять .

Нас краю честь — об"єднує усіх ,
Вона із роду в рід передавалась ,
Ми вміли з горем поділити сміх ,
У землю йшли , та знову воскресали ,

Нашадкам нашим передати міт ,
І зберегти , як пам"ять зберігає ,
Найкращі спомини первинних літ ,
Вогонь в серцях наснаги не вгасає .

В приборях хвиля котиться до хат
Із безгоміння , і відлине думно
Та ще повернеться — життя вітатъ ,
Своїм всесилим і барвистим шумом .

літо , 1967 р .

У Л Я Н А

/поема /

На схилі гір Василь Чабан
Поставив дім з верб"яним тином;
Всевіда—сонце у туман
Лишало ціху по долинах .
Край Черемоша посадив
Той газда кринний сад весною,
У зеленочках він ряснів,
Листки побризкавши роєю.
Узбіччям до німих небес
Стрімчасті скелі піднімались,
І обрій обдивившись ввесь,
На тирлах беркути зникали .
Дочка в гуцула ще ні раз
Не зочена зросла на волі;
Для батька був блаженний час
Її у шасті стрінуть долю .
Безжурним рястом у снігах
Надиво, весело розквітла,
Була, як безтурботний птах
В десниці неземного світла .
І раз, як падали громи
Від рагашу на смечину,
І не блишали серед тьми
Вогні досвітні по долинах,
То чабани прийшли з імлі,
За ними сунули тумани ,
Оті гуцули принесли
Військового в сутужних ранах .
- Він обірвався з верховин,
На нього впали замороки;
Спузар його знайшов один ,
Коли чугайстра стихли кроки .
Ми знаємо , що в москалях
Бувають теж хороші люди... -
Пішли , згубилися в горах,
Туманились Недеї груди .
І той поранений вікно
Обводив зором у печалі ,
Мов брата, що пропав давно ,
Його Уляна доглядала .

Він звався Небогою Петром ,
В Карпати з військом України
Прибув і в мріях над Дніпром,
Мов сокіл високою лінув .
Старий Чабан того не знав,
Розлоги хто весіллям збудить ?
Хоч гість Уляну покохав ,
У розголосі ще забуде .
Що ж знає серце молоде,
Об ребра б'ється безупинно ,
Мов шестірня ота гуде
В обренці водяного млина .
Побіля лотоків не раз
Чабан схилявся над потоком;
Замаювався сонця пас
Калиною отак шороку .
Від швари на стежину мла
Лягала сизим оксамитом,
І Віла від облог ішла,
Шукаючи посестру світом .
Чи стане Дух узгір'я злим ,
Убравшись в гуню, чи покличе ?
З ковбиру Черемоша дим
Спливав на тальбу від заріччя .
І мичку діти жартома
Під кувічання сов сховали;
З кужілочкою там ридьма
Ще веретенце сновигало .
На Чорногорі з-за борів
Трембіта звуки розливала;
Мольфар у скелю глухо бив ,
Проносючи дарабу чвалом .

2.

Дрімає Коломия в сні ,
Мигтілі вогники, з будинку
Возерах згубляться на дні ,
Проллють відраду на барвінок .
Там дуб короною шумить,
З гніздом старим між верховіть .
Від парку , трішки в стороні ,
Стояв будинок, в морок влитий,
Військових тіні у вікні
Хитались , як лоза під вітром .

Музикою двигтіла ніч,
І пари з леготом носились,
І від завірки луня клич
Доносивсь з пралісів стемнілих .
А за столом в однім кутку
Бели розмову командири,
Як форсували Збруч— ріку,
Світила перемоги віра
Їм майже з кожного вікна ,
Польшу —гадюку розчавили,
І келихи вони до дна
Устами спраглими сушили .
І хтось із командирів тих
Спитав, чому нема Небоги
Ділити з старшинами сміх
На вкритих славою дорогах .
Один з присутніх відповів :
Любов магічну має силу.
За стоком дівчину зустрів,
Створіння ніжністю премиле .
Розплести , видко, їй зумів
Косу, забортався у сітях ...
В горах, коли шезає дим ,
На плаї слухає трембіту .
То біль у неї перелив
Гайдар з отарою в долині ;
Чимало промайнуло днів
З тих пір, як був Петро в частині .
Полковник подивився вбік,
Заговорив поважним тоном:
" У молодості кожен звук
Любови вивчити закони .
Небога звук до наших кпин ,
Хоч бачиться із нами мало ;
Людина добра серцем він,
Йому на розум не збувало .
Та воїнові все ж не час
Персні розкочувати плаєм ;
Дівчата краші люблять нас
Понад Дніпром і за Дунаєм .
Мов стовба, що чепігу ту
У плузі з"єднує з граділем ,
Так наші подруги цноту
Несуть і нею світ наділять .

Я чимскоріше дам наказ,
Розвішаю його в частині,
Що у відрядження від нас
До Києва на батьківшину
Товариш їде, мусить там
Заготувати нам на зиму
Квартири. Ним я передам
Листа. Убагливо очима
Обвів присутніх, і вони
Ті задуми його вгадали...
Згасали на шпильях вогні,
І жабником заледь блишали.
І піжив дош густий за ліс,
А хмара, спливши понад плотом,
Загрузла, мов з надіб'ям віз
По маточину у болото.
Пронісся дощик і пастух
Ладна котигу край завари;
Гірський зникав в проваллі дух,
Де гралась з долею примари.
Котився камінь ше на діл,
Покочений чугайстром в жартах,
Побіля загреби могил
Привиддя заімила варта;
Пропала миттю, як в горах
Ударив дзвін із церквиці,
Людей гукав, мов діток птах,
Душею Богу помолиться.

3 .

Раз на подвір'ячко, у двір,
Циганка сива завітала,
І на Улянї пильно зір
Спинила: кури позмовкали,
А на острішку когут зчах,
Мов проковтнув зі склом каміння...
Уляна кльоб тоді в руках
Тримала у непевну днину.
— Підходь, красуне, я тобі
Важкий із серця камінь скину;
Дівочі очі голубі
Я не зневажу в цю хвилину...

І розгадаю всі думки,
Душа чим мріяла досхоchu,
З гильця даруючи вінки,
З якими мавки опівночі
Ішли в таночок до зорі;
А ворожитиму на картах,
То оповім, які вітри,
До тебе прилетять на свята ...—
Колоду карт вона взяла,
Не заділяючи, розклала,
Немов бджола собі гула,
Що у бортях вже побувала.
Волосся вкрив старечий сум,
В думки вповзаючи Уляни:
"Чого ж ти журишся від дум,
З тобою в любовях коханий!
Ось радість випала, а тут
Шумить кичера на дорогу;
Тебе в літах тривоги ждуть,
І манни не надійсь від Бога ..."
За хвірткою пропала десь,
Зосталась з думами Уляна,
І беркута вона з небес
Очікувала із туману.
Той беркут на вершинах гір
Змостив гніздечко наодинці,
Опукою спадав у двір,
Коли отирлувались вівці.
Він, як людина, розуміть
Навчився довгими роками,
Його пошле Уляна в світ,
Як зазоріє над світами
Туди, де зник її Петро,
З дорученням поїхав в простір,
Там розливається Дніпро,
Подзвіння не стихає в осінь.
І провідницею йому
Ясна зірниця широко стане;
Птах пересилить хижу тьму,
І звісткою їй зцілить рану.

Той беркут розшукає дім ,
Де сплять потомлені солдати,
І передасть Небога ним
Їй вістку радісну в Карпати .
Уляна чує: в неї плід
На поступі серденько крає;
Від погорілля ледви світ
Ту вість розносив ворон плаєм ...
З узгір"я беркут звівся – птах,
Минув обори і маржину,
Де в"ється ще жовтець на шлях
Від лісу з калаганом кринним .
Злетів Уляні на плече,
В беркута крила піднімались,
Зпташиних ніби то очей
Любов яскріла у печалі .
Невгура плинула з вершин
І валунами гуркотіла;
Смерічки бовваніла тінь
На скелі у одінні білім .
Враз беркут зднявся, полетів,
За Черемошем слід розтанув ;
До вигнутих в снігах хребтів
Із прірви линули тумани .
І вже гніздо між скель крутих
Нічниця черкала в негоду;
В достатку осінь йшла з доріг,
Гусиний пух злітав на воду .
І ригівницею від гір
Здавалось небо і в отвори
Якого протягнув чийсь зір
Листочки золотого бору .
Немов калина в лузі та
Нецвічена, отак Уляна
Чекала з-за Дніпра листа,
Ту вістку в самоті бажану .

4.

Шпиталь у Києві білів
 З березами між срібних сосон,
 Був днем , що в мокві догорів,
 І жар його ще тліє й досі .
 В халатах білих лікарі
 Робили обхід по палатах,
 І світло ламп лилось згори,
 На лицах залишало святість .
 Водній з фарбованих палат
 Лежав на тиф в гарячці хворий
 Петро Небога. Шум Карпат
 Йому вчувався ізнадвору .
 Він штабу виконав наказ,
 Пригадуючи полонини,
 Де Черемошем сонця пас
 В багряне надвечір"я лине.
 Раз привиджалася труна
 Із тисини нашвидку збита;
 Той покрівець йому весна
 Не заважається кропіти .
 Лежать набридне уйму літ
 В повстиною оббитім ложі,
 Ніхто йому зирнуть на світ
 Підняти віко не допоможе .
 Спохмура злидні пригадав,
 Ще був тоді Петрусь маленьким ,
 З криниці раверів виймав ,
 Підсмажити на них опеньки .
 Лишилась пустка од села,
 Вся плодь погинула безвинно,
 А цілий край, мов із чола
 Вінець Ісуса, що в терпінні
 Наш добрий нарід одягнув;
 Собак , котів селяни їли,
 Розірваний в рибалок був
 Прогнилий невід , говорили,
 " Знадіб"я не від Бога це,
 І волочили ледьве поги...
 Мав кожен в розпачі лице ,
 Не ждали хліба ні від кого .

По таткові ще червяки
І мухи лазили цибаті;
Йшов дух зловонний від ріки,
І лунь забула кувікати
Хлоп"ям перехилив до дна
Ту квартиру горя в кляті днини,
Доповз опухлим до вікна,
І від мерця сховався в сінях .
Десь з Курщини йшли вояки ,
Пахолка взяли до обозу...
Пройшли, згубились ті роки ,
Вже командиром по дорозі
Ішов попереду бійців,
Охизних не забувши днів .
Замислився про сітку чуло,
Згадав свої рибальські дні :
Яка ж то користь із матули ,
Коли немає в ній матні ?
Таке й з життям. От він гукає
Сестру до себе вартову:
" Всім тілом смерть я відчуваю,
На ліжку, мов листок в траву,
Впаду, уранці вже не встати,
Прохаю тільки і молю,
Листа порадь, як написати,
Горянку я одну люблю ..."
Сестра писала на світанні
До Улі довгого листа,
Про милого сердечні рани
Згадала, стиснувши уста .
Сказав , пиши : " Привіт , кохана,
Пробач, що не моя рука...
Світ , ніби маха у тумані,
Без крил могутніх вітряка .
Я бачу, як злітають в прірву
Сузір"я у чужі світи,
Той дивоцвіт у пущі вирву,
Тобі світити на путі
Крізь ночі чорної оману,
Мов бджілоньки, яка летить
Увічко вулика жадане,
У мряці загубивши слід ..."

Сестра адресу написала
І запечатала конверт,
Листа світанком надіслала
Із тугою, що скоро смерть
Петрові закупорить жили,
Зупинить страдникові кров,
І наче крейда стане білим
Лице, накинє ніч покров,
Чоло́ своє в жалобі схилить,
Де смерть хирляє в головах;
Душа легкі підніме крила,
До Бога пошукає шлях.
І безпечально дух покине
Схолоче тіло, полетить
У ті краї, де небо сине,
Немов садів блаженний цвіт;
Там не задавить мста нікого,
Вперелісках квітує луг,
І пролітає янгол Бога,
Спинає крил величний рух.
Свої у вічності закони,
Її не помарніє стяг;
І в космосі нема кордонів,
Розчахнуто блакитний дах,
У безвість простягнувсь високо,
Світи мостилися на нім;
Ізвідти для людського ока
Едему видко світлий дім.
Вартують спокій дві зірниці,
І серафим стоїть з мечем,
А в брамі райські в"ються птиці,
Клюють проміння гожим днем.

5.

Весна пливла у наднебесі,
Кошиці в лісі зацвіли;
Котились місяця колеса,
Над шляхом, по яким ішли
Колись ті воїни Богдана
До Львівських мурів, хмурих веж.
Тим шляхом бідна йшла Уляна
З дитиною у Київ теж.

Змарніло личко від утоми ,
Кричало на руках дитя;
Пішло все обертом , як з дому
Рушала пішки в небуття.
Отак дійшла вона до Львова,
Зайшла до Юра , близ колон
Упавши , піднімала брови
Молитві чистій в унісон .
Вона за вбогий люд молилась ,
І за коханого Петра;
Ікони ніби проясніли ,
І залітали до двора
Чижі та голуби послухать ,
Кого гукає чужина ,
І прилітали чисті душі ,
І вилися коло вікна .
Якісь жінки поміж собою
Впітьмі шепталися колон;
Блаженною звучав струною
Їх голос ; блискотів вогонь
Злямпадок , святість лив довкола
На лики кволих і святих;
Тож зацікавила їх доля
Горянки юної з доріг .
Чия вона , куди простує
Із дитинчатком на руках;
На ниві в скирті заночує ,
Де голуб забутнів в кушах .
Жіноцтво із собору вийшло
За браму кованих воріт;
Віночки розпускали вишні ,
І збанювали першоцвіт .
І осипалося проміння ,
Мов облітав у полі мак .
Одна з жінок тих у одінні
Приношенім , сказала так :
— Я думаю , що в молодіці
Спокуса владу узяла ,
І не схотіла подивитись ,
Яку дитину привела .

Тож їй самотнею по світу
Крізь хлягу рушить навпростець,
Шукати ласки чи привіту,
Надій задимать каганець .
Зі мною теж таке бувало,
Деркач колись якраз задер
Від перепілки, що мовчала
В лішині в страсний у четвер .
З тих пір майнуло уйма років,
Руїни мохом поросли;
Крушина підкосила кроки,
І ту печатку на чолі
Поставила у зморшках старість;
Давно я Богові молюсь
За хлопця, що мені до пари
Міг бути. Інколи журюсь,
І на покинутій могилі
Поплачу, чебрик посаджу...
Тоді любов заговорила,
Чи то покута; бережу
Я в пам'яті його обличчя,
Зохабнена із світу йду...
З собою заберу ті свічі,
Які горіли у саду .
Іржали коні , а гармати
Лисніли блиском вечорів.
Жовніра я того у хаті
Побачила, і спокусив
В нетечі ночовид надранок,
Як без сорочки спала я;
Дочасно розпила кохання
Дурна голівонька моя.
Не знала, що в сп'янінні робить,
Я отруїлась без вина,
Тих насолод земні оздоби
Замріли із морського дна .
Алмази й перли щонайкращі
Блишали з неба потайки;
Я знала, що навік пропама,
Мов чирка бистрої ріки
І неухильно у могилу
Дивився незачатий рід ,
Хоч в серденьку кохання спіло .
Невгадно затемнило світ

Було годочків з пару доні ,
Земля їй двері залягла ,
І заклепила те віконце ,
Щоб світу вздріти не змогла .
Я раз черницю повстрічала ,
Що у Почаїв в монастир
Зі мною селища минала ,
Війною кинуті у вир —
І душу збавивши досхочу
Згубились богомілки ті ;
Уляна у модінні очі
Звела в безвинній чистоті .
Затрінотів поштар над нею ,
З піддашся вилетів надвір ,
Заворосилася кирея
Тих хмар, що грянули з узгір .
З дитям Уляна до вокзалу
Попростувала . Поїзди
Проносились скаженим шквалом ,
Не знаючи , чого й куди ?
І у бійців вона спитала :
" Куди ця колія веде ?"
Ті подивились , засміялись :
— Солдатика , як видко , жде ! —
Хто ж безталанну привітає ,
Сирітку не зохабить в грім ?
Коли над українським краєм
Пожежі , розстріли і дим .
І метушилися військові ,
На захід мчали і на схід ;
Горлата , незнайома мова ,
Єхидні погляди услід .
І у вагон її пропхали ,
Війнули гіркісно вогні ;
Іскрини з тендера зліїмались ,
Згасали в лячній далині .
Були, як демони в погоні
За щастям , втраченим колись ;
Зухвало бевкнуло в затоні
У хвилю невинних сліз .

6 .

Мов грім , що вчути довелось
Війна убила безліч мрій .

Мороз побив заживок проса ,
Що вигинуло в час лихий .
Застало лихо у дорозі
Уляну ген поза Збручем,
Де хрест схилився у знемозі
З іржею вкритим обручем .
Житомирське шосе на Київ
Вело з несходжених лісів,
І сполюшилися надії
Сердець, мов круки поміж нив .
Машини Улю обминали,
На фронт бійці поспішно йшли,
Гарматна звяга долітала,
І пси лякалися в кублі .
Ті піхотинці запитали,
Куди простує й звідкіля ?
Медяниками частували ,
І бавили її маля .
На молодицю задивлялись ,
Бажаючи їй гошу путь;
Крутелі для снопів валялись ,
Виходив жати збіжжя люд .
Звожай надходив хліба з поля ,
Стояло жито в півконах;
Забендював; снопи поволі
Господар , і спішив на шлях .
І круки з галасом летіли ,
Відчувши вбитих свіжу кров
В пожарах ночі голосили
Десь від чернігівських дібров .
Просилась Уля відпочити
На сіні , може в ожеред;
Була, як маківка у житі ,
Огурно ідучи вперед .
Її підвозили на возі
Дядьки, рознитували вкрай ,
Яка там у Карпатах осінь,
Чи по обеляцї їдуть в гай ?
Про кинтарі оповідала,
І про маржину, як ішла
Дорогами і в снах ввижались
Їй храми київські й тепла
Вливали серцю. На підмогу
Вона всіх кликала святих,
Молилася душею Богу ,

Що втішити надію міг.
І на Подолі запитала,
Як до лікарні їй пройти,
І люди вулицю вказали,
Дитину помогли нести.
З посілля пустка їй злетіла,
Торбину вирвала умить;
На східці Уля-кволо сіла
І похолонула, як лід.
Якась з квартири вийшла пані,
Спитала, що потрібно їй?
Оповідала їй Уляна
Перестріт майже без надій.
Та відказала: "Я в шпиталі
Тут прибиральницею вік
Свій працювала і віддала
Здоров"я хворим, наче лік.
Поранених на схід червоні
Забрали, я одна лишень
Від всіх забута й безборонна
Броджу навропа цілий день.
Петра пригадую. До сходу
Світанку привезли і він
Лежав в гарячці... До походу
Зібравсь і виїхав в загін.
Листа на ліжкові покинув,
Здається лист той був для вас;
А медсестра із України
Поїхала десь на Кавказ.
Чим вас зарадити, порадить? -
Час свидуватий переждіть
У мене, тіні серед саду
Хмереччям не заслонять світ.
І може з фронту ще заскочить
Сюди Небога в добрий час,
І зацілує любі очі,
Потомно кращі сни віддасть.
Про лихоліття позабуде,
І радість в серці забринить,
Блаженість приспану розбудить,
Що окіпила кров"ю бід.
Душа обновою зрадіє,
Знов набираючись краси,
І розлетяться втішні мрії,
Блиснувши в крапельках роси."

І залишилася Уляна
Всутенний для гостини час;
Краси не набиралась в ранках ,
Бо вогник сподівання гас .
Солдат питала, чи стрічали
Петра в світоті на війні;
Тевтони нагло наближались,
Спливали темнолугі дні .
І хмари дмухали вогнисті,
Прочах в поразах ними схід,
З надлудою конало місто,
Лишала смерть у вирвах слід.
І торбами бив голод в спину,
На ноги в страсі налягав.
Була розп"ята Україна,
Вінець з чола колючий впав .

7.

На захід мчались ешалони,
Їх проводжали у сльозах;
В останньому сидів вагоні
Петро Небога, і в очах
В його якась темнілась мука,
Хоч сивина не вкрила скронь;
І поїзд в безпросвіття стукав
І сіяв насипом вогонь .
Бійці край мосту окопались,
Поранені з позицій йшли,
І медсанбанд в ліску шукали,
Десь на загайному крилі .
Було Небогу там убито
Стрільном німецьким в ранню рань;
Стікала кров людська із жита,
В канавах смерть збирала дань .
Петра , щоб не глумили німці,
Зарили люди, визнавши бід;
Шолом пробитий на гвинтівці
Потрошений, ген майорить .
Від фронту рухались машини,
І лёт сповільнював літак;
Посадовив хтось яворину,
Як приятні і шани знак
І косарі, коли із лугу
До хатніх затишків ідуть ,

Спиняються луно послухать ,
Зузгір відлунює на путь .
Пригадують , як відступали
На схід із Гомеля бійці
По диких тернах пробирались ,
Йшли зорями на манівці .
Знікчем"я в гніві піднімались ,
Нашадкам гідно передать
Про здичавілу в битвах далеч ,
Кимаччям став вишневий сад .

8.

Німота сунула невпинно ,
За Києвом гули бої ;
Мов залиштовник в чорній скрині ,
Блищали в золоті гаї .
По вулицях , де міни рвались ,
На дарницький йшли німці шлях ;
Злорадно полонених гнали ,
Багнети блискали , мов жах .
Сіріші від землі у осінь ,
Були полонені оті ;
Худющі , виснажені й босі
Пройшли повз зірвані мости .
На розі вулиці стояла
Уляна скорбно із дитям ,
З юрми бездольних їй здавалось ,
Що крикнув хтось її ім'я .
Снували бранці безталанні ,
Вели їх з уманських доріг ;
І бідна кинулась Уляна
До гурту , що прискорив біг .
Здавалося , Небоги голос
Почувся на бруківці їй ;
Петро був , наче скорбний колос ,
Підрізаний у буревій .
Побігла , кинута у радість ,
Його гукаючи ім'я ,
І гнівно конвоїр прикладом
Ударив в голову маля .
Дитина раптом похолола ,
Упала мертвою на брук ;
Горянці видавалась доля
Тим глечиком , що випав з рук .

І зуспіт подалась Уляна,
Зуристо дивлячись на світ,
І вирвала із рук поганих
Гвинтівку і багнет в живіт
Загнала швабові з розгону,
І німець на бруківку впав,
Немов той в'язень безборонний,
Який пірнув навіки в став.
Хтось ззаду страдницю ударив,
І пожовтіло ув очах,
І збанувалось сонце в хмарах,
З орлом хитавсь червоний стяг.

9 .

Там в підземеллі, де лиш писк
Лунає пацюків, і стіни
Покриті цвіллю, наче диск,
Закинутий на верховину,
Обрісши мохом і лежить
Незможно вже чимало літ.
Вода підлогу залила,
Спадає краплями із стелі;
Туди укинута була
Уляна. На вогкій постелі
В бридкій із пацюками млі
Їй недолуго говорити;
Їм про невтрачені жалі
Розказувала ніби дітям.
Вони ж по тілу й голові
Все табунцями пробігали,
Росу з могильної трави
На ризях в неї залишали.
Струмилася вода із стін,
Покрила цвіль тиршею коси,
А краплі били, як у дзвін,
Що в горах чути довелося.
Про щ їй мріяти? Пройшли
Її літа, як сон в темниці.
Десь сонце й люди на землі,
І Божі радуються птиці.
А тут живий могильний склеп,
Хлящем ті кістяки зжовтілі
Валяються і стрічок креп,
Що звис вінками на могилах.

О, муко болісна всіх днів !
Ще костокрилому черкати
Крилом ті сутінки садів,
Летіти у стрімкі Карпати .
Примріявся їй дім в горах,
Де похилився татусь в знемозі ;
В крашаннях споглядає шлях,
Дочку очікує в тривозі .
Із полонини йде один,
І молиться за неї Богу .
Його лягає скорбна тінь
З первинним сонцем на дорогу .
Питає : " Що ти там знайшла
В тій безталанній Україні ? ...
Сягає тінь його села ,
Що завдовіло при долині .
Не поміча її . Іде ,
Необавки зникає в житі ;
На ріжі батька коник жде ,
Сідає, лине з ним по світу .
Доньку гукає і знайти
Її не може на світанні ;
На Чорногорі знов путі
Шукає в щирих сподіваннях .
І в скрусі вгледіла вона
Знайому постать, що хиталась ;
Німа розсунулась стіна ,
Спотання кроки приближались .
І привид в камеру забрів ,
Черва із ран повиповзала ,
Від комашні той льох кишів ,
Що заспіль кемпель покривали .
Необзир пацюки втекли ,
Покусані зненацька ними ...
У чмарі на смутнім чолі
Дірки чорніли, і очима
Він вибитими подививсь ,
Вона Петра свого впізнала ,
Необачки отак без слів
Назолу пильно оглядала .
Сказав у скрузі : " Боже мій ,
Як тяжко без своєї хати
Мені самотньому в сирій
Землі без просвітку лежати .

Приходь до мене й обігрій
Своїм теплом холодне тіло,
І спінню проколи мерщій
У венах кров мою застиглу ..."
І мороку сильнішав сказ,
Терпіть було не сила муку,
І горло стиснувши, ураз
Наклала так на себе руки .
Всміхалась, мов перед вінцем,
І пацюки повибігали,
Їй задивлялися в лице,
В закої хижо танцювали .
Концерт дикішим був за смерть,
Насильство в ньому відчувалось;
Ненатлий морок Улю зжер,
Що з світом рано попрощалась .

Е П І Л О Г

Світилась скалкою зоря,
Гуцула вздріла край дороги.
Від Братського монастиря
Простуючи, зникав за рогом
Десь на Подолі . То Чабан
Дочку шукати в Україну
Прибув, і човником туман
Хитнувся світанковим плином .
І бірюзово з-за мостів
Чиясь рожевіла ще доля,
Без ремства з ташкою ходив,
Де явори високочолі
Шуміли рунто близ Дніпра,
В розлогім золоті кунались,
І за пелехом дітвора
Ходила, бавлячись, питала:
– Ви звідки, діду, розкажіть,
Чого шукаєте у місті ?-
І він з чола утерши піт,
З непам'яті виводив вісті .
Лишилось стоїще в горах,
Де повно всякої маржини,
І на обкіски беркут-птах,
З розчолини у двір прилинув .

Смерековий примаривсь ліс,
Що облуком сизів у далеч.
Опришки Довбуша колись
Об скелі помсту гартували.
Чабан аж до Дніпра прийшов
Дочку Уляну розшукати;
Дзвеніла пазолоть дібров
На місяця сріблісті шати.
Цикадка жваво від кущів
Полинула за чорторії,
І спалах в мряці світляків
Нагадував вечірній Київ.
Гуцул могилку край ріки
Знайшов у забігу заброди,
Її дівчата залюбки
Убрали в терен коло броду.
Житами пишно квітне мак,
На збіжжі - сонця акварелі...
Горянки Улі той кістяк
Знайшли в тюремнім підземеллі:
Вже їй не вийти на моріг,
Лиш місяць біле завивання
Несе від кросон золотих,
Як стихне лугу шебетання.
Втікали німці восени,
Були презлі, до сказу люті;
В ті чорні дошки із сосни,
Був люд покладений закутий.
На кручі славного Дніпра
Улянини сховали кості;
У блюзі вишитій зоря
Зупиниться у високості,
І блиск свій зронить, як сльозу,
Звікує у померклих хмарах,
Нецвічений бузок росу
В засинених уронить чарах.
І кажуть, з гір незнаний птах
Понад байраками простує,
Йому в безмежних небесах
Відомий шлях, і заночує
На домовині, і крилом
Торкне квітчастої тернини ; 240

Ледь світ — зникає за Дніпром
В криниці, що на всю Україну
Водою славиться. А люд
Ще каже : люблять погуляти
Там тіні, як в хатах поснуть
Старі та з гулянки дівчата .
І як зажога в ячменів
Надранок рожевіє в полі,
То шебет гасне солов'їв
В гаях, дібровах думночолих .
І потопельниці з води
Виходять із лататтям в косах;
Туди іде на проводи,
Водицю на могилку носить
Старенька жінка, і вона
За душу молиться дівочу;
Заграє в сонці далина,
В слова вслухаючись урочо.
Злетить з грушок медвяний цвіт,
Впадуть пелюстки на могилу,
Лелечин ключ майне на схід,
Де гречка яром забіліла .
І птиці в леті хрест минуть,
На нього сонце промінь кине,
В далеку помандрує путь,
Земні минаючи країни .

травень, 1949 р.
Ділінген, Баварія .

Ю. Буряківець

ЛИСТКИ СОНЯШНИКА

242

Поетії

О Б Р О С Т Ь

Намисто бірюзове стиглих зір
Розсипано на голотечі саду.
Лунають згуки урочистих лір ,
У час світання голосом відради .
Життя людського піниться напій ,
Несетися крізь ущелини потоком;
Мандата ми із колосом надій ,
На щастя маєм у свавільних роках !
Від броду непочатої води ,
Засяють сонця проблиски багрянні ,
В болотника зеленій бороді ,
Блишатимуть брилянти бездоганні .
Тож будемо, як верлики: зійшлись
У ланцюзі кільцем вони єдиним;
Нехай біда геть утікає в ліс ,
До трясовини причепившись, згине !
Сузір'я звисне урочистий спліт ,
Як задрімають в мряці медобори;
Відвагу треба серцем полюбить ,
Хай правдомовно совість заговорить .
В священнім гаю, в лагідній красі ,
Засвітяться вогні на зрубах млистих ,
І невідомих предків голоси ,
Доріженьку підкажуть променисту .
Не йти ж через болота навмання ,
Не сходити ж на манівці в негоду ,
І найдорожче буде нам ім'я ,
Що гідне імени свого народу .
Відлинуть хмари, що епохи чад
Лишив у спадщину вишневим краєм...
Наскрізь пробитий буде списом гад ,
Його кубло пасльоном забуває .
І буде суть життєчка у ділах ,
Добротні вчинки зарясніють рясно ,
Коли у вогнелітах креше шлях ,
Такий величний і такий прекрасний .

1967 р.

"Ми всі антифашистами росли.."

Я з братом Леонідом Бардиком підчас
громадянської війни в Іспанії.

Мені йшов 14 рік.

Київ, 1936 р.

Ц И Т Р И Н А

Змелись грозою споминів сліди ,
Унадвечір"ї танули зеленім,
І ніби Каталонії сади ,
Цитрина пахла у дитячій жмені .
Її в палаці піонерським дав
Втікач- еспанець , родом з Барсельони;
Згорьованого кулака стискав,
Як фалангісти перейшли кордони .
І переймався до дитячих сліз :
Його республіка в борні упала;
Я ту цитрину пам"ятну відніс
Учительці , що хворою лежала .
В її кімнаті – хоч вовків ганяй,
А ми бідноти діти, те вугілля
Пошукували у перев"ях днів,
Санчата попихаючи повільно .
І запалили в грубці , і дали
Безпомічній з шматком цитрини чаю,
І в рідну школу мріями пливли ,
Що нашу виховательку чекає .
І видужала вчителька й прийшла
До школи, і рука її водила
По мапі , де Еспанія цвіла
В садах суцвіттям урочисто –білим .
Ми всі –антифашистами росли ,
Хоча й були голодні і роззуті;
В когось із хати батька повели ,
Про нього більше не судилось чути .
І думалось: завіщо і чому ,
Тож в ріднім небі –сонечко найкраще .

Голодну згадували ту зиму ,
Що виморила селища нізашо .

Коли у хаті — батько є пілот ,
То й діти в небо дивляться для лету ...
Замислювались зчаста від клопот ,
За мрію — не накошиш очерету !

Я із книжками в школу біг мершій ,
Мороз сріблив з водою кадку в сінях ;
Сліпив дорогу снігу перевій ,
Хуртеча підганяла мерзлі тіні .

А згодом — фронт : обози і війська ,
Загарбникам новітнім й бомба — цяцька !
Кляли і тих, в кого звелась рука
...а брата, що в снігах пропав зненацька .

Еспанець також зник. Все ж мрію я,
До Барсельони якось завітати ;
Чи в закапельках вулиць ще рідня
Живе його , надіями багата ?

Хотілось матір —страдницю обнять ,
Що сина виглядає із походу;
Уклін від наших передати хат,
І від всього українського народу !
Щоб радість з ними всі роки була,
І злидні не чіплялись із страхіттям;
Хай більш не буде ні війни, ні зла ,
З неволею—хай згине лихоліття !

Народам світу —хай сади цвітуть
Оті цитринові й не оцвітають ,
І вікопомно світить в незабудь
Врочисте сонце пишнobarвним маєм .

30 травня, 68 р.

Т Р И В А Н Н Я

Відчалує у невідомість ніч
Умісячному сяйві поза садом,
А я вслухаюсь в таємничий клич
Душі, що квітне вогником відради .
Немає з ким печаль мою розпить,
Ту сповідь серця оповісти,
Хоча із мужністю десятки літ
Іду, стрічати ранок променистий .
І дробиться на друзки об гряди
Камінну хвиля, і несе завзято
Ще свіжу гілку, зламану в саду,
І вітром скупану у руті —м"яті .
Вдовицею затужить буря з мли,
В якої ту дитину найдорожчу
Опівночі на страту повели,
І там у нас повісили на площі .
Страшного горя в морі не втопить,
Від цього дуже рідко усміхаюсь,
Бо від проклятих днів душа болить,
Трутизна ніби випита із чаєм.
Все ж радується серце, як почнуть
Промінням хвилі урочисто грати ;
І порадіє сонцю вбогий люд ,
На старість хоч, та уселився в хату !
Матроси здіймуть линви й попливуть,
І обрію розчинять сині брами;
Їх у портах коханки спрагли ждуть,
Поможуть скинути розпуки камінь .
А я помию ноги у воді ,
І хвилі відіб"ють сузір подобу,
Щоб в нашім краї не було біди ,
Де сонце носять птахи в дужім дзьобі .

1968 р.

М А Д О Н Н А

I.

На вівтарях, де звіяно лямпади,
Лишився дух священний від кадил.
За храмом листя шарудіє саду,
Хрести закам"яніли край могил .
Вгортають сутінки амвони владно,
Туман крізь мох вповзає звідусіль
Туди, де біля джерела відрадно
Жемчужаться стоги. На небокрай
Упала срібна пряжа, мов свічадо
Сердець, в яких шумить пісенно май.
Я діву стрів, яка була в молінні,
І виливала самоти відчай .
Ще відсвітом тих мотилів причинних
Їй загорятись в помислах не раз,
Так вогник, що блукає при долині ,
Мине у тьмі і кладку й перелаз .

II.

Молилась діва край колон стемнілих,
В обладі янголиної краси,
І гіянцинти розпускались білі,
У соняшній всміхалися красі .
Труна недавно в храмі цім стояла,
Були в жалобі боговірні всі .
Її сестра у гробі спочивала ,
Не мала юність для життя снаги .

Світилось небо голубим кристалом,
Дзвеніли зелочолі береги;
Було досадно, що життя зарано
Спинила смерть, розливши довкруги
Зловонність, де ще хмари, мов прочани
Спинаються, як линуть за стоги .
Свічки в соборі миготіли тьмяно,
Згасали мерехтливо. Тванна ніч
Покрила сонця відблиски багряні,
І тиховійний сум святих облич .

III.

Ще у барвистім кетязі засяють
Колони в храмі . Крізь земний кордон
Минуть сновиди, і життя згадає
З них не один, що обернулось в сон .
При сплескові зорі самотність в храмі
Ще звуки дзвону вище в унісон .
Сопілки сонця стихнуть над полями,
Мов наболілого серденька біль ;
Ніч чаруватиметься до нестями
Намистом зір , що виглянуть з—над хвиль .
В ограду храму з гімнами прилине
Життя . Барвистий ореол від крил
Постане янголиних , і в долинах,
Барвінок зацвіте серед могил .
І в радості забудуться години
Докучливого смутку й самоти,
Над полем жайворон у небо злине,
Йому летіти в сонці , до мети !

1957

В И Л Ь Ц Е

Вже рожевіє в обріях зоря ,
Украшує росою ряст на плитах ,
І спочиває, ніби немовля
Чужа земля, туманами сповита .
Сповзає на могильні плити дим ,
Проміння колосом дзвенить у житі ;
Париж десь клекотав і гордий Рим,
Як бісер зорі сипали над вбитим .
Містично коні мчались від води ,
Їздиці криваві розсипали зерна ...
Свій двір не ворог —прийме у біді ,
Коли до нього блудний син заверне .
Чимало трупу нашого кругом
Розкидано , той схаб і руки й ноги...
Ще слава зариває над Дніпром ,
Полине сиротою по дорогах .
Караною жалоба полетить ,
Забрешуть на щити лисиці сміло ;
Спливатиме зоря в далекий світ ,
Де сиротіє не одна могила .
Одвічний скульптор мужности лице
З граніту вирізьбить, нехай довіку
З тим українським зводиться бійцем ,
Шо впав в бою за правду огнелику.
По всій Європи цвинтарна земля
В надгробках потопає, в свіжих квітах
Мовчать дуби замислено в полях ,
Мов витесані воїни з граніту .

11 червня, 68 р.

МОГИЛА ТІТКИ ПРИСІ

Акації і клени і дубки
Поклали тіні на хрести могильні,
І прохолодою несе з ріки,
З просторів непричасно—свавільних .
Вінки дбайливо сонечко пов"є,
І купчаком полине рясноквітним,
Де чути, як намистечко кує
Зозуля, заховавшись серед віток .
Осипався в житах під вітром мак ,
Близ тирла перепел гукнув несміло ...
Присяду , тітко, обіч тебе — так ,
Щоб квіти не пом"яти на могилі .
Намарно безліч промайнуло літ ,
Зумило лихо з чести глузувати...
Ясніє небо і жоржинний цвіт,
Нічого не змінилось в нашій хаті .
Ще й заводу немає снажних птиць,
Зірвав досаду легіт поміж кленів;
Я, тітко, там , на вулицях столиць ,
У край свій нісся, думами шалений .
На батьківщину, мріялось, вернусь ,
Тобі ж обашлював ту хустку білу...
Прокинувся, мов від страшного сну,
Я край твоєї свіжої могили .
Мене не дочекавшись, відійшла
Туди, де луття іва не похилить,
Вівчарок зв"яга лине до села ,
І чабани отари йдуть по крилах .
Маячать в сірій куряві жінки ,
Несуть картоплю, грім здалеку чують ;
Їх також згорблять , висушать роки ,
З них не одна край тебе завікує .
І може ще у світі у отім,
З якого не вернувсь ніхто ніколи ,
Тобі розкажуть, як прибув я в дім ,
Спромігшись ласки заслужити в долі .

Слизився шлях в тумані квітних трав ,
Коли твою могилку указали . . .
Рунилась зелень шовкових отав ,
Шиглі,мов душі тіней,щебетали .
Не знаю, як закінчиться моє
Оте життя, та вічна непокора ;
В тамтому світі, видко, гірш не є,
Ніж на землі серед людського горя .
О, тітко, хай де чебрик і пирій,
Щебече душенька на злість сновідам;
Бо я в роках таки лишивсь живий ,
Прибув наш рід скалічений провідать .
Хай уквітчає спомини весна,
І обаясник зникне із питьмою,
Коли завмерла з піснею луна
Там, де кує зозуля за рікою .

м. Чорнобиль, 7 серпня, 68 р.

ГОДИННИК

Насняться у суцвітті днини ,
Кімната втішна без прикрас;
Там на стіні проб"є годинник
Життям нам визначений час .
Ми розбредемося по світу
Крізь непогоду і бої;
Чужі нам нагадають квіти
Про ті євшанові краї .
І усміхнемося прегірко ,
Чи буде все в житті гаразд ?
З уяви сплине саяйна зірка,
Шо в присмерковий сходить час .
І світить над заснулим домом ,
І подорожньому на путь .
Вже народились невідомі ,
Що до мети таки дійдуть .

42 р.

Б А Б И Н Е Л І Т О

1.

Волокна сірих пропливають хмар ,
Клубочуться у безвісті химерній .
Була кутя з медами і узвар ,
Світило на стежки священні зверне ;
Там очі предків вилились в блакить ,
Гойдаються ще їхні тіні з віт .

2.

Спливають дні почудливі з світів ,
Омфору кадять на шляхах буденних ,
Прозор"ям дише присмерк вечорів ,
Сорокоустром відшуміли клени ;
Ворони нарядуть ще павутинь ,
Розвішуючи на похилий тин .

3.

З цвітінням тої серденьком не раз
Про кубок золотий, що з медом чистим
Помислимо . Хай юність в гості нас
Чекає в леті галактичних чисел .
І час у безвість буде пропливать ,
Срібlistим павутинням вкрасить сад .

4.

Круг не завершиться життя, коли
На зв"яшках обірветься нитка долі .
Для нас недосвіт – сіромаха в млі ,
Що паморокою блукає полем .
Там одуд Господа усе просив ,
Щоб богом за красу його зробив .

5.

І пам"ять збереже видіння тих,
Шо з літом бабиним у тогосвіття
Відлинули до предків дорогих ,
Де тьму блудливі вогники освітять .
Ще свічки три заблимають ледь світ,
Життя благословивши вічний хід .

6.

Докори вітру і відчай гаїв,
В багрець одягнуті , єдиним змістом
Перейняті , як вічності мотив ,
У дзвони перелитий падолиста .
Воскресне в інших формах ще життя ,
Покмітним рястом сплине з небуття .

7 .

Так хай пливе , чіпляється на пліт
Те літо бабине , а з сонцем знову
І хліб і мед прикрасять білий світ ,
Де серце понажилося для любови .
Нам копи карбувати й умолот ,
Не знаючи ні горя, ні скорбот .

травень, 67 р .

В О Г Н И К И

Вогники блудні поліських мочар ,
В мряці закахкали сірі вутята ;
Ген горобини розсипався жар ,
Вересня злотного дари багаті .
Хижого недруга—сковує лях ,
З родом зустрівся хоробрим та дужим .
Смерти приходу не зчувся козак ,
Слави заживши , загинув на лузі .
Бути на волі живим і світить
Вічний вогонь для загиблих героїв .
Тіні в кожухах дуднять від боліт ,
Кінь заіржав Богуна в неспокої .
Біль і образа майнула в серцях ,
Буде тієї роботи до поту !
З дідьком закін допиваючи , лях
Думав —пропала козацька піхота .
І не загинуть завзяття ніде ,
Місяць дороги відважним мережить ,
З плугом ратай небесами іде ,
Хмар переорює збурені межі .
З гаті дівочої тіні лягли ,
З кривою воля загонисто билась...
Вогники мчаться , надходять зі мли ,
Запустом багна тванливі покрились .
Квіту з піску не діждатись ніяк ,
Як же запалу з убитих ізмити ?
Викреше кремінь із темряви знак ,
Іскрою духа запалює жито .
Взаплаві килим зволожиться трав ,
Блисне косою ще місяць в роздоллі ;
Ой , заполоха — король обіцяв ,
Випустить з пастки русина на волю !
Ласку відкинув козак короля ,
І вкарбувало презирство обличчя....
В мряці , в скорботі німіє земля ,
Стогне , коли пригадає зневіччя .
Над Берестечком пливуть в сіножать
Вогники , гаснуть містично діброви ;
Тіні дівочі ідуть через гать ,
З тими козачими — ген у розмові .

8 жовтня , 67 р .

ВОДЯНЕ ЗІЛЛЯ

Неначе в квітах пояс зеленавий,
Вкрашаючи принцеси ніжний стан,
Так вигляда латаття на ставочку,
Навкруг лілеї білого чола .

Вона підводить у знемозі вії,
І заздрить осока її красі;
Панянкою примхливою здається,
Що їй в Петрівку ночі не було .

Оту лілею за опівніч ніжно
Князь — місяченько пестить потайки;
Пручатися під леготом незмога;
Тим залицанням він їй остогид .

А від всіляких недолугих кпинів
Латаття береже її у ніч;
Зірниця сльози пролива кохання,
Що падають росою на листки .

Кому ж лілеї в днинах пожалітись ?
Хіба берези пишній, де шумить
Вусатий очерет серед купини ,
Мов грає про недолю лісовик .

Сварожич її нишком поцілує,
Нутрує юність і вирує в ній,
І думати не хоче про недолю ,
Коли тепло листопад рознесе .

69 р .

Р Я С К А

На ставі ряски не злічить нікому,
Відбивсь у дзеркалі озернім гай,
І ловлять хвилі те відлуння грому;
Як зацвіте поташевий курай.
Спросоння в гніздах щебетали птиці,
Зів'яв без рушника дівочий цвіт,
І звід рипів глибокої криниці,
В яку, упавши місяць ледь поблід.
З трави гінкої мряка уставала,
Коли ж туман ту перлямутру сіть
Розвідавав на рибальських чорних палях,
Від берега заткавши цілий світ..
О, скільки ласки із-під брів русявих
Лилося в дівчини, що спраги хміль
В усмішці виявляла нелукаво,
Де соняшника похилився бриль.
Ще на ставу, рясніючи від ряски,
Дрімає човен, а верба свої
Полоще коси, - дівчина опаску
Згубила нехотя, як сплять гаї.
Бажання спів одлунювавсь луною,
Жагу підсилював зрадливо сміх;
Душа кохання вилила й сумною
Вкрашає юність батьківський поріг.
І розголосом про оте кохання,
Що в славу вбило поцілуків слід,
На ставі доторкнеться промінь ранній
Ще ряски, з очеретом шелестить.
І таємничо знов розкриє груди
Глибінь для сонця, мов свої жалі
Ота, що ночі травня не забуде,
Із кажаном пропали ув імлі.

1967 р.

КОЛОДЯЗЬ

В кутку, де кетягами ветхий пліт
Калина, нахиляючись, голубить;
Там неповторністю лисніє літ,
Вода в колодязі з кленовим зрубом .
Сім"я грибків розсілась між цямрин ,
І зеленава руна на колодах ;
Росою скроплений із яворин,
Глибинні плеса журавель розводить .
В бездонності криничної води,
Засвічені сузір"я гаснуть шасно...
Чи хто людину виведе з біди ,
Яка дорогу загубила власну ?
І на Семена від гостинних хат,
Коли туману нависає клоччя,
В колодязь верткі ластівки летять ,
Тудю шлях до вирію коротший.
Шумить край нього на Явдоху в"яз,
Курликати лелекам знов на тирлах ;
На хохлю всівсь омелюх в щедрій час ,
Якраз мережу сонечко сушило .
Вже по водицю чарівниці йшли,
До розсвітання нею причаститись ,
А в хлані , пазеленню вкритій млі ,
Зникав сезун аж тріскотіли віти !
Шедротний світе тих дитячих днів,
Язнову п"ю оту цілющу воду;
Вона ж здоров"я, сила віших снів,
То честь і спрага рідного народу!
Я похиливсь на цямрини слизькі ,
Заглянув в плеса кринного бездоння ,
Там наче коло берега ріки
Лілей росте щасливе оболоння.
Води з колодязя не перепить ,
Підземне джерело снагу підводить ,
Так у реєстрі довгому століть ,
Не переводитись козацьким родом .

З колодязя черпаємо снаги ,
Наситим душу в рідному розмаї ;
Хай обплете барвінок береги ,
Ні ремств , ні шкваря нас не залякає !
Мов ластівки , тож віримо в блакить ,
Калини славим неповторну вроду ,
Край неї звід причаєно скрипить ,
І храмом вічності стоїть колодязь .

серпень , 68 р .

Х Р А М

На мармурові плити голуби
Ледь кинули крилом у сонці тінь ;
Мов відсвіт залишили від доби ,
Тих таємничих в світі поколінь .
На сходах храму тиша розстеля
Смиренність від посріблених колон .
Така замислена лежить земля ,
На меч наткнувши волю і закон .
Клечання , що пов"яло від жару ,
Звисає з розпанаханих воріт ;
Чи били дзвони ранньої пори ,
Вітаючи покривджених сиріт ?
А люд прийшов молитись і уста
Перекосив там не в одного біль ,
Тому то край розп"ятого Христа ,
Собі благають і на хліб та сіль .
Чи хто позбудеться учинків злих ,
Бо з кривдою злигався у роках ?
Хотілося ще в молитвах палких
У неба випросить всіляких благ .
Усохне смоківниця , пропаде ,
Та друга зеленітиме собі ,
З вітражу храму промінь упаде ,
Відлунням вже минувшої доби .

51 р .

В О Г О Н Ї

Коли в дорозі, в мороці густому,
Веселий вогник блисне, ніби скань
Ота біля ікони в саяві тихім
Лямпадки, що освітлює пітьму. . . .
То вогникові ту свою ясу
Віддам, **не налякаюсь гніву ночі,**
А збережу у пам'яті своїй
Відрадний полиск, що осяяв душу.
Заснічуються сосни і дуби,
І подорожньому в нічній дорозі,
Стає так легко йти, оце немов,
Не вогник усміхнувся з-за туманів,
А зір коханої, який зронив
Вогні — надію про жаданну зустріч.
Тому вогневі — віддаю хвалу,
Він так подібний до людської долі;
Мій пращур, називав його життям,
І доглядав, немов дитину рідну.
І люди в нас боялися вогню,
Злоріко постоломи не топтали,
Чекали з острахом: хай згасне сам,
І попіл рознесуть вітри по світу.
І той вогонь чи в холод, чи в сльоту,
У жилах предків оживав всевладно,
Надією і святощами був,
І не посмів його ніхто покривдить.
Хай світ новий із купелі зорі
Народиться, і зникне ніч кромішня;
Вогонь, утихомирившись, свій гнів
Забуде, ставши лагідним й заблิสне
Надією, спасінням у житті
Для тих, що у любов згубили віру.
О, люди, не боятись нам вогню,
Бо він частинка нашого сумління,
Барвистости душі, що у пітьмі
Ті іскри духа серед ночі сіє.

68 рік.

ЗИМА

Немає змоги згубленого в днях
Вернути, згадуючи стиглі маки,
Вже старість, наче опасть на гіллях,
В тім шелестінні химородних знаків.
Що нам від того? Не воскреснуть з них
Померлих рідних позабуті тіні.
Ще молодість нетлінністю доріг
Присутніх непричаєно окине.
Пороша крила зводить до садів,
Як сіє квіти мармурово-білі,
Панікадило вечір розпалив,
Жарини витрусив у ніч стемнілу.
У час облягів з вікон на сніги
Струминить світло, ялівцем запахло,
Спливає дим хмаринам навздогін,
Чаклунно піднімаючись над дахом.
Тож добре бути вдома, як мете
Метелиця скороминуща краєм,
В оплетинах ще небо розцвіте,
Як білі мотилі з дерев злітають.
Забоїсто дрімають ясени,
Заміття нагорнулося до лісу,
І домовик в заснулій глушині
Зашарудить соломою по стрісі.
І хочеться, щоб шерехом збудив
Кохану в час, як вікна у лисицях,
Хай пригадає щасність вечорів,
Докраю збуджені горіли лица.
І ополистою страшить пітьма,
Як вістунами тогосвіття ніби,
Летять сніжинки, де тебе нема,
Сузір захвирсуються саянні риби.
Хай у сум'ятті пропливуть мерщій
Поза ялиці в білосніжних шатах.
Вільха дрімає, сповнена надій,
І стукає гіллям об стріху хати.
Мов каже: потерчат хоча б пустіть,
Нехай паздір'я сніжне не збирають.
Зоставить доброчинність спраглий слід
На серці, що любов'ю промовляє.

МАРІЇ БАШКІРЦЕВІЙ

В туманах не помітиш берегів,
Коли стихія нарастає в силі;
З ліщини ллється солов'їний спів,
Наснаги увілле садам у білім.
Дітей отчизна скликає до лав,
Ідуть слухняно матері вклониться;
Ген вітряка крило, немов рукав,
Гаптований в розсипаних зірницях.
Везли Купайла виярком воли,
Погойдувався з вітрами на тичині;
Стрічки дівочі берегом цвіли,
Коли ішли у жартах по калину.
Губилися віночки серед хвиль,
До кручі мо" прибуться наостанку ?...
На хвилях — місяця зринає бриль,
У полиску злинялого світанку.
Проймає тіло загадковий дриж,
Драбинястим гуркоче далеч возом,
І по бурштиних росах босоніж
Сузір'я пройдуть у якійсь знеможі.
Вам, думаю, суєвіття запашне,
Зозулі сповідь у притихлім гаї
Наснились чужиною, і війне
Ще спомин, серце чулістю розкрає.
Чому би пензля з фарбами не взять,
Париж лишити з Сеною уранці
І рушити, де вітряки край хат
Такі, немов дуби оті в Диканці.
Бальзамів не дістати чарівних,
Що повертають і здоров'я й силу:
Хто розілле ще безтурботний сміх
Там на шляху, що сонечко покрило ?
Бо на полотнах ваших, крім століть,
І ведичі і слави, - з колосками
Шумить, як вічність рідний краєвид,
Розкривши у світи блакитні брами.

262

21 липня, 1967 рік.

ЙОРДАНЬ

Ще із крижини вирубаний хрест
Блищить на сонці кришталем казковим;
Із ополонки воду снігурі
Смакуючи, світанок щедро славлять .
Вже почорнів на річці стиглий лід,
Дядьки в задумі їздили до лісу;
Зеленим шумом пахло по хатах
Перед Різдвом у нічку медоплинну .
Лишила знак під сволоком свіча,
Її на вілію приніс додому
Дідусь, що добру сотню літ прожив,
Пішов у інший світ повіншувати .
Святили воду напівповні в нас,
Її у пляшку матір набирала ,
Все бачить з корогвами хресний хід ,
Щобуряково коло крижа вились .

Потерпимо ще трохи й утече
Від нас зима у кожушанці білій,
Мороз ослабне, і хвостом своїм
Лід розіб'є потонкуватий риба .
Підуть у тань крижини і злетить
Ще змій, у парусах своїх вогненних,
І хвиля звільниться і зашумить,
І розіллється, кваплячись за верби .

А поки навис на гіллі лежить,
Ялиці й сосни крешуть в сонці іскри,
І червоніє у пісках лоза,
Примарились їй зайчики грайливі .

Пухнасті хмари зводяться вгорі,
Громадяться і над Йорданом виснуть,
І хрест з престолом світлим височить ,
Як знак добра, любови і надії .

21 січня, 69 р.

В І В А Н К І В С Ь К О М У Л І С І

Ось знову осінь золотом гаї
Мережить у засиненім розмаї,
І листям зірваним думки мої
За греблею сполохано кружляють .
І літа бабиного пряжа скрізь
З гілляк звисає на куші ожини;
Застогне дятлем корчуватий ліс,
Луна невгавно лозами полине .
Яна охабині край джерела
Утомленим чередником присяду;
Ще ластівки прилинуть від села,
Думки мої присутністю розрадіть .
І зникнуть врозтіч таємничо десь,
Коли долине з поля шум комбайну;
Заквітне льоном парубоча честь,
Злетять у небо журавлині зграї .
Світилками здаються на лугах
Сороки, жвавістю своєю юні ...
Поважно так ідуть собі на шлях ,
Край нього дуб гукнув старезним луном .
На Здвиження, злетівшись звідусюд ,
Підніме куру птаство на нараді ,
До вирію впаде нелегка путь ,
Зіпрілим листям очерет закадить .
Лелека, що з пошкодженим крилом ,
Спечалиться, як в ожеледь задзвонить
Водяник в баговинні перед сном ,
І на купину перлямутер зронить .
І жолудів ще дикі кабани
Натрусять спинами з дубів в розмаї,
І Артемон у вересневі дні
Гадюче плем'я в землю заховає .

Вже дикі гуси гелготять на шлях,
З калини ракша крикне на осонні ...
А я з якоюсь думою в очах
Зведусь на ноги в мерклій оболоні .
І пригадаю, що й мені пора
Збиратися в дорогу у далеку;
Від хвиль заснулих рідного Дніпра,
Туди не залетить моя лелека.
І золотою трипою мести
Вітрам дороги осени буденні,
Де авта мчаться, мов комети ті,
Прносячись крізь куряву сказано .
Скорбота серце з тугою бере ,
Коли скалічену уздріну дрофу ;
Чи хто зупиниться і підбере
Вцілілого в жахливій катастрофі ?
Стою, немов тирчак в безокій млі ,
Вслухаючись у дзенькіт падолиста;
Хто ж незриданні підвезе жалі
Зі мною у чуже надмірне місто ?
Лягла дорога на край світу йти,
За валом вал там океан здіймає,
І хвилі переплигують борти,
Як у стихії шхуна потопає .
Надломленою гілкою в мені
Розчулене серденько скорбно плаче
На ті розквітлі, наче квітка , дні ,
Щоб доля не верталася собача .
А поки — осінь , любистковий шлях,
Стоять гаї в мережаній задумі ;
Кричить у небі неспокійний птах ,
І тоне у сосновім вішім шумі .

серпень, 68 р.

ЛІСОВЕ ОЗЕРО

Це озеро впаде у білий сон,
Мошки замруть безжурні хороводи,
Хуртелиці негода в унісон
Застогне, потопаючи у водах.
Залізе плем'я жабині в багно,
Вже не до кумкання йому в морози,
Пірне ще твань на баговисте дно,
Де падолисту натрусилось досить.
І монотонний виведе мотив
Зима, ридаючи в зелених соснах,
І голод зграю виведе вовків
Журбу до зір рубінових підносить.
І щиглики, спурхнувши, полетять
З розсохи сім'ям знайденим ділиться,
І озеро, немов забутий сад,
Привабить спокоем своїм лисицю.
Тож їй крізь сон химерний виглядять
Буслів, що закурличуть понад красм,
Із багн тоді на берег жабенят
Погрітись озеро те випускає.
Ударить сонце у синявий диск,
Ту купіль радо променем зігріти,
І буде в нього радість, наче віск,
На плесах щире золото топити.
Молочними туманами зідхне,
Відчує легкість, урочистий спокій,
Сопілку водяник з вербиці втне,
Його луною відгукнуться кроки.

20 січня 1969 р.

ВІНКИ

В ріжки сурмить на просіці зоря,
Рум"яні крильця на водицю хилить,
Так дрімотливо плине течія
Той жабур в корчовинні пересилить .
А з-за піщаної летить коси
Ще чирка , понад вербами ридає;
Чирята, викупані у росі ,
Вгушавині дебриці спочивають .
Піду уранці від хлівів і хат
Туди, де в опанчинах із рогожі ,
Підперезавшись хмелем, ше стоять
Опудала, як і людина кожна .
Мій безбережний захитався світ,
Зозуля від покосу відгукнулась,
А серце схвилювалося й кричить,
В замисленні нічого не забуло .
Що ж оповісти зможуть береги?—
З обірки сітки позвисали зорі,
І бовваніють в обріях стоги ,
На лузі слухають повір"я бору .
Затин із осоки черкає дно,
І лин у вершу (необачно входить;
Коли на кручі явір перед сном ,
Замислюється про дівочу вроду .
Топила віск неvtішна гаряч сліз,
З них квітка виросла предивним рястом;
Купалася кохана тут колись,
На бережку всміхалася від шастя .
Вже світляки у темряві снують
Вогнями блудними від сіножатей;
Дівочі співанки рікою чуть ,
Ім неухильно радість зустрічати .

Я б серце покотив зорі услід ,
Де ще шумить осика край обірки .
Там човен перевернутий лежить ,
І повсякденну сіть сплітає зірка .
Який же чарівник в оті ріжки
Світанням сурмить на шипшиннім лузі ?
Рясніє ніби згублені вінки ,
Сузір'я променисто в синьокрузі .
А може ще один з вінків отих
Жбурне до берега русалка вчасно ,
Щоб хоч мені з спечалених доріг ,
Всміхнулося те довгождання щастя .

м. Чорнобиль, серпень, 68 р. '

СТРАСТІ

Чорніє хрест на сволоку, що дідом
Був виведений; рожевіли сливи...
Він за своїми прашурами слідом
Пішов, покинув всесвіт гамірливий.
За образами ще його лишилась
Громична свічка, з нею він із храму
Вернувся, ніби душенька теплілась ,
І морок розсівала вечорами .
Здається, що коли надходять Страсті ,
Дід свічку ту запалює у небі ,
Щоб нас, живих всіх обминала трясця ,
І для зневіри не було потреби .

47 р.

Т И М, Щ О В П А Л И П І Д К Е Р Ч Ю

1.

Страшна картина безпрогляддя ночі,
У саван огорнувся небосхил;
Чи хто збагнути мучеників схоче,
Ніде їм не насипано могил.
Лямпади засвітилися урочо
Світил небесних від поснулих піль.

2.

Лунає скаженілий гуркіт моря,
Водою навернувся останній лід...
Серед убитих — йдуть жінки у горі,
Тож є кому відчай на труп зронить.
Ті безіменні — відійшли не в пору,
Палає ватра між розбитих плит.

3.

Були небіжчики, як в Десятинній
Кияни, — зрушилась на них стіна...
І не Батий лишав саму руїну,
А із-під Альп чужинців сарана.
Гіркою пахло у степу полинню,
І крякала вороною весна.

4.

Жінки в ріллі убитих поховали,
Сюди прийдуть ще у воскресний день,
Над мертвими чи солов'ї співали,
Своїх про волю і життя пісень?
І там, де воїни на смерть стояли,
Вогнями спалахне столітній пень.

5.

Судилось чоловікам тим умерти
Не з зброєю в руках за честь батьків,
А з вилами—вони безглуздя жертви,
Приречені були серед горбів.
Хотілось тим, що помстою уперті ,
На безневинних вилити свій гнів.

6.

І гнанні на дроти — вони упали
Під Керчю, до одного полягли;
Вогонь ракетний землю рив у шалі,
А ті, що вмерли — більше не кляли
Наказів диких, на ріллі лежали
Тим лісом зрубаним в густій імлі .

7.

Суддя, мов швачка , викрое що схоче,
Нема де винуватого шукать;
Долине ще до поля опівночі .
Ридання удовине десь від хат .
Пси завалують з будок неохоче,
І листям зашумить берізок ряд .

8.

Віддасть земля плоди і знов воскресне
В барвінку серед гомону вітрів;
Лишився міт , щоб народити весни,
І сонце повернуть до рідних нив .
Хай людям у дорозі сяє чесність ,
Ім засудити безросудний гнів .

1967 р.

270

ЗАПОРОЖЕЦЬ У БРАЗИЛІЇ

(Драматична поема)

Дійові особи:

Ілько Шило — нащадок запорожців,
Олена — його дружина,
Марія — їхня донька, студентка з
Ріо де Жанейра,
Іван Заходило — їхній сусід,
Мотря — його жінка,
Данько — їхній нежонатий син,
Дон Педро де Вега — Маріїн жених,
Дон Марті — його батько,
Донна Емілія — його мати,
Хозе Родріго — місцевий селянин, що
мешкає коло родинно-
го маєтку де Веґів,
Дія відбувається в Бразилії в році
1968. Два вчителі історії, гості, на -
товп і т.ін.

ДІЯ ПЕРША

(В глухому місці коло річки Амазонки, на підвищеному зрізаному торбі, видніється татина Ілька Шила, яка світить на ріку своїми білливими стінами. Сама татина крита очеретом. На задвірку вліз пралісу розмістилася клуня, за якою видніється коло потоку високе колесо водяного млина. Видно, як з ринвистих лотоків вода падає на колеса. Над притупом тієї тати величезний столітній дуб простяг своє тіллі, роблячи широкий парасоль. Ближче до призьби на зрубі дерева стоїть порожня лобеля. На подвір'ї, коло нескінченної повітки, валяються жердини, шалівки та підносяться декілька радіо лампачу-цетли. Аж до стрічаного узбережжя спускається тропічний ліс. Масивне плетиво ліан досягає своєю тінню засиненого річкового плеса. З іншого боку, ближче до садоби, лежать оберемки таба-

зу і видніється широка спаль. Трохи обіч,
трибками своїх вуликів підносяться пасіка.
і видніються ізмайстровані з довгих жердин
кошари. Вода в Амазонці від тусстих тінаст-
них пальм вилядає вохристо-чорною. Не-
бо усісне пір'ястими тмарками. Дме вер.
З дверей тати виходить у полотняних шта-
лах та у вишитій полотняній сорочці і в
солом'яному брилі Ілько Шило. Ранок у
машиневу пору).

Ілько :

І занесло мене в оці краї
З роудиною з привільного Дніпров"я;
Літа у хлані губляться морській,
Гіркої з неї зачерпнув водиці .
Із дому рушив у непевний час ,
Ридання матері ще довго чулось;
Налякана пожежею — ревла
Скотина , і яку на захід гнали .
Я бачив, як на конях калмики
Гирлигами овечок підганяли,
Їх безкінечні турми у степу ,
Закрили курявою меркле сонце .
Шкода було подвір"ячко лишать,
З жаками тими, що на кіллі сохли ;
То ж в них линки ловились й карасі ,
Вдаряли в снасть із куширів зелених .
Все від орішника , що в рясці був ,
Ввижалася матуся коло плоту ,
Ще може й зараз где вона з доріг
Свого намученого горем сина .
Я за собою - попалив мости,
Блукання ківвицю важку за морем
Настале скинув з серденька свого,
Яка в пісках Бразилії угрузла .
А перед тим, в Баварії спинивсь,
З Оленою я там і одружився ;
Пишалась мов калинонька вона,
Що виросла в гаю коло дебриці .
У таборі діпівському жили ,
На дошках у страшній тісноті спали ,

За юшкою на кухні з баняком
Ми у черзі розсвареній стояли .
Я провесинь пригадую свою,
Коли бджола пила нектар суцвіття ,
І на незримих струнах — промінцях ,
Улеті зачарованім — бриніла .
І цокотів на яворі старім
Поміж ломаччя на гнізді своєму
Дівчачий бог ; він потайки дітей
Закоханим підносив замість квітів .
Я з одежини в торбу дещо клав ,
Міняти йшов до баверів по селах ,
З харчів щось до касарень принести ,
Так мало видавали нам кальорій .
А згодом нахилив літак крило
Над Альпами , де пастухи надвечір
Із люльок дмухали живим вогнем ,
З якого дим стелився по долинах .
І я роздумував на літаку ,
Мандруючи в Бразілію далеку ,
Як видко , бісам гори Бог віддав ,
Бо там на камені ніщо не родить .
Ми знали , в пору цю — удома хліб
З стебла щедротний колос викидає ,
А півні , що із сідала летять ,
Розбудять криком зоряний світанок .
Поза бортом у літака спливла
У жмурах сонця синя плахта моря ,
І золотим грузилом в океан
Світило в злотних шатах опускалось .
В Бразілії донькою вкрасивсь світ ,
І Марусиною її назвали ,
Поїхали в Сан - Павльо охристить ,
До храму з трираменними хрестами .
Я плішку в деревину забивав
Ударами всесильного обуха ;
Корит і жолобів намайстрував
Для птиці , для свиней і для худоби .
Поставив водяного я млина ,
Багрянні квіти аж ряхтять край нього ,
Подібні на ті жмури на воді ,
Коли тим човником гребу у тиші .
Вітрило те крилате напинав
Коло стежин виткого узбережжя ,
Лелеки щось в болоті цокотять ,

І зорі невода у ніч вкрашають .
Раз у піску прасличку загубив ,
Залатував дірки поспішно в сітці ,
Тепер мені без неї , як без рук ,
Бо риба навіть із матні втікає .
У куми ми своїх взяли людей ,
Тих , що родилися в Дніпровім краї ...
От підросла Марія і від нас
Поїхала учитися до Ріо .
А вчиться все — на лікарку вона ,
Хай сповняться її думки високі ;
Наднях багатозначного листа
Прислала — в гості з другом приїздить .
Потішить хоче струджені серця ,
Як видно , фетиша знайшла на гулях ,
І час покаже , чи вона йому
Молитися ще звечора покине .
Про дівок оповість , які в нічних
Танцюють барах на столах блискучих ,
Про чорну магію людських залять ,
Коли душі наснага дичавіє .
Розкаже нам , як вир людських облич
Мелькає в танку .Музики доводять
До стану непритомности всіх тих
Муринів , що ностальгією повні .
Неясні в чорних спомини живуть
Про берег Африки —колиску їхню,
Де таємничо в тиші бубон б"є ,
Макумби клятий дух з"явиться кличе .
Лунають звуки самби уві млі .
Підпалюючи кров , що ніби світич
Горить , як по Замбезі в млосну ніч
Зоря пливе безсилою жагою .
Бере цікавість : з ким рішила в дім
Марія , рідна доня , завітати?
Писала : бразілієць справжній він ,
Із кров"ю конкістадорів далеких .
Дочка в цім народилася краю ,
Для неї осоружного нічого
Немає поміж виструнчених пальм ,
Які уздовж алей ведуть удалеч .
А поки — сонце у тумані тче
Свій килим пишнобарвний і на хвилі

Нам ронить китиці жагучих мальв ,
І непогасним аж горять промінням .
Яспершу не знаходив в цих місцях
Собі від спліну теплого гніздечка ,
А з часом звик , хатину збудував ,
Поставив корчака , який у шумах ,
Покуту ту нагадує мою—
Над Ворсклом греблю і дідівську стріху .
Яспокій власний в праці розшукав ,
Сад насадив , а праліси край хати
Розчистив й перелоги поорав ,
Зерном цілющим цілину засіяв .
Чи у достатку свій закінчу вік ?-
А от в Марусі життєва дорога
Ледь опромінена , доньки ніяк
Химерности тії не розгадати .
Ось знову помаранчі зацвіли,
В знемозі хилять на кульбабу квіття ,
Вісон морель розмаюють вітри ,
В багряних спалахах з—над хвиль спливають .
Я огорожею обгородив
Подвір"я й пасіку в садку поставив ,
Отак зуривочно собі живу
Тим сарнюком , сполоханим у горах .
Йдучи зі мною — волики мої
Собі у ярмах шляхом ремигають ;
Їм біля орчика з обох кінців ,
Подзвонює все верлик мелодійно .
Убилися в колодочки й живем
З Оленою. Її матуся мужа
Одного разу у воскресну ніч
В сльозах за ранчом в домовину клала .
Вже й на її могильці прапорець
Устромлений у головах , вкрашає
Те місце , де удвох спокійно сплять ,
Очікують Христового пришествя .
Лиш хмарами обтяжений ридьма
Голосить в стиглій кукурудзі вітер ;
Поманою нависне від ріки
Ще місяць , привидам дорогу стеле .

Це добре, що товариш мій – земляк
Тут оселився з Ріо. Спромоглися
Своїми мозолями збудувати
Й горбом собі і для дітей добробут.
Так побажаю, щоб його Данько
Мой припав до серденька Марії,
Бо що на схилі виснажених літ
Я стану з португальцем говорити?
А от і човник по воді пливе,
Габук минає і за течією
Несеться. І Данько в своїй руці
Тримає габла і сюди керує
Вітрило, мабуть серденьком відчув,
Що донечку чекаємо у гості.
*(Данько причалює своїм човном до по-
хилого берега, опускає вітрило і вихо-
дить на пісок).*

Данько:

Добрідень вам! Сусіде добрий наш!
Жаки оце я їздив розставляти,
Вельон здіймало сонце із-за пальм,
Ронило в хвилі перла золотисті.
На річці тиша і краса німа,
Я любувався плесами, що небо
В них розтопилося, ніби масло те
На сонці в спеку у великій рафці.
Із пралісу лунає крик папуг,
Малунгове гілля пашисть суцвіттям,
Рожеві китиці його на діл
З гірляндами бегонії звисають.

Ілько:

Приїзд твій вчасний, хлопче дорогий,
Донька Маруся скоро мусить в гості
Прибути. Думка пройняла мене,
Що з вас би вийшла непогана пара.
Бо знаєш, окрім батька і тебе,
Не маю я ріднішого нікого
Сусідів в бразилійському краю,
Що став мені за другу батьківщину.
Марія – скромне й гарнє дівча,
Тобі, я вірю, серцем не відмовить.

На гордість батькові, на втіху всім,
Весілля гідне ми б тоді згуляли,
Коріння мого роду не згнило б,
Що став кошем у турка за Дунаєм,
Як Катерина знавісніла Січ
Нам Запорожську підло зруйнувала.
Та з козаків — не вийшло кріпаків,
Даремно згубою на них дихнула;
Мої у розтіч предки подались,
Щоб волі дух нащадкам передати.
Пізніше, прашур мій до яворів,
Що листячко своє у Ворскло ронять,
Вернувся і внукам згадував буваль
Свого коліна, що в світах розбігся.
Тож роду славного потомок я,
Клейнодів спадкоємцем залишився,
Їх гайвороння розтягло лихе,
Що з яворів із галасом злітало.
Хотілося б, щоб внуки ті мої,
Достойність мали на чужині діда,
Не збочуй же дорогу молодій,
Зумій косу Марії розкрутити.

Данько :

Я все, що зможу, батечко, й зроблю,
Вже довгими роками каверзою
Безсилим стало серденько моє,
В шуканні за коханням обопільним.
Гордує мною дівчина чомусь,
До женихання, думаю, байдужа;
Я духом занепавав в зневірі тій,
Не вірю, ще пригорнеться до мене.
/ Данько прощається і відпливає сво -
їм човником/.

Ілько :

Оце й насправді був би добрий зять,
І в цілім не знайшов би Придніпров'ї
Я кращого для рідної доньки,
Від всіх він чистий совістю своєю.
Але хай буде, як дочка захоче,
Тож замужем їй те життя пройти,

І лампу у спізнілий час гасити,
Поправивши на ліжку подушки.

*(В цей час на дорозі, що в'ється
вздож річки і йде до ранча, вири-
нає голубого кольору "Мерсердес".
Авто в'їжджає крізь відчинені во-
рота на подвір'я і зупиняється бі-
ля причілку. З авто виходить Марія
— дочка, з своїм нареченим Дон
Педром).*

Дон Педро:

Неперевершена яка краса!
Куточок це Едему й недаремно
Ви забагливо поселились тут,
Стояти ближче до престолу Бога.
Мій дядько є єпископом і був
На авдієнції в Отця святого,
І від намісника Христа привіз
Люції-мучениці в ракві моці,
Я відтоді в маєтку у своїм
Не можу спати, бо мені здається,
Свята Люція серед ночі йде
До ліжка і мене цілує в губи.
Чи над лицем нахилиться моїм,
Палають пристрастю у діви очі,
А раз мені примріялось у сні,
Що низу доторкнувсь її сорочки,
Вона мою ту руку відняла,
Пішла собі усміхнена з кімнати;
З тих пір я страшно самоти боюсь,
Тому й бажаю швидше одружитись.

Ілько:

А ти там капуцина погукай,
З кондійки хай водицею святою
Покропить в спальні подушки усі,
Де дух тебе всесесної турбус.

Дон Педро:

Я за пораду дякую. Лише

Не раз кропили те пухове ліжко
І закутки і стіни, де висить
Із чистого срібла важке розп'яття.
Ті заходи нічого не дали,
Химерний сон я бачив: у катедрі
Прелата голос віщо говорив,
Я мушу в схизматичку закохатись .
Ії до храму світла навернуть,
Кінець тоді моїм примарним мукам,
Люції-Діви те видіння більш
Вже непокоїть парубків не буде.

Ілько:

Запам'ятай : в моєї доні рід
Був споконвіку до людини чесний,
Таким і народилося дитя ,
Такими хочу бачити і внуків.
Ти хтивість призабудь своїх ксьондзів,
Лише тоді засватаєш Марію,
Якщо в козацькій церкві з нею шлюб
Без примусу і забобонів візьмеш.

Дон Педро:

Вона обітницю дала мені ,
Накрити голову бальцем тендітним,
В костюлі дерев'яній , в стороні моїй,
У Сальвадорі , у родиннім місті .

Не можу я перечити батькам,
Зурочливе хай обминає око,
Ізгоєм ставши, загублю ураз
Мандата на копальні і маєтки.

Ілько:

Мені це недошмиги й не бувають
Вам вкупі, бо мої козацькі предки
З очей китайку у гробах здеруть,
Кістями об віко стануть тарабанить.
На безголів'я виховав дитя,
Що обдуром перейнялось і віри
Своєї відцуралось, хоч один
Є в небі Бог , один Христос Спаситель.

(Марія, що мовчки слухала їхню розмову, втручається в неї).

Марія:

Розмовою такою ви лише
Із лісу викличете сіроманця,
До згоди мое серце не дійшло,
Ще повну тикву спраги не набрало:
Тож мушу добре зважити умом,
Щоб безрозсудність по законнім шлюбі
З моєї не лукавило цноти,
Що поцілунками жених розмає.
Часи вже інквізиції пройшли,
Церковні догми серця не цікавлять,
У білих льолях споглядали світ,
А в Бога і жебрак є вірним сином.
О, батьку, ти ні трохи не журись,
Я також у сорочці народилась,
Гулевичівною ще мрію вік
В добрі і честі на землі прожити.

Ілько:

Не дайся, доню, на підмову ту,
Із тим заміжжям не спіши , дитино ,
Опам'ятавшись, буде не пора
Тобі ті щепи у саду щепити.

Марія:

Я народилася в оцих краях,
Між християн не бачачи різниці,
Сумлінням нас єднає віра всіх,
Дотримуватись заповідей Божих .
А діти, як народяться мої,
Хай бразілійцями ростуть до скону,
Христос теж мусив бразілійцем бути,
Бо України я не пам'ятаю.
Із Педром розмовляю я лише
По-португальськи. Він сеньйор тямущий,
І перешити легко на копил
Мій власний, думаю, сповна удасться.

(Звертається до Дома Педра):

Ходімо до господи, друже мій,

Розмову батькову відкинь від серця,
Що знає він, трудящий чоловік
На старості своїх нужденних років.

*(З хати виходить Ількова дружина
Олена).*

Олена:

Тож бачу, чоловіче, із розмов,
Нам до весілля треба готуватись,
Збагнула міркування молодих,
Вони батьків ні трохи не шанують.
Виходить, не Данькова доля це
З Марією у церкві обвінчатись,
Бо, видно, глузд за розум завернув,
Сеньйора бразілійського не лишить.
Це наробили злидні і борги,
Їй надокучило жебрацтво з люлі,
Примріявся медовий місяць їй
Із доном у розкішному палаці.

Читати їй оту людську мораль
Це те, що в ступі, замість маку, воду
Товкти. Шкода, лелека кинув в двір,
Замість хлоп'яти, отаку мороку.

*(Йде до хати, де зникла Марія із сво-
їм женихом. Ілько відв'язує свого о-
чира і їде до сусіда в гості)*

ЗАВІСА

Дія друга

*(Хата з причітком в сусіда Івана Захо-
дила. Високий частокіл, обсаджений
верболозом. Коло хати на подвір'ї ко-
лодязь з журавлем та цямринами. На
цямринах стоїть цебер, прив'язаний до
спинжових ретязків. Стодить на землю
вечір. Ілько згазить з коня й прив'я-
зує повід до кілка довгастого жолоба).*

Ілько:

Добридень вам у хату, чи скоріш

Із вечором вітаю вас жаданим;
Такого хутора колись мій дід
Поставити спромігся в осокорах.
Злітало галасливе вороння,
Крилом чорнявим ниви покривало,
І яблука достиглі у сапет
Вогненне сонце струшувало літом.
Я пам'ятаю, як на возі тім
Сидів. Ми першу борозну справляли,
Обідали, усівшись на межі,
І добрих духів-прадідів просили
— Хай Бога вмилосердять, і жита
Ті заколосяться зерном добірним,
Щоб урожаю повнилась снага
Засіками по вінця й того хліба
Нам вистачало, що узятком був
Аж цілий рік для нашої родини.

Іван:

Своєю розповіддю ти збудив
У мене лантух споминів нетлінний.
Я пастушком, пригадую, не раз
Картоплю пік з хлоп'ятами у полі,
З піщаних круч дрімотної ріки,
Аж до покосів шурики злітали.
Свиріпи жовтої цвіли вінки
Поза облогом зорями дрібними.
Здавалось, в одного із Гончих Псів,
Що заясніли у зеленім небі,
Хвоста по рипицю хтось відкусив
І на рижій його жбурнув з темряви.
Села стемніла стьошка в далині,
Сіверко невблаганно нісся з лугу,
Мов звуглена солома пожарищ,
З могил із шведських вороння злітало.
Мій дід в своїй столітній голові
Тримав буваль, яку передавали
Із роду в рід нащадкам прашури,
Що не одну ще битву пам'ятали. 282
Село те наше димом і вогнем
Пішло за вітром разом із садками
Та з церквою, коли зі Сходу йшли
Тією сараною знову німці.
Ревла худоба, плач людський стояв,

З-під стріх палаючих ще ластів'ята
Тікали, ніби з погребів і ям,
Покинуті напризволяще діти.

*(З тати виходить Іванова жінка
Мотря)*

Іван:

Оце я, Мотре, із Ільком згадав
Про край, де поклонявсь могилам рідним,
Там шум столітніх не затих дубів,
Що пам'ятають Шила і Павлюгу.
Лишили козаки у спадок нам
Ті безіменні пагорби зелені,
Щоб ми до слави не згубили шлях,
Хай у віках не заростає зіллям.

Здається, їхні привиди й сюди
Летять крізь море на чужину в гості,
Мов дорікають: чом лишив свою
Я землю, що стражданням терпелива.

Мотря:

Тобі насниться завжди щось таке,
То спалене село, а то померлі,
Заглиблюючись думами в життя,
Ти непотрібних духів викликаєш.
Захмарним ти садочком не блукай,
Наділок твій угноє хтось інший,
І тут такий самісінький гуне,

Зірвавшись із припону, буйний вітер.
Забутливости те єство моє
Не знає, злочину того не вчинить,
Я маю чистий спокій на душі,
Коли про край утрачений помрію.

І вірю: він воскресне у красі
Нечуваній і буде, наче сонце,
Свободою світити людям всім,
Як благовісник миру на планеті.
О, Україно, може лиш тому

Мене тримає Бог на цьому світі,
Бо я твоїми болями живу,
Теплінь твого серця відчуваю.

Лихих ударів долі не страшусь,
Подібно до моїх далеких предків,
Що у морських походах до зорі
Молилися, що сходила в Дніпров'ї.
Нехай вона заблискотить мені,
Промовити молитву я відважусь,
Щоб край мій осоками шумів,
І слави покоління не цуралось.

Ілько:

Я теж таких думок, о, друже мій,
З тобою тінями колись прилинем
До благодайних, отчих берегів,
Наситимоя спомином досхоchu.
Я там зрадію, ніби те хлоп'я,
За луткою віконною пускає
Люстерком зайчики, коли іде
Понад рікою величає сонце.
Так велемудра ще моя душа
До хутора, де обросли руїни
Високим бур'яном, прилине в ніч,
Від суєти земної відпочине.
То ти їй, Краю, хоч не дорікай,
Що довго так поневірялась світом,
Вона народу спадок берегла
На чужині у власному сумлінні.
Їй не просити прощення у тих,
Що вічним сном заснули край рокити,
Вона з своєї власної душі
Засвітить свічку, щоб пропала кривда.

Мотря:

Мені здається: з'їла я сморжа,
Його знайшовши у стемнілім лісі,
Води ти краще поможи набрать,
І косаком ти нашаткуй капусти.

*(Іван бере відро, йде до колодязя і
набирає з нього води й несе в сіни)*

Данько:

234

(Звертаючись до Ілька):

Чи вже утішилась душа у вас,
Коли Марія з Ріо повернулась?
Які ж студентка вісті привезла,
З кольоквіюмів трапивши додому ?

Ілько :

Літами ще Марія, мов теля,
Що скаче безрозсудно на упоні ,
З спудеєм повернулася одним,
На неї ми іще не надивились .
Щодо батьків його, то мають гріш
З копалень срібних ,кавових плянтацій,
Того багатства — не злічити в них,
Немов піску на побережжі моря .
А нам копалини й маєтки ті ,
Мов рийок з кучі гною — не потрібно ,
І конкістадорів гаряча кров ,
Не мусить із козацькою мішатись .
Його з Кортесом предки прибули ,
Вогнем й мечем ту віру християнську
Скріпляли коло Андів снігових,
Винищуючи індіян тубільних .
Так порятуй мого роду честь ,
Здійми закляття чари із Марії ,
Бо підозріння маю слухне я,
Дано Марії зел чаклунських спити .
Обмовилась , що з Педром раз була
На тій гучній процесії Макумба,
Тубільці з смолоскипами ішли
До моря під гучні удари бубна
І узливання на піску вони
Приносили своїй богині моря,
Лишаючи на березі край скель,
Ненатлі серцем , китиці півоній .
І ниткою охристою пучок
Суцвіття був обкручений, а свічка
Там сяйвом розганяла темноту
Освітлювала зіллячко пахуче.
І я боюся , що комусь вручив
Ескудів мірку Педро, щоб закляття
Маріїне приспало почуття,
І розум й глузд у неї відібрало .
Ти б міг, йдучи у полі край межі ,
Нагнутись і пучки зелені жита

Зв'язати разом і колосся з них
Уткнути в землю, магію створивши.
Мо' допомогла б Марію привернуть
До тебе серцем, бо таку прикмету
Мені дідусь оповідав колись,
З коханої своєї знявши чари.

Данько:

Дратлива вістка. Та не знахар я
Чаклунства чари ворожбитством зняти,
Любов є ліки від усіх отрут,
Міцніш за смовдь чагарників таємних.
Коли ж вона закохана украй,
То дати духопелу не допоможе
Тому щасливцеві, бо все одно
Погрози розлучити їх не зможуть.
Той португалець дума, що нема
Нікого кращого йому в завзятті,
І за оту годовану свиню,
Якою чваниться прелат погідно.
Та все ж приїду в гості і зроблю
Усе, що буде у моїй спроможі,
Зеленим маком, думаю, в цей час
Негода хвиль. Для мене не затрусить.

Ілько:

Тож не барись, вже зіронька зійшла,
Пора мені вертатися додому,
Я засвічу на тичці ліхтаря,
А покищо усім вам ... надобраніч...

*(відда'язує свого коня і зникає у вечірніх
супінках).*

Дія третя

(Маєток батьків дона Педро біля міста Сальвадору. Возхристі одвірки високі дверей, над якими звисає видовжений з черепиці дах. Відразу за балюстрадами маєтку відкритий з усіх частин простір, вимощений чорними та білими каменями. Ще далі причілок даху з білими стінами будинку, що має важке чавунне плетиво штаб на видовжених вікнах. В нім шат стін красуються декоративні квіти, прикрашаючи розкішні візерунки порцелянових та глинних ваз. Там же трохи оддалік видніються плетені з високими спинками та ручками крісла. Такого ж самого жовтого кольору, як і крісла, канапа. Над нею звисає з стіни чударнацької форми ліхтар. Коло вхідних дверей, з правого боку вмурована мозаїчна ікона Христа-Спасителя. Мозаїка складається з жовтого, червоного та синього кольорів. Над позиленим дахом зводиться невеликий мур білого кольору, де височить трохи більший дах червоного кольору. З балюстрад звисають білі та рожеві квіти. В далині йде алея крізь навислу арку плющу та орхідей у тінюистий мальовничий сад. Рівні доріжки посилає жорсткою, де крізь тінюисті віти відкривається велична панорама на мармуровий басейн з темнозеленою водою. Карликові кущі та трава біля маєтку обайливо підстрижені. На терасі видніється лазуревого кольору мармуровий стіл. За столом сидить донья Емілія і дон Мартин — батьки дона Педро.

Донья Емілія :

Вже тиждень , як химерним знаком долі
З вкраїнкою приїхав в гості син ,
Звело його на манівці кохання ,
Блаженства чи уздріне береги ?
Це мусило велінням неба статись ,
Бо скільки тут цікавих сеньйорит ,
З них жодна б не пручалася серденьком ,
Вогонь на честь любови запалить .
Але сторопився синок наш спрагу
З місцевими красунями розпить ;
Виходить , що лукавий напоумив
Чужинки збавити дівочий вік .

Дон Мартин :

Було б батькам найкраще приласкати
Собі невістку з кращої сім'ї ,
Багатство роду нашого примножить ,
І не приймати зайд за свояків .
Але в синопка примху не спинити ,
Все ж доля краша випала йому ,
Ніж тому Телегонові , що батька ,
Прибувши до Ітаки , в січі вбив
Я натякав , що спадщини позбавлю ,
Усі маєтки — церкві відпишу ;
Таку , як видко , виправ йому долю
Спаситель наш Христос на цій землі
Ухвалою своєю син , як камінь ,
І стримуючи гнів , я вже не раз ,
Тримав руки гарячої зап"ясток ,
Ту правоту доказував йому .
Тож треба було Педрові йти шляхом
Й спочити в полі , де у коноплях
Медунка , усміхаючись , сиділа ,
Перелетівши горлицею путь
Вже молодятам час з гульні вертатись ,
Вона пристала серцем і мені ;
Не стану Педрові на перешкоді ,
В Марії бачу лиш одну любов .
Не раз робили прийняття у залі ,
І на балі в маєток звідусюд
З"їжджалися красуні повногруди ,
Ті зустрічі у radoшах пливли .

Блиск ліхтарів у темносинім саді
Ліловий смерк освітлював кущів,
А бризки з водограю освіжали
Закохану принцесу не одну .
Напевно , панну Ізабелю ти
Пригадуєш. Щиросердечним гостем
Була в господі . Що за ніжний стан,
Усмішка янголина! Пам'ятаю,
Проголювалась павою в дворі ,
Ушовковій яснонебесній сукні .
Її спідниця вкрашена була
Зеленою каймою, і гойдалось
На ній яскраве квіття, й голуби
Здавалося з її грудей злітали .
Із сеньйоритиних рамен звисав
Як моря синь , у смугах шаль розкішний ,
Він стан її злегка оповивав ,
Від цього Ізабелла усміхалась .
Сережки аж дзвеніли золоті
В її ушах, і перл разки блискучі
Їй шию прикрашали і злегка
Торкались лона – пуп"янок розквітлх .
А перса ледь здіймались і були
Кохтинкою в мереживі, прикриті

Донна Емілія :

Про панну Ізабелю , бачу я ,
Подобиці найменші нам"ятаєш,
О, як горів цікавістю твій зір
Там на краєчку пелени спинившись .

Дон Мартин :

Хіба ж ти чару втратила дурман,
Щоб мріяв про чужу нічну сорочку?
Хотів собі наздогад знати я,
В кого так міг синок наш закохатись .
Оце зустрілась доленька йому
Коло води, що зіллям – купиною 289
Втиралась після купелі, і враз
Для неї у вікні вербена квітне !

Нехай у злагоді живуть удвох,
Бо кепсько то б на людях виглядало ,

Якби узяв з коханкою він шлюб ,
Яка б під серцем гадину приспала.
Іще б у зарідку його дітей
Струїла б, гадрою на світі бувши,
Замріяна про того, що колись
На ліжку переміг її дівочім.
Тривкого треба синові подружжя,
Щоб без покути спочивав у сні,
Бо як злобою рідна жінка диха,
Там золото не може допомогти.

Донна Емілія:

Це правда. Не одне подружжя глека
Розбило між собою і живуть,
Як кіт з собакою в кублі одному,
Для ока, для призору цілий вік.
Оте лукавство й кривдження душею
Жадоба родить до життєвих втіх .
О, як вони клянуть свій день весілля,
Ту клітку ошуканства золоту.
Ти видаєш, що з склепу підземелля
Твій батько кості викинув тихцем
Дружини вірної, в молитвах першій
Труна її спечалена стоїть.
Бо прикрости знайшов у скрині доказ
Її погіршности — той жмут листів,
Які, мов шкіра на обличчі в старця,
Зжовтіли на горіщі серед кроків.
З листів дізнавсь, що богосвітла дама
Кохалася із мурчаком одним.
Він, бувши лікарем, їй від мігрені
Приписував мікстуру й порошки.
Католичкою ревною до храму
Пускалася вона, коли свічки
В честь Богоматері світились в небі,
Наповнюючи дзвоном благодать.
Молитись мусила вона, де в храмі
Самопокірний блиск тремтить лямпад,
І лик святий Марії осявають
Яка дитя тримає на руках.
Наївно вірив у жіночу вірність,
Аж поки не натрапив на листи.

Дон Мартин:

Злих язиків базікання брехливе
Мені не до вподоби. Ти облиш
Покійниці оті гріховні вчинки,
Те плетиво давно сточила міль.
Небіжчиця не може заперечить
Злосливим цьорам. Мертві не встають
Із гробу і жбурнувши рукавицю ,
За вражену ту постояти честь.

Донна Емілія:

Облишмо балачки. Снується вечір,
А ось "Мерсердес" від затоки мчить
Асфальтною дорогою і мріє
Вервечка пальм ледь в сизій далині.
Я вже шофера і Марію бачу,
Мадонну, видко, з неї малював
Той Рафаель, а це ізнов на землю
Вернулась з нашим сином мати стріть .

*(Авто, минаючи алею струнких пальм,
заїжджає в розчинені ворота. Дон Педро
зупиняє машину, вилазить з неї і
відчиняє дверцята для своєї нареченої.
Узявшись за руки, вони підходять до
батьків).*

Дон Педро;

Добрідень вам, батьки. От ми вже дома,
Це їздили знайомих запросить,
Хай на весілля наше прибувають,
Ми чимскоріше справимо його.
У храмі у святому Каталіні
Єпископ згодився нас обвінчати,
Вже уявляю дзвони мелодійні,
Людей про нашу радість сповістять.
Ми лан завітчаний кохання стопчем
І патолоч розвієм золоту,
Вже жодна панна поглядом пекучим
Мене не буде пасти крадькома.

Дон Мартин:

Як хочеш, так чини. А ми подбаєм,
Щоб після вінчання усе гаразд
Було, і син скараскався поговору,
Що без посагу наречену взяв.

Донна Емілія (до Марії):

Тебе, Маріє, дочко, ми вітаєм,
Нема чого заволікати час,
Тобі господар ключики дарує,
Серденька наші ними відчини.

(Простягує їй на ретлячку ключі. Марія, зніяковівши, бере ключі і дякує господарям у відповідь. Педрові батьки підводяться і йдуть у покої. Марія ще раз дивиться дивним поглядом на ключі й, усміхаючись до Педра, злегка визволяє свій стан від його руки і йде сама до мармурового басейну в саду).

Марія:

Велінням ночі засвітились зорі,
І десь одна в розпадині глухій
Яскраво світить, дивлячись скорботно,
Немов чиясь зажурена душа.
Чомусь Данько із лезивом наснився,
Він борть порожній з пасіки котив,
Журився, що бджоли в праліс повтікали,
Ні сити не чекати, ні медку.
Чи може серце водночас любити
Поважно двох і зраджувати їх?
Данько був при прощанні невеселий,
Стояв, як в камені, коло воріт.
Чом потайки не вирвав драголюбу,
Як у дитинстві бавились удвох?
Ми б, випивши заварене те зілля,
Довіку нерозлучними б росли.
Якби з Педром у Ріо не зустрілась,
Напевно заміж вийшла б за нього,
Від долі дриза дати неспромога,
Тому й тремтить на гілці золотій
Сльоза дівочого палкого серця,

Освітлюючи закутки у нім.
Данько не має за душею й ринки,
Він бідним народився і помре,
Жадання в нього до багатства згасли,
Яке ж те має родиво нужда?
А Педро от — у нього тих маєтків
Перелічить не сила з кондачка,
Тож спадкоємцем стане після батька,
В достатках буду молодіти я.
Ніхто не умикнув нагоди бути
Заможним, коли щастя в руки йде,
Неначе спрагла хвиля куширами,
Що лускою яскравою блищить .
А може я ілюзіями марю,
Навіщо бути в клітці золотій,
Де, мов канарка, зчахну у неволі
І передчасну сподобаю смерть?
Тож може я собі накличу горя,
І совість без зубів ще загризе.
Вже шавлію, що сіяла в неділю,
Сіверко-вітер снігом притрусив.
Мене у тім склепінні поховать,
Де всохлі моці у гробах лежать,
Знайдуть моїм останкам скромне місце
У найглух ішім вогкому кутку.
Туди не долетять із саду звуки
Пташині й сонця промінь не впаде
На цинкову труну, її зігріти
І про стомовен нагадати світ...

Дон Педро:

Маріє, нас очікують у залі,
Леліють абажури у вогнях,
Макатою родинний стіл накрито,
Тендітне те мереживо на ній.
Як посаг щедрий ще моя бабуса
Її колись з Лісбони привезла ,
Цю скатертину у найбільше свято
Виймаємо прикрасити стола.

Засвічуєм водину урочисто
У ставниках із чистого срібла,
І в люстрах видно, як палахкотіють
Тим полум'ям наснажним і живим.

Ходімо ж бо. Фіранки бриз розгорне,
Вриваючись у залю від алей .
Мов зрушилась земля в ударах грому,
Коли зачаттям сповнена вона.
Нехай про щастя мирти зашепочуть,
Цвітуть, як ще ніколи у садку ,
Тобі намисто виберу найкраще,
Хай в діамантах вабить і горить.
Ходімо, радосте, нам на заваді
Не стане вовкулака-полісун,
Він у людській подобі світом нудить,
І на дівчаток збавлює ціну...

ЗАВІСА

*(Хата Данькових батьків на березі
Амазонки. Данько коло повітки ру-
бає дрова).*

Данько:

Нестримно осінь у дощах спливе,
Хоч цілий рік озима зеленіє,
Одна рослинність в джунглях зацвіте,
Поникне інша в позолоті ранній.
І небо сірим вкриється рядом,
І дощ з навислих хмар пролле скорботу
Замісить глину в спалахах грози,
Що тістом кисне у високій діжці.
І розлетяться білки блискавиць,
Неначе тріски від полін вільхових,
То ж їх в завзятті на подвір'ї цім
Розколюю сокирою щоденно.
Образа загніздилася і біль,
Бо, замість тих маріїних цілунків,
Мені судилося у цвіті літ
Неждано макогона облизати.
Здається, що прийшов до трьох доріг,
Де з придорожного стовпа той напис
Квачем замазали, щоб заблудивсь,
Не знаючи, яку з них вибирати.
Тепер ту українку хоч бери
Вилуплюй із коліна для подружжя,
Отак мої спотворені літа
Екраном миготять одноманітним.

Мов характернику хитнувся край,
Де батько мій в дніпров 'ї народився,
Затока очеретом зашумить,
Пов'ється хміль по тичці на городі.
Моржами баржі в сутінках пливуть,
І теплоплати хвилі розсікають,
Туди у снах летить моя душа,
Я б в край святий з охотою поїхав.
Там про Марію може б позабув,
Пізнавши дівчину, що розуміє
Вогні купальські і пісні гучні,
Що в згустку вечора навчила мати.

Вони зі мною у літах зрослись,
Сопілкою бренять у серці юнім,
Мажинь моїх шукають стиглих днів,
Що в пралісах з Марією пропали.
Тож в Українській рідній стороні
Подругу я б собі у стрічах вибрав,
І люди б не сміялись, що ходжу,
Мов журавель самотній по болоті.

*(з-за дороги по'являється на коні
Маріїн батько Ілько з індіанцем
Хозе).*

Ілько:

Здоров був, хлопче, маю справу я,
За риштака дозволю прив'язати
Уздечку огиря мого ремінну,
Об поперечку щоб, бува, не вдаривсь.
Учора від доньки листа мені
Хозе привіз — цей індіанець добрий,
Крізь плач Марія всіх благає нас
Приїхати із лиха рятувати.
Я знав, що передумає вона
З тим бразилійцем пов'язати долю,
Упавши в пасію, трима її
Він у похмурім склепі підземелля.
Я чув папугу, що, як зозуль той,
Гукав з гушавин вереском подругу,
І це для серця був зловісний знак
В шуканні трав в'язницю відімкнути.
Все зопалу пошкодив езуїт
Із догмами, прокислими в століттях,

Ніколи їй не стати на рушник,
Закіль обітницю не дасть урочо.
Замірення були, щоб там вона
Присягу склала, діток незачатих
Всечесному Отцеві відписать,
Віддати на поталу єзуїтам.
Наругу цю стерпіти не могла,
Подерла непідписані папери,
За збите те бурло, тож силоміць
Її замкнули у могильнім склепі.
За непокору змушена сидить,
Аж поки папську булю не підпише,
Я за відвагу донечку хвалю,
Її тож треба визволить з наруги .

Данько:

Не знаю в замороці, що робить,
Підкладено під меч відважне серце,
Гукну я батька, хай з стіни здійма
Ту куту з сталі шаблю запорізьку.

*(Гукає на батька, що виходить з тати
і, ставши на подвір'ї, прислухається
до розмови).*

Данько:

Ось бачте, тату, справи в нас гіркі,
Зурочену потрібно виручати,
В Марії, видно, норов предків тих,
Які в житті від помилок сивіли.
Квапливість жадібна бува – людське
Те серце з манівців на шлях виводить,
Бо вдруге голими руками жар
Ніхто хапати з печі не захоче.
Ми ряндую насильнику заткнем
Пашеку і коли нема гедзунку,
Ми пустимось на хитрощі із тим,
Щоб дівчині свободу повернути.
Рушаємо в дорогу, як один,
Хай індіанин склепу схов покаже,
Де інквізитори модерні ті
Запричащати дівчину готові.

Хозе:

Я під горою, де родинний склеп
Де Верів, із дитинства проживаю,
Непотурбовані лежать у нім
Останки конкістадорів відважних.
Я втомлений раз вечером сидів
Біля своєї вбогої халупи,
Примерлий зойк почувся з-за кущів,
Що душу холодом пройняв смертельним,
Округлий місяць виглянув з-за хмар,
Коли я, хакаючи, повз травною,
На мить отрухнув в підземеллі плач,
Що на дівочий був надиво схожий.
Отам знітившись, в тіняві хрестів,
Рішив я в склепі вибити віконце,
І нарікання ще почути раз
Того живого й милого створіння.
Був перстень кинутий мені до ніг
З цидулею, або листом. Адресу
Я прочитав і вирушив у путь,
Батькам дочки благання передати.
Зовусь Хозе і жінку залишив
Удома з віслюками. Хай спочинуть
Вони без праці в яслах запашних,
Скучаючи за хурою моєю.
Ми дружною родиною живем,
Коли віслюк застогне, я хворію,
Болить душа моя, відчує він,
Дарма, що товстелезну має шкіру.
Тож поспішаймо, друзі, врятувать
З неслави гойну дівчину Марію,
Любов є вільною, як в небі птах,
Йй не до пари страху забобони.
Потрібна добра воля на землі,
І зрозуміння без насильств зачахлих,
Інакше буде ненависть і мста
Сміятися з весілля марно.
Сідлайте коней! Час людей не жде,
Припливом він здається океану,
Коли по хвилях стеле рушники
У квітах срібних білоокий місяць,
І сяйвом кропить плити і хрести
Благослов'яючи живих і мертвих,
Поклавши смуток, ніби квіти ті,
На щойно викопані вдень могили.

(В даліні, край вимощеної брукняком площі підноситься з двома золотими купулами катедро сьвятої Каталіни. На вершечку купул видніються почорнілі від вітру й дощів хрести. З подовігас- того й широкого віконного склепіння, бовваніють зеленкуватою міддю при- кріплені до товстих поперечних бан- тин дзвони. Відбиваючи соняшну бла- кить, стіни храму здаються ще біліши- ми, а блішане накривтєл похилої части- ни даху перетворюється з брунатно- рожевого на шоколадний колір. Осінь на своїй палітрі розмазала всі фарби в довколишній природі. З усіх сторін, крім фасадної, катедру обступають високі пальми та карликові розкішні садові дерева. На залитій осіннім сонцем пло- щі, спорошеній дрібними зернинками золотого піску, завала людських пос- татей увесь час побільшується.

Перший чоловік *(з напояу, видко, історик):*

До вінчання покликав мелодійно
Неквапно з храму Каталіни дзвін ;
Кружляє чутка, що чужинку-панну
Бере собі за жінку Веґів син.
У доблестях, як видно, не згубився
Цей рід, покритку взявши у сім'ю,
Іще Немвродом другим Педро стане,
Почне до неба вежу будувать.
А з тих дітей, яких вони по шлюбі
Зачнуть, народяться й зростуть сини,
До тих подібні, що у темнім храмі
Сенахорета знищили царя.

Другий чоловік:

298

(Видко, історик також)

Любов взаємністю розвіє чари,

За жерливости погамує хіть,
Неси́ла твані благородність серця
Обплутати, в багнюці утопить.
А те, що ассірійського царя убили
Сини його, не значить, що ізнов
Повториться трагедія в подружжі,
Яке прибите може на цвіту.
Знаменне, що ім'я у молодой
Не схоже на царицине ім'я,
Яка ту голову мечем двосічним
Володареві всесвіту зняла!

Перший історик:

Це про Таміру ти почав розмову,
Що Кірові прискорила кінець,
Не думаю, щоб гречна українка
Могла по шлюбі щось такого втять.

Другий:

Вкраїнка ця ім'я пресвітле носить
Тієї, що за грішний бідний люд
У небесах заступиться й сльозою
Те милосердя випросить для всіх.
Здається, молоде подружжя їде,
Бо задзвонили дзвони на горбі,
Капшук чернечий, що обвис порожній,
Прибавиться чимало на вазі.

(Звертається до товариша)

Так, гави не ловім. Пропхатись треба
Вперед, поглянути на молоду.
Вже підкотила лімузина... В авті
Шляхтич сидить, немов на скелі барс.
Минула ніч взнаки йому далася,
Ще сон йому не skleплював повік.
Це може через те людське сумління
А чи вагання на нерівний шлюб.

Перший:

Я чув, що наречена неохоче
За нього заміж йде, і я боюсь,

Що берега пустилось їхнє щастя,
І невідомо, чи приб'ється знов.

Другий:

Я зауважив, нагою чомусь
Тут пахне. Чутка серед люду ходить,
Що в неї інший наречений є,
І за облесника йде примусово.
Навіщо нам зогиджені думки,
Чатуючи відрання на весілля.
В зневірі може віра ще прийти,
Гурманку цілу, зголоднівши, з'їсти.

Перший:

Засадою блюзнірства є у нас
Упевненість осяча, що підводить
Уверу до давно замкнутих брам,
Карнавку в руку подає харпацьку.
І по дорозі хибній як ідеш,
Збагнути важко правоту до скону,
І невідомо, чи в маєтку тім
Подружжя їхнє келих вип'є щастя?

(В цей час наближається авто з молодою. Молода виходить з нього, в біло-сніжній фаті, що спадає на її талію, вродливе обличчя, але бліде від безсоння. В руці вона тримає пучок квітів. Оглядаючись, шукає когось серед натовпу. Зненацька впізнає свого батька, Данька, в кирзових чобітах та його батька. Кидається до них і падає батькові на груди).

Марія:

О, батьку любий, я така щаслива,
Що поспішив з Даньком у добрий час,
Я з дива доброго змінила думку,
Не хочу з Педром на рушник іти.
Рішила я за нього не виходить,
І як схизмачку ксьондз до вівтаря
При вінчанні, ніколи не допустить,

Тому й глумитися не хочу я.
Тих індульгенцій для душі не треба,
Бо в ній немає ані краплі зла.
Приниження я б натерпілась досі,
Занапастивши свій дівочий вік.
І прирекла б себе на вічну згубу,
Козацьке те знеславивши ім'я,
О, горда тим, що те сновиддя ночі
Своєю мужністю перемогла.
Погрози й стусани я вже забула,
І вирішила із Даньком лише
Родинне щастя порівну ділити,
Калиною коло дебриці бути...

(Підходить і цілує Данька. В цей час чути гоїн і шум від кафедри св. Каліні. Натопт розступається і пропускає доня Педро з цілим весільним почтом. Дон Педро наближається до того місця, де стоїть Марія, обнявшись з Даньком. Дон Педро дивиться на неї дивом).

Дон Педро:

Що бачу я? Це ж зрада очевидна,
Як смієш гнівне полум'я вергати?
Дихим учинком серденько шмагнула,
Воно, від болю, зранене ячить.
Де ж та студінь кринична, щоб у неї
Його занурити. Нехай умить
Схолоне і кричати перестане,
Мов пацюком покусане дитя
Ти ж присягалася у підземеллі
Для церкви всі папери підписати.
В самоочищенні хотіла виграти
Лише для зради і лукавства час.
Якби знаття, то до самого скону
Пишалася б серед густих гробів
Дівочою цнотою, і благання
Були б порожнім голосом пустель.
Чому я гнів на милість замінив,
І не лишив тебе у склепі тліннім,
Тоді б неслави не зазнав мій рід,
Ніхто б слова не карбував погані.

Так пропади у забаганках хтивих,
Токма, що я ні з ким тебе одну
Ділить не хочу, хоч і сам загину,
Але у пеклі будемо удвох.

*(Вихоплює з кишені револьвера й
стріляє в Марію. Вона, поцілена ку-
лею, падає на брук. Данько підбігає
до Педро й вириває з його рук зброю.)*

Данько:

Що наробив ти? В янгола поцілив!
О, льотре! Як звестись могла рука
На це блаженне й безневинне серце,
Тобі довіку прощення нема.

Дон Педро:

Я вбив її, любов свою й надію,
І бачу, що життя моє лягло
Доріжкою у ту бездонну прірву,
З якої вже немає вороття.

*(До нього наближаються поліцаї, на-
кладають йому на руки сталеві нару-
чники й забирають з собою.)*

Хозе:

(Схиливши голову):

Не знав, що сумно так скінчиться повість.
Гірка, мов чорна кава і як ніч,
Страшна у спалахах. За нас у небі
Марія ще помолиться — дитя.

Хор янголів:

Марії слава і хвала незлічна,
Що чашу долі випила до дна.
В гіркім напої вирок свій відчула,
Отруту їй ту помста піднесла.
Троянду хто, що зірвана зарано,

Оплаче і зволожить пелюстки
 Слізьми в роздумі, перед тим, як тління
 Покрие порохом її кістки.
 Вона ж утілилась в земну троянду,
 Для щастя й правди вчасно зацвіла,
 Посмів хто присуд винести злощасний,
 Нестерпним градом посікти її?
 Хвала життю і сонцю, що ласкає
 І самозелень, і в полях жита,
 В знеможі трави і поля пригорне,
 Щоб обігріти не одну з могил.
 Ми воскресінню раді з цілим людом,
 Чеснота душ палких близька до нас
 Хвалу співаєм у світах Марії,
 Яка у серці ніч перемогла.

ЗАВІСА

10 березня – 2 серпня 1969 р.

1. *Гуґлевичівна Гальшка (Єлисавета)*
 – дружина багатого урядовця Степана
 Лозки, що був польським маршалком
 на Поліссі в Мозирі. Одна з найбільш-
 ших жінок – героїнь українського ро-
 ду, що вславила себе на віки вічні
 своєю щедрою жертовністю на благо
 українського люду. На її щедрі гро-
 шеві пожертви було в 1615 році засно-
 вано в Києві православне Братство,
 до якого входили всі прошарки укра-
 їнського народу. За її підтримкою
 був збудований Богоявленський скит
 та заснована Братська школа.
2. *Немерод – вожай мешканців Васи-*
лону. Керував у місті Сенаарі будів-
ництвом вавилонської вежі.
3. *Сеннатореш – цар Ассирії, що*
його убив його син.
4. *Тамрірі – скитська цариця, що*
власноручно відрубала голову пер-
ському цареві.

ВЕСНЯНА КАЗКА

(Драматична поема)
на 4 дії

Лада — богиня весни,
Ярило — її чоловік,
Цар Мороз — чоловік богині Зими,
Хуртовина — дочка богині Зими,
Валерія — молода лікарка,
Сидір Овечко — сліпий скрипаль,
Лісові й водяні русалки.

Дія перша

*Галлянка в лісі. Береза у зеленит
шатах в морі квітчастого зілля і
брунькистих шовкових трав. Видніє-
ться в латах заросле очеретом о-
зеро. На березі шіні дівчат водять
свої весняні тороводи. Ті русалки
в довгих українських нічних ме-
режаних сорочках. Їхнє волосся о-
здоблене віночками озерного та лі-
сового квіття. Серед синього неба,
усійного зорами, врочисто блиско-
вить місяць. Напливають з-над озе-
ра тьмилі туману, і летім ледь вис-
вистує на очеретині про недалекий
час світання. На травах і посухлих
квітах блискожить, мов перлини, ро-
са.*

Перша русалка:

О, дівоньки! Радію я з утечі
Своєї із хоромів льодяних,
Де верховодить цар Мороз відвіку,
Снігами трусить, заметілі шле.
Під подихом хуртелиці нестерпним
Життя замре у горах і лісах,
Закуті будуть в крижану обладу
Поля і води, ниви і гаї.

А нам , щоб не пропасти в хуртовину ,
І не зазнати горя та біди ,
Доводиться із долею миритись ,
До Морозенька на поклін іти .
Нам випало його ту хіть невгавну
Граційним хороводом звеселять...
Хто ж скине з нас обітницю заляту ,
Чаклунства перекреслить хитрий знак ?
З тим , щоб у гроту ми у страхітливу
Спускатись перестали і пропав
Навіки страх , як заметіль надлине ,
Привидним саваном огорне нас .
Мороз – чаклун тіла наші оберне
У верби струхлявілі та сухі ,
Тоді в маю безжурних хороводів
Нам не водити в рідному гаю .
З кущів не буде змоги любоватись
Закоханими , їхній чуги сміх
Закляті ми в круговороті часу ,
Хтось з нашої краси поглузував .
Та все ж старих вербиць повір"я давне
Надією кружляє серед нас :
Закляття ми позбудемось страшного ,
І станем знову вільними людьми .
Бо непорочними були на світі
Дівчатами колись у давнину ,
Для цього тільки треба пошукати
За молодцем , який в бою осліп .
Коли удасться зір йому вернути ,
Знайти його зіниці , щор в полях
Все вогниками блудними блукають ,
То чари , мов тенета , з нас спадуть .
Ще кажуть , масти білої два пудлі ,
Які належать лікарки одній ,
На диво – мають ключики від щастя ,
З нас допоможуть те закляття знять .

Друга русалка :

Це може правда , бо мені наснилися
Два песики , з"явилися нізвідкіль ,
На лапки вставши , в залі у Мороза ,
Людські ті вічі з легкістю несли .

Здавалося, що вибиті зіниці
Шукали за господарем своїм ...
І я прокинулась, коли в туманах
Торішнім листом вітер шарудів .
Найкраще рушити гуртом до Лади,
Хай допоможе в безвідраді нам
Оті чаклунські сіті розірвати,
В заляте підземелля більш не йти .
Їй назбираємо у подарунок
Лілей розквітлих, чарівних квіток,
Нехай богиня сумніви розвіє,
Промовивши до нас палким слівцем .
Чи може краще зілля не чіпати ,
Щоб не розгнівалась, бува, вона;
Для неї ті лілей – це створіння
Такі тендітні, юні та живі .
У дар – захопимо їй краще перлів,
З морського, втаємниченого дна;
Їх понад гаткою Морень розсипав ,
Бо в залицянні успіху не мав .
*(Одна з русалок зникає, пірнувши
в озеро. Згодом з'являється з пер-
лівницею, що поєна перли і блискучих самоцвітів).*
Так, підемо до Лади . Любо нам ,
Як ті дівчата – без печалі бути !
Вони кидали у потік вінки ,
Чи любувалися , коли у хвилях
Мов їхня врода – сонечко цвіло ,
На плесах срібним сміхом розтікалось ...

(Беруться за руки, ведуть знову горувід).

" Дівки – чарівниці терем будували,
Терем прикрашали, вікон не виймали ...
Ой, ти красню гожий, любий соколоньку,
Не лети самотній у свою стороньку,
Не лишай в скорботі ти красу дівочу
В час, коли росю пломенють ночі .

*(На мить переставлять кружляти і одна
з них промовляє):*

Сестриці, час полинути гуртом
З доречним словом до богині в гості.
Я чую, як під білим румаком
Ярила стугонить земля розквітла.

(Танцюючи, русалки зникають в матовім серпанку наплывлого туману, що котиться від озера).

ЗАВІСА

Дія друга

(Лікарський кабінет. Біля столика з хірургічним приладдям, в білосніжному халаті, стоїть молода лікарка 28-х років, Валерія Зозуля. Вона має золоте волосся і блакитні очі. Сама — колишня балерина. На робітному столі біля телефону у мальовничому кутлі — розквітий пучок пазучого бузку).

Валерія:

От знов весна така, неначе мрія,
Що в серці загніздилася моїм.
Хоч не одній людині врятувала
Життя, — ключів від щастя не знайшла.
Серденько спокою моє не має
З пори, коли коханий у бою
Загинув в ту прокляту хуртовину,
Що шаленіла з неживих світів.
Двобій був лютий. Так мені сказали,
І, замість марлі, сніг забинтував
На грудях розтин в любого глибокий,
Стрільна уламок шкоду спричинив.
До медсанбанту не було надії
Живим його донести. Кров'ю сплив,
Що обладунок сніжний фарбувала,
Якого змайстрував йому мороз.
Жінки солдата слізно поховали,
Над ним схилилась в горі не одна.
Могилку запечалену я згодом
Знайшла й троянди посадила там.
І рішення я прийняла незмінне —

Обітницю дала —нізачо в світі
Моя нога не ступить у танок;
Із травмою незгоєного серця
Лишившись , от рішила рятувать
Тим іншим неподільну, і спільну долю,
Нехай на радість тішаться життям .
Учитися було мені нелегко ,
Все ж вивчилася у тяжкі роки ,
Хірургом — лікаркою згодом стала,
Свого життя знайшовши суть і ціль .
Це може тільки почуттів омана,
Щоб заспокоїти єство. Тож геть
З думками неспокійними. Я хочу
Позбутися у праці самоти .
Але ж весна так непокоїть мрії ,
Вирує молодости джерело;
Знедоленою, мабуть , народилась,
Незмога хіттю душу вдовольнить .
Коханий мій —війни безвинна жертва ,
І завдяки йому —хірургом я ;
Рятуючи нещасних при негоді ,
Безсила тільки врятувать себе . . .

*(Перериває думки. До кабінету зго-
дить медсестра).*

Медсестра :

Оце сліпого скрипаля привезли,
Три чисниці до смерти —кажуть всі .
Колись на фронті , у страшній атаці ,
Для нього потемнів багрянний світ .

Лікарка :

Що ж , привезіть . Я мушу встановити
Хворобу особисто . Може ще
Мені удасться зір йому вернути,
Хай насолоджується знов життям .

*(Хвилинка мовчання. Медсестра зни-
хає і за хвилину на металевій візку
санітари привозять пацієнта).*

Валерія :

О, доле ! Це лице чомусь знайоме ,
І рисами нагадує мені
Мойого друга , що в бою загинув ,
Вернути треба скрипалеві зір .
В його , я чую , серці оживають
Забуті звуки , повні чистоти .
О, доле , я в розгублені великім ,
Хай розум стане серцю вартовим .

Сидір :

О, лікарко , погасли краєвиди ,
І розпливлись обличчя дорогі
В якусь неясну масу й затягнулись
Серпанком ночі , пеленою тьми .
Я обриси пригадую акацій ,
Шумлять дерева поблизу двора ,
Де я родився у весняну пору ,
І соняшні ті зайчики ловив .
Душею хочеться відчути радість ,
Сітківка зору зерна хай збере ,
Щоб я суєвіттям радувався саду ,
Усмішкою закоханих вітав .
Мої блукають мрії над сагою ,
Коли від лугу на спочинок йде
По сизих хвилях невгамовне сонце ,
Кленало залишивши косарям .
Хотілося б за летом слідкувати
Лелек , коли у надвечір"я те ,
Присівши , важно по стерні ступають ,
Мов до вечірні сиві матері .
О, хочу я свій повернути зір ,
Пройтись межею , де волошки сині
Видніються у макових житах ,
За вітряками проростають в небо .
Злились докупи фарби , як осліп
На фронті під Проскуровим , де ворог
Навальною атакою ішов ,
І непомильно готував загибель . 309
Там фосфор мое тіло опалив ,

Я біль різкий в зіницях пам"ятаю,
Вже непритомного мене знайшла
В ліску ліщиннім санітарка юна.
Пройшло чимало літ, як вкрила ніч
Мене своїми крилами страшними,
Не знаю, чи зласкавиться вона,
І зоряницю у квітках розсипле.
Марія — діва вбачилась, яка
Небесним садом йшла в сутані чорній;
Злегка рукою з дерева життя
Вона гілку золоту зломилася.
Звисало з листям гроно стиглих зірок,
Ту гілячинку з кетягом мінливим,
Мені піднесла за терпіння те,
Що я зазнав, осліплений роками.
Прокинувшись у темряві — тих сліз
Пролив чимало на своє безраді,
Сльозами свічку не одну згасив,
Яка в душі жевріла у надіях.
На скрипці грав про сонце і любов,
Ті співи солов"я деліав в серці,
Уприсмерк зачаровують живе,
І даленіють на поснули луки.

Валерія:

Я все зроблю з надією, що знов
Ти барви у веселі розгадаєш,
Вже зрячим понад лугом ідути,
Де у дитинстві так любив блукати.
Тобі верну я зір, хоча мені
Це найскладніше завдання на світі,
Неуспіх може бути... Все ж берусь
До тебе щасну долю привернути.
Чого ж те серденько моє боляче,
Так неспокійно тьохкає у грудях,
Схотіло вирватись із клітки геть,
Мов та синиця у гаї розквітлі.
Дак, вірю у життя, в палку любов,
Хай знов кохання ув обійми ніжні
Бере мене. Я страх пережила,
І самота мені давно обридла.
Моїм він стане мужем, цей сліпий,
Йому цноту я піднесу в знеможі,
Гілку він зламає золоту,

Її з сузір приносячи в дарунок.
Тривожуся, немов за юних літ,
Жагою повна, пристрастю палкою;
Це може пвіт мене згубив бұзку,
В якого я закохана безтямно .

З А В І С А

Дія III.

(Хороми в теремі богині весни Лади. На лутках розчинених високих вікон щебече розмаїте птаство. По колонадах в'ється виноградна лоза. Над затлибинами ніш звисає рум'яне суцвіття яблунь та іреш. Вигнуте склепінням небо розсипало міріади зелених сузір'їв, що миготять заблуканими людськими душами. Туди, до того терему й приходять дівчата-русалки)

Перша русалка :

Богине Ладо ! Ми гуртом прийшли
За широю поралою і просим:
Допоможи нам із тепет Зими
На довгождану вирватися волю.
Нам молодість Мороз запанастив,
Безчестя те - завіщо спонукати ,
Наругу зносити у царстві Тьми,
Коли ж закляття зникне лиховісне ?
Хай непристойні сіті упадуть,
Зумій же, Ладо, хуртовину люту
Від нас, твоїх поклониць, відвести,
Хай знову у людській подобі станем .
Тоді б на білки сонце гомінке
Розсиналось і кригу розтонило
У підземеллі і у тих місцях
Тендітні вруна трав зазеленіли б .
А що закляття мусить згинуть те,
Ми знаєм з вікодавнього повір'я ,
Його нам оповів діброви Дух ,
Ділами добрий , і дівчаток любить .
Потрібно балерину розшукать,
Яка дала колись священну клятьбу
Не приневолювать свою ходу

Ніколи на осяєних паркетах.
Тож поклялась тому, що був убитий
Її коханий у воєнні дні,
У серці примха молодости згасла,
Пронав надій зів'ялий первоцвіт.
Коли ж про це ти щось, богине, знаєш,
Нам розкажи, знедоленим, як слід,
Жеврущою надією підтримай,
Дорогу до визволення вкажи.
О, як не хочеться вертатись знову
У володіння мерзлі та пімі,
Там під склепінням мовчазним і хмурым,
Не видно ані неба, ні зірок.
Лягли нетлінно снігові замети,
Звисають сталагмітами зі скель,
Що схожі на замерзли водограї,
В яких вода перетворилась в лід.
Іскріє сніг, синіє дококола,
Дерева заворожені мовчать,
Покриті білим пухом; він злітає
На діл, коли в таночок ідемо.
Царя- Мороза мусим звеселяти,
Удовольнить, кружляючи, його,
І зчаста ми, танцюючи, ридаєм,
Бо холод дошкуляє нам чимдуж.
Коли ж якійсь з сестриць кружлять несила,
То миттю знепритомнює вона,
На килим падаючи сніжнобілий,
Втілившись у брилу крижану.
Одна надія залишилась нам,
Знайти, богине любя, танцівницю,
Яка б чаклунські чари рухом ніг
Навіки б розірвала у кружлянні.
Тоді Зима утратить свою міць,
Промерзлі надра сонечко розтонить,
І подарує нам свободу дій,
Нас воскресить для справжньої любови.
І ми водити будемо завжди
На луках і полянах хороводи,
Дівчатам допоможемо вінки
Пускати за водою на Купайла.

Богиня Лада:

Ту балерину знаю, хоч вона

Працює лікаркою. Я зумію
Любовного дурману намішати
З тим трунком, що буває на городі .
Вона всім серцем широко скрипалі,
Що втратив зір , у себе привітає,
Він знову, мов народиться на світ,
І дякуючи їй , нараз прозріє .
Лише спішить до дуба трьох доріг,
Край стовбуру там у розбитім авті
У стані непритомному лежить
Людина з черепом , що розколовся .
А от уже, я бачу, як везуть
Її в шпиталь , і в мертвого виймає
Зіниці лікар , у яких життя
Якимсь то чудом не устигло згаснуть .
Ось лікарка із скальпелем в руці
Орудє і пересадку робить
Прозорої рогівки з тим, щоб міг
Зробитись невидючий знову зрячим .
Удасться операція складна,
В сліпого та під марлею сітківка
Зростеться на погашених очах,
Які веселки барви пам"ятають .
І оживе скрипаль і буде знов
Зідхати у коханні полум"яннм ,
І виглядатиме, мов явір той ,
Що на весні шумить зеленим листям.
І покохає лікарка його,
Білявих песиків своїх забуде,
Їх потайки у царство відведить
Те підземельне, - хай Морозу служать .
За ними вирушить вона шукать ,
На всіх стовпах розвішає утрату,
І обіцятиме чималий гріш,
Аби кудлатих пудлів їй вернули .
До неї у покої подзвонить ,
Оновістить їй, що її пронажу
Вам пошастило у циган купить,
Коли в ридванах мимо проїзджали .
І лікарка за пудлями у гай
Майнувши , впоїться дурманним зіллям;
Вже в тогосвітнім теремі вона
Прокинеться в палаці кришталевим .

Від неї слово честі попросить ,
Що ви тих пудлів віддасте негайно ,
Як тільки її ноги молоді
Самі собою в танок понесуться .

Прислужите у цьому і мені ,
Бо цілий рік я буду в ріднім краї .

Перша русалка :

О, за пораду щедрю й дорогу
Нам бути , Лало , у боргу довіку.
Хай вічно квітнуть мальви у саду ,
Сніги зникають під промінням сонця .
Хай сіножаті і поля шумлять ,
І солов'їним співом по долині
Покотиться дібров гучна луна ,
В серцях людських коханням одгукнеться .

Хор русалок :

Мерщій, сестрички, до шпиталю йдем ,
Ключі дістали від дверей таємних;
Туманом вгорнем хлонця жартома ,
Як їде на новісеньким комбайні.
І пожартуєм з дядька, що забув
Удома жінку й нишком задивився
Із —за кущів на молоденьких краль ,
Що до одежі з кунелі вилазять .

З А В І С А

ДІЯ IV .

(Терез Зимового царя. Посередині палацу звисає кришталева жирандоля, що переливається безулавно барвистими водами. Зимовий цар сидить на сляйному престолі, з сріблястою бородою, в повстаниках і в червоному жупані. На ньому сорочка синього кольору, оздоблена алмазами. Біля трону прив'язано двох білих пудлів. Танок тендітних русалок біля казкового трону. Деякі з русалок

*знесилюються в танці й падають на
пуховий сніговий килим. Відразу на
очах перетворюються в кришталеві
тонкі фігури. В далині, де виднієть-
ся засипаний сріблястою порошею
сосновий бір, з'являється турт дів-
чат-мавок. На своїх руках вони не-
суть Валерію. Лікарку кладуть на
діл, посередині палацу, недалеко від
проку. З неба крізь незримі отвори
падають, кружляючи, сніжинки. Вале-
рія прокидається, озглядає палац і
присутніх зачарованими очима.)*

Валерія:

Де я? Це сон чи дійсність? Хто мені
Дасть відповідь на це страшне питання?
Одне пригадую: людині я
Вернула зір під дозою наркози.
Підняв повіки незнайомець той,
На мене глянув: ширість і подяка
Світилась радо із його очей,
Весна в них відбивалася бузкова.
Його у серці погляд аж горить,
Де ж ти, коханий? Чом веселе личко
До мене не всміхнеться? Я ж в роках
Чекаю на любови поцілунок.
Дак, я закохана, як притаманно всім,
В летаргію унала таємничу,
Мое єство вкрив легковійний сон,
Спустилось темне почі покривало.
Все ж нам"ятаю : жінкою на світ
Я народилась, лікаркою стала,
Оперувала милого. Йому
Вернула зір, щоб був навіки зрячий!
Від того успіху сп"яніла я,
Хтось хмелю живолойного у жили
Мої улив. Від цього на душі
Ще, як піколи, млосно раптом стало.

315

*(Зводиться на ноги і від змільної радо-
сти, що охопила її цілковито, починає
танцювати. Її обступають колом русал-*

*ки та мавки, що, взявшись за руки,
починають злетіти кружляти навко-
ло лікарки, співаючи.)*

Зажурилась перенілонька ,
Ой, зарано вирій кинула ,
І у леті тільки й бачила ,
Морозище з хуртовиною .
Тільки чула , тільки й бачила ,
Лютування бурі з Півночі ,
Ще у кризі сплять дібровоньки ,
І озера з очеретами .
Бідна, бідна перенілонька ,
Їй немає місця гождого ,
Звити в зелені кубелечко ,
Про дітей своїх подумати
*(Одна група русалок перестав співа-
ти, коли інша, дивлячись на лікарку,
що стоїть посередині кола, продовжує:*

*Ой, лікарко, наша душко ,
Вставай раненько ледь світ до сонця ,
Вдягнись у шати свої празничні ,
Зумитим личком виходь в світлицю ,
Тебе засватати приїхав красень ,
Найкращий хлопець околиць рідних ,
Він буде любу вік шанувати ,
Вік шанувати і розважати
(Почувши таку щедрі пісню на честь
своїї дівочої цноти, Валерія починає
від зворушення й напильного шаста тан-
цювати. Зимовий цар споглядає швид-
кі рухи її справних ніг. Зненацька від-
кидавши набік скипетр з дивних само-
цвітів і знявши свою золоту корону,
зіходить з престолу).*
Зимовий цар :

Так, я програв, програв свої парі
З богинею. Прийдеться відпустити
Усіх дівчат і жінку цю земну,
Здається, чую скрипки дивні згуки . 316

*(Спів скрипки стає щораз голоснішим. Вже цілі могутні й багатоялинні акор -
ди весняного світання лунуть. Люди
поступово, зачаровані тими звуками ,
починають танути, звільняючи з дово -
го сну русалок. Розливаються в дзюркотінні
струмки. Поступово стає соняшно у
підземеллі. Починає зеленіти бруниста
трава і на зчорнілому ґрунті викида -
ють свої тендітні тони перші проліски -
квіти. Терем злегка наповнюється
туманом, і Зимовий цар ледькапом роз -
пливається в ньому. З сірої поволоки
вирисовується зелень розкішних дерев.
Чути шум вітру й щебетання пташок. Дів -
чата-русалки знову стають в торовод ,
починаючи підносити твалу воскреслій
природі):*

Хор русалок :

Пропала, загубилася зима ,
Яка неволила... Ми стали вільні !
Подібні до розгуканих вітрів ,
Що обцілюють берізок юних .
Полинемо в тумані по воді ,
Очеретяну втнем собі сонілку,
Заграємо на ній, щоб звуки ті
Закоханих безтямно хвилювали .
Погляньте, ген на плесах промінь свій
Кунає урочисто сонце раннє,
І хвилі пропливають в далечінь,
Засинених небес несуть неспокій.
О, радість невимовна і хвала
Богині, що створила в світі диво,
Бо спромоглася нам допомогти
Уникнути великої наруги .
Полинемо , сестриці, попливем,
Нарвем лілей і рясту на віночки,
Ой, радість наша — глибока від озер ,
І тих річок, що губляться у морі .

*(Танцюючи, поступово щезають у засине -
ній повені серед розквітлив надиво зеле -*

*покосях верб. Чути спів скрипала, що
лунає щораз ближче й голосніше. На
галавину виходить Сидір Овечко).*

Сидір:

О, радість незглибинна. Бачу я
Стобарвні знову кольори веселки,
Врунистість нив, де жайворон свою
Підносить у блакить веселу пісню .
Приви ділися гнізда журавлів,
І серденько вітає сходи сонця,
Я змогу маю бачити пісок,
Його лише я уявляв роками.
От до життя воскрес і моему
Немає щастю меж. Душа заплаче
В грудині у моїй, бо я згубив
Свою ту незамінну рятівницю.
О, як мені кохану розшукать,
Чом не зникає чмари поволока,
Відради сльози бризкають з очей
Такі, немов роса серед барвінку.
Хай радість не цурається мене,
Бо довго у житті був безталанним,
Тобі, світанку, шану віддаю,
Ти квіття дивне рясно розпускаєш.
Так будь мені за світич у житті,
Хай смерк ніколи серця не печалить,
Звитягою пільму перемогли,
І світло з нами міцно подружилось.
Бо серед мли коханої ніяк
Знайти не можна, темрява рівняє
Всі речі, як шаблону сірий знак,
Що перекреслює усяку думку.
Де ж, о, Валеріє, згубилась ти,
Без тебе жити я на цьому світі
Не можу, і для мене світ пільма,
Бездоня, що жахтить своїм проваллям.
*(Овечко виходить з сопілкою в руках
на галавину, де бачить авто своєї ко-
ханої і біля нього сонну лікарку. Під-
ходить і, взявши її за зап'ясток ру-
ки, натискає на жилку пульсу. Потім
радісно скрикує:)*

Жива вона! Жива любов моя,

Утомлена на моріжку заснула.
О, незамінна радосте моя,
Ти, видко, у шпиталі натомилась,
Верталася додому в пізній час
І заблудилась у густих туманах,
На килимі квітчастому лягла,
Щоб трохи на природі відпочити.

*(З відчинених дверей авто вискакують
два білих пудлі. Вони стають на задні
лапи біля сонної лікарки, точуть звер-
нути своєю присутністю її увагу. На-
решті, лікарка розплющає очі. Зідхає і
огидається довкола).*

Валерія:

Де я? Чи це сновиддя? А мені
Насправді сон приснився прехороший.
Здавалось: в неземних була краях,
У теремі розкішнім танцювала.
О, рада я, що то насправді сон
Лиш був. Я втомленою почувалась,
Тут зупинила авто я на мить,
Про пацієнтів тих своїх забути .
Вже сонце сипле промені свої,
І ніжно розшумілися берези.
Я сон-траву зірвала і мені
Відкрилися неznані таємниці.

(У руці в неї насправді весняна квітка).

Звертаючись до скрипаля:

Поїдемо. Ти чуєш, вже пастух
Сопілку втяв і грає тих мелодій,
Що нашептала лагідна весна,
Світилкою ввижаючись з туману.
Ми Ладу розшукаєм і складемо
Свої дари їй: чистоти й любови,
Хай молодість закличе до життя,
Розбудить приспані вогні у серці.

ЗАВІСА

(14 березня – 26 червня 1969 р.).

Хвалилася: наш цар оголосив
Народу готуватись до весілля;
В кружлянні участь кращі із родів
З всієї Скитії візьмуть на учті...
Оце володар тільки що вернувся
Із січі, згубної для Вінитара .
Вже свахи в співах, кичку у косу
Позаплітали молодій в хоромях .
Додому брат з побоїща прийшов ,
Оповідав про втечу остоготів .
Гіена глитонула їх ураз,
Широкий тал зробивши під ногами,
Де антські коло берега вогні
Для тризн священних в присмерк запалали .
То Бож останню честь свою віддав
Дружинникам, що у бою упали;
На полі брані ладаном тіла
Своїх братів обкурювали жриці .
І барвінковий розсипали цвіт
Над вбитими із м'ятою та хмелем,
А вдома за Сулою ратних ждуть,
За Россю також, Убортю й Десною ,
Жінкам волосся у жалобі рвать,
Пересипати попелом скорботу,
Бо кожен вдома — матір залишив,
Чи дівчину, або сестрицю тужну ,
А сам на захист батьківщини став,
Щоб ворог із народу не глумився .
Бож звичаї ті скасував чужі,
В яких на тризні мусила доконче
Померлого дружина наложить
На себе руки і в вогні згоріти .

Лебіда :

Це добре, що негідне скасував,
Лиш готи на таку офіру здатні,
З живих людей топити в зойках лій,
А з нього свічі для Христа сукати . 322
Дівчатами володар дорожить,
Бо хоче їх на цьому світі бачить,

Нема чого робити в смерку їм ,
І навіть визвук в нім вмирає сонця ...
Дівіці заміж краще хай ідуть ,
І діток славних для Вітчизни родять .
Вони, підріши, землю захистять
Від недругів—тварюк оскажених,
Тому хвала Дажбогові за те ,
Пора Утрену дзвоном привітати;
Хай з храму гимном ранку продзвенить ,
І до молитви русів погукає .

/ Спішить до одвірку храму, заслухана в
мелодійні удари дзвона.. Тим часом здалека
чути людський гомін . На площу в"їжджає
володар Бож в супроводі своїх воевод .
Він і його почет сходять з своїх огирів.
З храму виходять дві дівчини- жрекині з
Лебідю. /

Бож : /уклінно /

Приміть , жрекині , із пригісним нас ,
Для Тригли —матері ми узливання
Сотворимо , їй жертву принесем ,
З пахучим зіллячком плоди добротні .
Ось тут і рута-м'ята й нагідки ,
І ялівцю надибали у лісі ;
Нехай серед запалених свічок
Бездимним сяйвом здійметься офіра .
Повергли Вінітарові в бою
Знамена , що аж падаллю проїнялись
Від злочинів нечувано страшних ,
Народу кривця ще на них не всохла .
Прелютим вовком утікав король ,
По рипиці якому відкусили
Хвоста, і довго буде місце те
Він виючи від болю, лікувати .
Ми нелюда в бою перемогли ,
Нам на заваді стати не посміє ,
Несила ворогові більш жінок
Тих наших в плуг для оранки впрягати .

Ми остоготів в шори узяли,
Мечі у пору вихопили гнівно,
І не одному з них метка стріла
Вп'ялася у самісіньке серце .
Мій спис , здавалось , був в бою приріс
До п'ясти широчезної . Я вцілив
Несхибно ворога і пробивав
Ті груди у обладах міднокутих .
До ночі брязкіт не змовкав мечів,
Змішались кінні й піші у двобої ,
І звалище тих остоготських тіл
У рівень скирт виднілося у полі .
Вже увійшло у нашу кров і плоть
Те відчуття обов'язку – прогнати
З країни злодія – готина геть ,
Бо увірвавсь терпець наругу зносить .
... Тоді Морена сизу пелену
Спустила на луги , і кров'ю сонце
Забризкала , і окраєць поли
Її висів над почорнілим бором .
Останки остоготів утекли ,
Поранених лишаючи шулікам ,
Злетілося на учту вороння ,
Печінку в мертвих дзьобом виривати .
При втечі Вінитар свою дочку
Покинув , Радомислові дісталась ;
Принцесі – сльози заслонили світ ,
Осикою від страху трепетала .
Але , ми не вбиваємо жінок ,
Незайманих в безчестя не уводим ;
Ельгрід похожа на мімозу ту ,
Яка тремтить від колихання вітру .
Розпорядивсь : принцесу в теремок
Відвести , залишаючи в спокої ;
У кріслі , вишиваючи , нехай
На хвилі Бористену поглядає .
Ельгрід ще сполом з нами поживе
Десь з місяць , істину збагне велику ,
Що зла не умишляє руський люд
Ні в шквару , ані в дощ проти нікого .

Ті сумніви розвіються, а зло
Забуде серце... Забажає діва ,
То їй отари подарую GRID ,
Шодругий околот вділю у спадок .
А нині – перемогу нам справлять,
Ступаючи по таволзі й хмеліні ,
Глибокий розруб з руського меча
Не скоро лютий ворог залікує .
Дажбогові новий воздвигну храм,
В нім сволюка високого поставлю,
Лишивши посередині його
Роздолля для зеленого сузір'я.
Хай в хорсовій блакиті голуби
Переливаються і залітають
Попід склепіння, де птахи пов"ють
З гілок сухих та із соломи гнізда .
Божниця звеселіє вівтарем ,
Мов саяна брила виглядати буде ,
Пучечки променів по нім сяйнуть
Народженого на світанку сонця .
Яу різблені світачі свічок
Скажу наставити; освітлять блиском
Колони храму і священність стін,
Що шумом, ялівцем зеленим пахнуть .
Нехай крізь двері ковані влетить
Студенний вихор; від одвірка кине
Духм'яне листя, зірване із лип,
До вівтаря встеляючи доріжку.
Помолимося Триглі; їй дари
Ми піднесімо з овочів та квітів,
Бо милосердною у серці є
Блаженна мати і не хоче крови.
Шкода, що поли врізавши, утік
Король триклятий, забіяка лютий,
За поміччю до Риму почвалав,
Нам замишляючи покару скору .

Ще поки знахабнілий Вінітар
Зміцніє, ситою нам причащаться,
І заки нова з"явиться біда ,
Синів своїх я хочу поженити .
Ті гласи возвишаючи – мені
Невістки піднесуть нащадків роду ,
Змужніють діти в іграх та в боях ,
Їм перед кривдою в боргу не бути .

/ Несе офіру зі своїми синами та
кметями в храм. Дзвони не переста-
ють лунати. /

З А В І С А

Дія перша

Ява II.

/Ельгрід - дочка Вінітара в теремі
Божа. Принцеса стоїть біля різьбле -
ного крісла, задивившись на Змієвий
вал, за яким видніється вигнута під -
ковою сріблиста ріка.
Широкий заплав чарує своїм краєвидом,
підступаючи до стрімкого берега, де роз -
кинулось городище. Далі осторонь видні -
ються високі чагарі, а також, в погоні
за ластівкою, женеться кібець./

Принцеса Ельгрід :
От Лада вже змінила колір шат,
І павозок рум'янечкою вбрала,
Весло в пісок встромивши, і човна
Від берега на хвилі відштовхнула .
Прийшла у Бористенський край весна,
Ропак тривожить сонну далеч криком,
Де пташенята споглядають світ,
У пір'я семибарвне увібравшись.
Чи у дорослих вистачить терпцю
Навчить малят з бідою не стрічатись,
Коли поживи вилетять з гнізда
Шукати за раптянкою у полі .
Бо звідусюди небезпеки нурт
Їх може поглинути і ніколи
Не бачити їм рідного гнізда,
Конаючи у пазурах шуліки .
Отак в родині Божа і мені
Серед шувару - зілля... Цар привітний
І зла не пам'ятає, що йому
Король, мій батько, з військом заподіяв .
Більмом в очах стоять : руїни жах,
Худоби ревіт, плач дітей над трупом
Убитих рідних, і когорти тих
Нужденних, що потрапили в неволю : 327

Дажбогові в гаях священних склали
Офіру русичі й розбили нас,
Та серденько моє немає гніву,
За батька я соромлюся свого .
Ось тут мечі й шоломи міднокуті ,
Розвішені на килимах, а там
Біля стіни – списи смертельно влучні ,
Їх в горнах гартували ковалі .
Висять щити в якихсь таємних знаках,
Вже в Сурожі їх бачила колись;
Все ж неспроможна мислями збагнути ,
Що зброя ця мій рід перемогла .
Щось вище, як виходить, в русів є,
Тому вони й непереможні в битвах;
Світило – символ божества у них,
І ластівоньку бережуть, як святість .
Мабуть ті їхні діви килим квітний
Ночами вишивали і його
Дажбогові піднесли; в знак подяки
Він їм міста і села береже .
У антів очі гнівом не палають ,
До ближчого, тож , думаю , вони
Стоять на голову від готів вище,
Я їм за це ту шану віддаю .
Все ж соромно у помислах признатись ,
Гадюка – заздрість моє серце ссе ,
Немов би хоче спотиньга вкусити,
Опісля ще її задзвонити в дзвін .
Ось Хорець зійде, порум'янить води,
Вітаючи у полі ратая,
А разом з ним й жіноцтво, що білизну
До річки прати винесе свою .
Вплете проміння сонечко у хвилі ,
Малечу обцілує й по воді
Ген попливе, де солов'їні співи
Ще розвивають тьохканням сади .
В серця добра наливо і любови,
Не люблять люди чванитися злом,
Ті їхні погляди такі привітні ,
Що я ніде не бачу ворогів .

Радію, що збагнула суть життя,
Емблемою моєю стала квітка !
Я благо зрозуміла , і сама
Від цього голову свою згубила .
У Радомисла закохалась. Він
Життя мені подарував у битві ,
Коли в струну ту лука , що є сил,
Стрілу нап"явши, в нього запустила .
Кольчуга закривавилась на нім ,
Стріла вп"ялась йому у тім"я міцно;
Тут русичі надбігли і мене
Клепалами хотіли зарубати .
Їх Радомисл спинив ; лишень скарав
Мене словами за зухвалий вчинок,
Я од раптовости тоді йому
Обмила рану і перев"язала .
Він кволо усміхнувся і пішов
На битви клич , а я , неначе громом
Була уражена, і вже з тих пір
Не можу у думках його позбутись .
Не знаю, чим мене причарував,
Заволодівши мріями моїми,
Все ж ту подяку ширу заслужив,
Рятуючи мене з обіймів смерти .
І завжди, коли спатоньки кладусь,
Перед моїми він стоїть очима,
Здається, поділяє всі думки
Щодо кохання двох сердець гарячих .
Моя душа така, як небеса
Всувоях грізних хмар; вона чи буде
Ще в радості, чи все їй бачить стяг,
Який тим знаком смутку звис з твердині
До себе Бож в світлицю погукав
Мене учора і сказав: додому
Вертатись можу, і дає мені
Надійну на дорогу охорону .
Для Бога стала рідним я дитям ,
І на прощання говорив , що завше
Прийме мене, як донечку свою ,
Коли надумаюсь сюди вертатись .

Йому не в голові, що можу я
Розлуку з миленьким не перенести,
А може сліз моїх рясний потік,
Ще вмилосердить короля і батька?
І він благословіння дасть на шлюб,
Щоб готи з антами жили у мирі;
О, мрію ще сюди вернутись знов,
З коханим долю племінку стопити.
Узавтра кину забороло це,
Вівса у жолоби на царській стайні
Насипано для огирів моїх
Зі стуги, плетеної з верболозу.
Над нею, над засіками висить
Ремінна збруя, а в дебелим возі
Ті нові заколесники в осі
Поставлено і змашено в дорогу.

/Входить непомітно Радомисл. На
ньому зелений жупан і чобітки зе-
леного хова. Лянна сорочка, обпе-
резана блискучим поясом. При вхо-
ді він знімає свою боброву шапку/.

Радомисл :

Пробач, що я припізнено прийшов,
На вічі жеребки тягли з кожуха,
Кому лишатись в місті, а кому
І стріли й ратища в похід готувить.
Твій батько не вгамується ніяк,
Доносять стежі: потайки готує
Похід на Русь, і ворогів на брань
Тих наших по усьому світі кличе.
Мов зіронька ти у моїм житті
Засяяла, і шкода розлучатись,
Все ж нам в любові виходу нема,
Поїдеш гнів володаря власкавить.
Силкуйся словом правди доказать
Всю безнадію нового походу,
Бо, як роздмухає король пожар, 330
То й сам у полум'ї страшнім сконає.

І всенькі готи втопляться в сльозах
Безвинних наших матерів та діток...
До миру серце батька прихили,
Щоб я з тобою повинчавсь у щасті .
Я довго, заклопотаний, вагавсь ,
Тебе у путь пускати самотою;
Мов сонечка повернення, отак
Тебе чекатиму на руську землю .
І загніздиться смерк в душі моїй,
Коли не вернешся у скорім часі ,
Людські для мене стихнуть голоси,
Бо твій не буде арфою бриніти .
Дай королеві —батьку зрозуміть,
Не хочем ми ту зброю оголити,
І згідні присягнутись на мечях,
Якщо можливість є тривкого миру.
Нікому лика більше з нас не дерти,
Бо ми хоч роби , та не є раби !
Хай краще курка відгребе дорогу
Для русича, як згине у бою
Коли достойно місію тобі
Здійснити вдасться, то благай у батька
Своє дитя благословить на шлюб,
Прохай про дозвіл в руський край вернутись .
А покищо прощай, на все життя
Ти світло в моїм серці засвітила,
Йому погаснути лишень тоді,
Коли вогнем моє займеться тіло .

/ Підходить до неї й цілує її в уста,
прощаючись , зникає за дубовими дверима /.

ЗАВІСА

Дія друга

Ява І.

/Вінітар - король остготів у своїм палаці на березі Істеру/ Дунаю /, в колі свого почту. Заля палацу пиш-но обставлена різьбленими крісла - ми та столами. На стінах шовкові гоблени, на них вишиті картини з історії та повір'їв готських племен. На гладко відгембльованих столах стоять срібні та позолочені келихи. Із сволюка високої стелі звисають чудової роботи жирандолі. На підлозі розіслані шкіри убитих ведмедів, а також перські килими. Коло бічної стіни височить різьблений з золота королівський трон/.

Вінітар :

Державу всемогутню залишили
Успадок предки, і її ніхто
Не міг скорити в днинах вікопомних,
Неволі нам накинута кільце.
І пострахом для недругів лунало
Народу славного грізне ім'я,
Побіду мужнім воїнам вручали
Ті, що в Дажбоже царство відійшли .
Тепер , як хтось загине серед бою,
То янголи в жалобі прах його
За кбсу тягнуть до святих околиць,
Святий Петро овечок там жене .
Двосічний меч діди нам передали,
Іх скитська вивергла із надр земля,
Ми над гепидами давно пануєм ,
І герулі за найманців у нас .
Був Ерманіх володарем від неба,
Та за навали гунів став старим,
В дітах могутність наша захиталась ,
Скарбниця спорожніла короля .

На гуно-русів важко покладатись,
Їх золото не тішить, ні жінки.
Надіємось приспати їхню пильність,
Мечем нещирі узи розсікти .
Зростаємо із кожним днем на силі,
Спочатку Божа знищим, а тоді
Уріжемо клином у гунські лави,
Ті кривди порахуємо свої .
А ту дрегву, що в прип'ятських болотах,
І на Десні розсілась й на Двині,
Коней допавши, румаків дорідних,
Половимо утішно, як рябців.
Вони зозулі більше не почують ,
У каменярях, стоячи в воді
Глибоких підземель, де їхні лиця
Скривавлять мерзкотілі кажани .
Нехай відчують анти готську руку,
І викинуть із помислів своїх
Про волю мрію, про свою державу,
Цілком подобу втративши людську .
Дивуюся, як сміла захищати
Ельгрід-принцеса Божа і народ
Рутенський? Видко, що отрути-зілля
Дали їй спити анти із вином .
Тому й облудною її є мова,
В дорозі , мабуть, коник знавіснів,
Як мчався з нею; скинувши із хури,
Копитом памороки їй забив.
Не хочу я з "тутешнім " родичатись,
Немов Агамемнон колись свою
Фігенію богам приніс у жертву,
Ельгірд в офіру небу піднесу .
/ Входить один з воевод Катулада /
Катулада :

Це втікача затримали від антів,
Він кратер заслуговує вина ,

Тутешній - по грецькому - ант , пре -
зирлива назва дана чужинцями русичам. — 333
українцям того часу .

Косяк послали кобилиць зайняти ,
А він до нас чимдужче почвалав .
Приніс відрадні вісті . Тож дозвольте
Його у тронну залю увести ;
Страма до горла хлопцу підступає ,
Первітку в нього Божа син украв .

Вінітар :

Призначіть авдієнцію негайно ,
Я особисто пастуха прийму ,
Він зможе на реальний шлях наставить
Усенький двір , а з ним моє чуття .

Катулада :

А ще , мій добрий королю , новина ,
Лише гірка , не гнівайсь , як скажу ;
Ельґрід хвалу до неба зносить антам ,
Блюзнірством оскверняє Божий храм .
Ватара так - єпископ наш гуторив ,
Упавши коло свічок вівтаря ,
За неї молиться у днинах палко ,
Чи до Христа навернеться Ельґрід ?

Вінітар :

Я тверде рішення проти знеслави
Прийняв : у жертву доню принесу ;
Страшна ця жертва , від усіх найбільша ,
Та перемога викупить її .

/ Лунають сурми і геральд оголошує
про прибуття перекинчика Піщаника /.

Піщаник :

Тебе вітаю , вожаю, могутній,
Аж до землі поклін свій віддаю;
В дорозі квилів вовком—сіроманцем,
Нарешті до приятелів попав .
Пече мене образа невимовна,
Я ненавистю лютою горю ,
З моєї честі насміялась доля,
Мою первітку Божа син украв .
І вірогідно знаю, що весілля
Ще перед тим, як прийде Корочун,
Вони гучне згуляють у палаці ,
Відразу після золотистих жнив .
Наказано настроювати гусли,
На учту кращих кликати з родів,
І страхопудів скрізь понаставляти,
Хай відганяють хиже вороння.
Я стерпіти всього того не можу,
Волає серце помсти, тож прошу:
В похід рушайте цілим готським станом,
Вам перемоги заблищить зоря !
Тоді сторожа медами упившись,
З боярами та гостями засне;
Ударте цілим військом на зірниці ,
Лише мені Ярину пощадіть ...—

Король Вінитар :

Це добра вістка . Я негайно раду
Зберу старшин. Хай вирішать вони,
Як вовче скопище узяти гвалтом ,
В кублі весільнім Божа захопить .

Піщаник :

Тож поспішайте, бо на вічі люди
Домовились: по українax всіх
Із хартіями Радомисл поїде,
На рать криваву піднімати Русь .
Просили чимскоріше на підмогу
Венетів привести і в"ятичів,
І масагетів погукать до спілки,
Щоб готів покарати на Істрі .

Вінітар :

Відрадна чутка. Думаю, що перші
Ударять готи у весільний час;
Хропітимуть , мов кабани в берлозі
На тім весіллі антські вояки .
/ Входить Ельґрід—дочка короля ,
Яка слухала цю розмову за ширмою .

Принцеса Ельґрід/ звертається до
батька/:

Не вір тому, хто від кохання втратив
Чуття людини й помстою горить,
Так знай, що антами на диких стежках
Тенета замасковано й сильця.
Згубивши федератів—сам загинеш,
Вже досить крови, нею вся земля
Почервоніла; краще йди із миром
На Русь і дружбу з Богом заведи .
Бо анти в землю у твою не лізуть,
Не йдуть найматись Римові за гріш...
Ти молодим пошли ралець коштовний,
Хай славиться твое у них ім'я.

Вінітар :

Ти, доню, геть іди і не втручайся
В племінні справи. Знаю від людей,
Що ти закохана у Радомисла,
Він зброю з спіжу проти нас кує.
Дрегву з дулібами карати стану,
Віддам вогневі стайні і двори,
І Візантії й Римові на продаж,
Я наловлю тих антів, як рябців.
Як видно, що тебе не хвиля в річці ,
Де ти купалась, винесла наверх,
Лишень вахналь в палатах сяйних Божа ,
Та я не хочу антів у роду !
Перед походом до Дніпра- Славути ,
Я учиню веління вищих сфер :
Тебе, принцесо, принесемо в жертву , 336
Хоч всупереч науки це Христа .

Ельгрід :

Ти знавіснів, Ісус із Іудеї
Не потребує ні від кого жертв ;
Молю тебе, о, батечку, суворий,
Дитині рідній подаруй життя .

Король :

Твої благання пізні, бо я клятву
Дав Богові, чекає він тебе ,
Ельгріду від сует земних, безмірних,
Очистить вранці пагубний вогонь .

/ Дає знак легіонерам забрати її, а
далі продовжує : /

Так відведить її у підземелля,
Допоки не заблิสне серед тьми
Зоря світанку, що, як вуглик тліє,
Погаснути не встигши в хланну ніч .
/ Звертається до воеводи Катулади : /
Відразу, як Ельгрід - принцесу в жертву
Принесемо, сурми мерщій похід;
Ми цілим військом рушимо на Бога,
І смагнути розп'ятому йому .
Крім нього я на пострах всім слов'янам,
На тих хрестах, його синів розпну,
Як роблять це з рабами в гордім Римі
Іще від достопам'ятних часів .
А з цілої рутенської країни
Залишу гори трупів, і пожре
Добутки їхні вогнище, якого
Підпустимо, як звірину, до стріх .
Над антами серед дворищ розбитих,
Нехай богиня схилиться Мара ;
Перепаде роботи їй чимало ,
Допалювать засмажені тіла .

ДІЯ ДРУГА

Ява II.

/Підземелля, де перебуває Ельгрід ,
перед тим, як бути принесеною в жертву
Всевишньому. Чути, як за залізом об -
битими дверима перегукується сторожа /.

Ельгрід :

Яка я безталанна у своїй
Дівочій долі : й першої сорочки
Ще не зносила, чом у інший світ
Я вирушати змушена навздогад .
Не зглянувся на сльози на мої
Король, і дзвони на гаках залізних,
Звістять при спаласі останнім дня,
Про смерть мою на вівтарі пригаслім .
Поживиться останками вогонь,
Очистивши від сліз скорботну душу,
Вона в байдужі злине небеса ,
Від бруду увільнившись від земного .
Я присуду фортуни не боюсь ,
Облудних хачів не лякаюсь Орки,
На тому світі – добре так не є ,
Хоч там дурман єпископа безсилий .
Я певна, що Ватара-той вішун
Злобу затіяв; батькові моему
Нечуване убивство нашептав,
Бо я його відкинула зальоти .
Офірою єдиної доньки
Король у неба не здобуде ласки,
І від самого Господа Христа,
Він прощення за злочин не заслужить .
Хай стане смерть моя – кінцем війни,
І ті посіяні отруйні зерна
Зненавиди вже більш не проростуть
На вкритій кров'ю ралиці зеленій .
Смиренно я у Бога попрошу
Страшні терпінням перенести муки, 338
Коли до серця гостролезий меч
На вівтарі жертвним доторкнеться .

Хай жодний зойк відчаю із душі
Не вирветься і докору не кине,
Що рано смерк забрав ество моє,
І я не встигла долюбити мрію.
Як з Радомислом в інших у світах
Зустрінуся, то оповім, що ночі
Безсонні провела в думках за ним,
Невтомне серце зустрічі бажало .
Прощай, коханий, і прости за гріх,
Бо я тебе покинула й вернулась
До батька - короля, який рішив
Мою дівочу погубити долю .

/ Чути брязкіт ключів. Двері поволі
відчиняються; заходить єпископ при-
дунайських готів, Ватара /.

Ватара :

О, янголе, мій чистий і святий,
Ти молишся, так милосердно руки
Вблаганні склавши. Видко, в молитвах
Вимолюєш у Господа прощення.
Поштивий мій прихід , о, діво, вір,
Тебе прийшов од смерти врятувати ,
Бо в тогосвітті вогнища нема,
Осяяти твоє лице прекрасне.
Щось в серці скніє , і чимдуж болить ,
Не заважаюсь від вогню і тліні
Тобі надійний захист підшукать ,
Промов, прегорделива, слово згоди !
Ти відаєш : наложниці мій сан
Не потребує . На рішучий вчинок
Рішивсь тому, що покохав тебе,
Як Йосип непорочную Марію .

Ельгрід :

Геть відійди, мене не доторкайся,
Я бачу на руках твоїх облудних
Кров неповинних діток і жінок,
Що мзди волають в небесах найвищих .
Від їхньої покари не втечеш,
І в плетиві струнких колон не зникнеш, 339
Хоч з вівтаря жертовника вогонь
Красчок світла з мороку відслонить .

Вампіра ще скарає пекла гнів ,
Ті судді витягнуть тебе із схову ,
Неначе з ями впертого крота ,
Який не прозрівав ніколи бачить .
Прокляття хай з тобою в потойбіч
Іде , де гарнії твої останки
Порвуть і стануть по шматках жбурлять ,
Голодним і паскудним вовкулакам .

/ Ватара відсахнувся від її проклят -
тя , поволі відступає до дверей під -
земелля , зникаючи за ними /.

Ельгрід :
Хай пролітає ніченька скоріш ,
І зазоріє в обріях . Готова
Себе я на офіру принести ,
Щоб вічно не згасав вогонь любови .

ЗАВІСА

Д І Я Т Р Е Т Я

ЯВА І.

/ Весільна заля в теремі Божа. На по -
саді, зі своєю нареченою Яриною , за
гладко відгембльованим і чисто засте -
леним лляними скатертинами довгим
столом, сидить старший син короля Бо -
жа , Любомир. На ще других , повних
всілякої їжі та напоїв , усілися воево -
ди , бояри, дружинники та гості з усіх
україн руської землі . Молода Ярина
заспівує /:

Ярина :

Ой, роде, мій роде, багатий,
Ти поміг мені на посад сідати ,
Дарував мені корівоньок з двісті ,
Буде що миленькому оповісти .
Благословіть доньку, о, батьку й мати ,
Не забудьте ще й гусей пригнати ,
Розкладатиму на кроснах жички ,
Буду плахту прясти, молодичка...

/ Чути сміх гостей ; по залі линуть
веселі, збуджені голоси. Гості п"ють
за здоров"я молодих /.

Ярина / продовжує/:

Ой, тих полускирток повно поскладали,
Звозити їх , людоньки, до ночі !
На подвір"ячко бояри вирушали ,
Їхні коні на стану гогочуть .
Вийди ; мамо, у молодців запитай,
Звідки знають , що зварила я розмай ?
Чи ті кметі не від наших сяйних вод ,
В теремок їх, рідна мамонько, заводь .
Садови їх за дубові, за столи ,
Бо вони із української землі ;
Напечемо і покраєм коровай,
Щоб і красен і здоров був рідний край . 341

/Наречений Любомир в цей час роздає
гостям мису чистого золота. Гості п'ють,
веселяться. З-за столу піднімається цар
землі руської Бож /:

Бож :

Присутністю своєю вшанувати
Весілля, з'їхались багатирі
Всієї Скитії у днину гідну,
Від мене шана особиста їм .
З міхів шкіряних, та з барилець в глеки,
І в срібні кварта із медуш і кліть ,
Ви наливайте меду і горілки,
Нехай у жилах полум'ям горить !
Умкнули горя споконвіку досить,
Тому від цього й гіркуватий хміль,
Та все ж вороже лико розпізнали,
Належну відсіч недругу дали.
О, дякую я русичам відважним,
Що вчасно на підмогу надійшли...
Гостює воевода з нами Птиця,
Аж Полоцьку за ситою прибув.
А он край косяку підносить келих
Боняк хоробрий, з Каспія примчавсь,
Василька з Іскореня ми вітаєм,
Буй— Тура , що з Смоленщини приплив .
Ми непоборні, друзі, у єдиній
Сім'ї, і готам не скорити нас,
Все ж вовчої вони не змінять думки ,
Тож мусим зброю для борні кувать .
Хоч народились серед нас у слові,
Все ж у століттях гадами зросли,
Пішли на спілку з Римом Русь душити,
З трудящого народу кривцю пить.
Розбоєм і насильством промишляли,-
Та мішанина із усіх заброд,
Хай забирається собі за Тису ,
І в чужедальніх землях пропадає !
Вітаю з чистим серцем Волиняна,
Низький поклін братам своїм приніс
Від кривичів, литовців і від чуді ,
Де хутра добуваємо з куниць .

Я Радомисла вислав Русь скликати,
Хай смери й косаки ідуть на рать !
Почув мій заклик Новгород і Турів,
Нам поміч обіцяють звідусіль.
Бо вірити готиніві не можна,
З усіх зведуться люди русколунь;
Лодями з Пінську рушили загони,
Сіверців у дорозі цілий полк .
Про це гонець оповідав, якого
Двір підбадьорити, мій син послав ,
Щоб вісточка була знаменням добрим,
І радувались нею на Русі .
Клянусь мечем, що втрату надолужим ,
Яку зазнали з недругом в бою ,
Коли ж Готинець крівці забажає,
То захлинеться аж по вуха в ній .
Музик давайте ! Хай про це весілля
Лунають співи в дощ і суховінь;
Боянові про стьожку заспівати ,
Яку хтось в діви викрав жартома .

/На його поклик виходить лірник Дуда -
рик . Він , сівши на тапчан , направляє
свою ліру і , замість замовленої пісні ,
ударяє по струнах і співає іншу /

Дударик : Була собі баба в городищі ,
Гризла свого діда нізавіщо ,
Нагромадила копицю зла ,
Ради йому дати не могла .
Тую кирпу перед дідом гне ,
І його в обору геть жене ,
Чи по шуки , чи по дрова ,
Чи пасти її корови ,
А сама книші на печі їсть ,
Та на дідові зганяє злість .
От набридла тая баба дідв ,
Він підмовив молоденьку з виду ,
З нею потай любиться в гайку ,
І по раки їздить на ріку .
Як дійшли оті до баби вісті ,
То хотіла свого діда з"їсти ,
Лиш від злості тріснула собі ,
Куркою кричала на воді ...

/ В залі оплески, сміх та вигуки ...
В цю мить входить на весілля жре -
кня храму Тригли, на ймення Лебі -
да . Вітається з гістьми, дає знак
рукою, що хоче говорити з володарем
Божем . Підходить до посадного столу
й звертається до Бога /.

Лебіда :

Пробач, що я осмілилась тебе
В цю ніч тривожити, коли на небі
Не видно зірки жодної, і тьма
Рядном смолистим покриває землю .
Не знаю, що у мислях загніздить,
Такого дива ще не пам"ятаю;
Від подуву скаженого погас
Жертовник у святому храмі Тригли .
Кресалом намагалася на нім
Вогонь збудити, та моя несила;
Пошли кмітливих воїнів у храм,
Хай викрешуть ту іскру животворну .
Скажи, щоб не забули до осей
Привісити ворота, що з одвірку
Вихри зірвали, бо ніяк без них
Те скаженіння бурі не спинити .

Бож : Недобра це прикмета . Хтось згрішив
З присутніх перед матір"ю святою ,
Негайно воїнів у храм пошліть,
Вогонь віттарний знову оживити .
Нехай провірять петлі, чи бува ,
Презлюча бирса їх не розірвала;
На плечі взявши кросно те воріт ,
Повісьте знову на гаки залізні .

/ Звертаючись до Лебідя /:

А ти, о, сестро, зоставайся тут ,
Вервиці заховавши у рясині ,
Весільну учту з нами розділи ,
І за здоров"ячко присутніх випий .

Лебіда :

Ні , дякую, не можу. Треба йти ,
Передчуття якесь несамовите
За горло душить...Прощавайте всі ,
Іду за рідну людність помолитись .

Бож :

Ознака неприємна , бо сюди
Жрекиня горобців понапускала ,
Їх табунці до сволюка летять ,
По залі писк відлунюють стомовно .
То ж хай похмурі мислі в небуття
Ідуть і кляком на кедрині стануть ,
І круга щоб залятого Мара ,
Переступити з лихом не посміла .
Так піднімаймо келихи свої ,
І руський рід похвалимо величний ,
І Скитії великої народ ,
Щоб серед нас була довіку згода .
За наших вип"ем дорогих жінок ,
Які у горі і в біді не зрадять ,
За нареченої в коморі ніч ,
Хай подарує їй дитя в сорочці !
Щоб жодна буря кноса не знесла
Із терему подружжя молодого ,
І Хорсовим тим колесом життя
Для них безжурно у літах котилось

/ Бож піднімає в срібній оправі мисливський
ріг , і наповняє його по вінця медом . Весільні
гості встають з своїх місць , також піднімають
свої келихи та коряки . П"ють за молодих .
Лунає бадьорий сміх і чути вигуки : " Слава
руській землі.."/

ЗАВІСА

Дія третя

Ява II.

/ Храм Тригли, що потонає в тем-
ряві. Вже надворі сіріє. **В** напливі
туману, що клубочиться й надходить
з-за прибережного гаю, видно тіні
легіонерів Вінітара. Їх веде через
густі зарості очерету Пішаник /.

Пішаник :

Сюдою йдїть, а там вже навпростець
Зміястий Вал проходить недалеко
Від терему володаря, де всі
Мабуть перепелися на весіллі..

/ В храмі матері-богині Тригли раптом
спалахнув животворним полум'ям вівтар
жертownika.

Почувши шум, виходять гридні Божа.
Оточені з усіх сторін, вони б'ються з
переважаючим ворогом - істер-готами
на смерть. В нерівній борні, русичі па-
дають, порубані мечами та проколені
списами. Вловивши брязкіт зброї й ви-
гуки бою, з храму виходить Лебіда /.

Лебіда :

Що це за шум? Посмів хто осквернити
Пороги храму- кривцю розіляти?
Хай разом з ним безчестя і біда
Іде на хрест і більш не воскресає.

/ Зненацька відсакується й скикує
від здивування /:

Що бачу я на власні очі тут,
Чужинців- воїнів?! - Хіба остготи?!
О, леле ! Зброя їхня у крові,
Прийшли вони на нагубу велику .

346

/ Намагається швидко втекти й сховатися
в храмі. Пішаник схоплює її миттю за за-
п'ясток тендітної руки /.

Піщаник :

Постій , нікуди , сестро , не втікай ,
Я дам тобі велику нагороду ,
Якщо у честь з Дунаю короля
Лямпади в храмі і свічки засвітиш .

Лебіда :

Геть , зраднику ! Я бачу , хто провів
Стежками бортників у городище
Ворожі сили . Я рагій заб"юсь ,
Ніж дам себе намовити на зраду .

/ Один із істер- готів вдаряє її мечем .
Лебіда з відчаєм і жахом падає непри-
томною на східнях святині . В цей час
готський воєноначальник Катулада про -
низує мечем Піщаника . Піщаник падає
і , вмираючи , каже /:

Піщаник :

Завіщо ж ви мене ? Я ж вам відкрив
Таємні ходи , що ведуть у кріпость ;
Я вчинок окаяний свій клянусь ,
І в каятті великим умираю .

Катулада :

Король звелів прикінчити його ,
Віддячити дбайливо за прислугу ;
Він рабську вірність доказав своєю ,
Пора нас , пастухові , залишити .
Бо той , хто рідну націю продав ,
Довір"я в нас не матиме до скону ;
Його двосічний втихомирив меч ,
Не буде більш ні помочі , ні зради .

/ Катулада , щоб переконатися , чи Пі -
щаник мертвий , штовхає його труна
ногою . З того напрямку , де мусив би
бути терем короля Божа , долітає бря-
зкіт мечів . Звідти вихоплюються стовпи
полум"я . Пожежа щораз дужче ширшає
і її крило , сповите їдким димом роздму -
хує снопи іскор ; **вогонь** освітлює ве -
ршечки дерев , які оточують віночком
святиню богині Тригли . В тих язиках

полум'я безпорадно борсаються голуби,
ворони та горобці; безпомічно птахи ма-
хають крильми і падають в огонь,
задушені їдким димом /.

ЗАВІСА

Дія третя Ява III.

/ Вже цілком розвиднілось . На площу , де
видніється храм Тригли , істерготи ведуть
зв'язаного ремінням володаря Антської
землі , короля Божа та його синів . За ни -
ми також женуть босих і скривавлених ант -
ських старшин та чільних русинів . Перемо -
жені німо вдивляються в сірі обрії .
Під'їжджає на рахманнім коні конунг Віні -
тар із своїм почтом /.

Вінітар :
Так , перемога ! В сурми засурміть ,
Ведмедя легко удалось збороти
В чмарливім тирлі й ведмедицю ту
Ми з виплодом її уполонили .
Мерщій умільців , теслярів гукніть ,
Хай лісоруби валять по соснині ,
І , обчухравши суччя з стовбурів ;
На горб кіньми колоди приволочать .
Вкопаємо ті палі в два ряди ,
І теслярі кору обтешуть гладко ,
Перечки припасують , щоб стовпи
Хрестами піднімались на видноті .
На соснах , що зрубати повелів ,
Розіпнемо на острах людям Божа ,
А разом з ним , умруть його сини ,
На тих хрестах , що в їхню честь здвигнемо .

/ Гордий своєю перемогою Вінітар підходить
до полоненого Божа та його синів /.

Вінітар :
Ти по-дурному в пастку у мою
Потрапив , і як кролика на рожна ,
Тебе я настромив ; лишилось ще
Розкласти ватру й на вогні зісмажить .

Бож :

О, ти шальвіро підлий і брехун !
Від страхопуда кращого й не ждати,
Коли ти рідну лоньку на вогні
Зісмажив , не здригнувшись ні трохи .
Я бачу тінь Ельґриди , і вона
За злочини , тобі не дасть спокою ;
Ти гвалтом можеш лелета спугнуть ,
Та сорокуша лет не залякаєш .
Підступством ти зумів перемогти ,
Та подолати Русь тобі несила !
За те в заклятім роді у твоїм
Родитись будуть недолугі діти .
/ Чути удари сокири , від струга летять
скіпки ; весь цей гармидер змішано із
стукотнявою молотків . На фоні святині
храму Тригли піднімаються хрести
До тих свіжо стесаних грубої роботи
стовпів , ведуть володаря Божа
з синами та з сановитими русичами !
Вінітар :

/ Показуючи рукою на Божа /:
Нехай , як раб , вмирає на хресті ,
А разом з ним і анти родовиті ;
Вже над борами сонце чорна галь ,
З круками і шуліками затьмила .
Надвечір гайвороння звідусюл
В розп'ятих очі видовбає в спразі ,
По країнах звістку понесе ,
Що згинув Бож безславно із синами !
Належать володіння ці давно
До готських вожаїв . Ступаю твердо
Землею руською . Ніхто повік
Не в силі буде в нас її відняти .

/ Здалека мчить вершник -вістун .
Він зупиняє свого огиря біля почту
Вінітара . Кінь його увесь в милі , а
сам вершник покритий курявою /.

Вершник :

Володарю , дозволь мені тобі
Докласти про новину безвідрадную ,

Слова ці непосильні передать
Мужі рішили на нараді готській.
Ти підбиваєш антів, а в цей час
На побережжя Істру налетіли,
З-над Бористену гуни, і нема
В скарбниці золота їх зупинити,
Грабують все, що їм під руку йде,
Ту урну золоту, в якій ще попіл
Теплівсь Ельгрідин, у безвидну ніч
З собою з смолоскипами забрали.
І над святим Ватарою вони
Насильство учинили і списками
Його серед стемнілих колонад,
Мов кабана у сажі закололи.
Рясицею він урну прикривав,
В якій принцесини були останки;
За муки – вічний рай той заслужив,
Вже у причеті він Христа на небі.

Вінітар:

О, доню, о дитино дорога,
Тебе не впильнували від неволі;
Ватара славно згинув, видно, був
Коханню вірний серцем до загибуні.

/ Звертається до Катюлади /:

Начиння срібне, кубки золоті,
Що ми знайшли у Божевих покоях,
Ти у дарунок гунам повези,
Зумій їх втихомирити на часі.
Я раннім птахом здогадався бути,
Який дере пшеничку, бо спізнілий
Очки вже мусить дерти. Ось чому
Я досягнув над Божем перемоги.
Підпалюйте святої Тригли храм,
Святиня мертва, в ній немає Бога!
Хай полум'я освітить з віваря
Обличчя русів, на хрестах розп'ятих.

/ Дерев'яна покрівля храму починає
показувати язика полум'я. На фоні
сяйва від пожежі, видно на площі роз-
п'ятого Божа та його синів. Володар
готський Вінітар, сидячи на коні, зни-
кає з почтом, з овиду ./

ЗАВІСА

Дія третя

Ява ІУ.

/ Радомисл в"їжджає на площу , недалеко від храму Тригли з розпущеними знаменами , на чолі свого антського війська . Бачить розп"ятого Божа та своїх братів , а також видатних руських старшин , які загинули мученицькою смертю на хрестах . Злізає з свого коня й підходить до закатованих ./

Радомисл :

О , зла наруго ! Пізно прибули
На велелюдну учту , на весілля ;
З гістьми жених , як видко , перепивсь
З хреста мого приходу виглядає .
А з ним і батько , і усі брати ,
Я пізно прискакав розвеселити
Гостей , і особисто молодих ,
Із шлюбом поздоровити законним .
Віл горя безконечного й наруг
В розп"ятих помстою налились лиця ;
Віддячу я конунгові стократ ,
За безневинних передсмертні муки .
Ми Вінітарову зажерну рать ,
Гепидів і герулів проженемо
За Істер - той Дунай , нехай їм Рим
Аж в Галії на гріб землиці вділить .
Я чув , що привид рідної доньки
Турбує короля й безсонні ночі
Проводить він у бойовім шатрі ,
І в тіні прощення скорботно просить .
Ельгрід ! За тебе також я помшусь ,
І не спинюсь , аж поки меч убивцю
Мій не спостигне , і за вчинки ті ,
Його облудну голову не зітне .
Відплати час прийшов . О , батьку мій ,
В бою рука покарою заблісне ,
Овечу шкіру кушніри мої
Побілять , знявши силоміць із вовка ,

351

/ Радомисл звертається до своїх воїнів -
гриднів /:

Радомисл :

Здіймайте з шибениць усіх розп"ятих ,
Бо гідні пам"яті вони в віках ,
І коливом всіх наділив на тризни
Із схованок хучіш котіть на схил
Квітчастої гори важкі барила
З медами і горілкою . Гілляк
З пахучих сосон нарубайте в лісі ,
На пагорб в закруту ріки знесіть .
Ми поминки по мучениках справим ,
І заграва , що встане до небес ,
Найдавший городища повідомить ,
Що Русь іде на ворога в похід .
Відплатимо за вбивства наших рідних ,
І за наругу над усім живим ;
Покарані злодії будуть люто ,
І від Карани не втечуть вони .

/ На площу поступово збираються жін -
ки й дівчата . Між ними уціліла Радо -
мислова мати , Дуліба , з дружиною
розп"ятого Любомира , Іриною .
Жінки у великій жалобі підходять
до розп"ятих і допомагають воїнам
зняти їх із хрестів /.

Дуліба :

Крім вбивств нечуваних , ті душогуби
Храм Тригли сплюндрували на зорі ,
Жрекинь вони збезчестили у ньому ,
Офірні вина випили й меди .
Потрібно чимскоріш відбудувати
Його , щоб помолитися могли
За тих , що від руки насильства впали ,
Та з нами вже не сядуть за столи .

Ірина :

Дивіться , із оганьбленого храму
Вогонь жевріє . Готи не могли
Його вгасити , ніби вбити волю
У нас до самостійного життя .

Я йду туди , щоб ялівцю підкласти ,
Нехай священним полум"ям горить ,
І пересилює пільму негоди
Яскравим саявом , і в ясні віки
Свій полиск понесе крізь лихоліття ,
І у серцях прийдешніх поколінь
Горить безсмерттям нашим й не згасає ,
І вбитих заповіти береже .

З А В І С А

17 березня - 25 липня , 1969 року ,
Нью - Йорк .

С В Я Т О С Л А В

/ Драматична поема /.

Святослав - київський князь ,
Милуша - його наречена, дівчина про -
стого роду ,
Княгиня Ольга - мати Святослава ,
Мирослава - дівчина - киянка ,
Світлана - сестра Милуші,
Цимісій - імператор візантійський ,
Іван - отрок дружини Святослава ,
Ясмينا - дочка кагана Курі ,
Полігор - посол до печенігів від Візантії ,
Гридни - воїни , купці , смери , ромеї ,
бояри , воеводи та інші .

Дія перша

Ява I .

/ Київ у дев'ятому столітті . Видні -
ються княжі тереми на Горі . Внизу
на Подолі бовваніє на пагорбі стовп
Перуна . Він , обернутий лицем до при -
стані , тримає в одній руці вічний во -
гонь , в другій - двосічного меча . На -
товп стоїть біля високого валу форте -
ці , що захищає вхід у київську затоку .
На пристані , пришвартовані до сплі -
снявілих паль і дерев'яних помостів ,
гойдаються щойно прибулі струги Свято -
славиного війська . Лопотять вітрила пе -
ред своїм спочинком . В далині видно
ледь рум'яні Дніпрові плеса , освічені

першим соняшним променем. Від самі-
сіньких розчинених брам гавані , по
обидвох боках дороги, що йде з Бо-
ричевого узвозу, видно чималу кіль-
кість киян з пучками барвистих кві-
тів.

В повітрі , настоящому на духм"яному
запахів маковійських квітів, злітають
голубині зграї. Літо. Мирослава, що
стоїть попереду натовпу зі своєю по-
другою Світлавою, звертається до неї/.

Мирославна :

Не видно князя з gridнями ніде ,
Казали : ще Почайну у омраці
Він начолі своїх багатирів
На зв"язаних колодах переїхав .
У межіневий час на Гору йде ,
Усіаний пахучим зелом накіт ,
Галузками і квіттям цілий шлях
Застелено в честь воїнів відважних .
Володаря шанує рідний люд ,
Ачей, не дав країну на поталу
Тим триглодитах— хижим ворогам ,
А захистив її мечем каральним .
З хозарської, чумленної землі ,
Вертається звияжно із походу ,
Пиху ворожу у бою зламав ,
І шлях на Русь загородив щитами .
Набрались досить страху кипчаки
З своїми вузькоокими жінками ,
Тих печенігів князь в степи загнав ,
Купцям відкрив до Індії дорогу .

Світлана :

На огирі гостинцем вчора мчавсь
Гонець дружини княжої і вістку
Відрадну для населення приніс ,
У січі ми перемогли хозарів .

Погамувати спрагу зупинивсь ,
І я йому з колодязя набрала
Цілющої студеної води ,
Пригубив те відеречко кленове ;
Був вкритий курявою аж до п"ят ,
На нім блищала ковнана кольчуга ,
І кров на смаглім тілі запеклась
Від стріл ворожих , ратищ міднокутих .
Новиною обрадував усіх ,
Що гридні город Саркаль зруйнували ;
Хозарський каган не посміє більш
Од Итиля - ріки полян тривожить .
Тепер без страху київським купцям
З товарами в бурхливе море плисти ,
Тмуторокані руській вічно жить ,
Вітрила нам в Озівськiм морі ставить .
Ті домовиті з Персії купці
Верблюдів величаві каравани ,
З тюками шовку крізь піски пустель
До хвиль Дніпрових поведуть світанням .
Гостинність наша дасться у знаки
Чужинцям , славний розголос полине
Про міць і славу київських країв ,
Аж до валів міражних Хоросану...-
Втоливши спрагу , отрок усміхнувся ,
В моїх очах помітив теплий племін ,
Який спавнув жевріючим вогнем ,
І на спочинок у безвиддя кликав .
Скорив моє серденько і , здавалось ,
Воно за ним помчалось навздогін
Крізь браму через міст , котрий сторожа
Спустила шойно в голубу купіль .
Собою нагадав Івана - гридня ,
Що з того часу за водою зник ,
Якраз в похід дружина вирушала
Із князем Святославом на чолі .

Мирослава :

Буває: серце любить багатьох ,
І думаю: ніхто нічого злого
Про тебе не подумає, коли
З Іваном—гриднем стрінешся ізнову .

Світлана :

Я до Утрени - матері не раз ,
Як щойно починало розсвітати ,
Молилася , нехай відрадну вість
Подасть для мене у рожевий ранок .
Хай сūдженому в лютому бою
Покропїть рани свіжою росою ,
Засліпїть очі хижим ворогам
Дажбожим всемогутнім ярим світлом .
Хай обминають воїна мого
Отруйні стріли на кривавім полі ...
Я зілля Велесові принесла ,
І до Макоші перед сном молилась .

Мирослава :

А я за брата рідного свого
Офіру щедрю склала Перунові ;
Мій Любомир , як видаєш сама ,
Довірем є сотником у князя .
Про Святослава у дозвілля час
Оповідав , його дружина любить ,
Князь не гордує простими людьми ,
І дружить з смерами і бортниками .
А з воїнством , коли богиня Тьма
Чарує степ , де буйно , наче полоз ,
Зірветься вихор , князь облягів жде ,
Під голову кладе сідло ремінне .
Ще перед тим—веприни смажить шмат
На вугликах , розжарених до біла ;
Хлюпне в огонь нектарного вина ,
Дрібочок соли на жаринки кине .

І буде стежити Дажбожий внук ,
Чи прийняло його офіру небо ?
Коли багаття іскрами спажне ,
То в Святослава сяють щастям очі !
Виходить, узливання не дарма
Було принесене найвищим сферам,
Дажбог благання князя зрозумів,
І Перуна пошле Русі на захист .
Гадаю, що тобі мої слова
Допомогли у мріях воскресити
Мойого брата й отроків усіх,
Яких народ очікує з походу.

Світлана :

Я князеве, усміхнене лице
Вже пригадала; повз криницю їхав
З Іваном—гриднем, зупинив коня,
Почав його з корита напувати .
Згубилися удвох в густім бору,
За капищем, яке на кручі звисло;
Їм Лада з повним стежку перейшла,
Якраз від співу прокидались пущі !
А вже пізніше, від бортняних меж,
З кличанами, вертався з полювання,
На рукавиці сокола тримав
Твій брат , із князем ведучи розмову .

Мирослава :

А я от ще в дівочому житті
Не бачила того звияжця— князя;
На смера простотою схожий він,
Така кружляє між народу чутка .
Чимало гривнів заплатила б я
За золоте відерце; ним водиці
Набрала б у замисленні, коли
Володар в спразі, буде проїжджати .
Аможе із кленового скоріш
Нап'ється коряком собі звичайним,
Як то з дитинства у гридниці звик,
Вступаючи із челяддю в розмову

Світлана :

Не золото шанує в світі він ,
А ласку і тепло свого народу ;
З дівчат ні однієї не скривдив князь ,
У теремку наложниць не тримає .
Як і боярських билолицих дів ,
Йому самі собою набивались ,
Та все він холодком , а час йому
На цілу Русь весілячко згуляти .

Мирослава :

Тож , видно , він гордує ними так ,
Як то колись його князь Ігор —батько ,
Що у полоцькій вполював землі
Та не куницю , а подругу вірну .
За те вона й княгинею у нас ,
Явлений знак це світлого Дажбога ,
Бо з простолюддя чим могло дівча
В тій глушині царя причарувати ?
Як би не Ольга в пору ту з човном
Стояла коло берега , нагоди
Їй більше і не трапилося двір
У пишноті володаря уздріти .
Вона ту плоскінь тріпала б собі ,
І вибирала б на сорочку довгу ,
Ходила б по гриби у постолах ,
З яких звисають льону паволочі .
І може завдяки цьому і син
Удався в матір й дівами гордує ,
Взаємности шукає не в бояр ,
А у курних землянках простолюддя .
Тож хоче пару підшукать собі ,
Яка була б серденьком до розмови
Тією добротою до людей ,
Дівчат всіх перевершувала в світі .

Кружляє чутка серед подолян ,
Що покохав князь дівчину звичайну ,
Дажбог всесильний хай благословить
Ту їхню спільну, нероздільну долю .

Світлана :

Не чутка це, чи вигадка дурна ,
А щира правда . Якось на Купайла
Я, всупереч бажанню, у гаю
З Іваном сяйну папороть шукала .
В столітті сивім , кажуть, квітне раз,
Над таємничим скарбом темних зворів...
Над зарослями — гасли світляки ,
Разки перлові ніч в потоці мила .
Страх з серденьку за кажанами зник,
Ми непорушно на горбку стояли,
Дивилися на місяць, що зійшов,
Ліпив із воску на поляні свічі .
Вогненно перелесник за ріку
Помчався, ухопивши хвіст комети,
Отак , сяйнув в потемках через бір ,
Розсипав небосхилом сяйні іскри .
Враз кроки задунали в тишині ,
Ми насторожились і порішили
Сховатися в густому чагарі ,
Цікавились, хто на поляну вийде .
О, леле ! Не повірила очам,
Бо сам князенько, Святослав з"явився;
Спинився у роздумі і дививсь ,
Як об каміння б"є потік грімливий .
Раптово звідти, де стара верба,
І від багаття долітали співи ,
З вінком чудовим дівчина прийшла ,
Намистечко на персах в неї сяло .

Я голос її чула перед тим,“
Лише лице од трепету і страху,
Боялася розгледіти з кушів,
Де ми, знітившись, слухали розмову.
Чи не зловмисно з парубком своїм,
Я стала свідком щирого кохання,
Їй бути вірним присягався князь,
Торкаючись її чола устами.
Спочутливо сказала: "Любий мій,
Забудь дівчину, що тобі нерівня,
Щоб пересуду в роді не було,
З багатим віном пошукай царівну.
Зваж на боярських дочок, що вогнем
До тебе, не соромлячись, палають,
Або подружжя ложе розділи
З принцесою багатой країни .

Що в кінвах у моїй? Одна любов,
З сп'янілого серденька націдила,
До щерця можеш випити її,
Порожнім дзбаном запустити в груди .
Хай стануть свідками з Полелем Лель,
Їм нерозважний вчинок розсудити;
Мойого тіла можеш врізати шмат,
З сіделечка хай потебнею звисне ..".

Ми довго, причаївшись, ще були
Присутніми на сповіді пречистій,
І скіпочкою місяць освітив
Обличчя Святославове, що дивно
Пашіло, ніби папороті цвіт,
Якого ми опівночі шукали;
На брань сказав за тиждень вируша,
Ганьбу і сором з вятичів ізмити,
Хозар загнати за Ітиль- ріку, 361
Ляк женучи поза стени Каспійські ...

Мирославна :

Чи справді, що сердець опільна мова
Точилася ? А може то не князь
З робинею зустрівся у діброві,
Де одолян дурманить джерело ?

Світлана :

Клянуся Велесом! Ніхто- будь інший
Не був, як Святослав—пресвітлий князь,
На топірці мій присягався гридень,
Що помилитися ніяк не міг.

З господарем Русі рушав в походи,
І на ведмедя з ратищем ходив,
Одного разу в непрохідних зворах,
Украли у вовчиці вовченят .
Іван моїм є найвірнішим свідком,
Ми споглядали, як з русявих кіс,
Грайлива дівчина зняла віночка,
Наслідникові царства віддала .
Він їй подякував, подавши руку,
Удвох собі згубилися в пітьмі,
Тоді осмілилися з схову вийти,
Од страху ані мертві, ні живі .
Охоту загубили скарб шукати,
Про напороть забули вогняну,
Вніч розцвіла в болоті на купині,
Бо в криках довго ворохобивсь Див .
І на Поділ провів мене мій воїн,
Побіля хвіртки попрощалась з ним;
Було влягомо, і казав : світанням
Йому на рать з володарем рушать
І от його я вороття чекаю,
Так само, як ти брата свого; 362
Поглянь, бояр чимало прибуває,
Виходить Русь своїх синів стрічать .

/Веселі й захоплені вигуки чути з юрми.
Люди посипають гостинець квітами;ярусом,
м'ятою та клечанням.
В даліні появляються перші лави гриднів/.

Хор :

Ой, в нашого батька, князя Святослава,
У хоромах, в теремі світло не згаса;
Гей, йому навіки від народу слава,
За відвагу, мужність і діла .
А в його матусі у княгині Ольги
В клітях повно меду і вина;
Буде перемогою ціла Русь втішатись ,
За столами келихи здіймать .
Птицю – Славу з вирію нам прислав на поміч
Сам Дажбог, Перунько ті мечі кував ,
А ми кметі – воїни , осідлавши коней ,
Тороків скарали в лютому бою ...

/ Появляються дружинники Святослава. Попе –
реду в кольчuzі, на яку накинений синій плащ,
обшитий золотом, в чоботях з зеленої хмзи,
іде сам князь Святослав, несучи в руці бойово–
вого шолома. Видко, як передні гридні міцно
тримають держална знамен, які гордо лопотять
на вітрі. За ними–лави воїнів з сагайдаками
та щитами; дружинники йдуть суворі, і напружені
в безконечних лавах.
Жрекині, жінки, й дівчата, встеляють квітами та
ярусом їм дорогу до самого мосту Гори.

Хор з навтопу співає :

Ой, в нашого батька, князя Святослава,
В теремку – дарунок ковалів,
Їм Перун поміг кувати зброю ,
Нею ми – здолали ворогів.

Не наважся більш , хозарче , спокій
Мирних сел нарушить й городищ ,
Не для того зброю ми кували ,
Щоб іржею вкрилася вона .
Гей , гримлять , гримлять на сонці сурми ,
І шоломи , і мечі дзвенять ,
Птиця – Слава над полками в"ється ,
Перемогу воїнам вручить ...

Світлана :

От бачиш , князь пройшов , і правда то ,
Що на Купайла був він над потоком
З первіткою своєю . Я його
Відразу серед воїнства впізнала .
Ой , красен молодець , як сонце те ,
Коли зіходить з-за густого бору ,
Я вмерти б не відмовилась , якби
До нього , хоч на хвилику , доторкнутись

/ Виходять з навтопу і зникають . Хор на
узбочині дороги продовжує співати .
Дощаний поміст , по якому пройшли останні
лави воїнів , увесь застелений квітами та
зеленим галуззям ./. ./

З А В І С А

Дія перша

Ява II.

/Вітальня в княжому теремі. Високі стіни дбайливо розписані фресками в честь народних вірувань та свят.

З гранчастих вікон через біло-зелені та жовто-червоні скельця летиться дивний сніп соняшного світла. Поблизу тих фресок розвішена зброя колишніх володарів Київської Руси.

В одному з кутків залі видніються забиті в стіну чотири вепрячі ікла. Біля них на дубовому сирні лежать розкидані і оправлені в лінгвар книжки. За до-

вгими столами посередині гридниці сидять воеводи, бояри, кметі та радники князя з своїми жінками та доньками.

На пальцях у них блискотять персні, а на шиях намисто з перлів та золотих гривень. Столи заставлені срібними келихами, комфорою з вином і медом, а також різноманітними стравами.

Князь Святослав, підводячись із свого місця, піднімає свій келих, наповнений вином, і промовляє./

Святослав:

Здолали вовка у його лігві,
Мечем зухвалість кагана скарали;
Благословить Дажбог звитягу ту,
Утроївши для перемоги сили.

Все ж на українках, по всій Русі,
Далеко ще до спокою і миру;

Хтось хоче підло звести нанівець
Ті наші намагання дружелюбні.

На повний голос заявляю вам ,
Що кісткою поперек горла стала
Для Візантії й цісарів її
Над каганом та наша перемога .
Тому вона із Києва купцям
На торги ходу не дає з товаром,
І во язиціх причту я лише
Ту підсумовую , гірку й правдиву .
З сусідами, як видко, хоче нас
Ненатла Візантія посварити,
І от замість хозарів, шле на Русь
Вовків голодних, печенігів диких .
А це нам каган Куря надіслав
Послами великоднів подарунки;
Мені чи примху хана вдовольнить ,
Посватавши його доньку єдину ?
Чи мушу приневолювать себе ,
В орду рушати у покорі рабській?
Хто кагана напутив на таке,
З нащадками скитосів родичатись .
Дозвольте увійти його послам ,
Хай пригісне від Курі нам покажуть;
Ще може пожадання вдовольнить
Те ханське зможемо на буйній утчі .

/ Тим часом входять бородаті з
довгими вусами низького росту пече -
нізькі послы . Одягнені вони в черво -
ні каптани та в сорочки з козячих шкір .
Самі собою сутулуваті й руді . Вони
підносять на зеленій оксамитовій поду -
шці пригісне : стрілу, здохлу мишу та
порожній колосок . За ними крокує, по -
вна пристрастного вогню , ханська до -
чка , на ймення Ясмина . Принцеса о -
дягнена в легкі шовкові гранатового
кольору шаравари, в які вправлена жовта

блюза, оздоблена злегка коштовними
перлами. Принцесин тонкий стан під -
перізує золотий пояс /.

Ханські послы :

Прийми володарю Русі всієї
Дарунки скромні й грамоту величну
Від кагана і печенізьких мурз ,
Що правлять поза Ітилем безкраім .

/Святослав подає рукою знак, і гри-
день з топірцем приймає дари.

Наперед прибулої з нею свити, виходить
княжна Ясмина/.

Ясмина :

Чолом тобі , мій князю! Стан батьків
Я у степу з наметами лишила,
Приїхала угамувати хіть
Душі , з тобою долю розділити.
В Закаспії –родилась на вітрах,
І від колиски те життя номадне
Проводжу, і Авестою мене
Благословив жрець непомільний Мітри .
Поклонницею Заратустри є,
Він маздеїзму у віках основи
Заклав у аріянській стороні,
Йому підвладні Самарканд і Хіва .
Гробниці в мандрах бачила царів,
Збудованих з нефриту, скарбів повних,
В оазі , в затишку високих пальм ,
Під водограю шум відпочивала .
Служу в молитвах Ормузду давно,
Що є володарем законним світла , 367
Він Арімана – демона п'їтьми
Поверг 'в безодню 'у жорстокій битві .

Чувала: поклоняєшся громам,
Ця спільна риса може нас з'єднати,
І неподобства батько мій тобі
Чинити нападами не посміє.
Цікавість заохотила мене
Вести розмову, бо для нас не Мітра
Тим божеством щонайсвятішим є,
А той вогонь, що в спаласі священний .
Він зветься Ормуздом, і у собі
Ховає зерна невмирущі світла,
Йому всілякі янголи й боги
Прислужниками є від первовіку.

Поверг, ти князю, лютих ворогів,
Поклони б'єш до Хорса, що на силі
Тебе тримає. Це ознака є,
Що сам Дажбог тобі допомагає.
Повір'я про хоробрість русичів
Ворді не меркне, ось чому рішила
Відвагу в серцю мужньому знайти,
До Києва з послами завітати .

/ Принцеса дає знак, і до залі
входять у білому одінні жрекині
бога світла Ормузда . Жриці ви-
соко над головами несуть ембле-
му сонця. Діви вносять жертovníк
з вогнем, і видко . як кинута в
нього зелена галузка відразу за-
ймається і палахкотить чистим
животворним , ясним полум'ям/.

Святослав:

Я дякую тобі від русів всіх ,
Що ти біл-камінь у Дніпров"ї вздріла ,
І бачила, як золота діжа
Над папороттю дивною розквітла .

Ознакою це зрозуміння є,
Що в нас одні боги, лише на мовах,
На різних ми благаємо з небес
Для рідного народу порятунку.
Скидаєшся, Ясино, на весну,
І кращого і не бажав би друга;
Лише запізно рушила сюди,
Я другій на мечі своїм поклявся.
Прощай, князівно, й гніватись облиш,
Вгамує розум серденько гаряче,
Нехай Ормузда плетиво невдач
Розсіє й розвеселить світлом душу.

Ясмина :

В житті із почувань моїх ніхто
Отак ще не осміливсь глузувати;
Я соромом палаю, і тебе
Устигла, князю, в мислях, розлюбити .
Щоб не печалити своїх батьків,
Скажу їм, що не гідний із мною
Лежати на тигрячих шкірах в час,
Коли юга замріється над степом.
Прощай і наші дари пам"ятай ,
Їх особисто каган Куря вибрав ,
Ми знаємо, що золота й срібла
В твоїх хоромах вистачить довіку .

/ Ясмина з своїм почтом виходить,
лишивши присутніх на деякий час
в якомусь оціпенінні /.

Святослав /Звертаючись до бояр/;

Нам Куря скіфські дари надіслав ,
Його стріла пролле ще море крови,
Облогою захоче Київ взять,
Щоб і мишей голодними поїли .
Він пустить півня знищити пашню,
Щоб серп не жав достиглого колосся,
А в клітках не лишилося зерна,
Укинути у надосінню землю.
Дарами Куря нас не залякав ,
Ту вовчу думку розгадали вчасно;
Тому то у дозорі й на Валах,
Чатують день і ніч мої дозорці .
Так хай поріддя демонських степів
Тих Арімана слуг з Дніпров"я шезне,
Як то в драгвовій трощі лісовик,
Втілившись в блудний вогник серед ночі .
Кубки, корчаги піднесіть . Нехай
Дзвенять, немов мечі на полі брані .
За землю рідну вип"ем, за жінок,
Щоб нам синів на поміч дарували .

/Гості , піднявши келихи, п"ють. Хор
починає разом з присутніми співати/.

Хор :

Ой, у нас на Русі того в бочках меду
Не наваживсь перепить ніхто ;
Хто ж, скажіть, дівчаток перелюбить,
Що ведуть край річки хоровод.
З одамашки й паволоки сукні
Вних такі шумливі , наче гай,
Гей, для кого хутра соболині
Вполювали кметі по лісах ?
Чи на продаж соболів ловили,
Горностаїв і сріблястих кунь?
Тільки, щоб вродливиць прикрашати ,
Доньок наших , молодих жінок .

Ой, несить з медуш побільше меду,
Вип"ємо за славу, що в віках,
Ніби сокіл в небі - не загине,
Возвеличить у безсмертті рід .

/Гості веселяться.Скрізь лунають
радісні вигуки,співи та сміх/.

ЗА В І С А

Дія друга

Ява І .

/Широким колом стоять намети печенігів біля Озівського моря. Посередині стану видніється храм бога сонця Мітри. Трохи оддалік від святилища височіє розкішне з голубого шовку шатро хана Курі. В наметі, п"юч кумис, зібралися ватажки печенізьких орд. Долівка в наметі застелена перськими килимами. Крім того , дорогі та рідкісні килими розвішані на повстятих стінах юрти, на яких поблискує від багаття золота та срібна зброя кагана Курі. Сам Куря , сутулуватий і низького росту, одягнений у довгополий каптан , має на собі шкіряну куртку та червоні чоботи з хмзи. Він обводить присутніх вузьким поглядом, встає з килимів і промовляє/:

Куря:

Вже вовчі зграї і голодні круки
Наїлись досталь падла у степу,
А кості нерозтягнуті, обмила
З—над моря плова, як з громами йшла .
Лягло у битвах русичів чимало,
Ми їх з сіделець стрілами зняли,
Набридло від безділля степом нудить ,
А чи орді сідлати не пора
Баских коней , суглоби розімняти,
Полянам приурочити кінець .?
Лихої долі їм не обминути,
Красунь- дівчат в неволю поженем,
А чоловіків виріжемо дочиста,
Вогонь хай їхні селища пожре .
Найбільше лихо — у безділля впасти,
Знудились бо і старші та малі ...
Яповеду джигитів за собою,
Дрімоту проганяючи з повік .
Між Ітилем і сніговим Яіком
Орді було вільготно кочувать;
Хозари нас й огузи притіснили,
І довелося світ за очі йти .
Овець на захід гнали білорунних ,
І табуни гривастих тарпанів,
Спинилися в долині Приозів"я,
Де море лиже золотий пісок .
Мандрівці тій —кінця ніде не видно,
Своєю смертю вмере з нас не один .
На полі брані згинуть найсолодше,
Проносячись на ворога учвал,
Ми стогоном наситимось безсилах,
Пронизуючи ранених мечем .
Хай стріли пущені закриють сонце,
А коні — сонцю переїдуть путь;

Навалою рушаємо на Київ ,
Хай тих овець заблудних поміж нас
Не знайдеться , або козлів упертих ,
Які лиш в піхвах люблять меч носить .
Шикуйтеся під бойові знамена ,
Ірану непоборні племена ,
Нам чорні клобуки підкажуть вміло
Кудюю краще вдарити на Русь .
Для цього курлутай зібрав поспішно ,
З Поволжжя вислухати всіх вождів .
Бо кожен з вас не тільки ростом вищий
У роді , а і розумом своїм .
Поради доброзичливі підкаже
Вам серця , до уваги їх прийму ,
Те рішення нарада оголосить ,
І я у бій кінноту поведу .

/ Відразу , як каган Куря замовк , то
з лав прибулих ханів , встає один
із найстаріших , а саме хан Бурлай /.

Бурлай :

Це добре , кагане , що нас здалека
Зібрав , ту думку висловить свою ,
Терпіння май старішого послухать ,
Проникливо вслухайся в сутність слів .
Як відблиски жаринок непогаслих ,
Які наснажують теплом лице ,
І світло розсувають по наметі ,
З вогнем воно родилося святим ,
Правдива думка так серденьку рада ,
Вагоме слово для добра племен ,
І я б душі твоєї вболівання
Цілим еством старечим зрозумів .
Була б потреба тим вогнем всекарним
Очистити всю землю над Дніпром ,
Коли б з нутра Русі на нас чигало
Те ненапутне віковічне зло .

Але ніхто нас звідти не турбує
Вільготно у її межах для нас,
Надійний захисток для люду маєм,
Ніхто нам кляком не позначив шлях .
Лошат і ярчуків по загорожах
Тих наплодилось —ліку їм нема;
Питва і м'яса для ординців досить,
Навіщо собі клопоту шукать ?
Тече і медом й молоком примор"я,
Порушувати чи доцільно нам
Богів несхитню волю, що бажать
Спокою у Сарматії цілій .
А вчинемо блюзнірство, —кляті сили
Впадуть на ханські голови важкі,
Боги нас можуть люто покарати,
І за непослух з світу ізвести .
Іти на Київ це так само , ніби
За вітром влітку підпалити степ,
Не знаючи, куди вогонь метнеться,
Пожре стада, і юрти , і посів .
Відомо : воїнів у русколунях
Там незбагненна кількість, і дарма
Надіятись застукати зненацька
Дозорців їхніх на стрімких валах .

Куря:

Слова твої негідні , як в шакала,
Що постарів і труситься, коли
Над головою жайвора уздріне,
Здається він шулікою йому !
Я накажу язик твій полохливий 374
Із рота вирвати, а тіло псам
До ями кинути; нехай шматують ,
А вітер сморіду розносить пах .

/ З найтемнішої частини юрти непомітно з'являється принцеса Ясмина /.

Ясмина :

Постій, мій батьку, не запалюйся надто ,
Бурлай рече тут правду. До Дніпра
Не час ординцям коників сідлати,
Ту Святославову збороти рать .
Всяк знає, як палає від образи
Мое серденько, бо йому прийшлось
Наруги, замість ласки скоштувати,
Від цього сором тіло мое їсть .
О, батьку! Крім надійної любови,
Я в помстві можу ненависть плекать,
І русичеві - князеві безчесття
Не подарую аж до смертних днів.
Терпцем зумій той гнів погамувати ,
На Київ вирушати не пора,
Це ствердить може гість із Візантії,
Послом від цісаря в орду прибув .
Ще перед тим, як рішення мудренне
Перед курлатом оголосиш ти,
Прошу прийняти посла від Царгороду,
Почуємо, що скаже царський гість.
/ Ясмина дає знак рукою, і на середину
юрти виходить посол від візантійського
імператора Цимісхія разом із почтом
прибулих греків /.

Посол Полігор :

Чолом тобі, великий мудрий хане,
Стремління серця сповнилось мого
Твій лик пресвітлий у житті уздріти,
Низенько голову свою схилить .

/Падає перед Курею на коліна, а за ним увесь його почет. Каган дає знак рукою, щоб вони встали /.

Полігор /вставши/:

Душа знітилась без твого слова
У імператора ромеїв всіх;
Я на його веління тут приїхав,
Палкий привіт іранцям передать.
Як знаєте: гостює у столиці
Княгиня Ольга з руської землі;
Її візиту Візантії цісар
Відкладавав навмисно день за днем.
Він знав, з якими скаргами до нього
Вона приїхала. Немило нам
Було докори від княгині слухать,
Бо скаржилась: ми утискаєм Русь!
Жила у нас на відшибі в чеканні,
Зустрівшись з імператором - ізнов
Тій челяді кріпити наказала
В зворотню путь вітрила на лодях.
Відволікали прийняття до жовтня,
З надією, хай бурі загудуть,
Тоді безодня човники поглине,
Об скелі потрошивши мовчазні.
Коли ж та Ольга в морі уціліє
Із поштом руським, то в порогах ви
Зумійте її долю перестріти,
Хай не уздріне київських горбів.
За це довіку вам від Візантії
Дари приймати золотом, сріблом;
На знак довір'я ширій дружбі нашій,
Візьми, володарю, дарунки ці!

/ Почет посла Полігора кладе на килим до ніг когана Курі мішечки з золотом/. 376

Великий хан Куря :

Це втішна вістка..Думаю, в порогах
Княгиня маком сяде, і тоді
Нам вдвічі більше золота підсиплять,
А разом з ним коштовних камінців.
З купців з Багдаду за срібло і злото,
Найкращу зброю виманим собі,
І вже на Київ рушимо ордою,
Положимо полян під гострий меч .

/Звертається до Полігора/.

Я дякую за пригісне безцінне,
З джигітами зірницею помчусь ,
Щоб луду зняти з мертвої княгині ,
В порогах, де аж пініться ріка.
Там край забори— комиші високі,
Потонуть в лозах бахмачі лихі,
І здійме птаство верескливий галас ,
Бо біля гнізд залишимо коней .
З цілої свити гордої княгини
Ніхто в живих у плавні не втече;
Від тіл згвалтованих —високі трави
Похиляться і виструнчаться враз.
І череп , знятий з Ольги я на згадку
Зоставлю і оправити звелю
Сріблом і золотом, щоб в нім на учтах
Напоєм частувати молодців.

/Звертається урочисто до вожаїв тюрських
племен /:

Так розступіться, дайте гостям місце,
І наливайте аж по вінця хміль , 377
Нам пити за могутню Візантію ,
Що половецьким станом дорожить .

/ Гості починають веселитись . Ве -
лике пожвавлення в ханській юрті .
Приходять танцюристкі - дівчата і
під звуки бубна та флейти почина -
ють носитися в дикому вихорі тан -
цю /.

ЗАВІСА

Дія друга

Ява II .

/Київ зимою перед празниками .
За вікнами терему падає й пере -
ливається синьотьмними вогнями
сніг , покриваючи білим саваном
вічнозелені ялинки , покрівлю кня -
жого терему . Біля високого ган -
ку видно скоросаней і чути без -
журний сміх колядників .

Молодь гонить Корочуна й поздо -
ровляє киян з Колядою .

Милуша - коханка князя Святослава ,
прибираючи княжу світлицю , почи -
нає напівголосно співати ,

Милуша :

Ти скажи мені , сонечко яснее ,
Забарилося де ти , на празники ?
В час , коли виглядала миленького ,
І за ним моє серце журилося .
Він пропав з хуртовиною лютою ,
Від степів замітала доріженьки ;
Чом з-за хмар на подвір'я й не глянуло ,
Звеселити журботу дівочую .

Розтопи ти сніги над Почайною,
А я вийду , про юність співаючи,
Може голос впізнає мій миленький ,
І до мене протопче доріженьку...

/Заслуханий у її спів непомітно
заходить у світлицю Святослав/.

Милуша :

Ох, і злякав, скажи, чому навшпиньках
Підкрався, ніби до синички кіт;
Він лапою побавиться із нею,
Та з кігтів вже не випустить живу .
Я не лякаюся, хоч знаю, буду
Лиш жертвою, коли твоя любов,
Неначе лист зжовтілий, охолоне,
Упавши, за водою попливе .

Так легко на душі, бо зрозуміла
Мету життя людського на землі;
Душа моя веселкою засяла,
Барвінок кучерявий в ній зацвів.
Проміння сонця в грудях вигравас,
В душі —знемога струменем бринить,
Я у тяжі від тебе, любий князю,
Під серцем б"ється наше немовля.
Вже у утробі ніжками ворушить,
І рученятка простяга свої;
Дитяті хочеться уперше очі
Розплющити й всіхнутись до батьків.
Тобі, коханий, сина подарую,
Він кров твоя, твоя несхибна плоть;
Скажи, як хоче батько, щоб я сина
Назвала із надією в очах. ?

379

князь Святослав :

Радію з того, що мені дитину
Ти подаруєш, і коли на світ
Син з'явиться, то буде володіти
Цім світом, що створили небеса .
Ми Володимиром його назвемо,
Достойним буде батечка свого,
Хвалу йому наш нарід проспівас,
Так йдеться споконвіку на Русі .

Милуша :

А що зі мною буде, любий муже ?
Ми покищо щасливі, бо нема
Княгині в Києві, а ти що скажеш,
Коли вернеться з чужини вона?

Святослав :

Вгадала ти, бо підневільний серцем
Я доленьку вирішувать свою,
Душа віщує - матимемо клопіт,
Княгині наше щастя роз'яснить .
Як знаєш, з Києва вона водою
Поїхала, де в полисках Босфор,
Чекала біля мурів Царгороду,
Щоб з радними ромеїв говорить .
Те зловороже ставлення ромеїв
Я, думаю, збагнути їй пора ;
Змію не краще пригорнути к серцю,
Як із підступним греком подружить .
Гидливість ту вони свою до нас
В серцях, отрути повних, не вгамують,
Злочасний уявляючи кінець
Мого народу і Русі всієї .
Знегод зазнала Русь від Візантії,
Недарма князь Олег із раттю йшов
На Царгород, де щит свій перевісив
На браму, що сокирою рубнув .

І батько мій князь Ігор йшов походом,
Щоб судна з сходу й заходу пливли
У Руське море, і стерничний правив
Без страху з Бористену кораблі.
Княгині забажалося щирим словом
З лукавством позмагатися й тому
Поїхала посланицею миру
Від вічно волелюбної землі.
Княгиню-матір нам було несила
Переконати, що то марна річ
Ту правоту доводити ромеям,
Ті ширі пожадання на торги.
Розвідка донесла сюди надійна,
Що зв'язкового в печенізький стан
Послали з Царгороду. Це з метою,
Щоб Ольга вже сюди не допливла.
Тих недругів вона перехитрила,
Свої купецькі лоді продала
На березі Босфору, і вже кіньми
Через Болгарію спішить сюди.
Напевно завидьки тут не одного
Беруть за жижки, що в любови ми;
Це ж наговорять всякої неправди
Княгині, як в палату увійде.
Та не журись. Я постараюсь матір
Угамувати й серце прихилить,
Щоб наше те вона перлинне щастя
Благословила із своїм двором.

/Підходить до Милуші, обнімає її,
і цілує в очі. В цей час у кольоро-
вих шибках вікна з'являється зізда і
чути дзвінкий голос колядників/:

Ой, славен, славен ти, красний князю,

Ой, Дажбоже,

А чим же ти та й прославився ?

Ой, Дажбоже!
Що ізвечора коня сідлав.
Ой, Дажбоже!
А вже к світу під Царів город став.
Ой, Дажбоже!
Ой, як б"є та б"є під Царів город.
Ой, Дажбоже!
Цар ся дивує, хто то воює! ?
Ой, Дажбоже!
Що тому вояці за дари дати?
Ой, Дажбоже!
Вивели йому коня в наряд.
Ой, Дажбоже!
Він коня не взяв, не подякував, -
Ой, Дажбоже!
Не подякував, шапочки не зняв, -
Ой, Дажбоже!
Не поклонився, не замирився, -
Ой, Дажбоже!
Вивели йому та дівчину красну,
Ой, Дажбоже!
Він дівчину взяв і коня сідлав,
Ой, Дажбоже!

/народня колядка /.

/Зворушений співом колядників
князь запрошує їх до столу;
Вони входять в терем, де Свято-
слав частує їх горілкою, медами,
і роздає всім коштовні подарунки.
Світлицю терему наповнюють воєво-
ди, князеві мужі, старшини та дру-
жинники. Усі хором колядують /.

ДІЯ ДРУГА

ЯВА ІІІ.

/Світлиця в теремі, де перебуває княгиня Ольга. Крізь кольорові шиби летється могутнє проміння новонародженого сонця. Світлиця прибрана рушниками та килимами. Княгиня Ольга сидить на тапчані /.

Княгиня Ольга :

Оце з мандрівки дальної вернулась,
І над душею стала сила справ;
Яке ж, княгині, рішення прийняти,
Сумління власного не заторкнуть.
Я, будучи, в дорозі, утомилась,
І блиск набрид тих цісарських палат,
Та не віддала Київ на поталу,
Твердила грекам істину гірку.
З очей моїх важка полуда спала,
Коли я придивлялася пильніш
На лицемірів, що сидять на троні,
І замишляють погубити нас.
Ім у знаки пекельною далася
Відвага наша, і клянусь Христом,
Що дух мене відваги спонукає,
Лишивши слово, піднімати меч.
Та тільки хто тих русичів відважних
На ворога звияжно поведе?
Упав мій Ігор від сокир зрадливо
Серед дрегви край овруцьких лісів.
Урівень з дубом пагорб насипала,
І коливо на тризні роздала.
Все ж розплатилася за мужа щедро,
Вогонь пожер зухвалих деревлян.

Хто ж нині воїв поведе у битву
Проти римлян ? Хібащо Святослав ;
Нехай приборкає болгар спочатку,
Опісля з ними на ромея йде .
Я їхала болгарською землею,
За мною стогін линув , що зривавсь
З грудей людських , чекаючи нагоди
Імперські пута нагло розірвать .
Задумала женити Святослава ,
Йому княжну з-за Тиси привезла ;
Хай сядуть угри за столи із нами ,
І пліч-о-пліч проти ромеїв йдуть .
Мое серденько потепліло в грудях ,
Коли у свій вступила теремок ;
Все ж справжнього володаря лишила ,
Як на візиті в цісаря була .
Дотримав Святослав свого слова ,
Не скривдив він нікого на суді ;
Вертав безвинним волю , а зухвалих
Безжалісно за злочини карав .
Я у дорозі , видко , забарилась ,
Мою двірянку , кажуть , Святослав
Потайки зачепив , не поспитавши ,
Чи я дозволю на таку любов ?
Непразна є Милуша і в утробі
Те царське носить з гордістю дитя ,
Яке ж княгині рішення прийняти ?-
Вона ж мое нагадує життя .
Та все ж суворою я буду серцем ,
Її нехай забуде Святослав ;
Милушу на постійне в Любеч вишлю ,
Углушині родитиме дитя .
І накажу те немовля забрати
Його догляну в тереми сама ,
В дорослім віці буде справжню матір 384
Шукати по заметених дворах .

/ Встає з тапчану і дзвонить у срібний дзвоник, чекаючи на свого сина Свято - слава. На її поклик входить князь Свя - тослав /.

Князь Святослав:

Здається, мамо, кликали мене,
Чи то мені у грідниці почулось?

Ольга:

Так, сину, кликала. Уважний будь,
Поглянь у вічі матері сумлінно
І словом не переч, бо я добра
Тобі бажаю. Ти ж - моя дитина!
Сам бачиш, як зміцніла і зросла
Народу рідного свята держава;
Вже заманулось і ромеям Русь
Для ока, для людського поважати.
За тебе, сину, Богові молюсь,
Його Ісусом прозивають вірні,
Страждання чашу за людей розпив,
Господнє слово провіщав землю.
Його, немов злочинця, на хресті
З Варавою римляни розпинали;
З хреста зійшовши, з мертвих він воскрес,
Отой Ісус Христос із Назореї.
Сидить у небі праворуч Отця,
І кажуть, вернеться іще на землю
І грішників і праведних судить,
І прорече своє останнє слово.
Ти, сину, все для матері зроби,
Жадаю, щоб у храмі православнім
З венгерською княжною обвінчавсь,
Хрестом поміг русинів осінити.

385

Святослав:

Гадаєш, коли ідолів чужих
Русини приймуть, то тоді ромеї
Покращають у помислах своїх,
І задуми свої відкинуть вовчі?
Княгинє знаєш, що я грекам тим,
З конем троянським в щирості не вірю,
Дажбог у нас —єдине божество,
І Яв, і Прав, і Нав, - живуть у ньому .
Єдиний Бог спокон віків у нас,
Він Перуном встає Русі на захист,
То в Хорса втілиться, і світить нам,
Не знаючи ні підлості, ні зради. . .

Княгиня Ольга :

Мабуть це правда, та у світі цім
Його, крім русичів —ніхто не знає,
Добутнею дитиною є Русь,
Змагання за надіб'ячко програвши.
Пора Великій Скитії у світ
Поміж народів стругами рушати;
Тому для цього віру панівну
Вже час державі київській узяти .
По вірі —з Понтою брататись нам,
Воздвигнемо хреста над Бористеном,
А греки, що іконів навезуть,
Поможуть лик Дажбога позабути .

Я в храм Ірини помолитись йду,
Ти з матір'ю, синочку, також підеш,
Ми вірю Христовою, повір,
Всіх недругів кривавих переможем. . .

/Святослав намагається йти, але Ольга
зупиняє його жестом свого перста/.

Ольга :

Ти, сину, ще не йди. Почула я,
Що ретязьки на поясі в робині

Рахуеш з ключиками в пізній час ,
Торкаючись її принадних стегон,
У пору, як вона до рожаниць
Молитву шепче, кладучись до ліжка
З тобою, поскидавши спідниці ...
Забудь про неї . Я тобі царівну
Засватала; хай буде у віках
Могутньою батьків твоїх держава,
Щоб україн - ніхто не подолав!
Коли ж з Милушею ти візьмеш шлюб,
То відцураються від тебе кметі,
І воеводи, і боярський рід,
Занепастиш себе й престіл загубиш.
Не забувай: вони-то сила є,
Що правду на своїм тримають боці;
Бо смер-ратай, неначе дишель той,
Куди захочеш, ним туди й повернеш .
Требіж тобі навіщо підбирать ,
Нехай Ісус спасе тебе від цього;
Я відійшлю Милушу в глухомань,
Хай там на світ своє дитя народить .

Святослав /гнівно /:

Так ось яка ти матінко моя,
Навіщо вжалила синівське серце?
Молю тебе, Милушу поверни,
Без неї я не довго пролітую.
Де ж та любов і рівність християн
І прощення найближчому створінню?
Священик – грек, як видно, нашептав
Ті істини, лукавлячись собою.
Я у розлив рушаю на болгар,
Мечем для себе привернути друзів;
Коли ж вернуся, то єдина смерть
З Милушею мене лише розлучить .

Хай буде і знеслава й поговір,
Віддам усе : і золото і славу,
Рятуючи її дівочу честь,
Вкусивши плоду радості й блаженства .
А ти Христу Ісусові молись,
І вимоли походу день щасливий,
Щоб із бурхливого Дунаю ми
Вернулися у сяйві перемоги .

/ Святослав виходить . Ольга після
його слів , ніби зацікавлена , зостається
стояти на тому ж місці , закривши
обличчя руками /.

ЗАВІСА

Дія третя

Ява I .

/ Біля Доростола в Болгарії видніють-
ся засинені плеса Дунаю. Над стрімча-
стим узбережжям дунайських вод блис-
котять вишнево-сизі "я". На березі, на
палях сушаться рибальські неводи, з
берестяними поплавцями. Недалеко від
них палає багаття, яке розклали побли-
зу своїх наметів гридні-воїни Свя-
тослава. Не можучи заснути, князь
русичів виходить з намету на свіже
повітря /.

Князь Святослав :

Не спиться і далеко до світанку,
А вже зоріє десь біля Дніпра,
І облямований росою скраю
Звів соняшник повіки золоті.
Я серед лугу задививсь на бджілку,
Збирала спокійнесенько нектар,
І до бортів, що на дубах, летіла,
Сповита у світанкову теплінь.
Чому вона привидилася ніччю,
Той повний взятко чи віщунним є?
Та все ж і смерть солодка, як до Бога
На суд ти не страхаєшся іти.

Я нещодавно побував удома,
І печенігам гідну відсіч дав,
Надіялись, що я чужин шукаю,
І на поталу Київ їм віддам.
Їх в рівчаках перед валами досить
Лягло кістями ще перед тим, як ми
Про наскок цілої орди почули,
Що на Змієві перлася вали.
Все ж очайдух серед киян знайшовся,
Ординським табором усе ходив
З уздечкою, шукаючи гнідого,
Якого нарочито загубив .

Наблизившись до кручі, що травною
Край берега пустинного росла,
Пірнув у бистрі води, що зраділо,
Його на другий берег віднесли.
Отак і до Чернігова дістався,
Претечі — воеводі вістку дав,
Щоб Києву спішив на допомогу,
Бо вже посаду недруг захопив.
Ті харцизяки повтікали з ляку,
Бо думали: із-за Дунаю князь
Привів когорти русичів хоробрих,
Караючи напасників мечем.

А вже пізніше аж сюди діставсь
Один із вістових княгині Ольги,
Благала сина: "Київ рятувать,
Лети з дружиною бистріше вітру..."
Так, вчасно я до рідних гір прибув,
Розбив орду трикляту й знову рушив

До Переяславця, бо знаю, тут
Пів світу сходиться в одному місці.
Найкраща зброя із Багдаду йде,
З Еллади камфора, вино і срібло,
Із Хаверземи — оксамит тонкий,
А з Скитії меди, і віск, і шкіри.
Для блага й росту руської землі
Я звідси не посунуся ні трохи,
Бо, як Дунай ромеї заберуть,
То й Київ ми утратимо небавом.
Я подолав ясогів у боях,
Вдивляючись в засніжене узгір'я,
На скелях, де гніздилися орли,
Алмазами зірки переливались.

Вже вятичам данину не платить
Хозарам; тороків я **втихомирив**,
І вірю, що з моїм народом Русь
Стоятиме незламна у століттях!...
Десь у дніпров"ї рідному світанок
Рожевим криницею проростає з мли; 390
Травною простеляється барвінок
У синім цвіті дивної краси.

Несила вгамувати серця біль ,
Як про Милушу, ластівку, згадаю ;
Чому ж Корана — доля навісна,
Палких коханців швидко роз"єднала .
Це все княгині — матері вина,
Вже будучи при смерті , нагадала
Мені про неї, і сказала так :
" Ти, сину, розшукай свою Милушу!.." -
Згубилась невідомо де вона,
Хіба в глибоких водах потонула
Матуся Володимира мого,
Подруга парубоцьких , світлих весен .
Якщо з цього походу повернуся,
Її хоч в царстві Ниевім знайду;
Хай материної зазнає ласки
Синок мій, що ту ненью не видав .
Яка б лиш хвиля та не повинула,
З Милушою її нас не згубить ,
Ми нерозлучні будемо до смерти,
Тримаючися берега свого .
Вже півнів до Дунаю попускали
Хоробрі русичі й топили в нім
Ляльки з соломи: вмилосердить треба
Макошу, перед тим, як рушить в путь .
На розсвітанні військом вирушаєм,
Лишаєм Києвець, де я стояв
З ромеями у невблаганній битві ,
Щоб ми у них рабами не були .
Шлях із Дунаю у Понтійське море
Лягає вільним київським купцям,
Поїдуть на кінець самого світу,
І мед і хутра й рибу повезуть .
О, рідна земле ! Як віночок з рути,
Що дівчину незайману вкраша,
Така поміж країн чужинних будеш,
Обстоявши свою свободу й честь .
За спокій — дань безмірний заплатили ,
Оті, що впали — сорому не ймуть, 391
І Велесом і Перуном клялися ,
Ромеїв в Україні не пустить .

От і світає, і туман розсіявсь,
Яще з Цихмісієм зустрінусь раз,
Укладена була із греком дружба,
Трівкий скріпили хартією мир.
Розвиднялося, скоро він прибуде
Ромеїв імператор, а тоді
Ми звернем бойові човни з Дунаю,
І в море невсипуще попливем.
Отак і допливем до Бористену,
Порогами заклекотить вода,
Де перекотим струги по колодах,
І в чисті води вріжємось ріки.

З гушавин Див вояцтво не злякає,
Перун освітить трави лугові,
І блискавками знак подасть зраділо,
Покраявши ту горобину ніч.
Якщо прийдеться в плавнях зимувати,
То на Кунайла, в час розливу вод
Перед очима воїнів устануть
Ті дерев"яні, київські вали.

/ За князем Святославом приходять отро -
ки, і він, відходячи од намету, йде сіда -
ти з ними в човен. Взявши до рук весло,
Святослав зграбно відштовхує човна від
берега, і дуб зникає в дунайських хви -
лях /.

ДІЯ ТРЕТЯ

ЯВА II.

/ Берег Дунаю в золотистому серпанку сонця. Недалеко від хвиль на ріні, в оточенні свого почту, імператор Візантії Цимісхій сидить на коні; гнідий має срібну вуздечку.

Цісар ромеїв одягнений увесь у золото /.

Цимісхій :

Я в дурноті чекаю у своїй
На князя—русича; удосталь страху
Нагнав на глядіяторів моїх,
Злякалися раби відваги духа .
Тривалий з русичами мир уклав,
Хай не померкне Візантії слава,
Хоробро бились скити у бою,
За незалежність рідної вітчизни.
Землі за ними більше не було,
Тому на смерть при березі стояли;
Ахеїв вдвічі більше молодих
Тут не оплаканих ніким пропало .
Все ж Святослава в кліщі узяли,
На русів кораблі вогонь вергали ,
А я з кіннотою узгір"ям йшов,
Шикуючи в долині легіони .

Навальною атакою дарма
Ми намагались ворога зломити,
Лише пощербили мечі свої
Ті вояки об київські кольчуги .

Хоч силою я Русь не переміг,
То може хитрістю удасться взяти,
Таємного посланця надіслав
В орду до жовтолицього поріддя.
Тим азіятам—золота в міхи
Насипав, сторожками стануть мурзи,
Коли у край пливтиме Святослав
З дружинниками повз Дніпрові плавні.
Дарунки Курі цінні передав,
А для Ясмینی - дороге намисто,
Воно собою пурпур неземний,
І моря ізмарагд переливає.
І не забув в тій грамоті свій
Їй нагадати, як повівся з нею
Князь Святослав, коли на Русь вона
Приїхала на нього роздивитись.
Тим печенігам в хартіях своїх
Я відписав про день, коли у море
Вітрила покерує Святослав,
Щоб вже в Дніпрі вони заполоскали.

Я вірю в успіх задуму свого,
Якщо не схиблять печінізькі мурзи,
Бо заєць хоробрішим є від них,
Лише в кущах почує небезпеку.
А нині, з прикрістю слухняно жду
З тим Святославом- русичем зустрітись,
Бо дні у імператорів земні
Короткі серед вбивства і отрути.

/ Починають лунати неголосні вигуки
захоплення з гущі цісарського почту.
Чути щораз голосніше: "Їдуть, їдуть..."
В авреолі соняшного проміння з'являє -
ться човен. На ньому гардує веслом
на кермі сам князь Святослав. Він

одягнений так само, як і всі його
воїни- гридні. Тільки у вусі блискотить

золота сережка і на довгій полотняній
сорочці лиштва золотої вишивки.
Човен наближається до берега/.

Святослав:

Здоровлю, імператоре, тебе,
А всім ромеям—наш привіт вояцький;
Спасибі—дружби волею явивсь
На обапільну з русичем розмову. /
Погодилися, цісаре, на мир,
Його на зброї клявся—не порушить,
Дажбогом, Велесом, і Перуном,
Зо мною українці поклялися.
Здається, Іоанне, зрозумів,
Для лету звідкіля черпаю силу,
Бо маю власний корінь у землі
Яка Русі багатирів зродила!
Ті наші предки—тлінню не були,
Снують з—під прип"ячка у кожній хаті...

В священнім гаю сурну піднесем
Дажбога всемогутньому дитяті.
А сам він утілившись в орача,
Меча і плуга дарувавши,—ходить
По рідних країнах, впізнаєм
Його добротні і діла і вчинки.
На радість світу—сонце дарував,
Тому то й моляться хоробрі кметі
До Хорса, щоб звиягу у бою
Підсиливши, Желюді ніч відгонив.
Дажбог тим є незгасним джерелом
Любови і життя в пізнанні світла,
Надхненню силу русичам дає,
В борні обстояти свободу краю!
Онуками Дажбожими звемось,
Ті наші предки глузду не губили,

Ярмо пририхтували для волів,
Щоб плугом перелогі поорати.
І ось чому дружинники мої
Вмирати не бояться, бо відлинуть
В них душі до вітчизни, де на світ
Дитиною народженою глянуть.
Тому то й неможливо Русь збороть,
Коли ж хтось схоче спробувати каші,
Замислючи в повабах лихих,
То він покараний народом буде.
Ось тут, володарю, сидять в човні
З цілої Скитії звичайні люди,
Звелись на поклик рідної землі,
За честь стояти, за свою державу!
Хай темрява зникає на землі,
І пропадуть в ній недруги лукаві,
Ми гинули під Дєрвусом в бою,
Щоб Русь цвіла калиною у лузі.
Ці гридні, імператоре, пройшли
Шлях ізі мною від узгір далеких,
Аж до понтійських рідних берегів,
І нам назавжди на морях стояти.

Цимісхій:

Так от який ти, русиче, і всі
Твої добірні воїни. Це ж сила
Зродилася в Дніпров"ї, і свою
Я перед вами голову схиляю.
Як знак моєї приязні, візьми
Цю зброю, золотом майстерно куту;
Хай свідком буде небо, що її
З пошаною і щирістю дарую...

/Цісар ромеїв відв"язує свою золоту
зброю і врочисто передає її князеві
Святославі, а опісля продовжує/:

Тепер прощай і в Київ поспішай,
Думки богів - для смертних невідомі,
Та все ж надіюсь: стрінемося знов,
Як ті брати у щирості єдині.

/ Обнімає князя Святослава і проща-
ється з ним. Вояки, що сидять у човні,
починають співати /:

Що то разом з Хорсом краєм сходить
І роздолям придунайським йде ?
То звелася з криці кута слава,
То звелись Русі багатирі .
Серед них є воїн непоборний,
Повен сили, князь наш Святослав;
Ген соколик шельюгою лине,
Долітає до Дніпрових круч.
Там чекають нас батьки , дівчата,
З вірою, що вернемось назад
В ті місця, де на столітнім дубі
Мостить журавель своє гніздо .
Він галуззя наносить із лугу ,
Нас з походу буде виглядять,
Щоб ту вістку понести по селах,
З моря з перемогою пливем !
Вже рум"янить хвилі злотне сонце,
Величаво лебедем пливе;
Устає по світу наша слава,
Мов проміння переможно йде ...

/ Човен зникає з овиду , разом з
ним даленіє пісня русичів, вгорта-
ючись у шум бурхливих дунайських
хвиль /.

Д І Я Т Р Е Т Я

Я В А ІІІ.

/Київ під час цвітіння садів. Видко
золоту браму воріт і стовп Перуна.
Народ на Подолі чекає на лоді та стру—
ги свого володаря, князя Святослава,
що ледь маячать на обрії.
Серед навтону ті самі дівчата, що і в
першій дії /.

Мирославна: / звертаючись до своєї по—
други Світлани /:

Глянь, впливли з—за сонної ріки
Вже струги Святославові і воду
Носами ріжуть, зріють ледь на них
Засмаглі лиця отроків завзятих.
Злітають понад хвилями чайки,
Кигичуть, ніби в горі у великім,
Чи вчули від вітрів жалобну вість,
Бо раптом потемніло в сіножатях .

Втомились, видко, веслярі гребти,
І хвиля через борт перелітає
Лодей і стругів бистрих, що пройшли
Туманами запряжену дорогу .
Так сумно на душі моїй до сліз,
Взялася тільки звідкіля скорбота ?
Там мусив бути на однім з човнів
Іванко твій з моїм єдиним братом .
А може в землю разом полягли
Там на чужому непривітнім полі,
Тому то й смуток серденько сповив,
Немає в нім веселости ні краплі .
Мабуть і часу в друзів не було
Над їхнім прахом пагорбок могильний
Насинати, як то у нас зайшло
По впалих гідно тризну відслужити .
І там в Дажбожім царстві, в небесах
Либонь, бенкет справляють превеликий,
І ситу за братерство в колі п'ють, 398
І коливом частуються на тризні .

В одінні білім там посеред них
Сидить сам Меламнод—вішун великий,
Він мову вивчив птахів і тварин ,
І легко з ними міг порозумітись.
Вже волох інший коло вівтаря
У храмі Велеса молитві шепче,
Приносить жертву зіллям і вином,
Щоб князь щасливо з чужини вернувся.
Далася Русь ординцям у знаки,
Та й Візантія це в утямки взяла,
Що на поталу краю не дамо,
Йому горою станемо на захист

Поглянь: безсилим кібцем вплива
Ген з—за протоки струга Святослава,
Звисає синій прапор на кермі
У знаках безвідрадної жалоби.
О, леле, то не чутка, а страшна
Виходить правда, що на світі князя
Живого серед отроків нема,
У царство предків Святослав відлинув.
Він у Дажбога для людей з Русі
Зуміє випросити миру й щастя,
Найвище благо випало йому,
Загинути у битві за вітчизну .

Пустив хтось чутку: в чагарях між скель,
Де Пенаситець клекотить ревучий ,
Засідку з печенігами зробив
Убезвидь Куря на самого князя .
Вістун про це, я чула, говорив
Там на Горі боярам й воеводам,
Ямина так помстилася на нім,
Якої руку світлий князь відкинув .
Вона то і намовила отця
Засідку у чагарниках зробити, 399
Коли з походу на своїх човнах
Відважна Русь надумає вертатись .

Чом пізно допомога надійшла,
Забачивши човни, ординці в страсі
Втікали в степ, що пожаром узявсь ,
Бо блискавку услід Перун їм кинув .
На людях бреше хвалькуватий хан:
Убив у січі князя власноручно ,
Зробивши чашу з черепа його ,
Її на учтах диких піднімає.
Ясмина повеліла чашу ту
Оздобити рубінами, і часто
З питвом її пригублює й навіч
Із тінню Святослава розмовляє....

Ще в теремі гонець оповідав,
Вояцтво в горі , назбиравши хмизу,
І ламані, і бересту і трав ,
Знесло це **все на корабель жертовний** .
І виросла з тих гілячин гора,
На неї князя мертвого поклали,
І стругу запаливши, в чорну ніч,
В плавбу поза порогами пустили .
Взялася деся хвиля і судно
Там повинула, в світ понісши світла,
І кажуть, що в Дажбожім царстві тім ,
Окрім душі померлі й тіло мають ...

Світлана :
Страшна ця вістка . Що скажу Милуші,
Коли поїду в Любеч до батьків,
Боюся: вістка може ще її
Покласти молодую в домовину.
За князем побивається вона,
Та за синком; надіялась — година
Настане, що до купи їх зведе,
В літах промінних більш не розлучатись .
Любов і гнів у серденьку палкім
Умерли разом, бо вона збагнула,
Що князь не є могутнім в світі цім,
І особистого немає щастя .

І на княгиню Ольгу гнів пройшов,
Бо будучи царицею—хотіла
Добра у першу чергу для Русі,
А син її — слугою був країни.
Та все ж Милуша знала: Святослав
Найбільше Володимира шанує,
Бо схожий син, як каплі дві води,
На ту свою із Любеча матусю.
Про смерть правителя їй не скажу,
Хай Святослав живим у снах, приходить,
І мріючи про молодечі дні,
Від згадок про кохання усміхнеться.

Ходімо до човнів, а он від них
Іван іде і брат твій. Гей, з походу
Вернулись неушкоджені, живі,
Хоч запеклись на них глибокі рани.

Воїн Іванко і брат Мирослави обніма-
ються і цілуються. Тим часом дружин —
ники виходять з лодей та струг, і ви —
шикувавшись в лави, тримають свої спи —
си, щити та мечі, й починають маршу —
вати в напрямі головної брами міста /.

Гридень Іванко / звертаючись до своєї
дівчини Світлани /:

Ти бачиш, я живий вернувся з походу,
Моя зорице, — найясніша дня!

Тривкого миру з недругом діждались,
Лиш жаль, що князя у живих нема.

/ Їхню розмову грушать голоси воїнів,
які проходять маршем, співаючи /:

Не радій о, 'враже, ненависний круче,
Що уи"ешся кров"ю, кров"ю на Русі;
Хоч наш батько згинув, вічна йому слава
Він довіку житиме у людських серцях.

Скинувши жалобу, за мечі візьмемось,
Як посміє ворог на розбій іти;
І собі заслужимо у народі славу,
Друзів спом"янувши, впалих у бою.
Спом"янемо в січах батька Святослава,
За Вітчизну голови понесем свої;
Справимо по вбитих ми щедротну тризну,
З пагорба вогнище розжене пільму.
До Дажбога в ірий хай'вогонь палає,
Смолоскипом світлим в поминальний час;
Відблиски багрянні ми крізь морок ночі
На мечях несімо, освітити шлях
Не радій о, враже, ти о, чорний круче,
Що уп"ешся кров"ю, кров"ю на Русі;
Князь загинув – воїн, вічна йому слава,
Слава Святославові, слава у віках !

/ Дружинники проходять із своїми
сотниками та бунчужними в суворих
непорушних лавах.

Пісня лине гостинцем, злітає птахом
волі над штандартами – прапорами во-
їнів, досягає в леті високих узгір
укріленого міста і носить над за –
рослим тернами та верболозом побе -
режжя, гублячись у синьотемних хвилях
Бористену – Дніпра /.

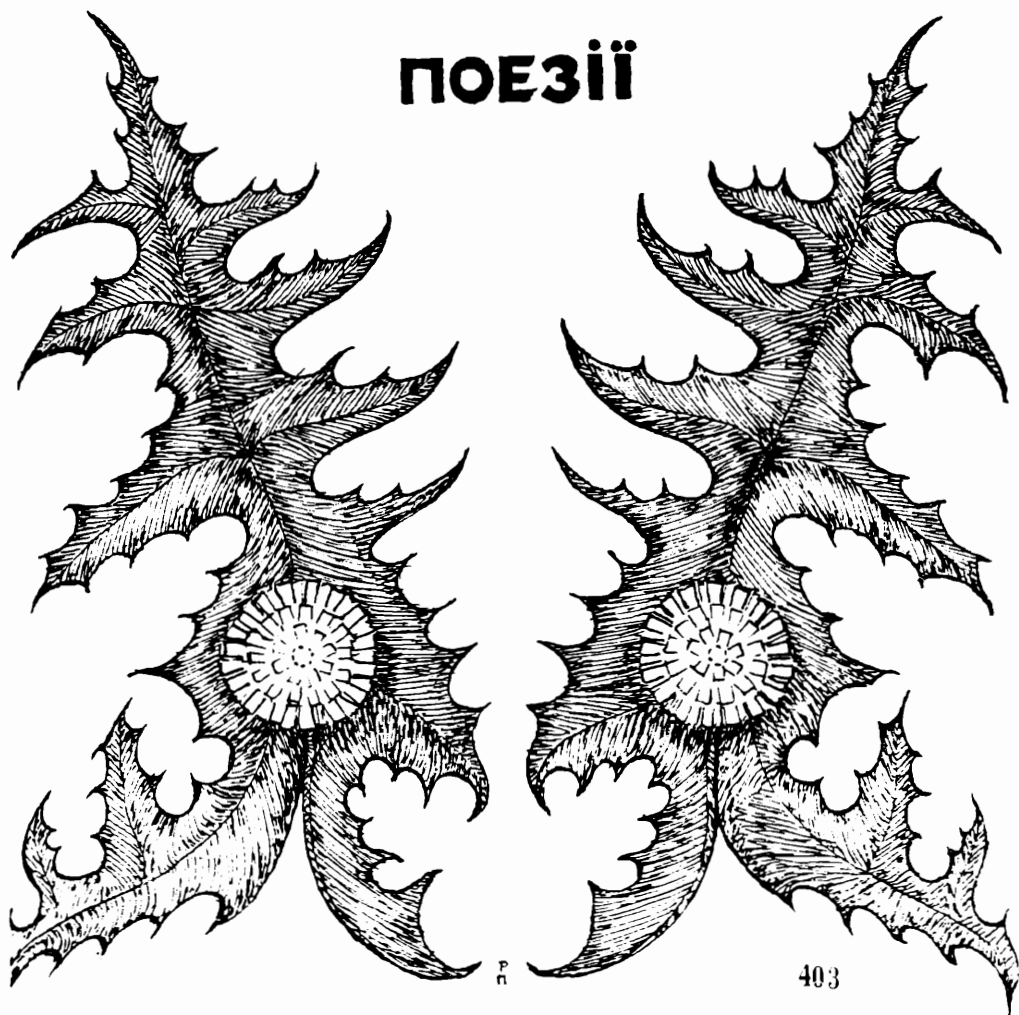
З А В І С А

28 березня – 17 липня, 1969 р.

Нью- Йорк .

ЮРІЙ БУРЯКІВЕЦЬ ПЕРЕЛОГИ

ПОЕЗІЇ

П Е Р Е Л О Г И

I .

Якась незнана сила над світами
Нас наділяє серцем молодим,
Ті яснобарвні відчиняє брами ,
З"являючись в промінні осяйнім .
Відрадні співи линуць над садами ,
Чіткіше чути кроки в далині ;
Вона ж відлуння береже на подив
Людської долі , що ключі на дні
Коральовім згубила . Пишна врода
Красується життя . О , Сило , ти
Астрально заблищи із висоти .

II .

Дискретно зникнуть кольорити дня ,
Сузір"я позникають у безодні ;
Колюча хвища злине навмання ,
Минаючи несходжені кордони .
Притихне ненажерне вороння ,
Помчаться коні лугом через поле ,
За вітряками зашумлять жита ,
Дзвонитимуть колоссям на роздоллі ,
І стануть смакувать чийсь уста
Дзвонкову воду й дивуватись звукам
В природі , і кохання і розлуки .

III .

О , Сило , серед привидних могил ,
Хоч на поталу й кинуті немилу ,
Виводь мотиви про кохання біль ,
Хай линуць за горби свавільні крила
Посланців . Уливай дібровам сил ,
Щоб про велику радість сповістили ;
Хай зашумлять при шляху ясени ,
І морок нівеляції Сибілли
Прилине , де кружляють кажани
Понад кушами й розцвітає сад ,
Суцвіттям кадить липовим до хат .

ІУ.

Ти знаєш, барвні фарби у собі
Із правіку безмірна ніч ховає,
Так розшукай човна, що в боротьбі
З стихією бурунно не вгаває.
Вже досить глузувань отих Тобі,
Коли вертаєшся, як снять діброви
Свою пригубити до нив печать,
Фарбуючи світанку щасні брови ,
Схоластику вивчаючи відрод ,
Відлинути за обриси й впізнати
Первінь життя у криках немовляти .

У.

Усі створились з темряви діла,
Обскурантизму пляни . Згодом світло
Скреснуло, і таємно з царства зла,
Кохання діва принесла привітна,
Сумлінно доторкнулася чола
Свого судженого і лебедина
Вчувалась грація в її ході;
Своїми чарами , та жінка й нині
Привабна, і така , мов край води
Калина , що ті ягоди – намисто
Кладе на хвилі в ранках променистих .

УІ.

Незримий світ у зливі святотатств
Відкрили ми, замріяні про велич
Гріха людського, сповнені багатств
Душі снажної. Мчавсь у каруселі
Жовтавих примх хмільний бурун від хат ,
І не всамітнювавсь, а був повсюди
Із нами, ніби задуми Творця.
З осель виходили в довір'ї люди,
Щедрот струмливих не було кінця,
І шумом рясні верби сповіщали ,
Що у думках злочинности не мали .

УІІ.

Шматком узору, сповнена надій,
Що був у космосі сузір'ям тканий,
Так наша юність в чистоті своїй,
Шукає помислів собі жаданих .
І день весни, одухотворних мрій,
Блищить гієрархічно над скиртами,
І цілить цебриком у глибочинь
Холодної криниці, а лугами
Пливе хмарина й подовгасту тінь
Кладуть за вишником тополі кринні,
Їх, мов вітаючи, лелека лине !

УІІІ.

Як мерехтіння розумить сузір'я ,
Коли виводять небом хороводи ?
До благодаттю вкритих саявом гір
Своє вітання шлють по бистрих водах .
І легіт ними Тьмі наперекір.
Захоплюється у шавротнім леті,
Коли мовчить перед світанком шлях,
Не чуть ходи Ярила в очереті,
Лише ще вогник, як всевладний маг,
Блищить в сузір'ї Діви й мчаться коні
Що духу в жовтецевій оболоні .

ІХ.

Устане воля до життя незвично,
І трактор вріже лемеші шосили
Вріллю, і жайворонка синь покличе,
Куватиме зозуля від могили .
І незугарна смерть дивилась в вічі
Бійцям, як бомби переліг орали...
А нині — спокій. Дітвора питлива
Прострелений шолом знаходить ... Рало
Лишає батько, з усміхом щасливим
Іде від лехи . Він зоставсь, нівроку,
Живий, пройшовши крізь бої жорстокі !

Х.

Набрякла смутком олов'яна далеч,
Зухвало хмари хлюпають над нами;
В осквернених святинях ще шакали
Завиють зголодніло до нестями.
А люди вже ні смутку, ні печалі
В думках не мають, той тягар на плечі
Узявши долі у примхливім світі,
Коли Сізіфа тінь встає над вечір,
Валун на горб штовха несамовито,
Що котиться униз, покритий мохом,
А внавши, загороджує дорогу.

ХІ.

І Правосуддя десь на колісниці
Веліпсі космосу ходу не спинить;
В барвистих перелогах ще десниця
Зорі горить, над яворами лине
Туди, де мрія ще на паву птицю
Подібна у людині в ріднім полі.
О, животно Сило ! Хто ж огляне
Твої діла, яких натхнула воля;
Її лунає поклик полум'яний,
Тому то і співає шиглик радо,
Здіймаючись від берегів до саду.

ХІІ.

А сонечко на перелоги хмар
Присяде відпочити, де уламки
Тремтять світил, і не вгасає жар
Жертовника у стуманілих ранках.
І пропливають юмища примар
Поза узбіччя, від світів зраділих,
В ремінісценції ще линуть в сад,
Де розпустилися віночки білі,
І від весняного суцвіття чад
Дурманить, мов нездійснені надії,
Що їх приспали буревії злії.

XIII.

О, Сило, радістю живи в серцях,
В годину скритовбивчої знеслави;
Здіймає мрія шовкотканний стяг
В шуканні днів, правдивістю удавних .
Хай лине пісня на широкий шлях,
Полегшує життя правдивим співом,
Коли у нас ті яблуні в цвіту,
І у барвінкові луги і ниви!
Вже птаство хвалить сонце у саду,
Від співу хиляться верб"яні тіні
На озеро, лілеями гостинне .

XIV.

Орнамент світу змінюється, мов
Вода у річці невгамовних шумів;
Заслухається серце в клич дібров,
Про шастя неподільну мріє думу .
В оту неперевершену любов
Відвага вірить в доблестях пречистих,
Відсахується від гидоти вмить,
І згадує ще шерех падолиста;
Було багато радості й блакить
Переливалась, і душі відрода
Цвіла й співала солов"їним садом .

1958 р .

К О В Ч Е Г

I .

Клубочивсь морок до земних доріг ,
Вкриваючи пільмою медобори ;
В долині не лунав мисливський ріг ,
Скорбота гнала смуток у просторах ;
Ніхто не міг ту бурю зупинить ,
Що піднімала шторм в бурхливім морі ..

II

Мерцями з позабутих кладовищ
Шматки спливали сірого туману ;
І блискавиця , що неслась з узвиш ,
Була тим ліком на зболілі рани .
В печерах люди мерзли край вогнищ ,
Вчували днину на землі останню .

III .

І знали : в скорім часі їх парон
Без просвітку з Мореною зустріне ,
Супроводжаючи через кордон
Дажбога в небокраях негостинних ;
Чи буде їм камінний , вічний сон ,
Або та радість в небесах стодзвінних ?

IУ .

Захоче муж кохану привітати ,
Замріяний про юність огнелику ;
Серед підземних зникне тінь палат ,
У безпорадді не почуєш крику ;
Корани там приставлена печать ,
Яку змія вкрашає споконвіку .

У.

Стихія стала карою небес,
І ніччю гайдамацькою у днинах;
Йшла невідомість від незрячих плес,
Над хвилями ковчег у безвість плинув,
І голуб з нього в невідомість шез,
У пошуках галузки з України :
Господь створив там чудо із чудес ,
Землі він клопоть залишив єдиний .

УІ.

Ельбрус і нині в мряці височить ,
Там від потопу руси схоронились ,
Та повінь канула у тьму століть ,
І в нас утроїлась для волі сила !
Тверезим зором глянулина світ,
І небеса нас знов благословили,
Вели наш нарід не в один похід ,
Щоб темряву відвагою топили.

УІІ.

Чи дочекаємось до кращих днів ,
Коли злидоту проженем від ганку ;
Хай небеса проллють стихійний гнів ,
Світів вогнених здіймуться серпанки ,
Планета, мов полуда із кітлів ,
Облущиться, і сплине наостанку
Ковчег із катаклізму . В нім синів
Відважних доля збереже в розмаї ,
Утихне непогодь . З усіх кінців
Засяє сонце, плинучи Дунаєм;
Хай прозелітів від гучних садів
Народженим дитятком привітає .

410

1952 р .

Д О Р О Г А

В краях небесних вам заплатять борг,
За ваші молитви між рідних піль;
А ми не знаєм, чий відбувся торг
Над нами ще далеко від могил.
В труну вкладуть знеможені кістки,
Травою побуєє тлінний прах,
І витягнуті з ями рушники,
Оздобю хитнуться на хрестах.
Чи ми збагнем утрачену красу,
Як переступим вічності поріг?
Підніме янгол нас у вишину,
Де зла немає і лунає сміх.
І привітає нас святковий люд,
Любови повен, світла й чистоти.
Ми станемо, як мирти, що цвітуть
Без огорожі в променях святих.
Душа збудує для спасіння храм,
Вкличанні брами для добра й розрад
Відкриті будуть урочисто нам,
Мсз у сіянні незрівнянім сад.
Ми зрозумієм, що єство у нас
Було, неначе нехворощ, без втіх ...
Та не злякає в кризі далина
Нам вибрати дорогу між доріг.
Проміння, що розсиплеться з небес,
Вгаптує плаї серед верховин;
Кушпела сонця здійметься, де хрест
Простяг в долину невмирущу тінь.
Ми зрозумієм вищости мету,
Красу збагнувши світу до кінця;
Прозріють наші душі на лету,
У радості побачивши Творця.

411

1952 р.

П Е Р Е Д Л І Т Т Я

Діждалися гучного передліття,
Роса, як ожеледь в саду цвіте,
І на кілку, туманом оповитім,
Вже пава чистить пір"я золоте .
З-за клуні сонце плав позолотило,
І очерет кошлатий зашумів;
З шувару-зілля іволга злетіла,
В молебні потонула плахта нив .
В дозріння пору колосує жито,
І на кімвалах виграває день,
Вже літо кличе юнь поговорити ,
Ту в"язанку офірує пісень .
Святково причепурена Вітчизна,
Від лутки -жмури ранку на грядках...
Любити -то ніколи не запізно,
Коли відбита радість ув очах .
Віддасть весна те віно урочисто,
Серпанкову спускаючи вуаль ,
І буде всесвіт - заплоч барвиста ,
З грайливими вогнями фестиваль!
Он мрії ген пливуть рожевим димом,
Де ще червоні маківки шумлять,
І китицями іва чарівними
Хизується . повнісінька відрад .
Так пахнуть квіти у своїм дозрінні,
Ще зронить яблуна на діл плоди...
Канун вітає мешканців гостинно,
Як верч спадає золота в сади .
Величне сонце для життя воскресло,
Тій радості не стрінути кінця,
І небо й землю в"яже перевесло ,
Мов ті любов"ю схмелені серця .

В М А Н А С Т И Р І

Тут плоть не має місця у думках ,
Ні вічна суєта крикливих вулиць ,
І апогея втрати ув очах
Черничиних запалить ватру чуло .
Небесний блисне в херувимах шлях ,
Злетить її душа, до чварів, чула
Туди, де в чистоті простягся шлях
До райських брам, поза кордони світу,
Там чисті душі привітають нас,
Гарденіями світу оповиті .
Людської гідности заблисне пас ,
Підточить шашель явора уперто,
І буде повно у душі відраз
В черниці до безжалісної смерти .
Вона надгробків ще окине ряд,
Під ними долі спочивають жертви,
Вервицями дзвенить заквітлий сад ,
І сміх лунає юних по алеях ...
В черниці очі у роках мовчать,
Хоч молитовно зводяться на реї
Верб'яні, де розвішано удень
Проміння. Пристрасть загорялась в неї;
Відданниця була вся із пісень ,
І до коханого летіла світом.
Лишивсь трухлявий від надії пень,
Коханий вмер без помочі й привіту,
Вона ж пішла в черниці з ранніх літ,
І до його могилки, що у квітах,
Молитися із келії спішить;
Помолиться і зникне поза муром ,
Замріяна про саду первоцвіт ;
Суцвіття те зірвала гнівно буря ,
Мов серце, у яким любов горить .

1953 р.

СПІВЕЦЬ

В зелену ніч, коли луна з небес
Відбили гори, що звелась від шуму
Космічних бур, які губились десь,
Мов подорожніх на шляху задума,
То зарум'янивсь небокрай увесь,
І нісся легіт до садів в долинах,
Сурмив на цілий світ : з п'їтьми воскрес
Світанок для добра на Україні.
Бусли принесли хлопчика у дім,
Що став за втіху матері єдину...
А їй наснилося у дощ і грім,
Неначе миттю брами відчинились
Небесні, і розвіявсь сизий дим,
Коли над садом журавлі летіли.
Один курликав їй у віших снах:
" Твоєму синові даруєм крила,
Відкриється йому небесний шлях
У кольорах барвистих і милих.
Посіє слово правди у краях
Дніпрових, і хвалу воздасть він небу ..."—
Прокинулася жінка і була
Стривожена, мов на світанку лебідь.
Благала Бога, щоб її дитя
Від зла оберігав в тяжку годину;
Ворожка хлопцеві все про життя
Гадала край старої яворини.
І не було спасінню вороття,
Горіли в храмах люди в Україні;
Осліпла мати від кривавих сліз,
А син пішов поневірячись світом,
І в ніч, коли горить в долині хмиз.
Виходить з небом він поговорити.
Його те слово правди для пісень
Зійшло в серцях, оздоблене суцвіт'ям,
З надією, що прийде краший день,
Коли розваляться тиранів мури,
І обросте пахучим зіллям пень,
І небо стане чисте після бурі.
Пісні про волю в кожній хаті в нас
Із хлопцями дівчата заспівають,
Посвятою розрадіть повсякчас
Людські серця у полиневім краї.

П І Н Д А Р О В І Р Я Д К И

I.

Де ж ти поділась, Піфіс ? Згадай
Про Фаетона ; в батька колісницю
Що виблагав, земний об"їхать край ,
А перед тим , дав клятву —обітницю ,
На конях не спускатись до долин ,
Чи до гаїв, де в"є гніздечко птиця,
І для вінки зрива Помона крин....
Утратив віжки Фаетон, і коні
У леті, кинули вогненну тінь ;
Гаї лишились , ниви безборонні,
Над ними не вгавав пожежі плин .

Зевс - громовержець подививсь погідно,
І блискавиця освітила кін,
Убивши Фаетона ; батьком рідним
Йому був Геліос, і до країн
Земних, де збіжжя від посухи зблідло ,

Журбі еоловій обрус знайшовсь,
Вже батько мертвого свого сина
Помітив, як спускала ніч покров .
Враз Ерідан спинив буремні хвилі ,—
Ті сльози Геліос над вбитим лив ,
І у бурштин вони перетворились ,
На вічну пам"ять про владики гнів.
Той Ерідан Федита появила ,
Щоб річка крізь бори у Океан,
На хвилях Фаетона несла тіло ,
Огорнене дріадами в туман .

II.

О, Клію ! Силоньки блаженства дай,
Я про земне зачаття проспівую ;
Прославлю асфodelь , Аїди край ,
Хай темряву ті згуки розсївають .
Вони ж такі, мов пишики земні ,
Сонілка у душі моїй співає ,
Про шелестіння очерету в дні ,
Коли курликання лелек лунає.

І завмирають в березі бори ,
Там Фелімон й Бавкіда походжають .
І зір у нього пристрастю горить ,
Він їй про дивні каже водограї ,
Край них – кружляють німфи до зорі ,
Чермеса зачаровують в розмаї .
Засвічені наядами вогні
Такі , як скитські , в справедливім краю ...
Дажбог над Бористеном , в далині ,
Неначе Зевс , крамольників карає .
О , дай натхнення , щоб , як та зоря
Було , в урочим плині на моря !

56 р .

Піндар – VII – VI ст. до н. ери .
грецький лірик , який прославляв в
своїх піснях та одах , не лише безсме –
ртних богів , а і звичайнісіньких героїв .
Піфія – жриця бога Аполлона , яка будучи
в Дельфійському храмі , пророкувала охочим
їхню долю .
Фаетон – син Феба – Геліоса та німфи Клімени
асфодель , – трава що росте в царстві тіней .
Ерідан – так поет Гезіод називає р. Горинь .
Жив він в Греції в 7 ст. перед Хр .

П О К Л И К

Сузір'я раками між лопухів ,
Від гатки почорнілої спливає ,
І місяць , що над кручою німів ,
Із рибою на соннім плесі грає .

Дударик в колі опинивсь дівчат ,
І пищик невгавав його у леті ,
Щоб золотих родила жабенят
Озерна твань під гомін очерету .

47 р .

П Р И Х О Д Ь

Приходь, як зорі ніч війне,
На гай осипаний, похмурий;
Я став, як хмара, що жене
Її понад верхами буря.
Ніде не можу відпочить,
Чи не куцань заблуду водить?
Вже серце, мов гніздо між віт,
Розбито градом у негоду.
Поглянь: орел у вишині
Останні сили в леті тратить,
Так на розірваній струні,
Співець надіється заграти.
І ту настроює струну,
Перстами вдарить що є сили!
Пригадує свою весну,
Що в серці зрячому зродила,
Овиті лаврами пісні,
Скропила їх сльозами рясно:
Спинають згуки неземні,
Незрима, вимріяне щастя!
Одна з пісень — в мені живе,
Приходь, вдаряй в забуті брами,
Про біль забуду, що живе
Зі мною довгими роками.

--- 47р.

Б Л У Д Н І В О Г Н И К И

Ген химери—вогні в полонину
Від зловонного чаду втекли;
Кажуть, душі то діток причинних,
Ушуканні тепла по землі.
Вогник в хлань сірувату полинув,
Чи був хлопцем, чи дівкою він?
Очерет зашумить благостинно,
Кине довгу на озеро тінь.
Мавці хто розплітатиме коси,
Прикрашаючи гльодом із віт?
Павутиння розвішала осінь,
Блудним вогником з тьми миготить

----- 44р.

РОЗМОВА З ВАСИЛЕМ СИМОНЕНКОМ

Хіба ж ми непомітні та малі
Серед народів із імперським званням ?
Втонули суходоли уві млі,
Замріяні про світло в сподіваннях .
Вже Африка у клекоті вогнів,
І негр господарем серед плянтацій.
Коли ж ми дочекаєм справжніх днів,
Що нам признають місце серед націй .
Вітає нас індуc від гангських вод,
Араб з Альжиру , бедуїн з Судану.
Коли ж з пошаною про наш народ
Сусіди хижі говорити стануть .
Наснажує нас кров тих скотярів,
Що Дарія ущент полки розбили,
Святої правди з Наливайком гнів
У шаблі і пищалі перелили .
На те ми рвали пута , щоб в своїй
Землі на волі і в злагоді жити ...
Що ж бачиш ти у стороні своїй
Василю, що повір"ями сповита ?
На всяке дерево сідає птах,
Людина болі невигойні має,
А нам би засівать в своїх краях
Поля, де мак вогнисто розцвітає .
Земля зросилась кров"ю і кістки
Її угноїли щедротно , рясно ,
І вірив ти, що промайнуть віки,
Настане в світі вільно і прекрасно .
Нужда мовчать не вміє серед днів,
На стежці з лихом краще не стрічатись .
Чи нам тавро ізмити тих рабів,
Які лягають у кайданах спати .
Ти радіолу, друже , увімкни ,
Послухай про В"етнаму джунглі темні ,
Про сфінкса у Єгипті дивні сни ,
В безвиході замислився таємно .
Так хай лелеки ті несуть жалі,
Що ти плекав з цілісіньким народом ,
І радість, що засяє на землі ,
Дніпровим краєм буде переходить .

ДО ЖІНОЧОГО

ПОРТРЕТА

Покличе серце невгамовна туга,
Розтратить жар і німо защемить,
Коли не стане в глушині ні друга,
Ані порадника в скорботну мить.
З-під брів схвилюється неясно спомин,
Дівочі мрії посмутніють враз
Такі, мов китиці троянд за домом,
На хвилі кинуті, де промінь згас.
Ще почуття прокинеться про шастя,
Вітрильника спихне удалечінь,
Цвістимуть у серденьку Вашім часто,
Надії, і такі, як саду крин.
За палісад Ви зорите спокійно,
Хоч не вернути юности відрад,
Немов трепеті понад шляхом мрійним
Листочків срібних у пожовклий час.
Самотнею проходите по світу,
Світ заступила хмара навісна,
Уста померкли, чулістю привітні,
І зозулем не кликне далина.
Жерделі смуток у саду лишили,
І радість серця в безвість відійшла;
Ось в небесах зірниця зарясніла,
Відваги мріям даючи й тепла.
Ще повинь до гучних садів прибуде,
Кохання кине душу в п'яний шал,
Зідхнуть оновленим бажанням груди,
Шукаючи засинений причал.
Я знаю: Ви замріяна в коханні,
Любов схотіли розділити з будь-ким.
Ваш ранок усміхнеться довгожданний,
Розвіявши садів вишневий дим.

1953 р.

Т И Ш А

Жебрак у двері стукає—впустіть,
Осипавсь мак у сизе надвечір"я,
І листя серед тиші шарудить,
Як псом завие вітер по подвір"ю .
В такі часи—одні до фронту йшли,
А інших вів на розстріл недруг—ворог;
Сліпим не світить сонце ув імлі ,
Де рабську спину вигнула покора .
Нам чи вернути втрачені літа ,
Чом сонце обмина сирітську хату ?
Хай ластівка, щебечучи, пита ,
Чи сиротам хоч в снах ввижалась мати ?
Хто ж зір поверне страдникам сліпим,
Ім днини випали чорніш від ночі;
Вони і в стужу і у дощ, і в грім,
Ділили з бідарями хліб охоче .
Ми все чекали на весни прихід,
Та заграва сягала за діброву.
Чи радість занехаяла наш рід ,
Не маючи для скривджених любови .
Злорадність із злобою всі віки
Нас кривдила і торбу відбирала.
Нам руки продірявили цвяхи,
Колючим дротом до чола припали .
Душа спустошена, і матері
Не мають від розпуки сліз для плачу.
Любов впустіть із благом на зорі ,
І тільки нишком , щоб ніхто не бачив .
Нам в Україні і теля святе,
Закреше блискавиця понад дахом ;
Впустіте волю, хай в любови йде ,
І визволяє скривджених від страху .

1968 р.

П О В Н О Т А

1.

Невдачі у роках і гіркота
Ілюзій не забудуться до скону.
Єство опанувала самота,
Зухвальства утвердилися закони ;
Все ж мрія, ще приречено зліта
За втраченим безтямно навздогони.
Жага не може зупинити мить,
І раною з"ятрілою страшить .

2.

І заздрість впливає до сердець
Які сховались, мов криниця, в кринах ;
Рушає мужність на сміливий герць ,
Освінення одне замріє в днині,
Де химородь ще владно під кінець
Наснаги випробовує коріння,
Щоб дарувати юности утіх ,
Шукаючи зазелених доріг.

3 .

Хіба ж не доля визріти любов,
І звягу гавкунів не викликати,
Красу збагнувши без всіляких мов
Бальзамного дурману й рути—м"яти ,
І засвітити скіпочку ізнов
На ніч любови, у палкій посвяти ;
Так рястом уквітчавши зір п"янкий,
Дівоче серце мліє від налій .

4 .

Їй храм насниться в звуках неземних,
І херувимів голоси з бездоння;
До неї голубець летить — жених ,
Перлинний погляд у блаженстві втоне ,
І юнь спокуситься ще ложем втіх ,
Пишається в інімній оболоні
Подружжя, а у нім — любов свята ,
Де хміль кунає в радощах уста .

5 .

Полине радість ще бистріш від птиць ,
І сонце свіжою росою бризне ;
Терлиця перестане від криниць
Із ясенем скрипіти коло призьби .
Вгомониться завзяття танцівниць ,
З них не одна свою досаду гризла б ;
Бо зачахає юність в самоті ,
Їй хиза повстрічалась у житті .

6 .

Ретельно з тугою іще не раз
Зіллється рознач, бо утіхи в світі
Купить не зможе золото прикрас ,
Душі лишитись на цвіту прибитій .
Для неї вогник зеленавий згас ,
І погляди, які були привітні .
В бездольного так образ дорогий
Спливає докором з померклих мрій .

7 .

Йому кохана радістю була ,
Гукаючи у неповторний ранок ,
Упавши в пасію, отак пішла
І з іншим обвінчатись милоданом .

Святу любов на згубу прирекла,
Не пити більше уст її жаданих;
Блаженства серцю не забути втіх,
Було на мерзлий викинуто сніг .

8 .

Наснитися спочивальня, повна чар,
І дівя його болю і хотіння;
Розлука стане голосом примар,
Їм завивати в днинах негостинних .
Чи серця погасить неvtішний жар
Тому, що храм опівніч самочинно
Підпалює, угамувавши біль,
Зоставлений не від його весіль .

9 .

І самота його ще заячить
Тим лебедем , що підсвідомо звуки
На плеса вилив і замовк умить
Край запусту, де ще благально руки
Заломлює русалка сонцю вслід,
Коли чиясь серденько чорні круки
З висот зронили, й розлетілись геть ,
Позначивши кривавим знаком лет .

10 .

Вгамує розпач ще чиясь любов,
Надію сподіваючись пригріти;
Їй защебече ятлик від дібров,
Коли склепляє сон росисті квіти .
Підніме згага стемнений покров,
Щоб заблищали вогники досвітні,
Знайшовши неповторну повноту,
Ту мрію упізнавши золоту .

1957 р .

Ш Т А Н И

Мов пташенята дзьобики свої
Між зеленню з гніздечка роззявляли ,
Так у надобі виглядали ми ,
Коли у хаті не було що їсти .
Батьки журились : як прогодувать
Нікчемною зарплатою малечу ,
А голод зводив очі на кутку ,
І мерзлою рукою в шибку стукав .
Матуся в нас захворіла на тиф ,
Я в перволіток за життя тримався ,
З сулії людям воду продавав
На Житньому забрудненім базарі .
— Кому води, холодної води ?...-
А про штани ? — Я мав якісь в дитинстві ,
Чи з галіфе то залишки були ,
Що братові з фронтів привіз Сосюра .
Йому не свінув у достатку світ ,
Бо по штани подався аж до війська .
— Кому води, холодної води ? —
Мов згріб"я те із пам"яті спливає...
От братові моему пощастило ,
Немов за габла, він тримавсь за друга ,
В черзі йому на руку раз пішло ,
Костюм новісенький приніс додому .
Те убрання було у нас надвох ,
Брат перегодом , як добрішав серцем ,
Його мені в притузі позичав ,
Коли Тичину я ішов послухать .
Пізніш — не до штанів мені було ,
Я бутля випустив із рук з водою ,
На друзки розлетівсь, на звід пішлось ,
Війна смерчем над краєм закрутилась .
Ми звікували якось. Дивним є ,
Що штаненят я накупляв досхочу ,
Хоч потребую, як і люди всі ,
Дві пари: на неділю і на будень .
Я збанував за часом днів отих ,
Схотілося малечу погукати ,
Яка торгує цигарками в нас ,
А чи водою—їй віддати зайве .
Тож може хворий хтось в сім"ї лежить ,
Чи хто з батьків зійшов із цього світу ;
Хай здружаться з добром ці малюки ,
Його своїм передадуть нашідам .

МІСС МЕРІ АН МАККЕЙ

І.

В собор з тобою увіходив день ,
І радість, і блаженство провіщав,
І дзвони звуки вилили пісень,
За криласом губились серед трав.
О, як молилась ти в останній раз,
Здавалось, в леті янголи самі
Відчули: прощення наблизивсь час,
Що був забутий Богом і людьми.
І мармур, на який упала ти,
Подзвінням нестихаючим сплива ;
Спускався янгол світла з висоти,
Тобі святі підказував слова.
Ямину квітного згадала пах,
І лебедя, що озером ячить,
І фіялковий промінь впав на шлях ,
Цілюючи росу рожевих віт.
І вечір пряжу золотив вершин,
Вогнем любови твій осяяв дім,
Коли подзвінням одгукнувся дзвін ,
Приречення якесь відчула в нім .

2.

Ось негр молитви шепче незнайомий
З тобою поруч в храмі край колони ;
Ти янголом йому у голубому
Привидилась, коли замовкли дзвони.
І він забув молитви, бо красою
Принцесою була з казок безвинних,
Листочки перлямутрились росою,
За брамою у обріях гльоксинних .

І після служби Божої з юрбою,
До виходу пішла ти у мовчанні ;
Негр вгледів розбишаку, що на сходах
Тобі завдав ножем смертельні рани .
Від болю раптом потемніла врода,
Лице перекривилося привітне ,
Як ти впізнала вбивцю. Геть від дому
Його потурила зеленим квітнем .
Стояли люди, мов прибиті громом,
Отак помстивсь коханець, щоб ніколи
Ти більше не дісталася нікому .
Він зупинив ножем сердечні болі ,
Здавалось, смерть була теж в голубому ,
Коли замовкли передсмертні крики
Тримали люди вбивника край бруку ,
З твоїх грудей троянда огнелика
Упала , чорний взяв її у руки ,
І на його очах з'явилися сльози ,
Він на твої не міг дивитись муки ,
На Божій ти знаходилась дорозі.

3.

А там у небесах, як юнь свою,
Троянду вгледити в бірюзовий ранюк,
Вона ще буде в Божому раю
Скорботним спогадом у згадках тануть .
І негра білою душа в маю
Злетить, виводячи гучний світанок.
Всміхнеться у промінні гомінкім ,
Зоря, зійшовши, ніжно порум'янить,
Цноти твоєї у вишенню дім.
У негра серце тоскно защемить
Немов колись край балюстради храму,
Йому здалось: всміхалась на привіт
Вже напівзгаслими в крові устами .
Зірвеш ти яблуневий первоцвіт ,
І поворочиш тайно вечорами,
Чи шкіра кров фарбує в цвіті літ,
Коли любов хвилює до нестями .

1. СКИТСЬКА МОГИЛА

Сторінка слави нашої в віках
Зашамотить під грубим шаром пилу;
Згубився Тамерлана гордий стяг,
Над степом хмара нависа безсило,
Жалобою вкривала скитів прах,
З кулобської злітав орел могили.
Від Бористену, до дунайських вод
Пливе, хлюпочеться барвиста тиша,
Вписавши у анали знак скорбот,
Ще слава меч надщерблений колише.
Вставала курява чужинних чот.
Була, мов кара, послана Всевишнім.
Від балки на самісінькій зорі,
Злетить ще ворон понад табунами
Коней, в яких до бою зір горить,
Святий Ігорій поріднив їх з нами.
Замовкнуть співи солов'їв з кущів,
Вівчар верету згорне у задумі,
Про предків край вогню — луна мотив,
Що відійшли, як водяні ті шуми.

2.

І на шляху одвічних, хижих орд,
Що сунули із заходу та з сходу,
Міг тільки некло сотворити чорт,
Щоб ми усім загинули народом.
Ми у віках устояли й жива
Ще пам'ять про Атея мужню славу;
Злетіла з Лізімаха голова,
Проходять степом переможців лави.
Хай пролягає безнечально путь,
Щоб ми жінок в неволі не губили,
Де кам'яні баби ще бережуть,
Забутих пращурів святі могили.

56 р.

Святий Ігорій — опікун коней та овець.
Антей — володар Скитії, що воював з рим-
ським імператором Лізімахом.

КОЗАЦЬКИЙ ЧОВЕН

В Дніпровим гирлі підпливає хвиля ,
І шторм з глибин незміряних росте ,
Вітрила пнуться над човном щосили ,
Неначе грішні душі в пекло те .
Його на воду козаки спихали ,
Аж очерети гнулися руді .
Під днищем хвиля стиснута шепталась ,
Мов рак у торбі у своїй біді .
І припікали веслярі до весел ,
Він пролітав стихією, як джміль ,
Щоб воля по усій землі воскресла ,
І більше не підводила могил .
Їм честь братів упала визволяти
На цьому безвідрадному віку ,
А у думках з соломи снілась хата ,
Де сяйво било з вікон на ріку .
Із Кафи з перемогою вертались ,
В гаремах туркам вкоротили вік .
Невільниць і невільників вітали ,
Що бою щастям заглушали крик .
Той човен поспішав у битву нову ,
Неволі ляхської міцнішав гнів ,
Волали помсти села і діброви ,
І на руїнах ворохобивсь Див .
Потоцького чума втікала в страсі ,
І шляхта хвацько не сурміла в ріг .
Крізь багва непрохідні віз припаси
Той човен для козацьких військ своїх
Його гуртом із мілини спихали ,
Щоб повноводдям поспішав ріки ;
Нехай відвага пролунає в далеч ,
Зіновія не зраджує полки .
Про ті події внуки позабули ,
І човен відслужив давним давно .
Загруз неначе мамунт в шарі мулу ,
Його багнисте засмоктало дно .
З героїської але не вийшов лави ,
Нагадує нащадкам волі клич ,
Не посоромлять хай народу слави ,
Що встала чорним силам всуперіч .

428

Т О Н Н І М О Р Е Л Л І

I.

Коли в чикагських сутеренах спить,
Натомлений після роботи люд,
То джаз із бару озером гримить,
У парку Гумбольта ті звуки чуть .
І смертники до похололих ґрат
Обличчя притуляють, і пливе
Безвольна мрія у рунливий сад,
З проскнілих камер, де мовчить живе .
І Мічіган підсилює прибій,
Вкриває мрякою ліхтарний блиск;
Від лямпіонів – комариний рій,
Кружляє, схожий на жовтавий віск .
ґанстери роз"їджануться у ніч,
І "Бюіки " женуть , " Каделяки"...
На авеню – повії чути клич,
Подасть на привітання – дві руки .
А тут, у камері, де кроків з два
До смерти на примарному стільці,
На нари похилилась голова,
Заплутаною пташкою в сильці .
Умерти мусить Тонні, бо убив
Він сторожа церковного, коли,
Вартуючи, той з думою ходив,
В цвіту стеливсь барвінок по землі.
В кишені вартівничого знайшов
Годинника і пачку сигарет ...
Стікала на моріг безвинна кров,
Дрозди у небо не тримали лет .
У бар поплівся Тонні, там, де джаз
Ридав під сміх танцюючих дівчат,
І детективи вмиль знайшлись собі,
Прийшли, рукам ту волю відібрати .
Умерти Тонні мусить, бо згубив
Невинну душу. Сторож той благав,
Хоча б живого він його пустив,
Бо діточок дрібненьких в домі мав .
Лиш сатана інакше повелів,
Хай Тонні вб"є старого і сліди
Затре в кущах, де вітер затужив,
Понісся в чорній мряці до води .

2.

Аж до світанку смертники отам
За мури пролітали у думках,
Цвіли вогні неонових реклям,
І авта мчались на надморський шлях .
Не знали в"язні, що уранці люд
Труну ту з сторожем на цвинтар віз;
Надгробки на могилах там мовчать,
Над мертвими шумить акацій ліс .
І жінка й діти за труною йшли,
Їх в авто запросили, що удень
Сліпило фарами, мов серед мли ,
А там на цвинтарі з п"яних вишень,
На плити осипався первоцвіт,
Вкривав пісок рівнесеньких алей ...
А тут, у камері, де все мовчить ,
Не зводив вбивник зору із дверей .
Чекав на пастора, який у путь
Останню проведе його туди,
Де змиється з сумління кров і бруд ,
Вже в небі будуть ті над ним суди .
І він не знав, що цілу ніч без сну,
На східцях острогу його жона
Сиділа , мріяла, що на війну
Його забрали , скінчиться війна,
І Тонні з нею буде вдома знов,
І любові і радості ділить ...
Від Мічігану линує шум дібров ,
Мов Нот збирав там позабутий рід .
І як ніколи , жити захотів
Приречений, утрачене вернуть;
Несхитню жінку він свою любив,
Не посоромилась прийти на суд .
І як же їй самотній на землі
Лишатися, коли весна в цвіту ?
На серце чорні думи палягли ,
Давно життя він загубив мету .

У камеру священик увійшов ,
Святе письмо відкрив і про Христа
Читати став і про святу любов ,
Яка прекрасна, вічна й золота .
Душа у мирі з долею живе ,
Ніколи не старіється в світах ,
Нагнітно й гулко вічність напливе ,
Накриє пеленою в'язня прах .
Вже ключники у камеру зайшли ,
Ріпили кроки, мов криниці звід .
Вони схопили Тонні й повели ,
Туди, де карне крісло височить
І довго він не мучився на нім,
Пропав назавжди вбивник і бандит ,
Мов бур'яну нездале сім'я в грім,
Лишивши поніс серед чорних плит

51 р.

ЛІЛЕЯ

В днях вибирала Лілея собі побратима,
І захопилася хлопцем дрімотних осель,
Думи його наділила піснями,
Спрагле надхнення у серце бентежне влила .
Він ті мотиви барвінком і рястом
Перев"язав , і бальзамами з віт
Їх окропила роса й свіжу купіль з суцвіття
Приготувала зорі у досвітніх садах .
Серце того юнака полонила зурна світанкова ,
Хвилі , що в берег ішли, сліпо вторили їй,
І розливалися ген до хатини рибалки,
В"ялена риба у нього на жердках висить .
Час швидкоколений минав із Лілеєю щасно,
Тож вона другом-товаришем вірним була ;
Сяйво холодних сузір відбивалось у хвилях,
Що у криниці застигли смолою віків .
І в кропіткому труді не знайшов собі часу
Справжню богиню земну пошукати для втіх .
Зір спокусливий п"янів у дівчат повногрудих,
З ним то бажали розпити кохання жагу!
Він залишався слухняним гелотом Лілеї ,
І про красу її зичні мотиви складав ;
В них відчувалася пишна хода лебедина,
Дихала з строф її владна, згублива краса .
І збунтувався, бо втомленим був в самотині ,
Став докоряти Лілеї, що молодість вкрала його ,
І , крім пісень, тільки мрії одні дарувала,
О, як хотілось йому у коханні з дівчиною бути !
Раптом замовкла його пречудесна сопілка ,
Видко, Лілея у гніві за вчинок була .
Він, як безумний, упав всеблагально на землю,
Щедрої долі прохав у байдужих роках .
І засміялась Лілея, та з купелі вийшла ,
Стала творінням земним, і лишилась вона
Тугу і радість ділити з відважним зухвальцем ,
Ласка її не погасне в прийдешніх віках!

1960 р.

А Н А Х Р О Т Е Т

Б"є дзвін в надхмар"я у митарства час ,
Злий дух—нічниця колисає віти;
В ялицях гасне злототканний пас
Проміння на злинялих оксамитах .
Від царства Оберона плине мла,
Туман аскетом крадеться злоріко;
Чи захистить каплицю хто від зла ,
Отак над урвищем стоїть відвіку ?
Місцевий цвинтар тоне у хрестах,
І світиться лямпадка край розп"яття,
Чи викличе ще блиск в людських очах
Всепощення й для подвигів завзяття ?
Її пустельник світить між шпилів,
І будить дзвоном приспані долини;
Снується хмара, як у грудях гнів
Знедолених в ті ночі горобині .
Напнуть сузір"я в темряві намет
Над скелями алмазний, там, де снігу
Навалено на мерзлий очерет,
В чеканні на умовлену відлигу
Заслухається сторож у виття
Тієї бурі в хилій халабуді ...
І дзвонить хуртовина без нуття,
Натомлених людей в оселях будить .

Здогадуються села, чи мотив
Гірської бурі злагоду пророчить ?
Мовчать шпилі, де тисячі вогнів
Замерехтять на стемнених узбоччях.
І людську душу кличуть, як летять
Над прірвою істоти потойбіччя,
І світло на сніги проллється з хат,
Де сяють зорі крізь туман зневіччя.
Пройдуться гадзи килимом долин,
Про диких кіз розкажуть і барвінок...
Ім невідомо : хто ударить в дзвін ,
Як у снігах анахротет спочине .
Кому захочеться на самоті
За вагашем лишатись край каплиці ?
Врочиста тиша береже хрести,
І в красноталі хмар злітає птиця .
Шумлять бори і зоряний потік
Гремить у шутері в замшілих зворах;
Лунає дзвін з каплиці з року в рік,
І пастухи край вогнища гудорять
Про всяку всячину . Молитву люд
Шле за шпилі мантильні і величні,
А десь гостей із нетерпінням ждуть
В краях, де владно пролітає вічність .

осінь , 1949 рік .

ЗГАДКА ПРО ДЕБЮЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Ще тиша древніх стін, повита в плющ,
Пливе в травневому повітрі свято .
Мемнона—принця тінь надходить з пуш ,
Вогнями вся горить самопосвяти.
Зефір, як видко, закохавшись в глід,
Рожеве обцілює суцвіття ;
Моя кохана залишила слід
По травах ідучи пахучим квітнем .
Щебече , не змовка про неї птах ,
У парку струшує росу на лаву
Вона змогла мій звеселити шлях ,
І до вершин усе гукала слави .
І Мільтон, повний роздумів в ту ніч,
Із п'єдесталю згадував про весни ;
В туманах кімерійських хлипав сич,
І Ситнія пливла в небесних плесах .
Мовчав десь Пандемонієм в імлі ,
Когорти сатана збирав до бою,
Занапастить блаженство на землі ,
Лишаючись тираном над добою .
О, Мільтоне, про тих шептав мені ,
Що догми відкидали осоружні ,
І споглядав в бездонній вишині
Когорти янголів, сумлінням дужих .
Я все чекав на ту, якої гріх
Ще з райських днів нас кинув у вигнання,
Та примхи розгадать її не міг,
І плакав одинокий від кохання.
На лекції мені у будень йти,
За тим, щоб між перерв коротких знову
Її зустріти нишком на путі
Із зшитками й книжками і розмову
Почати з нею про Орфея шлях ,
Про рай, який вона в очах ховас ,
І чом у неї вогник по ночах
Так довго у кімнаті не згасає .

БАРВІНОК

I.

З-над кущів у зозулясту пору зірниці
Поглядають на води крізь вітяні сплети,
Пригадавши, як з вирію птиця іриця,
Обминала сильця і розлогі тенета;
В шебетанні сідала блакить роздивиться,
І ловила комах в метушливому леті.

II.

Синім цвітом барвінок зацвів на узліссі,
На лужечок повивсь для дівочого ока;
Вийдуть дівоньки рвати його, де піднісся
Журавель і полинув в синяву глибоку,
Той барвінок кушем понад кручею звисне,
На весні там зозуля кує комусь роки.

III.

Чарівне тее зілля було, як відрада
Для дівчаток, які сподівалися щастя;
Кожна з них була рідному хлопцеві рада,
Щоб пізніш в самотині гіркій не пропасти.
Їхній погляд — любисток чаруючи, надив,
Мов васильки— те зілля було від напасти.

IV.

І одна з тих дівчат, зупинившись, вслухалась,
Чи вітри їй щось скажуть про долю примхливу?
На лужечку барвінку того назбирала,
Мала думку: з чар— зіллям прожити щасливо,
Вже ніде її подруги більш не стрічали,
На Покрову в туманах згубилася сивих.

У.

А була вона , кажуть , з дитячого дому ,
Все шукала у розпачі стежку забуту ;
Їй схотілось спіткати дорогу знайому ,
Де вирує об київські кручі Славута .
Чом її голосочку на лузі не чути ,
Тільки вітер ще котить дібровою гомін .

УІ.

У тієї дівчини — із голоду мати
Вмерла рано , коли захмелялось сузір'я ;
З братом хворим дівча залишилося в хаті ,
Як нікого в живих не лишилось в подвір'ї .
Крокували селом із-за Криму солдати ,
На сирітку дивились з глибоким довір'ям .

УІІ.

В дитбудинок армійці її надіслали ,
А хлопчину на кухню забрали з собою ;
Горобці з колосистих ланів не злітали ,
І кривавився цвіт козолисту весною .
Люди мертві в садах й по городах валялись ,
Те подзвіння неслося сумною луною .

УІІІ.

Загубивсь її брат у пісках Казакстану ,
А дівчина втекла у сльоту з сиротинця ,
Пробиралась додому в хисткому тумані ,
З непокорою в серці , у тузі по вінця .
Заятрились , болять незагоєні рани ,
Тужить гірко вона в ситнягах наодинці .

ІХ.

Тож вона на узлісся прийшла із розмаю ,
У припіл барвінкового цвіту нарвала ,
З синьооким тим зелом тужила без краю ,
Щоб ніде у дорозі біда не стрічалась .
І на поміч все брата сирітка гукала ,
В час , як шурики з круч над рікою злітають .

X .

На світанку, коли павуки ще дрімають,
Привид дівчини лине з гінкого туману,
Зупиняється там, де калина край гаю,
Торочками торкає траву на світанні;
Водяник в рогозі, в баговинні зникає,
В час, як мавки дополюють грядку останню .

XI.

І своєю сирітка ясною сльозою
Доторкається квіття і думає думу,
Як ридала вона на лужку за Десною,
Їй здалося життя зненавидженим глумом.
Тіло згодом її поплигло за водою,
І зеленим вона не тривожилась шумом .

XII .

Тож від того в чар—зіллі і сльози на квітах
Соловей розвиває пелюстки врочисто;
Затремтить на листочках росиці намітка,
Небовид настає і блакитним і чистим;
Загойдається дикої яблуні вітка,
У алмазах аж сяє вона променистих .

1952 р.

К Е Т Я Г К А Л И Н И

П. Тичині

Що гусла ті , коли оркестру грім
Аж в космосі пробуджував дороги .
Відплив поет , немов зажури дим
У світ , де суєти нема й тривоги .
Комусь клярнет , а найдорожче нам
Ота своя бандура промовиста ...
Безсилим лебедем від скорбних брам
Жалоба б"ється в сплесках падолистя .
Прив"ялим трунком осени краса
Пропахла , і скорботи птаха линє ;
Чиясь рука в смарагдових сльозах
На віко клала кетяга калини .
Для друзів - це хвилини кпинна біль ,
Ходу відчути смерти нелукаву .
Грилянди квітів сіє звідусіль
Безсмерття янгол на величну славу .
І ніби вічності таємний міт ,
Стоять дерева в тиші на молитві , ..
Коня вели , коли відходив скит ,
Чи то козак , що впав за волю в битви .
А в тебе в орденах стрічки й вінки ,
Від гіянцитів чад , терпка знемога ...
Ми рівні всі , як зганьблені роки
Перед лицем всезнаючим у Бога !
Дух творчости , ти вічний , як вогонь ,
Теплом всесильним наповняєш груди ,
І не з уральських кряжів й оболонь ,
Прийшли з тобою попрощатись люди .
Це ж Київ , що насильства на віку
Перетерпів від орд на власній шкірі ,
І був , як наречена у вінку ,
Що край престолу гвалтували звірі .
От все пройшло . Одна душа лежить
На шальках , солов"їний мала голос !
Мов з вулику збирати міг би світ
Достаток з неї урожайний поля .
І тліні чи збагнуть твої літа ,
Панів і бідних смерть кладе до ями .
Чим мати сину завинить могла ,
Як йшла вогню шукати у туманах ?

Так хтілось, щоб її єдиний син
Мав голос гідний рідного народу;
На повну силу ударяйте в дзвін,
Як в перемоги день на Жовтих Водах !
І в українців не згаса чуття
Єдиної родини на планеті....
Силець наставило кругом життя,
А чи потрібно нам судить поета ?
Для церкви треба титаря й дяка,
І без попа, яка там панахида ?
Дріжить у капельмайстера рука,
Як' на обід ідуть одні сновиди .
Прощать чи треба кривди !людям тим,
Що камінь в пазусі з собою носять ?
В космічним хорі, в хорі неземним,
Калини кетяг звис зористо в осінь .
І він такий, немов епохи знак,
Це ж сльози наших рідних на подвір'ї,
А біль такий, як в леті той літак,
Врізаючись в розкалене сузір'я.
Нема співця, хоч хор могутній чуť,
Туман, мов скитський кінь бреде безсило;
Високі верби вітер гне на путь,
Де пісня розправля для лету крила .

68 рік.

Д О Ц І Н Т І Ї

Вже наскіпалась утома на зморені вії,
Наздиб потемку — ще свічка горить у руці.
Мряка від статуй пливе, о, Цінтіє,
Кшталт моїх мрій в золотому вінці.
Ти розгортаєш мінею в пижмистім осонні,
Хто ушіліти примусив ту співанку віт?
Ось простягаєш лотосу квітчасті долоні,
Згадуєш серця умаєний зелями звід.
А чи журитися вічно, лишившись без даху? —
Ніби обіддя обкуте, димів, розгоряючись храм.
Там попрощалася з Гектором в ніч Андромаха,
І на валу стояв сивий Пріам.
Мислі не має суятної жриця, як свічі погаснуть,
Лик воскресіння святий для горіння лямпад.
Цінтіє! Сльози пелюсток твоїх чи на щастя
Знову цнотливим весіллям цвістимуть відрад.

Трентон . 1955 р.

Цінтія — охорониця дівочої незайманости
в римлян .

Т У М А Н

Виплив, поплив, як бувало,
Серце, ти краще мовчи.
Вже про розлуку кричали
Сірі, гусини ключі.
Порожньо в полі і німо,
Осінь стернею бреде...
Встала перед очима
Тінь і забутого жде.
І пролягла невиразно
Думка невітішна на глід;
Юнь промайне передчасно
В крининому подиху літ.
Зникне, неначе учора
Пал загубився вогнів;
Чирка кричить в непокорі
Від жовтолистих кушів.
В душу надія засвітить
Крізь заволочену тьму;
Нам ще на світі зустрітись,
Радість зворушить слізьми.
Бути нам довго в омані,
Бо ми схотіли любити.
Мрія узор срібнотканий
Пряжі повісить на пліт.
Чути в мелодіях саду
Чижиків ранні пісні,
Там, де блищить наша радість
В соняшних блисках весни.

21 червня, 1963 р.

МАРШАЛОВІ РАДІОНОВІ

МАЛИНОВСЬКОМУ

Салюти відгрімili , марш полків ,
Знамена ворога їм шлях встеляли .
А ми – сини селян , робітників ,
З тобою у похмурий день прощались .
Ти ж, Радіоне , в бій когорти вів ,
З надією: нас за людей/признають ,
Щоб зник караючий насильства гнів ,
І лихо , і безправ"я в ріднім краї .
Навіщо Тобі почесні такі ? -
Лежав би краще ти удома в себе ;
Там чути хвилі моря гомінкі ,
Таке щедротне українське небо .
Дивився б , як рибалки сіру муть
З валів херсонських зором оглядають .
Мов з Айвазовського картин , ревуть
Там хвилі й неба досягають краю .
Загаяного часу й літаком
Не доженеш, ракетою не спиниш;
Ще заридає згуба над Дніпром ,
Скорбота наша без одвіту лине .
Хто ж на військових мапах ворогів ,
Позначити зумів народів весну ,
І на знаменах , вкритих кров"ю днів ,
Слова про волю – мужністю накреслить .
І крутяться , немов в степу вітряк ,
Курантів стрілки на кремлівській вежі ,
І роз"їдає тіло нам пістряк ,
З цинічною сваволею безмежно .
Хто зна , чи збудеться на цій землі
Те правосуддя , що віки зродили .
Помис кривда руки в джерелі ,
Де совість плями крові залишила .
Підкралась татем уночі тоді
Підозра , від сваволі меркла слава ...
Відчай по хаті пустку у біді
Жене , і вие на порожній лаві .

Якомусь ідоліві в молитвах
Віддати можна у роках належне,
Лише не зганьбити Вітчизни шлях,
І душу чистою плекать безмежно .
Ще правда лихоліття обмине,
Гуртом зумієм мужність розбудити,
В урочу мить, ще, може, спалахне
Твій попіл у гримінні Заповіту.
Ти ж матері спечаленої син,
Що на просторах молиться козачих;
Ти чуєш: в Чорнім морі ген дельфін,
Узнав про смерть твою – скорботно плаче .
Вдаряють в скелі голосно вали ,
І реквієм Тобі гуде стихія,
Бо завжди гайдамаками були
Ми у серцях, що сповнені надії .

Нью – Йорк , 1968 р .

Б І Д Я П А М'Я Т Н И К А

КОБЗАРЕВІ У ВАШІНГТОНІ

На липах промінь соняшний дріма ,
Від них вітри вриваються на площу ;
Глаголить хтось брехню, коли німа
Іде мого народу світом проща .
Та скиби смутку переоре міць
Надій на краще у безвидну пору ;
Хай кволі духом розпластяться ниць ,
І нам не заважають вийти в море .
Хто ж поведе до перемоги нас ,
Щоб по задвірках люди не блукали ,
І очайдушність у рабів взялась
Геть розігнати підлих і шакалів .
Чи із тавром презирства світом йти ?-
Свої пороги голодом не вморять ;
Такі короткі днини у житті ,
Коли кінця людське немає горе .
На лаві сів край Тебе відпочить ,
Пад Потомаком рожевiють вишні ,
За роком рік роняє щедрий цвіт ,
Віньеткою прикрашує колишне .
А я дивлюсь на бронзи литу міць ,
І на Твоє онегінське одіння .
Тебе у фрак вдягнуло силоміць ,
Заплутане в рахунках покоління .
Ти тут таки лишень собі панок ,
А не пророк великого народу ,
Що взявсь до зброї і бадьорив крок ,
В блакить знамена переможно зводив .

Що ж , наші сльози ворога не вб'ють,
В безвинній крові недруг не потоне.
Коли ж той справедливий буде суд ,
На гвалт з усіх дзвіниць ударять в дзвони ?
В лігви у вовчій ліжка не зведеш,
Чужими співами думок не украсиш,
І так світами без спочинку йдеш,
І серце болі і неправду гасить.
Кому там в голови , що наш народ
Злочинцем був присуджений до стінки.
В Твоїм естві повнісенько скорбот ,
Немов в тієї удовиці – жінки .
Від правди нашої хай пропаде
Пітьма, що світ оплутала довкола;
Хай воля у світлицю увійде ,
Мов жінка , що з серпом вернулась з поля!

літо, 1968 рік.

В Б А У Н Д — Б Р У Ц І

На православнім цвинтарі , веслом
Гребе крізь мгичку світанкову тиша ,
І солов'їний вироста псалом
Життю, де вітер травами колише .
Проміння щедро доторкнеться плит ,
І райдуга понад хрестами сплине...
Тут українці сплять у шані літ ,
Задивлені у наднебесся сине .
Бджола сідає у траву, де стих
Гудіти лжміль, мов прилетів з—за Бугу .
Їм замість нив пшенично — золотих,
Шлях простеливсь зневіри і наруги .
Їх смерть у скромний викосила ряд,
Ісус чи привітає тих бездомних ?
Поет між ними прикрашати сад
Могильний, заслужив на місце скромне .
Між сотників, хоружних, козаків,
З Гетьманщини , з—під Києва й Волині ,
Він непомітним воїном спочив,
З сопілкою, що у безсмерття лине .
На смерть немає лікарських рослин,
З—за хмар ще сонце вигляне осліде ;
Чи хто на дружелюбний наш привіт
Віддасть належне й усмішку розсипле ?
Нам друг нещирий той, що у гостях,
Свої порядки й звичаї заводить ...
Ген , мають прапори на кораблях ,
Які минули дарданельські води .

На них сини й онуки тих, що сплять
Тут в Банд— Бруці під мармуром блискучим.
Чи їм вогні звияги з рідних хат
Засвітяться крізь безпроглядні тучі ?
Молитва наша тоне в небесах ,
Чи співчуття вона знайшла у Бога ?
Замучено нас легіон в роках ,
Безвинним трупом встелено дороги .
А ті , що з торбами пішли у світ ,
Щоб сором нижчевартости ізмити ,
І до сумління владних говорить ,
Не чують відгуків ніде привітних .
Що лицемірству до страждань і мук ,
Як тіло матері в кривавих ранах ?
Не виклює у крука око крук ,
На стороні покривджених не стане .
Але крізь блекоту гірких років ,
Що роз"їда іржею наші жили ,
На радість й ласку промінням гнів ,
На тих дорогах, де батьки спочили .
Ми руку дружби простягнемо всім
В своїй, клечанням вкрашеній господі ;
Хай спалахне вогнями рідний дім ,
Немов у повінь зеленаві води .

весна , 1968 р.

З М І С Т

Купальські ночі	стр. 6
Постіль Бригантини	стр. 7
Земля Молодість	стр. 8
Осінь Вдова	стр. 9
Непогода Пелюстки	стр. 10
Досвіток Покара	стр. 11
Береги Травень	стр. 12
Докір	стр. 13
Мій нарід	стр. 14
Буря Дніпро	стр. 15
Плеяди На самоті	стр. 16
Покрова В голубих роздолях...	стр. 17
Жайворон Клецання	стр. 18
Завіт	стр. 19
Фото з юнацьких років	стр. 20
Шлейф Відчай	стр. 21
Чесць	стр. 22
Звада Казка	стр. 23
Вечір Мочва	стр. 24
Муза	стр. 25
Оберіг	стр. 26
Вигнанець	стр. 27
Тополя	стр. 28
Ніч	стр. 29
Рута — м"ята	стр. 30
Любисток	стр. 31
Диво	стр. 32
Корабель вічності	стр. 33
До моря	стр. 34
Думка	стр. 35
Слово про Україну	стр. 36 - 41
Ялина Пам'ять	стр. 42
Правосуддя	стр. 43
Звідіння	стр. 44
В"язничне фото покійного батька	стр. 45
Троянди	стр. 46
Молитва	стр. 47
Відрода	стр. 48
Виноградник Ранок	стр. 49-50
З невідправленого листа	стр. 51
Гордість	стр. 52
Горпина Ночі	стр. 53-55

Лимарівна		стр. 56 - 57
Спокута		стр. 58 - 59
На вершинах духа		стр. 61
Соняшні краї		стр. 62
Стража	Поразка	стр. 63
Творець	Признання	стр. 64
З надгробного напису		стр. 65
На цвинтарі		стр. 66
Демон		стр. 67
Каїн	Меди	стр. 68 - 69
Закуток	Вишневий цвіт	стр. 70 - 71
Одаліска		стр. 72 - 75
Весна		стр. 76
Віра		стр. 77
Дух Гонти		стр. 78
Печаль		стр. 79
Судія		стр. 80
Акація		стр. 81
Розмай	Цеберко	стр. 82
Світання		стр. 83
На свят-вечір		стр. 84
Космогонія		стр. 85
Розлука	Пам"яті друга	стр. 86
В космосі		стр. 87
Гудки		стр. 88
Дозвіл		стр. 90
Майове	Про ранню творчість	стр. 91
Юродивий		стр. 92
Пробудження		стр. 93
Містерія		стр. 94
Вир		стр. 95
Слов"янам		стр. 96
На гріб обездолених		стр. 97
Злий дух		стр. 98
Луна	Вакхічна	стр. 99
Урна	Письмена	стр. 100
Баляда про воїна		стр. 101
Пам"ятник	З бльок — ноту	стр. 102
Друга елегія		стр. 104 - 5
Пісня про молодість		стр. 106 - 10
Деревляни		стр. 111 - 12
Лет жар — птиці		стр. 113

Черемха	Проводи	стр. 114
Пісня про любов	До Силени	стр. 115 - 16 - 17
Напис на катакомбі		стр. 118 - 19
Тьма		стр. 120
Хміль	Шитра	стр. 121
Благодать	З Анакреона	стр. 122
Августа Лі		стр. 123
Іван Неборак	Рідний край	стр. 129 - 31
Черниця		стр. 132 - 33
Південному вітрові		стр. 134
Альпи		стр. 135
Безпорадність		стр. 136 - 37
Радість	Орішина	стр. 138 - 139
Мотря	Вітчизна	стр. 140 - 42
Мрія		стр. 143 - 45
Пам"яті Інни Шаталової		стр. 146 - 47
Весняна елегія		стр. 148 - 50
Берестечко	Із Східних мотивів	стр. 151 - 52
До богині Мокоші		стр. 153
До статуї німфи		стр. 154 - 55
Амазонки		стр. 156 - 58
В роздумі	Вербена	стр. 159 - 60
До акаційної гілки	Нечуй - вітер	стр. 161 - 62
Клим Савур / поема /		стр. 164 - 208
З Шехерезади		стр. 209 - 211
Вечірні ліхтарі	Сигла	стр. 212 - 214
Анди		стр. 215 - 17
Добро	Сади	стр. 218
Статуя Небукандезара		стр. 219
Надвечір"я		стр. 220
Уляна / поема /		стр. 221 - 41
Обрость		стр. 243
Фото в " еспанці "		стр. 244
Цитрина		стр. 245 - 46
Тривання		стр. 247
Мадонна	Вильє	стр. 248 - 250
Могила тітки Прісі	Годинник	стр. 251 - 52
Бабине літо		стр. 253 - 54
Вогники		стр. 255
Водяне зілля		стр. 256
Ряска		стр. 257
Колодязь	Храм	стр. 258 - 59
Вогонь		стр. 260
Зима		стр. 261

Марії Башкірцевій		стр. 262
Йордань		стр. 263
В Іванківському лісі		стр. 264 - 65
Лісове озеро		стр. 266
Вінки	Страсті	стр. 267 - 68
Тим, що впали під Керчу		стр. 269 - 270
Запорожець в Бразилії		стр. 271 - 303
Весняна казка		стр. 304 - 19
Вінітарова помста		стр. 320 - 353
Святослав		стр. 354 - 402
Перелог		стр. 404 - 408
Ковчег		стр. 409 - 10
Дорога		стр. 411
Передліття		стр. 412
В монастирі		стр. 413
Співець		стр. 414
Піндарові рядки	Поклик	стр. 415 - 16
Приходь	Блудні вогники	стр. 417
Розмова з В. Симоненком		стр. 418
До жіночого портрета		стр. 419
Тиша		стр. 420
Повнота		стр. 421 - 23
Штани		стр. 424
Місс Мері Макей		стр. 425 - 26
Скитська могила		стр. 427
Козацький човен		стр. 428
Тоні Мореллі		стр. 429 - 31
Лілея		стр. 432
Анахротет		стр. 433 - 34
Згадка про дебюцький університет		стр. 435
Барвінок		стр. 436 - 38
Кетяг калини		стр. 439 - 40
До Цінтії		стр. 441
Туман		стр. 442
Маршалові Р. Малиновському		стр. 443 - 44
Біля пам'ятника кобзареві		стр. 445 - 46
В Баунд-Бруці		стр. 447 - 48
Зміст		

